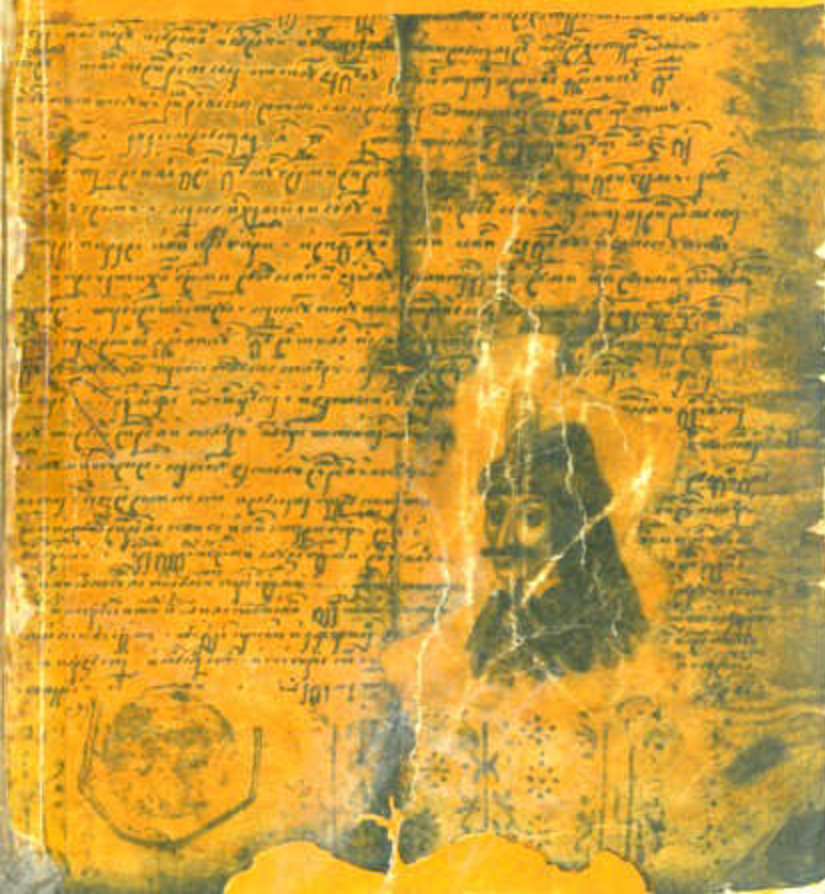

GHEORGHE I. MAREȘ * DINU MAREȘ

VULCANA BĂI și Schitu Bunea

Gheorghe Mareş ◊ Dinu Mareş

MONOGRAFIA COMUNEI VULCANI BĂI

THE

LIBRARY

OF THE

Gheorghe Mares Dinu Mares

Monografia comunei Vulcana Băi

București — 1976

Monografia
comunei Vulcanii Băi

Coperta : Eugen Stoian

Fotografii : Alexandru Puiu Florescu

Hărți : A. J. W. Bulfinsky și D. Roșu

*Lui Maricu, cea care m-a încurajat
și a fost alături de mine la întocmirea
acestei modeste monografii.*

G. MAREȘ

Mamei mele . . .

DINU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1000

1000

1000

1000

1000

Introducere

În țara noastră astăzi, pe lângă munca de construcție materială, bază a vieții prezente și viitoare a poporului nostru, se duce o muncă nu mai puțin stăruitoare, nu mai puțin grea și tot așa de necesară pentru ridicarea conștiinței de sine a poporului, de întărire a încrederii în dreptul și forța sa spre o viață mai bună, sub toate aspectele.

Unul din izvoarele din care își trage seva această conștiință de sine este — de netăgăduit — istoria, cu dovezile și despre vechimea și continuitatea poporului nostru pe aceste meleaguri, despre puterea și neînfricarea cu care a stat de strajă pământului strămoșesc, apărându-și timp de secole libertatea și demnitatea națională. Nenumărate sînt mărturiile despre aceste însușiri ale strămoșilor noștri care umplu de mîndrie și curaj în același timp, sufletele celor care astăzi sînt înleștați din nou într-o luptă pe care, cu alte arme decît sabia de altădată, o duc neîntrerupt către victoria noii orînduiri sociale, a socialismului și comunismului.

Monografii, albume și o bogată literatură istorică valorifică și dau la iveală cercetările de arhivă și de hrisov, ale specialiștilor și ale celor pasionați, punîndu-le la-ndemîna tuturor.

Împins de sentimente greu de definit, de legături tainice și indistructibile ce se statornicesc între oameni și meleagurile pe care le-au avut sub privire cînd au deschis ochii prima dată, am căutat să înfățișăm locurile, dar mai ales trecutul strămoșilor celor ce locuiesc astăzi pe valea Vulcânii, cum trăiau, care le erau preocupările, necazurile și bucuriile.

Am arătat apoi oamenii în satele lor de azi, cu realizările din toate sectoarele vieții economico-sociale; activitatea comercială,

căile de comunicație, instituțiile social-culturale, ocrotirea sănătății și altele.

În întocmirea acestei monografii o deosebită și permanentă grijă a constituit-o preocuparea pentru exactitatea riguroasă a tuturor afirmațiilor și datelor, indicându-se documentele și lucrările care le conferă autenticitatea.

Ținem să aducem aci cele mai calde mulțumiri tuturor celor care, într-un fel sau altul, au ajutat la alcătuirea acestei modeste lucrări.

AUTORII

Capitolul I

Generalități

Așezarea. Vulcana Băi este așezată pe valea pîrului Vulcana, la 20 km nord de Tîrgoviște, în mijlocul Munteniei, la intrarea paralelei 44° latitudine nordică, cu meridianul 25°20' longitudine estică. Altitudinea satului este de numai 380 m deasupra nivelului mării, dar dealurile care îl înconjoară, cele din urmă culmi care coboară din Bucegi, pierzîndu-se în cîmpie la Tîrgoviște, mai ajung încă la înălțimea de 5—600 m, iar vîrfurile Vulcănii ce se înalță în partea de apus a văii are 642 m. Îngusta vale a Vulcănii, mergînd ca și Ialomița de la mieznoapte spre miezăzi, este ferită atît de asprimea crivățului, a cărui suflare se izbește de dealurile înalte care străjuiesc spre răsărit, cît și de căldura verii, domolită și ea de înălțimile împădurite din jur (1).

Pîrîul Vulcana, deși cu apă puțină mai tot timpul anului, ușor se umflă, ieșind din albie, primăvara mai ales, înecînd luncile. Afluent pe partea dreaptă a Ialomiței, pîrîul nu mai lung de 30 km își are izvoarele sărace, în dreptul Pietrarilor și Moștenilor. Două șuvițe de apă se unesc pentru a forma pîrîul Vulcana: una din ele, Vulcana propriu-zisă își are obîrșia către apus, în dealul Pietrarilor, de unde curge spre miezăzi și după 6—7 kilometri se unește cu Vulcănița, care izvorăște mai spre răsărit din dealul Cucutenilor.

La mai puțin de un kilometru mai la vale de această confluență, pîrîul Vulcana primește pe partea dreaptă firava apă a Văii Clinelui, apoi curge liniștit, făcînd nenumărate cotituri, între două șiruri de dealuri împădurite din vîrf, pînă jos lingă malul apei.

După un drum de 8 kilometri, pîrîul Vulcana se unește la gura Vulcânii cu ultimul său afluent mai însemnat, apa din valea Sticlăriei și, în dreptul satului Șotînga, se varsă în riul Ialomița.

Pe jumătatea de sus a acestei văi sînt așezările care compun comuna Vulcana Băi. Sus de tot, la începutul văii, se află satul *Vulcana de Sus*, iar cu 3—4 kilometri mai jos, acolo unde se unește apa Vulcânii cu a Vulcâniței, între ele și pe malurile lor, pînă dincolo de Valea Cînelui, unde locul este ceva mai așezat, se află satul *Vulcana de Jos*, cum îi ziceau localnicii odinioară și îi mai zic și azi cei mai bătrîni, cam de la începutul acestui secol, numit *Vulcana Băi*.

La mijlocul distanței dintre aceste două sate, la poalele dealului ce desparte valea Vulcânii de a Vulcâniței și de satul Cucuteni, sînt răsplîndite casele, puține, ale cîtunului *Neculăești*.

Acestea sînt satele care compun astăzi comuna Vulcana Băi, avînd centrul administrativ în Vulcana de Jos. Dar nu totdeauna comuna a avut acest nume și această componență, ci numai de pe la 1910, cînd satul Vulcana de Jos a început să se ridice, ba chiar să întrecă în importanță satele vecine, datorită transformării în stațiune balneară. Pînă atunci însă, tot secolul trecut și cîțiva ani din secolul nostru, comuna era numită Cucuteni, cuprinzînd pe lîngă satele Vulcana de Jos, — Vulcana de Sus și Neculăești și satul Cucuteni, sat de moșneni care pe atunci le întrecea în importanță pe celelalte, dînd și numele comunei.

De aceea cînd vorbim despre așezarea Vulcanii și despre vecinii ei, nu se poate să nu vorbim în primul rînd despre acest sat vechi și mare, Cucuteni, care își respiră casele pe cîna dealului de unde își strînge apa Vulcânița, pe valea căreia se întindeau ocinele moșnenilor, pînă jos de tot, în hotarul Vulcânii.

Cu acești Cucuteni și-au împletit viața vulcânenii, de-a lungul secolelor, și la bine și la rău.

La 5—6 kilometri mai jos de Vulcana Băi este Gura Vulcânii, sat așezat la începutul văii cum îi arată numele. Și cu locuitorii acestui sat, legăturile au fost tot așa de strînse ca și cu cei din Cucuteni, cu toate că satul a făcut parte totdeauna din altă comună. De altfel, pe aici, prin Gura Vulcanii trece singurul drum al locuitorilor de pe valea Vulcanii cînd vor să iasă spre tirg, sau altundeva. Și pentru a sfîrși de amintit satele vecine cu care vulcânenii au avut de-a face mereu de-a lungul vremurilor, e nevoie să vorbim și despre Brănești. Deși așezat ceva mai de-o parte, pe Valea Ialomiței, în dreptul satului Gura Vulcanii, de care îl desparte un mic deal, cu locuitorii acestui sat s-au legat strîns interesele celor din Vulcana.

Harta nr. 1. Așezarea comunei Vulcana-Hâi.

E destul să amintim că moșiile Brăneștilor se întindeau până la marginea satului Vulcana de Jos.

Comuna se desfășoară îndeosebi de-a lungul apei, pe valea îngustă, unde se înșiră cele trei sate. Dezvoltarea satului Vulcana de Jos a avut ca punct de plecare vechiul sat așezat de sute de ani, între cele două Vulcăni, sub dealul Stupinei.

Plecînd de la acest nucleu s-au dezvoltat apoi satele care acum se țin lanț pe o întindere de 7—8 kilometri, uneori cu o densitate mai mare ca în vechile vetre, dar destul de răsfrînte în rest, fapt care constituie o piedică serioasă în calea îmbunătățirilor edilitare.

Numele. Pîrîul, valea și satele înșirate de-a lungul său, se numesc azi Vulcana, cu u în prima silabă, numai de la sfîrșitul secolului trecut. Pînă atunci se chema Vlăcana (cu l), Vălcana și uneori, mai rar, și mai de mult, chiar Vlăcana găsim scris în toate documentele. În actele întocmite pentru aplicarea legii rurale din 1864, se află scris Vlăcana.

D. Frunzescu în Dicționarul său topografic din 1872, scrie Vălcana (cu l din e) — de Sus, — de Jos, — Pandeli, Gura Vălcănil, schitul Vălcana (2).

În „Marele Dicționar Geografic”, din 1892 se scrie, de asemenea, cu l, Vîlcăneasa, sat în Rîmnicu Sărat, Vîlcănești, în județul Prahova, dar de la Vîlcana din județul Dimbovița scris cu i, autorul trimite la Vulcana, unde sînt scrise cu u, toate satele de aici. La cuvîntul Bunea — minăstire, însă, este scris de alt colaborator desigur al dicționarului, Băile Vîlcana, Vîlcana Pandeli (3).

Într-o broșură din 1930, doctorul Popescu-Vîlcana, întrebîndu-se de unde vine numele de Vulcana citează pe Dr. Saabner-Tuduri, care în cartea sa intitulată „Apele minerale și stațiunile climaterice din România” scrie: „Vulcana își trage numele de la Vilceaua Vulcana”. Și Dr. Popescu-Vîlcana zice: „Este puțin admisibil ca o vilcea, fără însemnătate, aproape seacă vara, să dea numele ei unui întreg ținut și apoi Vilceaua Vîlcana, de unde își trage numele?”

Mulți și-or fi închipuit că Vulcana, cum îi zic unii, vine de la „vulcan”. Dar cînd și unde a existat vreun vulcan pe aici? — (4).

Dacă Dr. Popescu-Vîlcana avea dreptate atunci cînd se ridica împotriva celor care schimbau nejusti icat numele străvechi al acestor locuri, cu altul închipuit, el nu mai avea dreptate cînd credea că satul nu putea să-și ia numele de la acea „vilcea fără însemnătate”, cum pe bună dreptate afirmase Dr. Saabner-Tuduri, pentru că de fapt acesta este adevărul, stabilit de către specialiști.

Cînd o localitate și un pîriu poartă același nume, avem tot dreptul să admitem că pîriul a fost denumit înaintea satului. Evident că uneori, însă mult mai rar, se întîmplă și fenomenul opus (5).

Așezările omenești își schimbă mult mai ușor numele, fie pe cale oficială, așa cum putem constata și în timpurile noastre, fie prin forța împrejurărilor. Dar toponimia apelor, munților, dealurilor, se dovedește a fi foarte rezistentă, pentru că înseși aceste accidente de teren sînt mai rezistente decît satele și orașele.

La Vulcana nu s-a întîmplat altfel. S-a numit așa mai întîi apa și valea pe care curgea aceasta și de la ea și-au luat numele și așezările care au apărut de-a lungul ei. Dar valea, la rîndul ei, de unde și-a luat numele? De la numele propriu, Vilcu, care ar fi aparținut unui stăpînitor de pe aici așa cum credea Dr. Popescu-Vilcana?

În această privință, toți cercetătorii care s-au ocupat de acest nume, Vulcana, sînt de acord că la baza lui stă vechiul cuvînt slav *vluku*, care înseamnă lup, din care s-a născut cuvîntul Vlăcana.

Cînd a fost introdus acest nume slav Vilcana, în limba dacoromanilor, care locuiau aici? Acest lucru s-a petrecut fără îndoială în epoca conviețuirii cu slavii (Sec. VI—VIII) (7).

Că numele de Vilcana a fost primit de timpuriu, înainte de secolul al VIII-lea, demonstrează existența formei vechi a numelui Vlăcana, care se mai întîlnește încă în secolul al XVII-lea.

Așa de exemplu găsim scris în documentul din 1638 iunie 7, scris în Tirgoviște, și în documentul din 1638 august 20.

În ambele documente întocmite de Dumitru logofătul de Tirgoviște, este scris Vlăcana. Această denumire este dată numai de grămăticul Dumitru, care trăind în apropiere de Vulcana, era în măsură să știe foarte bine cum se pronunță și scrie acest nume.

Cu privire la Vulcana (Dimbovița), Iorgu Iordan spune: „în vorbirea oamenilor culti, apariția și răspîndirea formelor cu u, se datorește foarte probabil unei etimologii populare, adică a unei confuzii a numelui de loc, Vilcana, cu neologismul vulcan” (11).

Că numele de Vulcana este într-adevăr rezultatul unei etimologii populare, în fond al unei confuzii de nume, ne-o demonstrează în mod indubitabil, Const. Georgescu, într-o broșură a sa, în care zice:

„Ceea ce ne preocupă în clipa de față este însă o veche contradicție pe care am vrea-o elucidată: anume dacă am spus bine Vulcana-Băi și nu Vilcana, cum pretind unii, plecîndu-se de la premisa că Vulcana și-ar fi luat numele de la soția unui boier Vilcu... Pare mai norocoasă versiunea că *Vulcana și-a tras numele de la lăntele vulcan* (!) (sublin. n.), ce se produceau pe alocuri din cauza ema-

națiunilor de gaze, venit în contact cu flacăra (gazul metan)⁴. Avem aici un exemplu tipic de etimologie populară fantezistă. (12).

Date geologice. Peste Valea Vulcanei se întindea Marea Sarmată. Din punct de vedere geologic, valea Vulcanei și dealurile ei fac parte din zona de coline, strîns cutate, care înving ca un brîu pe la sud lanțul Carpaților. În timp ce zona munților datează din era îndepărtată, mezozoică (mijlocie), pe care geologii o apreciază a fi fost cu 200 milioane de ani în urmă, iar brîul imediat următor din perioadele cretacică și paleogenă, cu puțin mai tînăr decît munții, zona noastră a colinelor s-a născut în perioada neogenă, în epocile miocenică și pliocenică, a căror vîrstă, rămîne totuși de ordinul zecilor de milioane (13).

Mărturiile foarte îndepărtate, din era mijlocie, la noi au rămas numai pe virfurile dealurilor, unde straturile mai noi au fost erodate și cărate în văi, lăsînd să iasă la iveală, rocile străvechi: una dintre aceste roci este gipsul a căror lamele strălucitoare sînt cunoscute de localnicii care trec dealul la Pucloasa.

Alte mărturii ale vîrstei subsolului sînt straturile de lignit, din apropiere de la Doicești și Șotînga. Aceste straturi de cărbuni s-au format în epocile eocenă, oligocenă și miocenă, din era următoare (neozoică). De atunci sînt 50—60 milioane de ani. Și tot din aceeași epocă, sînt zăcămintele de petrol, cum sînt cele de la Glodeni, Valea Voevoșilor, Doicești, precum și micile cantități de țitei găsite chiar la Vulcana.

Dar despre structura, evoluția și vîrsta straturilor profunde ale regiunii noastre există și unele date mai precise. Acestea sînt date de săpăturile care s-au făcut aci, pentru a căuta țitei.

Diversele roci, rezultate din aceste săpături, erau aduse la suprafață cu hîrdaiele. Pe fragmentele care se scoteau, de la adîncimea de 70—80 m, formate dintr-o rocă de culoare vinată, pietrificată (marnă) care se desfacea ușor în straturi, se observă adesea urmele scheletelor unor animale acvatice, ușor de recunoscut, chiar de către profani.

Cum și cînd ajunseseră aceste schelete de vietăți acvatice, la adîncimea de 70—80 m sub pămînt, pentru geologi lucrul era clar. Fosilele acestea demonstrau că Marea Sarmatică, cum este denumită de geologi și care se întindea cu cîteva milioane de ani în urmă, peste actuala Marea Neagră, Marea Caspică și lacul Ural, precum și peste întreg teritoriul Munteniei, Olteniei, trecînd chiar și la vest de Carpați, pînă la Depresiunea Panonică, cuprîndea și zona noastră de dealuri, cu Valea Vulcanei.

Acum cîteva milioane de ani însă, în epoca pliocenului, apa acestei mări a început să se retragă, să se îndulcească, iar cu aproximativ 200 mii de ani în urmă, apa a dispărut complet din Platforma și Cîmpia Română. Atunci au fost prinse sub depozitele cărăte în depresiunea mării și animalele acvatice, care azi apar sub forma de fosile, măturii ale acelor întîmplări îndepărtate.

Săpăturile de la Vulcana au pus în evidență și alte măturii geologice, așa-zisele „ape sărate de zăcămint”, care sînt rămase tot din epoca miocenică, și care au aceeași valoare de indicator al fundului mării Sarmatice, ca și fosilele animalelor. Aceste ape de zăcămint, legate de formațiunile miocenice, ca și apele minerale de la Govora, sînt caracterizate printr-o mare concentrare în cloruri de sodiu și cantități relativ mari de iod și brom, ceea ce le-au făcut să fie întrebuințate cu multă eficacitate atît la Vulcana, cît și la Govora, pentru tratamentul unor afecțiuni cronice, îndeosebi reumatice.

Solul, clima și vegetația. Stratul de pămînt pe care crește vegetația, care acoperă valea și dealurile Vulcanului, este brun de pădure. Formarea acestui sol a fost favorizată aci, atît de relieful terenului, de dealurile cu înălțimile lor, între 300—600 m, precum

Satul Vulcana Băi, vedere generală dinspre răsărit.

și de condițiile de climă temperată, umedă, de la Vulcana. Aici media anuală a precipitațiilor este de 600—700 mm. Aceste valori medii anuale sînt cel puțin egale, dacă nu mai mari decît valorile medii ale evaporăției și transpirației solului.

Dar acest sol nu are o grosime, o compoziție și o structură uniformă, pe toată întinderea comunei Vulcana, deși suprafața ei nu este prea întinsă. El prezintă de la un loc la altul modificări ce țin de mai mulți factori.

Pînă și așezarea pe o față sau alta a dealurilor, mai mult sau mai puțin înclinată, orientată spre răsărit, bătută de soare, sau spre apus, mai umbrită, are influență asupra grosimii stratului de sol, asupra compoziției și a structurii acestuia (14).

De aceea nu e de mirare că la Vulcana, ca de altfel și în alte regiuni de deal, solul brun de pădure prezintă variații importante de la un loc la altul la distanțe de numai cîteva sute de metri.

Solul brun de pădure de la Vulcana este biologic activ, adică transformarea materialelor organice (gunoii) încorporate în el, în humus și apoi în minerale, se desfășoară normal.

Vegetația spontană a solului brun de pădure, așa cum îi arată și numele, o formează pădurile mixte, mai puțin din stejar, cît mai ales de fag.

La începutul Dealului Minăstirii, locuitorii cunosc „Ștejerișul” care crește pe partea de miazăzi a acestui deal și imediat peste culme, pe versantul de nord al aceluiași deal, începe pădurea de fag, care se întinde pînă la munte, unde e înlocuit de rășinoase. Printre acestea, mai ales pe marginea pădurii, crește carpenul, ulmul, arțarul, teiul, pe alocuri alunul, cornul și mesteacănul, iar pe malul apelor, ca pretutindeni, salcia, aninul și plopul. Vegetația ierbacee din aceste păduri este formată din plante geofite și graminee păioase, cu rădăcini fine și dese.

Din trecutul satelor Vulcana

A. Vulcana de Jos (Băi)

Vlad Tepeș, primul stăpîn cunoscut al Vulcănii. Sînt sate pe Valea de Sus a Ialomiței, care se mîndresc cu documente scrise acum patru—cinci sute de ani. Dar oricît de vechi, înscrisurile nu ne spun decît foarte puțin despre existența străveche a acestor așezări și nimic despre data întemeierii lor.

Vechimea satelor de aici este atestată însă de alte mărturii nescrise, care n-au putut fi distruse de întîmplările vitrege, abătute peste ele.

Limba vorbită de localnici și mai ales toponimia, — numele de munți, dealuri și văi — sînt mărturii autentice care urcă vechimea acestor sate pînă în epoca romană și chiar dincolo de ea, la strămoșii noștri geto-daci, din a căror limbă au rămas multe denumiri.

La început pămîntul era stăpînit în devălmășie. Stăpînii lui, toți neamuri între ei, binecunoscuți și necontestăți de nimeni, n-aveau nevoie de „acte de proprietate“. Numai, mai tîrziu, o dată cu ieșirea din devălmășie, cînd pămîntul a început să fie vîndut, sau făcut danie, sau după vreo judecată în divan, voievozii au început să dea „cărți“ de întărire a stăpînirii pămîntului. Și la nimic nu țineau înaintașii noștri ca la aceste cărți. De atunci a rămas vorba : „Ai carte, ai parte“.

Dintr-o astfel de carte domnească dată de voievodul Radu Șerban la 20 ianuarie 1604, aflăm primele vești despre Vulcana. Era

pe vremea încă viforoasă ce a urmat viteazului voievod Mihai. Nu trecuseră nici doi ani de când vrednicul său urmaș, Radu Șerban, înfrinsese oastea care vroia să-l pună domn pe Simion Movilă. În acest timp, Vintilă, postelnicul din Satul Mare (Doicești de azi) își ascunsese cum putuse lucrurile de preț și cu ele și cărțile domnești, dar până la urmă acestea atît se înnegriseră și stricaseră, că abia se mai puteau citi. De aceea s-a plîns el domnitorului, rugîndu-se pentru înnoirea și întărirea lor. Voievodul Radu Șerban mai întîi a cerut să fie citite în fața divanului toate cărțile vechi pe care le adusesese cu sine postelnicul Vintilă.

Din cartea aceasta, din 1604, (15), care cuprinde tot ce se spunea în vechile cărți, aflăm că Vlad voievod, căruia acum, după o sută și mai bine de ani de la moartea sa, începuseră și în țară să-i zică „Tepeș“, a cumpărat două sate : Satu Mare și Vilcana. Aceste două sate dealtfel sînt singurele despre care se știe că le-a cumpărat voievodul Vlad Tepeș. (16).

Pentru „satul Vilcana, tot și cu tot hotarul din cîmp și din pădure și din apă și din vatra satului și de pretutindeni,“ a plătit voievodul 80 000 de aspri, zice hrisovul.

Fără îndoială că Vlad voievod n-a putut să cumpere aceste sate, decît în vremea primei sale domnii, adică între anii 1456—1462, fiindcă cea de a doua domnie, din 1476, repede a fost curmată de uciderea lui în luptă la numai o lună de la reluarea tronului.

De la cine va fi cumpărat Vlad Tepeș satul Vilcana, nu știm. Dar fiind satul cumpărat întreg, cu rumâni cu tot, cumpărarea de la moșneni pare exclusă. Deposdarea de pămînt a moșnenilor din Vilcana și transformarea lor în rumâni trebuie să fi avut loc înainte de domnia lui Tepeș. De către cine ? Nu știm.

Apoi Vlad Tepeș a dat zestre cele două sate, surorii sale Alexandra. Asprul voievod, care își înzestrea sora cu singurele sate pe care le cumpărase, ne apare aci cu o înățișare umană, afecțuoasă, ca un om cu grijă de familie, cu sentimente frățești, imagine cu totul diferită de cea pe care i-au creat-o și lăsat-o posterității cei care au avut interes să-l hulească.

Despre sora lui Alexandra, care primise Vilcana de zestre, nu știm nimic mai mult. De-abia după o sută de ani de la domnia lui Tepeș, pe vremea lui Mircea voievod, poreclit Ciobanul, apar doi strănepoți ai Alexandrei, Danciu spătarul și Voinea vornicul, care au avut piră pentru satele Vilcana și Satu Mare, cu niște boieri : nepoții lui Vladul banul, Dragotă și Stanciu și nevasta lui Bădilă, anume Voica, și cu Vladul și cu Radul și cu Radu stolnicul din Mirșa și cu Radu logofătul din Ciungeasca. Cine vor fi fost toți acești boieri, de care vorbesc cărțile lui Vintilă și de ce vor fi tăgă-

duit ei drepturile strănepoților Alexandrei asupra satului Vilcana, iarăși nu știm. Dar aflăm că „au jurat mai sus-spuși moși ai slugilor mele, Danciul spătarul și Voinea vornicul cu 24 boieri. Iar apoi au rămas acei toți mai sus-spuși boieri, dinaintea răposatului Mircea voevod“. Au pierdut judecata, cum am zice astăzi. Dar cearta pentru aceste sate a continuat. Și în divan au fost prezentate și citite încă două cărți de pîră: una de la Pătrașcu cel Bun și alta de la Petru cel Tânăr, din care se vede că Danciul spătarul și Voinea vornicul, au trebuit să jure de două ori într-o zi cu 24 boieri, că satele amintite erau ocinele lor drepte.

Văzînd aceste cărți ale „tuturor bătrînilor domni“, Radu Șerban înnoiește și întărește și el cartea de stăpînire lui Vintilă postelnicul din Săteni, cu frații lui, asupra satelor Vilcana și Satul Mare, punînd și blestem cumpîlit asupra celor ce ar călca această carte.

E de admirat dirzenia cu care au luptat strănepoții pentru a-și menține moștenirea rămasă de la Alexandra. La cinci voievozi s-au jeluît, de cinci ori au jurat, dar pînă la urmă au izbutit să capete cărțile de stăpînire a ocinelor Vilcana și Satu Mare.

Cartea dată de Radu Șerban e importantă în primul rînd pentru că ne arată existența satului Vilcana acum 500 și mai bine de ani. Apoi pentru că ne lămurește de ce locuitorii lui nu ne-au lăsat nici un zapis, nici o carte cum vom găsi la cei din satele vecine, Cucuteni și Brănești. Vilcănienii încetaseră încă înainte de domnia lui Vlad Țepeș, să mai aibă drepturi, nu numai asupra pămînturilor lor, dar nici asupra propriei lor persoane, pentru că ei erau de multă vreme „rumâni“.

Vecinii din Cucuteni și Brănești în secolul al XVI-lea.

Dacă despre Vilcana nu mai aflăm nimic în secolul al XVI-lea, afară de pîra lui Danciul și Voinea, să vedem cel puțin ce se întîmplă în satele vecine, astfel vom mai putea afla cîte ceva și despre cei din Vilcana.

Unul dintre cele mai vechi documente ale Cucutenilor care ne interesează este cel din 20 iunie 1550 dat de Mircea Ciobanul, în care se vorbește despre Cucuteni și care începe astfel:

„...dat-am domnia mea această poruncă a domniei mele, Stoiîi lui Stanislav și lui Bran și Lici și lui Ion, cu feciorii, cît Dumnezeu le va da, ca să le fie lor în Cucuteni partea pîrîntilor lor, anume Bran și Badiul, oricît se va alege, după acea parte de ocină, pentru că iaste a lor bătrînă și dreaptă ocină de la moși“ (17).

Aici, în această mărturie scrisă acum patru sute și mai bine de ani, ne apar pentru prima oară numele unor oameni, care au trăit pe valea Vilcâniei.

Cartea aceasta nu este însă numai o simplă întărire de drepturi ale moșnenilor din Cucuteni, ci este și o poruncă de alegere a moșiei de către vecini, căci se spune: „ca să le fie lor, ori cît se va alege după acea parte de ocină“.

Moșnenii nu posedau individual, decît părți restrinse de pămînt cultivabil, pe lângă case, restul pășunilor și mai ales pădurile, apele erau stăpînite în devălmășie.

Către sfîrșitul veacului al XVI-lea, ca și în cel următor, au venit timpuri grele pentru micii proprietari de pămînt, pentru moșneni. Nenumărate dări erau impuse și încasate de la birnici. Mulți dintre moșneni însă, nu mai puteau face față birurilor și pentru plata lor erau nevoiți adesea să se împrumute și să pună zălog pămîntul, moșia pe care o pierdeau, dacă nu răspundeau cu banii la soroc. Alții dintre ei însă, de obicei slujbași mărunți, privilegiați, birari, isprăvniceii și alții, încep să cumpere aceste pămînturi. Este ceea ce vedem că se întîmplă și la Cucuteni acum, căci iată ce spune mai departe aceeași carte:

„Și iar să fie ocină Vladului din Cucuteni, den partea unchiului său Stanislav, jumătate, pînă în Valea Tisilor, pentru că a întors asprii lui Berevoe, 600 gata, denaintea domniei mele. Și iar să fie Vladului ocină în Cucuteni, partea unchiului său Stanislav den valea Tisei, pînă în Plăiuieț, pentru că au întors aspri 450 Chițului“. Deci două părți de moșie, ale lui Stanislav, trec în proprietatea nepotului său Vlad, pentru că acesta întorsese banii celor de la care se împrumutase unchiul, zălogind acele părți de moșie.

Vedem aci cum se proceda și în Cucuteni pentru deposedarea moșnenilor. În timp ce unii sărăcesc, doborîți de povara birurilor, alții își largesc hotarele.

După douăzeci și șapte de ani de la această carte de alegere, aflăm dintr-un hrisov dat de Mîhnea Turcitu, unuia Vlad logofătul, că moșnenii din Cucuteni erau la mare strîmtoare, ajungînd să-și vîndă ocinele pe capete. Vom reda scurte fragmente din acest hrisov scris la 1577: „Dat-a domnia lui această învățătură a domniei lui, slugii domniei lui, Vladului logofăt și cu toți feciorii lui cît Dumnezeu îi va dărui ca să fie lui ocină în Cucuteni, Lihaiciul, partea lui Moran și partea lui Nan, pentru că le-a cumpărat Vlad logofătul pentru aspri 1600. Și iar au cumpărat Vladul ocină de la Stanislav, 3 locuri în Potropop, pentru aspri 900. Și iar au cumpărat Vladul ocină partea Neagului, toată de peste tot hotarul Cucutenilor și din apa Ialomîței pînă în apele Vîlcăni, pentru aspri 1600. Și iar au cumpărat Vladul ocină de la Ivănilă din Coțăianii și de la Stroi din Serbănești, partea lor, din apa Ialomîței pînă în apa Vîlcăni... Și iar au cumpărat Soare, feciorul Vladului, ocină în Cucu-

teni partea lui Stanislav, toată, din apa Vîlcăni pînă în hotarul Pietrarilor, aspri 2050...⁴.

Și tot astfel continuă cumpărăturile lui Vladu, în total 25 bucăți de moșie de la 17 moșneni, pămînt în valoare de 32 400 aspri (18).

E impresionant în primul rînd numărul mare de moșneni care au fost siliți să-și vîndă moșiile. Și cum pe atunci satele nu aveau mai mult de 25—30 de case, de familii, înseamnă că o bună parte din pămîntul cucutenilor a fost înstrăinat atunci. Mai mult de jumătate dintre moșneni erau la mare nevoie și printre aceștia întîlnim și numele celor care erau cu stare pe la 1550: Stoia, Stanislav, Bran, Berevoie și alții.

Că cei din Cucuteni și-au vîndut atunci o bună parte din pămînt putem aprecia și după valoarea totală a celor 25 bucăți de moșie, care am văzut că se ridică la suma de 32 400 aspri.

Remarcăm însă că nici unul dintre moșneni nu și-a vîndut încă libertatea odată cu pămîntul, nu a devenit rumân.

Dar înscrisul acesta este important fiindcă în el găsim scris numele apei Vîlcana și nu o dată, ci de nouă ori, la nouă din cele 25 de bucăți de moșie vîndute. Apa Vîlcăni e arătată ca hotar fie la sforile de pămînt care veneau din apa Ialomitei și se terminau aci, fie la cele care începeau din apa Vîlcăni și mergeau pînă sus, în hotarul Pietrarilor.

Să vedem acum ce se petrecea și în partea de miazăzi a satului Vîlcana. Iată un document interesant nu numai pentru că vorbește despre satul vecin Brănești, dar și pentru că e o carte dată de Mihai Viteazul la 5 iulie 1593. Cu toate grijile pe care le avea, voievodul Mihai mai găsea la acea dată răgaz și liniște să dea carte unuia, Cristian logofătul pentru niște cumpărături de pămînt la Brănești „...dă domnia mea această poruncă a domniei mele, lui Cristian logofătul și cu fiii lui cîți îi va lăsa Dumnezeu, ca să-i fie ocină în sat la Brănești din partea socrului său Bran și cu fratele său Udrea, 8 vecini și cu delnițele lor, din cîmp și din munte, cu curăturile lor și din vatra lor din sat și de peste toată ocina, oricît se va alege, pentru că a cumpărat Cristian logofăt, de la Bran pentru 4 500 aspri...⁴.

Aflăm de aci că și la Brănești pe acea vreme erau rumâni (vecini) și că Bran și fratele său Udrea erau nevoiți să vîndă 8 rumâni împreună cu delnițele lor (19).

Stăpîni noi la Vulcana. Vitregia vremurilor n-a ocolit nici pe stăpîniul Vîlcăni. Cu toată dîrzenia cu care am văzut că și-au apărut și păstrat întregi moșiile, timp de un veac și jumătate, unii

Această bogată toponimie, această atribuire de nume, curat românești fiecărui deal, vale, izvor, pîrîu, arată odată mai mult străvechea și strînsa legătură a poporului nostru, cu fiecare bucățică de pămînt. Numai cei ce s-au născut și au crescut aici odată cu codrul, putea să-i găsească și să-i păstreze cu îndărătnicie, numeroasele și frumoasele denumiri.

Din acest zapis mai cunoaștem încă doi cetățeni ai Vîlcăniî, desigur aceștia oameni liberi, pe popa Toader care a scris la zapis împreună cu Proca logofătul și pe Șerban, care a adevărit spusele moșnenilor.

Alt moșnean din Brănești face danie. Dania de pămînt a brăniștenilor pentru o minăstire la Vîlcana era un fapt cu totul neobișnuit pe atunci. Minăstiri nu mai ridicaseră pe aici, decît voievozii. De cîte ori mergeau moșnenii la tîrg, treceau pe lingă Minăstirea din Deal, ridicată cu o sută de ani și mai bine înainte de Radu cel Mare, iar alături pîtită după un deal, era minăstirea Vîhorăști (Vîforita de azi), pe care o înălțase Vladislav al II-lea, înainte de domnia lui Vlad Tepeș. Chiar marii boieri, de abia acum se gîndeau și ei să zidească minăstiri, pentru iertarea păcatelor. Dar moșnenii? Nici gînd măcar.

Dania celor din Brănești, la drept vorbind, nu fusese spontană. Nu venise dintr-un îndemn al credinței lor. Ne amintim cît au stat pe gînduri. Ei n-au refuzat cererea boierilor de vinzare, dar nici n-au vîndut din moșie, fiindcă vînzarea ar fi dat cu totul alte drepturi cumpărătorilor. Ei au făcut danie pămîntul de care boierii nu se puteau folosi decît în scopul arătat în zapis, adică pentru zidirea unei minăstiri. Și acum moșnenii din Brănești erau bucuroși și mîndri de dania lor gîndindu-se că vor fi și ei ctitori de minăstire ca și voievozii și boierii cei mari.

De aceea nu e de mirare că peste un an, Nedelea din Brănești și cu fiul său fac și ei danie din moșia lor, o sfoară care mergea din apa Vîlcăniî spre răsărit pînă la Ialomița, pornind tot de la Piscul Tătarului, pe lingă moșia dăruită de Bran și tovarășii lui cu un an înainte. Zice zapisul din 1623 septembrie 5: „... nefînd eu atuncea la tocmeala lor și vîzînd eu că se apucă dumnealor de sfînta minăstire la Virful Vîlcăniî, am dat și eu moșie de m-am așezat la ctitornicie... pentru veșnica pomenire. Și am dat această scrisoare punînd și degetele în loc de pecete, ca să se crează“ (25 și doc. anexa nr. 3).

N-aveau de unde să știe cei ce iscăleau aceste zapise de danie că cei mai mulți dintre ei nu vor apuca să vadă înălțată minăstirea din Virful Vîlcăniî.

Primul care a murit a fost chiar bătrînul, iubitorul de frumos, Vilcu logofătul din Orbeasca. Aflăm acest lucru dintr-o poruncă, un hrisov al domnitorului Alexandru Coconul, dată la 3 decembrie 1623,

lui Bunea feciorul Vilcului logofăt și nu tatălui său, care de la aceeași dată nu mai apare în documente. (26). Este vorba de o carte domnească, prin care se lăsa liber un rumân din cei patru cumpărați de Vilcu logofătul de la Spinciul în 1614.

Din vremea lui Matei Basarab. Războaiele purtate de vitejii voievozi Mihai și Radu Șerban trecuseră. Doar tătarii (cărora le rămăsese numele ici-colo : Muntele Tătaru, Cheile Tătarului, sus la obârșia Ialomiței, Piscul Tătarului la Gura Vilcâni), încă nu se domoliseră.

Dar țara o ducea mai greu ca niciodată în trecut. Acum turcii nu-și mai trimiteau în Țara Românească războinicii, ci domni credincioși, care sărăceau țara și mai cumplit.

În locul lui Radu Șerban au pus domn pe Radu Mihnea, fiul lui Mihnea Turcitu. Era acesta om foarte învățat, nimic de zis, dar fălos și cu totul străin și fără milă de țară. Îi plăcea mult luxul și cerea și boierilor aduși de el în țară, să se arate la curte numai în veșminte strălucitoare. Acest lux al domnului și al boierilor însemna însă bani, bani care trebuiau strinși în țară, de la poporul care gemea sub greutatea dărilor.

Sub acest domn s-a înmulțit numărul călugărilor greci în mănăstirile închinat. Dar greci nu erau numai călugării, ci și unii dregători și tot greci, ba chiar și turci erau și unii dintre cei cari strângeau birurile în țară, în socoteala banilor împrumutați. Cînd birnicul nu avea cu ce plăti, negustorii greci erau gata să cumpere, desigur pe mai nimic, ori ce putea vinde datornicul. De preț erau îndeosebi vitele și pămîntul. (27).

Boierii de țară erau nemulțumiți de trecerea pămîntului în mâinile negustorilor străini. Nu din milă pentru cei care erau deposedați, doar și boierii pămînteni strângeau sate și moșii. Cumpărările de pămînt am văzut și la Cucuteni și la Brănești și în toată țara, că începuseră cu mult înainte de Mihai Vodă. Dar acum continua cu mai multă lăcomie. Acapararea dregătorilor și a averilor de către streini reprezenta însă o concurență mare făcută boierilor pămînteni.

De aceea, aceștia au și încercat în mai multe rinduri să se revolte, dar fără succes. Nici încercarea lui Matei Basarab n-a reușit de la început, ci numai după ce a venit cu ajutor din Transilvania a putut să înfrîngă la Plumbuita pe Radu Iliaș. A urmat apoi lunga și „înțeleaptă“ lui domnie (1632—1654).

Ce se întîmplă pe Valea Vilcâni în timpul domniei evlaviosului Matei Basarab, cel care e socotit a fi zidit cele mai multe biserici dintre toți domnitorii români ? (28).

Situația nu putea fi alta decât cea în care se afla toată țara în acel timp. Vechiul sistem fiscal nu mai corespundea noii situații. Cu el nu se putea strînge sumele mari de bani, care să îndestuleze atât pe turci, cit și nevoile domniei.

S-a introdus atunci un nou sistem de impunere a dărilor către domnie, numit „taler“, mult mai practic, dar care constrîngea și mai mult pe birnici.

Matei Basarab a poruncit să se facă un nou recensămînt, numit „seama talerului“ (29). Se fixau sumele de bani pe care trebuiau să le răspundă satele, iar repartitia pe oameni (cisle) se făcea de către birnici, între ei, care răspundeau solidar de toată suma (30).

Un cap de familie trebuia să plătească pe atunci, anual, în medie 8 galbeni și 82 de bani. Cum o pereche de boi valora 7 galbeni, o vacă 2 galbeni și 8 bani, un porc 177 bani, o vadră de vin 31 bani, pentru a-și plăti impozitul, un țaran trebuia să vîndă sau o pereche de boi și un porc, sau nouă porci și trei vedre de vin, sau trei vaci și un porc și așa mai departe.

Putini dintre țaranii și chiar moșnenii înstăriți puteau să scoată în vinzare atîtea produse. Moșneanului nu-i rămînea decât să se vîndă și pe el însuși, iar rumânului, să fugă (31).

Acest sistem a adus domniei o sporire considerabilă a veniturilor. Matei Basarab a lăsat la moartea sa o visterie plină, deși plătiese turcilor și cheltuisese în țară sume de bani uriașe.

Iată de ce domnia lui are și alt aspect, decât cel cunoscut, de domnie pașnică, prosperă, rodnică în manifestări culturale și noi cîtorii. Noile măsuri fiscale, sistemul „talerului“, au constituit o cale de jefuire a pămînturilor și de aservire a țărănimii libere. (32).

Această exploatare feudală și fiscală care a dat naștere la o adîncă nemulțumire în țară ne explică de ce vor izbucni violentele răscoale de la sfîrșitul domniei lui Matei Basarab (33).

Și tot această exploatare ne explică și de ce din acel timp găsim cele mai numeroase zapise prin care și oamenii de pe valea Vîlcănilor își vindeau pămîntul și libertatea.

În martie 1632, Stoica cu fiul său Tudoran din Frumușani se vînd rumâni lui Bunea logofătul (34). Stroe feciorul lui Vlăduță din Fieni, care șezu în Vulcana, dă un zapis din care să se știe că s-a vîndut el și cu fiul său Pătru și cu cîți îi va mai da Dumnezeu, Bunei logofăt, pentru 15 ughi. (35).

În noiembrie 1633, Moga cu fiul lui din Brănești se vînd rumâni, cu moșia lor din Vîlcana, Bunei logofăt, cu prețul de 5 400 bani gata. (36).

În septembrie 1637, Albu al lui Neacșu se vînd rumân cu copiii săi, Bunei logofătul. (37).

Iar în martie 1645, Nica postelnicul din Săteni vinde tot lui Bunea vistiier, pe rumânul său Neguț, feciorul lui Groza din Vilcana, pentru 10 ughi. (38). Iată deci doi vilcăneni adoptivi și Albu care pare autohton, rămași liberi pînă acum, nemaiavind ce vinde, se vind pe ei înșiși și copiii pe care li au, precum și pe cei care li vor mai da Dumnezeu. Toți patru rumânii au fost cumpărați de Bunea, acum vistiier. Greutățile li ingenunche și pe moșnenii din Brănești pe care li știm atît de mîndri și cu stare.

În iulie 1634, Stan feciorul lui Costea cu fiul său Vlad se vind rumâni cu moșiile lor, lui Bunea logofătul. Cei din Brănești spre deosebire de cei din Vilcana mai aveau încă ce vinde.

Cei din Cucuteni se țin însă mai bine : vind moșii, case, dar nu-și vind încă libertatea.

În decembrie 1641 Oprea Chioseaua împrumută de la Oancea ceașul, cu zalog, moșia sa în Podul cel Mare, o fișie care mergea pînă în apa Vilcării, pentru plata sataralei. (39).

În august 1643, Vlad vinde Jupînului Panait o siliște la Vilcănița (40); în 1645 Sătenii din Cucuteni vind lui Tănase vîtaful par-tea de moșie a lui Dan, fugit din cauza birului. (41).

Fără îndoială că ne-au rămas numai o mică parte din zapisele făcute la vînzarea și cumpărarea de pămînt de pe vremea aceea, dar nici pe acestea puține rămase, nu le putem înșira toate aci. Sînt suficiente însă și cele arătate mai sus, pentru a arăta fără putință de tăgadă că pe vremea lui Matei Basarab, moșnenii de pe valea Vilcării s'arăciseră cumplit și își vindeau pămîntul, pe capete.

În fruntea cumpărătorilor la Vilcana și Brănești ne apare Bunea logofătul. Dar acuma se ivesc și alți cumpărători de pămînt. O seamă de negustori, cupeți din Țîrgoviște : jupîni Panait, Avram, Ghinea, cumpără pămînt mai ales la Cucuteni. Totuși, oamenii ajunși în situația de a se vinde rumâni preferau să vină la Bunea vistiernicul la Vilcana. Era boierul acesta mai blînd, mai milostiv ? Nu. Am văzut că pentru un rumân nesupus a mers pînă la Vodă. Era însă mai puternic și de aceea veneau oamenii la el, pentru că pe acele vremuri grele, erau mai în siguranță, mai apărați de birari, de isprăvniciei și de alți slujitori abuzivi, pe moșia marelui vistiier Bunea la Vilcana. Dealtfel, căutarea de ocrotire de către rumâni, se observă pe moșiile tuturor marilor dregători din acea vreme.

Doisprezece boieri jurători merg la Vilcana. Murise Vilcul logofătul și după el și certărețul Vintilă din Săteni, dar sfada pentru hotărele moșiei din Vilcana tot nu se sfîrșise. O nouă generație dintre vechii proprietari se înfruntau acum cu cei noi veniți la Vilcana. Oprea postelnicul, și cu fratele său Cristea din Săteni continuau să

conteste anumite drepturi noilor cumpărători, așa cum făcuse odinioară și Vintilă tatăl lor, lui Spinciul din Tîrgoviște în anul 1609.

Dar acum la Vilcana nu mai era modestul Spinciul, ci puternicul Bunea, mare vistier. Deși mare dregător, cu posibilități de a-și impune voința singur, Bunea se adresează totuși justiției care pe atunci însemna divanul, domnitorul, așa cum procedase și în cearta cu rumânul nesupus. Matei Basarab, printr-un răvaș din 7 iunie 1633, numește doisprezece boieri jurători, care să meargă la Vilcana și să jure dacă se cuvine lui Bunea logofătul, toată partea de moșie cumpărată de la Spinciul din Tîrgoviște în 1614. Ei trebuiau să cerceteze, să judece și să hotărască, așa cum le spunea conștiința, „cum vor afla cu ale lor suflete“, cum zicea răvașul. (42).

Matei voievod poruncește însă și sătenilor din Vilcana: „să căutați să mergeți unde sînt boierii strînși, de să aleagă moșia logofătului Bune, să mergeți și voi să o alegeți cum veți ști voi, cu sufletele voastre. Nemic să nu vă feriți de stăpînii voștri“ (43).

Mitropolitul Teofil dă și el o carte de blestem către Oprea și Cîrstea din Săteni, prin care dă știre celor doi boieri, că ei au, împreună cu Bunea logofătul, moșie la Vilcana, unde îl oprise în cîmp și în pădure, zicînd că Danciu și Gîlcă, nu au avut parte și în cîmp, și în pădure și nici rumâni. (44). Și blestemul zice :

„Și de veți vrea să opriți pre Bunea logofăt cu înșelături, să fiți blăstămați și afurișiți, întîi de Vlădica Hristos și de 318 părinți din Nikeea și apoi și de smerenia noastră. Și lemnile și petrii să se risipească, iar trupurile voastre să stea tot întregi. Iar de-l veți fi oprit pe dreptate să fiți iertați“. Apoi blestemul mitropolitului se adresează și către patru locuitori din Vilcana : „Așisderea și tu Lazăre și tu Neașule și tu Mileo și Nichi or și alaiți den sat, cari veți ști de aceste lucruri, cum au avut Danciu și Gîlcă în cîmp și în pădure și nu veți spune cu dreptul, voi să fiți și voi afurișiți ca și ceea de sus. Iar de veți spune drept, voi să fiți iertați“.

În acel an 1638, cei doisprezece boieri trimiși de Matei voievod s-au adunat împreună la Tîrgoviște și însoțiți și de Stanciu al doilea portar, au plecat la Vilcana. La intrare în sat, la poduțel peste Valea Cînelui i-au întîmpinat Bunea logofătul cu slujitorii și rumânii lui. Mai sus la podul peste Vilcana erau și cei doi frați din Săteni. Asemenea alai nu se mai văzuse pe această vale. Unii săteni mai umblați mai văzuseră cînd mergeau la tîrg, pe unul sau altul dintre boierii veniți acum. Dar așa strînși cu toții, cu străiele de pe ei și cu pozoabele de pe cai, strălucind în soare, nu mai văzuseră. Dintre slujbașii lui Bunea, unii șopteau numele boierilor care treceau : „Uite pe Ilie vornicul din Cornești, uite pe clucerul Socol din Cornăteni, și pe Andronie vornicul, și slujerul Crăstina“, și tot așa îi arătau cu

degetul și le spuneau numele și celorlalți boieri, pe Nan postelnicul din Bărbătești, pe Ivan postelnicul din Văcărești, până au trecut toți.

Apoi boierii au strins pe toți bătrînii satului, care au jurat că Danciu și Gîlcă au avut și ei ca și ceilalți, și din pădure pînă jos la apă. Incolțiți de mărturisirile bătrînilor săteni din Vilcana, Oprea și Cîrstea au recunoscut și ei că așa este și că pe nedrept au fost opriti odinioară Spinciu, iar acum Bunea logofătul.

Acesta a scos și zapisul cel vechi al lui Danciu către Spinciu, în care se spunea că într-adevăr au fost vindute toate părțile.

În ziua de 20 august 1638, au scris cartea de alegere, unde au iscălit și și-au pus pecetile toți cei doisprezece boieri, carte pe care au înminat-o lui Bunea logofătul. (45).

Și peste o săptămînă, la 28 august același an, a fost întocmită și cartea domnească în care se scriu cu *de-a măruntul* toate cele povestite mai sus, prin care voievodul Matei Basarab întărește stăpînirea lui Bunea asupra tuturor părților de moșie din Vilcana, care au fost cumpărate de Vilcul tatăl său de la Spinciu din Tîrgoviște cu 14 000 aspri. (46).

Astfel se pune capăt certeii pentru hotare care dura de 29 de ani și lese la iveală și nedreptatea făcută lui Spinciu în anul 1609 cînd Vintilă din Săteni jurase strîmb, cum a mărturisit el însuși, cînd a fost pe patul de moarte.

Din această alegere a moșiei făcută după porunca lui Matei Basarab, vedem că atunci la Vilcana hotărîtoare a fost mărturia bătrînilor, a lui Lazăr, Neacșu, Milea și Nichifor și poate și a altora din sat, mărturie cu care a început judecata și care a dus la aflarea adevărului.

Bunea Grădișteanu zidește biserică în dealul Vulcânii.

Timp de nouă ani, de la zapisele moșnenilor din Brănești, din 1522, prin care se invoiseră aceștia cu boierii să întemeieze o minăstire, nu se mai găsește nimic scris, care să vorbească de Vilcana și proprietarii ei. Am fi crezut că boierii au sărăcit, sau că nemaibucurîndu-se de favoarea domnului s-au pribegit, cum se întîmpla adesea pe atunci, dacă zapisele de după 1632 nu ne arătau ce se întîmpla pe această vale.

Pe atunci boierul Bunea, feciorul lui Vilcu, era însă un om de nădejde al domnitorului, care-i încredințase dregătoria de mare vistier. Această dregătorie îl ajutase să-și sporească mult moșiile. Micile dețințe și cei cîțiva rumâni cumpărați la Vilcana și Brănești nu însemnau nimic pe lîngă proprietățile pe care le cumpărase Bunea în toată țara.

Peste un an murind Iane cupețul, popa Pavalache care era socrul negustorului, vinde tot celor trei boieri, fii ai lui Bunea, moșia pe care o cumpărase de la Cirstea din Săteni. Popa Pavalache scrie în zăpis că trebuindu-i bani, o vinde cu același preț cu care o cumpărase — 13 ughi (52).

Astfel pînă la sfîrșitul asprului secol al XVII-lea, boierii din Săteni își încheie stăpînirea în satul Vilcana, care durase aproape 250 de ani, moșia trecînd în cea mai mare parte în mina boierilor Grădișteanu.

BOIERII DIN SĂTENI, STĂPÎNI AI SATULUI VILCANĂ, 1604—1701

VLAD ȚEPEȘ dă zestre, satul VILCANĂ, surorii sale :

ALEXANDRA

DANCIU spătar

VOINEA vornicul

Strănepotii Alexandrei și moșii lui Vintilă postelnicul. Au avut piră pentru satul Vilcana, în timpul volvezilor MIRCEA CIOBANUL, PĂTRAȘCU cel BUN și PETRU cel TINĂR, între anii 1553—1568.

(STANA ?)

STAN

vinde partea lui din Vilcana lui Spinciu

VINTILĂ postelnicul

1604 ian. 29 primește carte de stăpînire a Vilcării ;
În 1609 are piră cu Spinciu pentru hotare la Vilcana.

DANCIU din Drăgoești

1604 aprilie, vinde partea lui de moșie la Vilcana lui Spinciu din Tirgoviște.

CIRSTEA clucer

1683 Aug., piră cu Bunea Grădișteanu pentru hotare la Vilcana.

OPREA postelnic

1638 Aug. piră cu Bunea Grădișteanu pentru hotare la Vilcana.

CATRINA

călugărița
Vind lui Mihai Bărbătescu partea lor din Vilcana în 1681.

ILINCA

DRĂGHICI postelnic

1675 martie, vinde o silîște și o livadă, fraților Grădișteanu

CĂRSTEA clucer

1683 vinde pămînt la Vilcana lui Mihai Bărbătescu.

GRIGORE paharnic

NICA căpitan

1662 și 1663 vinde pămîntul din Vilcana lui M. Bărbătescu.

ILINCA

1663 vinde partea de moșie la Vilcana lui M. Bărbătescu.

TANASE (IANACHE ?)
logofătul, vinde 1701 lui M. Bărbătescu.

MIHAI diaconu
1701 vinde lui M. Bărbătescu.

LISANDRU = COSTANDA
1701 vinde la Vilcana lui M. Bărbătescu.

De ce și de când a început să se numească Grădișteanu urmașii lui Vilcu? Vilcu logofătul, care a cumpărat Vilcana de la Spinciu în 1614, fiind din Orbeasca, după Teleorman, a purtat numele acestui sat, toată viața. După moartea acestuia, în 1623, soția sa Maria s-a recăsătorit cu Dumitru Zemțea, vornicul din Mogoșești. (53). Timp de șapte ani, jupineasa Maria și cu fiul său Bunea l-au îngrijit cu devotament pe Dumitru vornicul, care își pierduse vederea.

Drept mulțumire, vornicul Dumitru din Mogoșești îi dăruiește lui Bunea, ocina sa, satul Grădiștea, cu vie și cu rumâni. Dar pentru ca acesta să nu fie supărat de nimeni în stăpânirea sa, îi face zapis de vânzare pentru suma de 200 ughi (54). Cu toate blestemele puse în zapisul acesta, frați, nepoți și nepoate de-ale vornicului se ridică contra noului stăpîn de la Grădiștea (55). A fost nevoie ca mulți arhiepiscopi și mari boieri să se adune și să dea carte de întărire a dreptului de proprietate lui Bunea, asupra Grădiștei, unde acesta de-abia spre sfîrșitul vieții lui, va ridica biserica și case mari, făcîndu-și acolo „temeliul” familiei, luînd numele de Grădișteanu. (56).

Bunea Grădișteanu, după zidirea bisericii Vilcana și după ce ridicase biserica și casele de la Grădiștea de pe la 1660 nu mai apare în documente.

În documentele care privesc Vilcana, atît în zapisul lui Drăghici din Săteni din 1675, cît și a lui popa Pavalache din 1676, apar cei trei fii ai lui Bunea pe care i-am arătat mai sus. Dintre acești trei fii, care au ajuns toți mari dregători, lucru foarte rar, primul, Vilcu, se pare că era cel mai mare, a rămas proprietarul Vilcănii. (57).

Acest Vilcu, căruia îi ziceau, atît lui cît și copiilor lui, Mogoșescu, după moșia sa Mogoșești, a stăpînit aproape douăzeci de ani satul Vilcana de care s-a interesat îndeaproape. Vilcu vornicul cum e cunoscut în istorie și în tradiția de pe Valea Vilcănii, cu toate numeroasele sale îndeletniciri de mare proprietar și de mare dregător, a găsit timp să meargă la Vilcana pentru a pune la cale treburile de acolo. Cum am văzut, a mai cumpărat încă două fișii de pămînt de la boierii din Săteni, care vindeau ultimele resturi ale vechii lor moșii de la Vilcana. Apoi a împărțit moșia în două: o parte era dincolo de valea Cîinelui pînă în apa Vilcănii, vecină cu dania brăneștilor, a făcut-o danie mînăstirii, a cărei biserică a reparat-o și înzestrat-o, iar partea din moșie cu Vulcănița (Stupîna) a făcut-o zestre fiicei sale celei mari, Marga.

Mai mult nu știm despre Vilcu vornicul și Vilcana, dar se cunoaște din cronici ultima parte a vieții sale care s-a sîrșit dramatic. Acest boier de seamă, proprietar al Vilcănii, ctitor și proprietar al schitului zidit de tatăl său acolo, a fost închis de Șerban Cantacuzino cînd acesta a ajuns domn, fiind bănuît de „hiclenie”. Apoi după multe

GRĂDIȘTENII STĂPINI LA VILCANĂ 1614—1679

NEAGOE logofăt
1550 ORBEASCA

IANE

VILCU logofăt din ORBEASCA. Mare dregător pe timpul lui MIHAI VI-TEAZUL și urmașilor săi 1614, cumpără moșia la Vilcana de la Spirtu din Tîrgoviște. 1622 aprilie 23, primește zapisul de danie al vîrfului Vilcana, de la moșnenii din Brănești, pentru a zidi acolo, minăstire.

BUNEA MARE VISTIER

GRIGORE

1622 moștenește satul Vilcana.

1623 dec. 3 scoate la divan pe un rumân din Vilcana, care e lăsat la libertate.

1630 ianuarie 19, cumpără satul Grădiștea, de la tatăl său vitreg, Dumitru vornicul.

1632—1637 cumpără rumâni și pămînt la Vilcana.

1639 Aug. judecată cu Oprea și Cîrstea din Săteni, pentru Vilcana, cu 12 boieri jurători.

1654, zidește schitul Vilcana.

GRIGORE logofăt

VILCU vornicul

NICA mare armaș

— 1675 cumpără o așistă la Vilcana, de la Drăghici.

— 1676, cumpără de la popa Pavlache.

— Înainte de 1670, donează o parte din Vilcana, schitul.

BUNEA mare armaș
protector probabil al schitului Vilcana: milele domnești.

CONSTANTIN
1716 călugăr

CLIMENT
1723 egumen al schitului Vilcana
1726, își face diata și închină schitul MITROPOLII.

MARGA = MIHAI spătarul CANTACUZINO
Primește ca zestre o parte din Vilcana (Vileanița)

BALASA = Dr. NOTTARA
1714 dă mitropolii o carte de închinare a Schitului Vilcana.

ȘERBAN postelnic GRĂDIȘTEANU
dăruiește schitului Vilcana o pămînt la Tîrgoviște.

cazne, a fost ucis la Mănăstirea Snăgov în primul an de domnie al noului voievod, în decembrie 1679.

Cantacuzinii la Vulcana. Viața, cu căile sale întortochiate și de neprevăzut, a făcut ca Vulcana, zestrea Margăi să ajungă în stăpânirea soțului ei, Mihai Cantacuzino, care nu era altul decât fratele domnitorului care îl ucisese pe Vilcu vornicul. Și astfel ajung Cantacuzinii stăpâni la Vulcana, stăpânire care va dura peste un secol.

Noul stăpîn care avea să fie vestitul mare spătar din timpul domniei fratelui său Șerban Cantacuzino și a nepotului său Constantin Brîncoveanu, era tot așa de bogat ca și domnitorii înșiși, iar viața pe care o ducea avea aceeași strălucire ca și cea de la curtea domnească. Mihai Cantacuzino spătarul era conștient și mîndru ca și ceilalți frați ai săi, că sînt coborîtori direcți din împărații Bizanțului. Era învățat și umblat în lume. Călătorise pe la 1682 și la Ierusalim, cu mama sa și învățatul său frate Constantin Cantacuzino stolnicul, de unde cînd s-a întors, a pus de a zidit mănăstirea Sinaia (1695), precum și alte mănăstiri și biserici, Colțea, Titireciu, Fundeni, Zlătari și altele. Erau atît de puternici și ascultați acești boieri Cantacuzinești, încît o vreme însuși domnitorul Constantin Brîncoveanu, nu țesea din vorba lor. (58).

La aceste numeroase moșii și averi ale lui Mihai spătarul s-a adăugat și mica moșie de la Vulcana, zestrea Margăi, fiica lui Vilcu vornicul. Bogatul și trufașul mare spătar va fi venit rareori la Vulcana, dar atunci cînd venea, uimea pe sătenii de acolo cu strălucirea veșmintelor și armelor sale și ale slujitorilor săi, care îl însoțea pretutindeni, el fiind căpetenia oștirii Țării Românești.

Dar privește cea mai extraordinară pe care au văzut-o vreodată vîlcinenii ne închipuim că a fost fără îndoială venirea la Vulcana a voievodului Constantin Brîncoveanu însuși, desigur însoțit de Mihai Cantacuzino spătarul și de Bunea II Grădișteanu, mare armaș pe acea vreme, văr cu Marga, soția spătarului Mihai. De aci au urcat la schitul Bunea, cum spune un hrisov al lui Constantin Brîncoveanu din 1696. Aceasta se întîmplă pe la 1695, cînd Brîncoveanu era încă în bune relații cu rudele sale Cantacuzinești.

Apoi vin vremuri tulburi, întîmplările se precipită. Constantin Brîncoveanu cu aproape toată familia este ucis de turci și după nici doi ani piere de sabia turcească și noul domn, Ștefan Cantacuzino, împreună cu tatăl său stolnicul și Mihai, marele spătar, care a fost prins pe cînd încerca să fugă. Toată averea acestuia, deci și satul Vulcana, este trecută pe seama domniei în timpul lui Nicolae Mavrocordat, rămînînd astfel pînă în 1722, cînd unicul fiu al lui Mihai

Cantacuzino, numit și el tot Mihai, dar care nu ajunsese decât mare comis, se întoarce din Transilvania, unde pribegise pe timpul urgiei care îl lovise familia.

Un hrisov al lui Nicolae Mavrocordat din aprilie 1721, spune : „Și fugind și Mihai comisul din Țara Românească, fost-au rămas toate moșiile lui pe seama domniei . . . și dându-i și celelalte sate, toate cîte se luase pe seama domniei, i-am dat și acest sat⁴. Era vorba de satul Fundeni. Deci în 1721, Mihai Cantacuzino, fost mare comis, primind înapoi toate moșiile sale, era din nou stăpîn și la Vilcana. Stăpînirea aceasta era însă numai cu numele ca și pe vremea cînd satul era luat pe seama domniei. Comisul Mihai Cantacuzino, care era și cam prost, după cum afirmă istoricul N. Stoicescu (59), era singurul fiu al marelui spătar, avînd însă șase surori. Ambii părinți li muriseră și rămăsese se pare singurul moștenitor. De-abia sosit din pribegie, obosit, îngrozit de drama familiei sale era într-o stare sufletească ce nu-l îngăduia să se îngrijească de numeroasele averi și pricini moștenite, care îl depășeau.

Sperînd să-și găsească liniștea sufletească, se hotărăște să facă danie partea lui de moșie, „Mănăstioarei Vilcana“.

În actul de danie întocmit la 22 mai 1722, avînd mărturii pe Radu Popescu vel vornic și Iordache Crețulescu vel logofăt, și adevărit și de mitropolitul Daniil al Ungro-Vlahiei, Mihai Cantacuzino spune printre altele : „ . . . așa și eu dar mult păcătosul, ca un covârșit om de păcate, vrînd din greutatea păcatelor mele a mă ușura, pe mine, pre părinții și pre frații mei, dentr-a mea sufletească bunăvoință, am socotit și am închinat sfintei Mănăstioare ot sud Dimbovița, unde se prăznuiesc marii voievozi ai cerului, Mihail și Gavril, toată partea mea den Vilcănîța, cu toți rumânii de acolo, anume : Dumitru și fratele său, și Neagoe, și Dan și Gheorghe și Vișan ce avem de la dumnealor răposaii noștri, ca să fie nouă, părinților și fraților noștri, veșnică pomenire. Care mănăstioară este den temelie zidită de dumnealui răposatul strămoșul nostru Bunea Vistier, moșul domniei fericitei, răposatei micii noastre, Margăi spătăroaia . . . ”

Și urmează blestem cumpîit pentru cine ar strica această danie (60) și doc. anexă nr. 6.

Și cu acest act se încheie și stăpînirea Cantacuzinilor asupra celei mai mari părți din Vilcana. Mihail Cantacuzino comisul preciza că dă „partea sa din Vilcănîța“, o parte rămînînd să o stăpînească mai departe sora sa Zoia. Acest lucru îl cunoaștem dintr-o înștiințare a ispravnicilor Scarlat Cîmpineanu, clucer și Grigore Ghica, căminar, către vodă, din 29 mai 1794 :

„Dionisie Ieromonah, igumenaș de la schitul Vilcana, din acest județ Dimbovița, jeluind înălțimii tale pentru dumneaiei Bălașa sin

Zoița Cantacuzino, că avind sfântul schit moșie ce se numește Vilcana și în vecinătate fiind moșia dumneaiei mai sus numitei, care nu numai că au impresurat cu stăpînire moșia schitului, ci încă au sărit și cu gilceavă, puind țiganii de i-au dat brinci și i-au bătut, rupindu-i părul și barba" (61).

Din puținele documente rămase, putem totuși afla că prin danile lui Vilcu vornicul și a nepotului de fiică, Mihai Cantacuzino comisul, satul și moșia Vilcana au intrat în stăpînirea minăstirii Vilcana, împreună cu o parte din rumâni. Dar mai rămîneau unele părți în mina proprietarilor particulari, așa cum cunoaștem pe această aprigă urmașă a Cantacuzinilor, sau a hrăpăreților Bărbătești.

CANTACUZINII LA VILCANA 1679—1794

MIHAI spătarul CANTACUZINO = MARGA

Primește ca zestre a soției sale MARGA, o parte din satul Vilcana, înainte de 1679.

fiica lui VILCU vornicul GRĂDIȘTEANU

- Urcă la Schitul Vilcana, cu vovodul Constantin Brîncoveanu.
- În 1696, iscălește cartea cu „mila” domnească, pentru schitul Vilcana.

MIHAI CANTACUZINO
mare comiș

ZOE

- 1714 Mai 8, iscălește carte de milă dată de ȘTEFAN CANTACUZINO vovod, vărul său, alături de BUNEA II Grădișteanu, mare armas.
- 1722, face dante moșia de pe Vilcănița și șase rumâni, moștenii de la mama sa, schitul Vilcana.

BĂLAȘA

În 1794, încalcă hotarele schitului Vilcana și pune să-l bată pe egumenul Dionisie.

B. Vulcana de Sus

Încercînd să reconstituim trecutul satului Vilcana de Sus, întîmpinăm o piedică greu de trecut și anume lipsa de mărturii scrise. În comparație cu bogăția relativă de documente rămase cu privire la Vulcana de Jos, lipsa apare și mai evidentă. Această deosebire se datorește stăpînirii diferite pe care au avut-o aceste două sate surori, așezate la doi pași unul de altul.

În timp ce satul Vilcana de Jos, cum am văzut, a încăput de foarte mult timp pe mina boierilor, apoi de la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea, a trecut în stăpânirea schitului Vilcana și apoi a mitropoliei, după închinarea acestuia, Vilcana de Sus, o așezare poate ceva mai mică, dar tot așa de veche ca Vilcana de Jos, a rămas mult timp în stăpânirea moșnenilor și numai mult mai târziu a ajuns în stăpânirea boierilor.

Dar în timp ce moșnenii din Vilcana de Sus, ca toți moșnenii, aveau pământul moștenit, ocine care treceau în tăcere de la o generație la alta, neavând nevoie de acte, decît foarte rar, cînd interveneau abateri de la regula de moștenire, sau în caz de vânzare, Schitul Vilcana (Bunea de mai târziu), a primit încă de la înființare și apoi treptat de-a lungul anilor, actele de danie a schitului Vilcana de Jos. Ba mai mult, schitul a primit și acte mai vechi decît înființarea lui. Așa se face că printre documentele păstrate la Mitropolie, se găsesc acte care privesc satul Vilcana, cu mult mai vechi decît schitul însuși.

Apoi minăstirile și-au păstrat actele mai bine ca familiile moșnenilor sau boierilor, nu numai pentru că erau mai ferite între zidurile lor, dar și pentru că în timp ce la moșiile nemînăstirești interveneau împărțirile între urmași, cînd actele pămîntului se risipeau și ele, pămîntul minăstirilor și înscrisurile lui rămîneau în posesia aceluiași proprietar.

Toți cercetătorii care s-au ocupat de aceste documente au constatat că aproape trei sferturi din cele rămase s-au păstrat în arhivele minăstirești (62).

Chiar și pentru Vulcana de Sus, primele documente care o privesc arată stăpînirea pămîntului de acolo, tot de către un așezămînt bisericesc, minăstirea Mărgineni. Aceasta stăpînea mai multe locuri în moșia Pietrari, dar și cîteva danii, desigur, care erau în cuprinsul actualului sat Vulcana de Sus, amestecate cu pămînturile moșnenilor rămași liberi.

Pe la 1768, chir Ghenație, egumenul Mărgineanu, a făcut o jalbă către domnitorul Alexandru Scarlat Ghica, în care arată că megieșii ar minca tot venitul și minăstirii nu ar da nimic.

Au fost trimiși să cerceteze, Răducanu, pircălab de Tîrgoviște, iar din partea minăstirii, Gheorghe logofătul. Aceștia avînd și o carte de blestem, au mers la fața locului, unde au fost strînși 10 moșneni și cu popa Radu din Pietrari și au ales toate delnițele cuvenite minăstirii Mărgineni.

La 1 iunie 1768, ispravnicul județului Dimbovița, Radu Cantacuzino, fost mare clucer, în urma cercetării făcute, întărește stăpînirea minăstirii Mărgineni asupra nu mai puțin de 50 de delnițe.

Cele mai multe dintre acestea erau în moșia Pietrarilor, dar unele în Vilcana de Sus.

În document nu apare numele acestui sat, dar diversele denumiri arată lămurit, că locurile care pînă astăzi și-au păstrat aceleași nume, se aflau în cuprinsul actualei Vilcana de Sus. Iată numai cîteva dintre acestea :

— Poiana lui Gheorghe Labeș din Gura Văii Cheii și venitul ei, un pogan de porumb, cînd se va ara și două cară flin.

— Fața Lițelor pă Șuviță în jos pînă în culmea din vale...

— Poiana lui Bărbătei Gărdin din Gura Văii rîi Sasului...

— Poiana din Gura Văii lui Bărbosu...

— Livedea din Dosul Ștejarului, pe lingă pădure...

— Poiana din vadu Vilcării în sus ce se hotărăște cu Cojasca și pă din sus și pă din jos...

— Un loc deasupra văii Linții, alături cu locul Cojăscului...

— Două locuri la Fintina Rece, în Cherve, amîndouă alătura (63).

Se vede și la Vilcana de Sus cum locuitorii au dat nume mai întii tuturor formațiilor geografice, pîruri, văi, dealuri, de la care apoi și-au luat numele și așezările omenești, cătunele și mai tîrziu satele.

Ca pretutindeni și la Pietrari care se întindeau cu moșia peste muchea dealului, spre răsărit, pînă la obîrșia Vilcării, neînțelegerile pentru hotare erau necurmate.

În august 1782, după 14 ani de la alegerea moșiei arătate mai sus, Ispravnicii județului Dimbovița, Radu Golescu paharnic și Ioan Florescu serdar, trimit pe Nicolae vîtaful plaiului Dimbovița să aleagă și să hotărînicească părțile minăstirii Mărgineni, care fuseseră impresurate de către moșnenii megieși.

După ce au mers la fața locului, împreună cu părintele Antim, vechiul moșiei Mărginenilor, de față și cu moșnenii care au știut semnele moșiei, Nicolae vîtaful plaiului, popa Radu din Pietrari și cu Gheorghe zapciul, au întocmit o carte la 20 august 1782, în care printre altele găsim :

— O livadă din vadu Vilcării, ce se hotărăște și din sus și din jos cu livezile Cojăscăi.

— Pentru un loc din Gura Văii lui Bărbosu ce stăpînește unchiuș Ivașcu, care loc se numește Bărbătei. La aceasta a rămas să aducă Ivașcu zapis... (64).

Deci Vilcana de Sus încă nu avea autonomie la acea dată și ținea de Pietrari. Locurile amintite aci, care e limpede că se găseau

în satul Vilcana de Sus de mai târziu, erau considerate ca făcând parte din moșia Pietrarilor. De aceea erau chemați la alegerea lor moșnenii și popa Radu din Pietrari.

Nici în Catagrafia din 1810, nu apare Vilcana de Sus printre cele 25 sate ale plășii Plaiurilor. Cum în această catagrafie sînt înscrise ca sate aparte numai așezările în care se află biserică, înseamnă că în acel timp Vulcana de Sus nu avea biserică și nici preot și că pentru nevoile de ordin religios locuitorii se adresau satelor din jur.

Apreciem că și în această catagrafie, satul Vilcana de Sus era înglobat în Pietrari și numai așa se explică de ce acest sat apare cu 9% de case și 341 suflete, în timp ce Cucutenii nu aveau decît 49 case, cu 207 suflete ca și Vilcana de Jos, Șerbăneștii cu 49 case și Voineștii cu 39 case (55).

Altă dovadă că în acel timp satul Vilcana de Sus nu se despărțea încă de Pietrari, este faptul că în catagrafia amintită, Vilcana căreia peste puțin timp i se va zice „de Jos“, era numită simplu, Vilcana. Deci nu apăruse încă nevoia precizărilor „de sus“ și „de jos“, fiindcă nu apăruse un al doilea sat cu acest nume.

În august 1833, cîrmuirea a cerut județelor să se arate numirea tuturor moșiilor ce se află în județe, cu prețul cu care s-a dat în arendă în 1831 (înainte de regulamentul organic) și în 1833.

Vilcana de Sus nu apare nici acum, fiind foarte probabil cuprinsă tot la Pietrari, unde erau moșiile: polcovnicului Badea Poroișeanu cu sumele 200—500 lei; Ghiță Zătreanu 450; minăstirea Mărgineni 300—700; minăstirea Sf. Gheorghe 140—300 (prima cifră arăta arenda din 1831 și a doua pe cea din 1833) (66).

Bineînțeles că e vorba de apariția numelui satului Vilcana de Sus și nu de așezarea omenească din acel loc, care se afla acolo de mult, bine închegată și nu cu mult mai mică decît Vilcana de Jos.

Acest lucru îl aflăm cu ocazia înființării școlilor sătenești.

În tablele de școli și învățatori din județul Dimbovița trimise de profesorul M. Drăghiceanu, de la Școala normală din Tirgoviște Eforiei Școalelor în 1844, găsim alături de Vilcana de Jos, de data aceasta și Vilcana de Sus, unde fusese numit învățător Stan Furnică, încă de la 22 octombrie 1838. Tot din acest raport mai aflăm că în acest sat, era un local de școală, clădit într-adins, din nuiele, nede-săvîrșit (67).

Putem aprecia după suma de bani, pe care avea s-o primească învățătorul, 120 lei anual (2 lei de fiecare familie cu copii de școală) că satul Vilcana de Sus, avea pe atunci 60 de familii, de case cu copii, același număr ca și satul Vilcana de Jos. Mai mult decît atît, satul

Vilcana de Sus fusese în stare să dea un fiu de birnic care fusese numit învățător, deci bine pregătit, încă din 1838, în timp ce Dumitru Iliescu, feciorul lui popa Ilie care la acea dată era încă copil, a fost numit învățător în satul Vilcana de Jos, de-abia în 1843.

De aici încolo numele satului Vilcana de Sus începe să fie întâlnit și în alte acte, cum este o adresă a cirmuitorului județului Dimbovița către „Vornicia din lăuntru“ din anul 1845, din care se vede că serdarul Tănase Poroineanu, cere să se înființeze două bîlciuri pe proprietatea sa de la Vilcana de Sus (68). Aceasta înseamnă că satul era destul de dezvoltat, ca să îndreptățească ținerea a două bîlciuri pe an, în timp ce la Vilcana de Jos, cu cîțiva ani mai înainte se ținea numai unul, în iulie. De aci aflăm lămurit că proprietarul principal de la Vilcana de Sus era în acea vreme Tănase Poroineanu, fără îndoială fiul polcovnicului Badea Poroineanu.

Nu sînt de prisos cîteva cuvinte despre acest proprietar de la Vilcana de Sus, „Coconul Sache“, cum îi zicea lumea.

Ion Codru-Drăgușanu, care a fost un timp profesor de limba germană a acestui boier și a familiei lui, zicea despre el: „Un boier de omenie se îndură a mă emancipa den jugul bisericesc și mă seculariză deplin... (I. C. Drăgușanu era pe atunci cîntăreț de biserică). Momentoasă pentru mine e Tirgoviștea că din senin-mi veni aci gustul să învăț limba franceză. Coconul Sache are cîteva cărți, ce-mi le puse spre dispoziție și făcui pași gigantiți într-însa. Acum-s mulțumit cu soarta, mai mult însă cu patronul, uman, onest, bărbat cu totul contrariu altor boieri ce cunosc. Voi să mi-l iau de model, după cumu-mi zise deunăzi vistierul Dinu Periețeanul: „Ascultă, fătul meu, de coconul Sache, că e omul a te procopsi și nu te vei mai întoarce la varză acră“... (69).

Cum pregătirea localului de școală la sate și alegerea învățătorilor cădea în sarcina proprietarilor de moșie, hotărît că acestui boier luminat i se datorește faptul că la Vilcana de Sus a fost numit un învățător și a început construcția localului de școală încă din 1838. Interesul acestui boier pentru școala sătenească relese și dintr-un raport al profesorului Școlii normale, din 27 februarie 1848, în care anunță Eforia Școalelor că Răducanu Coșnescu din Comitetul de inspecție al Școlii dimbovițene a decedat și că în locul lui propune pe serdarul Sache Poroineanu (70).

Dintr-un tabel din 1854, cu numărul de familii care erau supuse la plata a cîte 2 lei pentru școală, aflăm că la Vilcana de Sus erau moșile lui Poroineanu și Zîncăi Dălgeanca și că trebuiau să plătească cei 2 lei, 68 familii de birnici, 3 de patentari și 1 de mazili, în total 72 de familii, ca și Vilcana de Jos.

Viața locuitorilor din Vlăcana de Sus nu se deosebea cu nimic de a celor din Vlăcana de Jos.

Aveau aceleași ocupații, creșterea vitelor în primul rând și agricultura rudimentară, își clădeau la fel locuințele, se îmbrăcau la fel; aveau aceeași alimentație, aceleași obiceiuri. Deși au rămas probabil moșneni mai multă vreme, treptat însă în decursul timpului și-au pierdut și ei libertatea, pentru că legea agrară de la 1864 îi găsește pe toți clăcași: cițiva pe moșiile statului, foste ale minăstirii Mărgineni și ale Mitropoliei, dar cea mai mare parte, pe moșiile lui Sache Poroineanu și a Zîncăi Dălgeanca.

În cataografia din 1810, în care, sate erau socotite numai așezările care aveau biserică, printre cele 25 de sate din plasa Plădurilor, este trecut numai un singur sat „Vlăcana“, fără alt adăos.

În 1838 însă, cînd criteriul recensămîntului era cel economic, financiar, în cataografia întocmită atunci, apare tot numai un sat Vlăcana, dar specificat „de jos“, ceea ce logic, ne face să credem că exista și satul Vlăcana „de sus“. Și în adevăr exista.

Amănunțita cataografie de atunci nu putea să omită pe birnicii acestui sat. Erau aceștia înglobați tot la satul Pietrari ca mai înainte sau satul avea aici alt nume?

În cataografia aceasta, după satul Pietrari, este înscris la p. 57, satul Poroineeni. Amintindu-ne că pe atunci, proprietarul moșiei Pietrari, pe care se afla și satul Vlăcana de Sus, era Sache Poroineanu, putem bănui că sub numele de „Poroineeni“ s-ar ascunde satul Vlăcana de Sus. Era într-adevăr așa, sau cu acest nume era desemnată alta, dintre multiplele așezări de clăcași de pe moșiile lui Poroineanu? Cum în această cataografie nu apare nici o altă indicație despre așezarea satelor, afară de „plasă“ rezolvarea nu putea veni decît de la analiza populației.

Și într-adevăr considerarea numelor locuitorilor de aici, înălătură orice îndoială cu privire la identitatea satului denumit în 1838 Poroineeni.

Primul nume care ne apare este de Ion sin Ion Troneci de 50 ani, preot. Popa Ion era de fel din Vlăcana de Jos, unde pe atunci mai trăia încă mama lui, Stanca, văduva lui Ion Troneci, în vîrstă de 80 de ani, precum și fratele mai mare al lui, Radu sin Ion Troneci, de 65 ani, cu copii lui.

La punctul doi este Stan sin Niculae Furnică, care știm sigur că fusese numit învățător la Vlăcana de Sus, la 22 octombrie 1838 (după cum arată într-un raport prof. M. Drăghiceanu în 1844).

La punctul 13, Gheorghe sin Stana, al cărui fiu Ion, pe atunci de 3 ani, figurează pe tabelele de împroprietărire din 1865, din Vilcana de Sus, Ion Gh. Stana, clăcaș cu doi boi.

La punctele 32 și 33 găsim familia Gărăgănenilor : Ion și Stanciul sin Voicu Gărăgănea (poreclă pitorească și greu de confundat, rămasă până azi în amintirea vilcănenilor); în lucrările de împroprietărire de la Vilcana de Sus, din 1865, Badea al lui Ion sin Voicu Gărăgănea, în vîrstă de 6 ani la 1838, apare ca toporaș (pălmaș) sub numele de Badea Garagonici.

Apar apoi familiile Burcă, Grecu, Bîrlig, Țuțulanu și altele cu numeroși membri, care se vor regăsi în tabelele de împroprietărire de la Vilcana în 1865 și pînă astăzi.

Iată dar că la 1838, satul numit fără îndoială de către locuitorii săi și de cei din împrejurimi Vilcana de Sus, era denumit de autoritățile administrative de atunci, Puroineni, după numele proprietarului moșiei, Puroinesnu.

Catagrafia arată că satul avea 72 de familii cu 284 locuitori (în timp ce Vilcana de Jos avea 88 familii, cu 359 locuitori).

Dintre aceștia erau 63 de birnici, cu unul mai mult decît în Vilcana de Jos unde erau numai 62, deși acest din urmă sat avea o populație, cum am văzut, mai mare.

Aci erau însă mai mulți scutiți, în timp ce la Puroineni erau scutiți numai trei locuitori : popa Ion și cei doi derobanți.

Ocupațiile locuitorilor erau : un preot, doi derobanți, un cojocar, un butar (care lucra sau repara buștile), un cărăuș, doi fierari, un toboșar, iar restul plugari.

Deși Vilcana de Sus (Puroinenii de la 1838) avea o populație mai mică decît Vilcana de Jos în acel timp, lucra însă 180 pogoane de pămînt (74 cu porumb și 106 cu fîn), deci cu 14 pogoane mai mult.

Aveau drept numai 58 cai, cu 26 mai puțin decît cei din Vilcana de Jos, care se ocupau cu cărăușia mai mult, posedau în schimb, pentru munca din sat, 50 boi, aproape de trei ori mai mult, decît vecinii lor, iar cărăușia cu poveri grele, cum era varul, lemnul se făcea mai bine cu carele cu boi.

Pentru cei 284 de locuitori ai săi, Puroinenii (în comparație cu Vilcana de Jos unde erau 359) aveau 90 de vaci în loc de 97, dar și 274 de oi în loc de 95, 64 capre în loc de 10 și 41 rimători în loc de 20 ; deci numărul de animale mari și mici era de 2—3 ori mai mare, pe locuitor.

Starea economică a satului de sus, de la izvorul Vilcâniei ne apare net superioară celei din satul așezat cu cîțiva kilometri mai jos. Care este explicația acestei diferențe ? În acel moment doar și

unii și alții erau clăcași, e drept cei „de jos“ în marea majoritate pe moșii minăstirești (ale mitropoliei), iar cei „de sus“ pe moșia boierească. Putem trage concluzia că exploatarea boierească era mai blindă decât cea minăstirească ? Nu.

Poate însă că locuitorii de pe moșia lui Poroineanu nu trecuseră timp de secole prin starea de „ruminie“ ca cei din Vilcana de Jos. Poate că acești clăcași, fiind moșneni pînă mai tîrziu, mai păstrau ceva din buna stare de altădată și mai ales obișnuința felului de viață de odinioară.

Este o supoziție. Atestare documentară nu avem încă.

Viața social-politică

Vremea „rumâniei”. Prima mențiune scrisă despre existența Vilcânil, hrisovul din 1604, dat de Radu Șerban voievod, în care se spune că satul a fost cumpărat de Vlad Țepeș, este în același timp și prima indicație despre starea socială a locuitorilor lui. Aceștia fiind cumpărați odată cu pământul, înseamnă că erau rumâni, adică oameni a căror libertate era foarte mult îngrădită, asemănându-se în multe privințe, dar fără a se confunda, cu robii.

Locuitorii Vilcânil, spre deosebire de vecinii lor, de rudele lor moșnenii din Cucuteni și Brănești, încă de pe la anul 1450, nu mai aveau pământul lor, de care să dispună liber, cu care să facă ce vor. Fiecare cap de familie avea în folosință, o delniță, o bucată de pământ mai mare sau mai mică, după puterile de muncă ale fiecăruia și mai ales după vrerea stăpînului moșiei. Pe aceasta își avea rumânul gospodăria și pe aceasta muncea pentru a-și întreține familia. În schimbul acestui pământ, rumânii trebuiau să dea dijmă, una din zece, din tot ce produceau, trebuiau să muncească și pământul stăpînului și să vină la lucru, ori de cîte ori erau chemați. Pe scurt locuitorii din Vilcana, ca toți rumânii, erau obligați să asculte de stăpîn și să îndeplinească orice muncă, oricînd le porunceă acesta (71).

E drept că pe vremea aceea proprietarii de moși nefăcînd comerț cu cereale, nu lucrau decît mici părți din moșie, dar rumânii erau obligați să îndeplinească și alte munci, în afară de munca cîmpului. La Vilcana unde nici întinderea, nici felul pământului și nici clima nu îngăduiau arăturile și semănăturile întinse, locuitorii erau obligați să îngrijească vitele, să cosească iarba, să strîngă și să

care finul, să taie și să care lemne din pădure, precum și alte munci pe care stăpînul le-ar mai fi avut de îndeplinit.

Stăpînul avea totuși interesul să lase pe rumâni să muncească și pe delnițele lor, pentru că el, din tot ce produceau aceștia luau dijmă, care pe vremea aceea reprezenta venitul principal al moșiei. Apoi rumânii tot din munca lor trebuiau să plătească nesfîrșitele dări către domnie, către stat, fiscul de atunci.

Această dependență față de stăpîn a rumânilor, obligația de a asculta fără murmur, se moșteneau din tată în fiu, și de ea nu scăpa nimeni decît fie prin răscumpărare, fie prin iertarea de către stăpîn, lucru ce se întîmpla foarte rar, dar mai ales și mai ușor scăpau rumânii prin fugă. Libertatea pe care o obțineau nu era însă decît a persoanei, numai „cu capul” fără pămîntul pe care muncise și care rămînea mai departe al stăpînului.

Iată pe scurt traiul pe care îl duceau locuitorii Vîlcănilor acum cinci sute și mai bine de ani, și poate chiar mai înainte pentru că cine, cînd și în ce împrejurări le-au răpit acestora libertatea, nu știm.

Trai greu, fără îndoială ca al tuturor rumânilor, dar ușurat intrucitva la Vîlcana de faptul că stăpînii acestui sat n-au locuit niciodată în el. La Vîlcana n-a existat niciodată o „curte boierească”, lipsă care-i scutea pe rumânii de aici de multe munci, obligații și situații umilitoare, pe care le-ar fi prilejuit-o existența curților boierești în sat, cu prezența continuă a stăpînilor, cum se întîmpla în alte sate.

Vladu voievod, cum se numea în timpul vieții sale, domnul cărui numai după o sută de ani avea să i se zică, mai întîi în afara hotarelor și apoi și în țară, Tepeș, primul proprietar de care se știe că a stăpînit Vîlcana, trebuie să fi venit rar în satul cumpărat, cu 80 000 aspri. Distanța mică de Tîrgoviște, Capitala Țării Românești, face probabilă trecerea voievodului, prin satul pe care îl da zestre sorei sale, dar nici un document nu atestă acest lucru.

Nici Alexandra, sora lui Vlad voievod și nici urmașii ei n-au locuit la Vîlcana, unde veneau numai din cînd în cînd. Ei locuiau la Săteni de unde cu calul se putea ajunge într-o oră și jumătate, mult două.

Spînciu cupețul și el avea casele la Tîrgoviște, unde într-o vreme a fost și județ, nici el nu venea decît rareori la Vîlcana.

Și tot în Tîrgoviște va fi locuit și Vilcul logofătul din Orbeasca, cel care a cumpărat pămîntul de la Spînciu, precum și boierii Grădișteni, pe timpul cît erau dregători, iar scaunul Țării la Tîrgoviște. Primii rumâni din Vîlcana, pe care-i cunoaștem pe nume sînt : Micu, Ion fratele Mîlinii, Belea și Ciortan, pe care i-a vîndut Danciu lui

Spinciu, așa cum arată zapisul de vânzare din 1604 (20). În fruntea martorilor la această vânzare, era Sava cel Bătrîn, care bănuim a fi fost din Vilcana și un om cu vază, probabil liber, după locul ce i se dă în zapis.

Iată dar că primii cetățeni pe care-i cunoaștem în Vilcana fuseseră vinduți odată cu delațiile lor, ca și cînd ar fi făcut parte din inventarul moșiei.

După 10 ani de stăpînire la Vilcana, ne amintim că Spinciul a vîndut lui Vilcu logofătul tot patru rumâni. Dar numai unul mai este dintre cei cumpărați de Spinciu la 1604, ceilalți sînt nume noi : Stoica, Radu Bivolaru și Neacșu. Ceilalți poate au murit, poate au fugit ? Vom mai aminti încă o dată și aci despre acea carte de la Radu voievod din 1614, în care sînt dați lui Vilcu și doi robi, cumpărați de la tătari (22). Acest lîcru arată clar că între rumâni și robi nu se făcea mare deosebire, de vreme ce cumpărarea și a unora și a altora, eră întărită cu aceeași carte domnească.

Cît a trăit Vilcu logofătul din Orbeasca, acesta nu va fi făcut multe necazuri rumânilor din Vilcana, cînd aceștia își vedeau de treabă. Dar cu unul dintre ei a avut boierul mult de furcă. Încîlinăm să credem că acesta era cel scris în fruntea rumânilor, Stoica, care nu se împăca de fel cu situația de rumân, de slugă și nu se supunea deloc, atunci cînd era chemat la muncă.

A încercat boierul Vilcu și cu răul și cu binele, dar n-a fost chip să-l imblînzească. Rumânul rămăsese tot dîrz, tot nesupus. De arat, de secerat, nu avea aici la Vilcana. Dar nici la coasă, la strînsul și la căratul finului nu venea odată cu ceilalți rumâni, ci cînd voia el. Nici vorbă să meargă cu ceilalți rumâni la moșiile logofătului Vilcu, la cîmp, unde era mai multă muncă și mai grea. El o ținea una și bună, cui îl întreba, că el a fost dîrbanș al lui Mihai Vodă, că el a luptat cu păgînii pentru moșie și că el rob nu vrea și nu se cade să fie. Așa mergeau lucrurile de 9 ani, de cînd îl cumpăraseră logofătul Vilcu de la Spinciu.

După ce bătrînul boier închisese ochii, Buna fiul său, sătul de încăpătînarea rumânului, îi trimite vorbă prin isprăvnicul că dacă nu-și vede de treabă, are să-l scoată la divan. Stoica răspunse că el teamă de divan nu are și chiar se roagă să-l sorocească la Măria-Sa, că el a stat față și nu odată, chiar cu mărîtul voievod Mihai. Rumânul este chemat la divan, împreună cu Spinciu, care îi fusese stăpîn mai înainte. După ce au fost ascultați toți, înaintea divanului, domnitorul Alexandru Coconul (în realitate divanul, fiindcă domnul era încă un copil) dă cartea lui din 3 decembrie 1623, în care printre altele spune :

„Deci alți rumâni i-au fost cu pace, iar un rumân nu i-a fost cu pace, căci au fost dorobanș, slujitoriu de în zilele lui Mihai voevod. Deci au venit de s-au pîrit de față și Spînciu și Bunea și dorobanșul înaintea domniei mele în divan.

Drept acela, domnia mea am judecat și am lăsat pre dorobanșul să fie în pace, iar Bunea să fie volnic să-și ia de la Spînciul alt rumân. Mai departe, spune porunca domnească, că dacă nu va avea alt rumân să-i dea în schimb sau nu se va îndura de rumân, atunci Spînciu să-l dea înapoi lui Bunea 3 000 de bani, atît cît apreciază divanul că valorează rumânul (72).

Era în anul 1623, o vreme în care nu se putea ieși din starea de rumânie, decît cu mare greutate.

Este impresionantă dîrzenia, lupta pentru libertate a rumânului timp de 9 ani, de cînd fusese vîndut de Spînciu, luptă dusă în condiții inegale, între fostul dorobanș și puternicii boieri.

Însuși faptul că boierul Bunea, scos din răbdări de rumân, cu toate mijloacele de constrîngere pe care le avea la îndemînă, a fost silit să-l aducă în fața divanului, constituie o victorie pentru rumân.

Dar în Vilcana în afară de locuitorii care erau în cea mai mare parte rumâni, dintre care documentele, puține cîte au rămas, ne îngăduie să cunoaștem vreo cîtiva, pînă în domnia lui Matei Basarab, din vînzările de rumâni în timpul domniei acestuia, vedem că mai rămăseseră și cîtiva oameni liberi.

Așa erau, Stoica, cu fiul său Tudoran din Frumușani și Stroe feciorul lui Vlăduț din Fieni, care au stat în Vilcana și care se vînd lui Bunea logofătul, după cum arată zapisele pe care le-au dat în 1632.

Acești oameni liberi erau foști moșneni care își pierduseră pămîntul, își părăsiseră satele și care trăiau pe moșia Vilcana prin învoială cu stăpînul. Nemaiputînd păstra nici această iluzie de libertate, erau nevoiți acum să se vîndă rumâni lui Bunea logofătul, atît pe ei, cît și pe fiii lor. Dacă vor mai fi fost și alții în aceeași situație și cîți, nu putem să știm.

Situația de rumân, cu toate necazurile ei, avea pe vremea aceea și avantajele ei, pentru cei săraci. Rumânul, fiind un avut al proprietarului care îl cumpărase, ca și o unealtă care făcea parte din inventarul moșiei și care îi aducea un venit, era apărut de acesta, era protejat, mai ales atunci cînd stăpînul era un mare dregător (73). Și din acest punct de vedere rumânii din Vilcana au avut parte de stăpîni puternici, bogați și mari dregători, care îi puneau la adăpost de asuprirea, de abuzurile birarilor, vîtafilor și altor slujbași.

Așa a fost pe timpul lui Bunea vistierul, care a stăpinit Vilcana după tatăl său, de la 1622 până la 1659 și siguranței în care se simțeau cei ce trăiau pe moșia Vilcânil, se datorește faptul că unii din oamenii care mai rămăseseră încă liberi, se vindeau rumâni stăpînului de aci. Ba tot aci veneau de-și vindeau libertatea și oameni din alte părți, cum am văzut că erau cei din Brănești și chiar din alte sate mai depărtate.

Așa a fost și pe vremea fiului lui Bunea vistierul, Vilcu vornicul și el boier puternic și cu mare vază, dar ginerelul acestuia Mihai spătarul Cantacuzino, a fost desigur cel mai bogat și mai strălucit dintre cei care au stăpinit Vilcana. Este ușor de înțeles că pe timpul cît acești boieri au fost stăpîni Vilcânil, nici un slujbaş nu îndrăznește să nedreptățească pe vreun rumân de pe moșia lor.

Odată cu zidirea minăstirii Vilcana se vor produce unele schimbări și în situația rumânilor, care vor trece treptat în proprietatea acesteia, pe măsură ce pămîntul pe care ei trăiau era făcut danie minăstirii. Dar această trecere în stăpînirea minăstirii s-a făcut destul de tîrziu. Deși ridicată în anul 1554, în 1693, deci după 39 de ani, hrisovul de acordare de milă de la Constantin Brîncoveanu spune că minăstirea nu avea rumâni, justificînd astfel iertarea de biruri a celor patru ungureni, care lucrau pe moșia minăstirii.

Primii rumâni din Vilcana pe care îi aflăm atestați documentar, că au trecut în stăpînirea minăstirii Vilcana, sînt cei șase scriși în actul de danie al lui Mihai Cantacuzino comisul, fiul marelui spătar Mihai, din 1722. Acești rumâni erau Dumitru și fratele său Neagoe, Nan, Gheorghe și Vișan (74) (și doc. anexă nr. 6.)

Din primul hrisov al lui Constantin Brîncoveanu, cel din 1693 aflăm că la acea dată se mai aflau în Vilcana pe lângă rumânii care formau majoritatea locuitorilor, pe lângă cîțiva rămași liberi, fără pămînt, învoiți cu stăpînul și o a treia categorie de locuitori. Erău iobagii refugiați din Transilvania, oprîți pe moșia minăstirii și pe care domnitorul prin hrisovul amintit, îi ierta de toate dările și obligațiile către visterie, „ca să fie de ajutor și lucru minăstirii“.

Ce situație socială aveau acești noi sosiți la Vilcana, iobagii fugiți din Transilvania, în comparație cu rumânii din sat sau cu scutelnicii, adică acei rumâni care erau scutiți de asemenea de toate dările către domnie, pentru a sluji tot timpul stăpînului ? Scutelnicii proveniți din rumâni, nemaîavînd obligații față de domnie, de fisc, rămîneau să muncească tot timpul „fără soroc“, la orice fel de muncă, fie la minăstiri, fie mai rar la curțile boierești, situație care îi apropia foarte mult de starea robilor. Deci la rumânii scutelnici, iertarea de bir nu era în folosul lor, pentru că ei lucrau tot atît, ba poate mai

mult, scutirea lor era un privilegiu în folosul stăpînului, mai des al minăstirilor, cărora aparțineau.

Cu totul altă semnificație avea scutirea „ungurenilor“, lăsați prin hrisovul domnesc să lucreze minăstirii. Acești ungureni erau iobagi fugiți de acasă, pentru a scăpa de asuprirea din Transilvania, care era mai grea decît a rumânilor din Țările românești, pentru că acolo, la asuprirea economică, se adăuga și cea religioasă și națională. Trecînd munții dincoace, adesea cu prețul vieții, ei se prezentau ca oameni liberi, care puteau să aleagă o moșie sau alta, pe care să trăiască mai departe. (75).

Stăpînii de moșii erau bucuroși să-i aibă clăcași pe acești oameni harnici și pricepuți. Cei mai mulți dintre domnitorii noștri au acordat scutiri pe termene mai scurte sau mai lungi, de orice impozit, pentru a-i ajuta și încuraja pe acești refugiați, dintre care unii au devenit oameni de seamă, fie în viața economică a țării, fie în cea culturală. Iertarea de dări a acestora era în folosul lor și nu a stăpînilor lor, așa cum se întîmplă cu scutelnicii. (76).

Ungurenii din Vlăca, cele patru familii de care se vorbește în hrisovul din 1693, erau plecați din Moeciu, de lîngă hotar, trecuseră munții pe la Strunga și aveau și ei situația oamenilor liberi care se involau asupra condițiilor de muncă pe noua moșie. Ei au căzut la învoială cu minăstirea asupra obligațiilor pe care trebuiau să le îndeplinească în schimbul deîntîrilor primite spre folosință și s-au așezat în marginea de nord a satului, pe Vlăcănița. Ei rămîneau liberi să plece oricînd dacă stăpînul nu respecta învoiala făcută, sau se puteau plînge domnului. Prin urmare, moicенii aveau de cum au sosit o situație socială mai bună decît rumânii lîngă care se așezaseră.

Scutirea dată de Constantin Brîncoveanu îi situa și din punct de vedere economic cu o treaptă mai sus decît restul locuitorilor. Ei puteau să-și întrebuințeze tot timpul rămas liber după ce îndeplineau obligațiile la care se învoiseră, pentru gospodăriile lor personale, care în curînd au întrecut pe ale sătenilor găsiți aici. Toți și-au creat curături în marginea pădurii, a căror nume au rămas pînă azi. Din curăturile pe care le ocrotea pravila, aveau foloase deosebite.

Starea socială și economică bună a moicенilor stabiliți la Vlăca, a mai atras și pe alții din cei rămași în Moeciu. În hrisovul din 1714, Ștefan Cantacuzino, iartă de bir opt ungureni, dublu decît în 1693, care să lucreze pentru minăstirea Vlăca, privilegiu menținut și de alte cărți domnești date de domnii fanarioți.

Explicația faptului că starea materială a celor noi veniți și așezați în cătunul care și astăzi se numește Moiceni a fost mai bună decît a vechilor locuitori găsiți aici, este libertatea mai mare de care

s-au bucurat, fiind clăcași cu invoieală, cu o jumătate de secol mai devreme decât rumânii din sat.

Pe vremea lui Brincoveanu obligațiile în muncă ale clăcașilor erau foarte mici 3—6 zile pe an, sau dijmă. La Vilcana ungurenii ajutau desigur la creșterea vitelor, sădii de pomi, la coasă, căratul finului și alte munci asupra cărora se învoiseră să le îndeplinească.

Rumânii devin clăcași. Dar ce se întâmplă cu rumânii din Vilcana, în timp ce ungurenii din Moiceni duceau o viață ceva mai tihnită?

Viața rumânilor devenise și mai grea. Ei continuau să fie exploatați de cei doi stăpîni. Aveau obligația de a da atât dijma și munca „fără soroc” stăpînului moșiei, cît și birul în bani și o nesfîrșită serie de obligații către domnie, către stat. Acești doi stăpîni cu interese contradictorii se întrecuau care să-și încaseze mai întîl drepturile cuvenite de la rumâni. Dacă unul lua din produsele acestuia mai mult, celuilalt îi rămîneau mai puțin, sau deloc.

Rumânii care nu mai puteau face față acestei duble exploatare, nu mai răzbeau decît cu fuga. Fugeau pe alte moșii mai depărtate, unde se dădeau drept oameni liberi, fugeau în păduri, fugeau din țară, peste Dunăre (77). În cîteva zeci de ani populația țării scăzuse la jumătate, și chiar mai puțin. Încasările statului, ale domniei, scăzuseră și ele proporțional cu scăderea populației. Domnii fanarioți nu mai puteau plăti numeroasele biruri către turci și erau amenințați cu mazierea, cu scoaterea din domnie.

De aceea Constantin Mavrocordat, cu învoirea Porții, se hotărăște să limiteze obligațiile rumânilor către stăpîni de moșii, pentru a-i determina să revină în sate, unde să-și plătească birul către domnie. Începe prin a răscumpăra ei însuși, din banii lui, pe unii rumâni dînd exemplu boierilor, care se opuneau acestui gînd al lui vodă. (78). Dar în 1746, C. Mavrocordat cu sprijinul Porții și în țară îndeosebi cu sprijinul mitropolitului Neofit, hotărăște ca rumânii să fie eliberați, bineînțeles numai cu capetele, fără moșie. Stăpînii erau invitați să-i elibereze gratuit, în caz contrar rumânii se puteau răscumpăra și fără voia stăpînului, plătind numai 10 taleri de cap de om. (79).

Rumânii din Vilcana care la acea dată aparțineau minăstirii au fost iertați chiar de Neofit, mitropolitul Țării Românești, odată cu ceilalți rumâni care aparțineau mitropoliilor din Tirgoviște și București. Cartea de iertare iscălită de Neofit și de cei doisprezece mari boieri ai divanului și întărită de voievod, este dată în București la 15 martie 1746. Redăm aci scurte părți din această importantă carte:

„De vreme ce răscumpărarea robilor lăste mai cinstită decît toate celelalte milostenii, cîte se fac pentru aceasta și smerenia noastră iertăm și slobozim pre toți rumânii, atît ai sfintei mitropolii de la Tirgoviste, cit și acești aicea din București, pre ei și pre feciorii lor, pre nepoții și strănepoții lor și alții cîți se vor mai trage dintr-înși (însă numai capetele lor, fără moșie), ori de domni sau de boieri de vor fi închinăți, au de arhieriei de vor fi cumpărați“.

„Deci, dar, ca să nu zică cinevaș din cei după urma noastră arhieriei, pentru ce noi, lucruri care au închinat și au dat alții le-am dizlipit de la aceste mai sus zise mitropolii și va îndrăzni ca iarăși să-i facă robi, pentru aceasta știut să fie că am cumpărat cu banii noștri (iar nu din veniturile mitropoliei), moșia care se cheamă Petroaia, cu biserica de piatră, cu case de piatră, cu pîmînte de piatră și cu pogoane de vie, drept talere 3 500, care o am lăsat în locul acestor rumâni, pe care i-am slobozit, a căror preț nici pînă la talere 1 500 nu făcea“, (80).

Pe lîngă cei cîțiva oameni liberi, dacă vor mai fi fost nemeriți din alte sate și trăind prin învoială pe moșia minăstirii Vilcana, pe lîngă ungurenii care se înmulțiseră în cătunul Moiceni și care erau de asemenea liberi, în anul 1746 devin liberi, clăcași, și restul locuitorilor din Vilcana care fuseseră pînă atunci rumâni.

Fîind liberi „numai cu capetele lor fără moșie“, clăcașii nu aveau o libertate deplină, dar cel puțin acum, obligațiile lor de muncă nu mai erau nelîmîtate și fără soroc, ca pe vremea cînd erau rumâni. Acum fiecare știa și cît și cînd are de muncit, pentru stăpînul pe a cărui moșie trăiește.

La început numărul zilelor de clacă era foarte redus, dar treptat stăpînii de moșii le-au înmulțit sub diferite motive. Pe moșile bolerești țaranii clăcași munceau 8—10—12 zile, după cum se învoiau cu stăpînul. (81). Clăcașii din Vilcana însă, ca toți clăcașii minăstirilor, nu au trecut niciodată de șase zile muncă pe an. Așa reiese din documentele vremii. Într-o poruncă a lui Grigore Ghica voievod, către ispravnicul mitropoliei, care probabil că se plînsese domnitorului, că unii clăcași de la cîteva minăstiri din județul Dimbovița, nu-și îndeplinesc obligațiile, sînt arătate lămurit îndatoririle pe care aceștia le aveau de îndeplinit.

Deoarece foarte probabil că și clăcașii minăstirii Vilcana aveau aceleași îndatoriri ca și ceilalți de la minăstirile arătate în porunca domnească, redăm aici cîteva mici extrase :

„Și de va fi hrana lor pe aceste moșii, să ia de la tot omul dijma bucatelor deplin, după obicei și să clăcuască tot omul pe an, cîte șase zile de om, două zile la coasă, două zile la secerat și două zile la arături cum clăcuiesc și alții de pe moșile altora,

Și cînd nu va fi vinul mitropoliei să se vinză, să ia de la cei ce vor vinde, de bute cite taleri 1 și de la cei ce vor fi ținînd stupini, cu stupi, să ia de stup cite bani 3, iar de la cei ce nu vor fi șezători pe aceste numite moșii (Luciani, Săcueni, Voințești, Aninoasa) și le va fi hrana vitelor pe moșia mitropoliei, să aibă a lua de vită cite bani 3, suhatul, fără nici o zăticneală ca așa este porunca domniei mele". (82).

Iar dar că într-adevăr clăcașii minăstirilor trebuiau să clăcuiască șase zile și să dea dijmă. Din poruncă mai relese monopolul băuturilor alcoolice, pe care îl dețineau stăpînii moșilor, în cazul nostru mitropolia.

Dar se află o plîngere către domnie, din 18 mai 1792, care privește chiar schitul Vilcana, făcută de Ghenadie egumenul acestui schit, precum și a celui de la Valea Neagră (Fusea). Din această plîngere pe care am mai amintit-o, se văd obligațiile clăcașilor de aici, precum și nesupunerea acestora, care îmbracă forme violente: „se află niște oameni nesupuși, nevoind a ști și a întreba pre purtătorii de grije de la aceste schituri, că unii s-au sculat de unde au mai șezut mai înainte și s-au mutat pe lîngă livezile și ogrăzile schiturilor, ce le-au avut mai înainte și le împresoară, silindu-se să le facă islaz și să lase schiturile lipsite și de livezi și de ogrăzi, sculindu-se aceia și cu bătaie asupra călugărașilor ce sînt orînduiți, de i-au bătut și fac ogrăzi pe unde le este voia. Lîngă aste vind și rachiu. Alții au făcut și scaune de tae carne, făr de tocmeală și orînduitul obicei al pămîntului nu se supun a-l da, cum și 6 zile ce au de făcut claca, ei numai trei fac și au dijma ne dată după obicei, de doi ani".

Domnitorul Mihail Constantin Șuțu a pus următoarea rezoluție: „Dumneavoastră ispravnici ai județului, veți vedea jalba aceasta, pentru care vă poruncim domnia mea, că după condica divanului și după obiceiul pămîntului urmînd, să faceți pe acei lăcuiitori să-și facă claca, să dea dijma și a se părăsi de vinzarea vinului și rachiuului, cum și pentru celelalte, la toate să aveți a face îndreptare, ca să nu se păgubească stăpînul moșiei de dreptul său". (83).

Dacă analizăm cu atenție jalba lui Ghenadie, ne putem face o imagine despre felul de viață al vîlcănenilor de acum 200 de ani, precum și a felului lor de comportare. Faptele acestor „oameni nesupuși" nu sînt decît reacțiile lor la nedreptățile pe care le făceau stăpînii moșiei. Primul lucru de care erau învinuiți era faptul că și-au schimbat așezarea de unde se aflau și s-au mutat pe lîngă livezile și ogrăzile schiturilor ce le-au avut mai înainte. Relese clar, că aceștia fuseseră mutați din gospodăriile lor la care acum voiau să revină, fiind desigur locuri mai bune, ocupînd în același timp și livezile și islazul, atît de necesare locuitorilor din această regiune al căror principal mijloc de trai a fost totdeauna creșterea vitelor.

Dar vilcănenii, în loc să răspundă la aceste nedreptăți prin jalbe sau fugă, forme de luptă inferioare și ineficace, la care recurgeau adesea asupriții din alte sate, ei își fac singuri dreptate, își fac ogrăzile, „pe unde le este voia“, fără a ține seama de călugării pe care nu ezită să-i ia la bătaie, atunci când aceștia li se opun.

În ceea ce privește nesupunerea la cele șase zile de clacă, clăcașii știau de la părinții și moșii lor, că altă dată nu se făceau decît trei zile de clacă sau dijmă, în timp ce stăpînii de acum luau și dijma și cereau și claca, al căror număr de zile îl îndoiseră.

Faptul că nu se respecta nici monopolul asupra vînzării de băuturi alcoolice, care aparțineau schitului, că tăiau și carne, de asemenea fără a cere consimțămîntul, se vede că cei din Vilcana ajunseseră la o formă de luptă înaintată, mai complexă, care implica tot satul.

Cum răspunde domnitorul Mihail Șutu la această jalbă? În timp ce Constantin Brîncoveanu, Ștefan Cantacuzino și chiar domnii fanarioți, ajutau minăstirea Vilcana prin „mile“ din jicnițele și vămile domnești, sau prin scutirea ungurenilor de toate dajdiile către domnie, Mihail Șutu voievod, dă poruncă ispravnicilor județului să-i silească pe locuitori să-și facă claca, să dea dijma „și pentru celelalte la toate să aveți a face îndreptare, ca să nu se păgubească stăpînul moșiei de dreptul său“.

Deci singura grijă a voievodului era ca moșierul să nu fie păgubit.

Secolul al XIX-lea. Odată cu începutul acestui secol, veștile despre oamenii din satele Vilcana devin mai dese și mai amănunțite. În 1810 Vilcana avea 50 de case, cu o populație de 207 locuitori, dintre care 101 bărbați și 106 femei, după cum arată o catagrafie a bisericilor din acel an.

Dintr-o situație a tuturor moșiilor din județ, din august 1833, cu arătarea prețurilor cu care acestea au fost date în arendă în 1831 și 1833, adică înainte și după regulamentul organic, care intrase în vigoare în anul 1831, aflăm că moșia moșnenilor Mircești, menționați atunci pentru prima dată ca proprietari în Vilcana de Jos, avea prețul arendei de 500 lei. Nu e menționată însă moșia schitului Bunea, deși la Pietrari și Cucuteni sînt înscrise și moșiile minăstirești. (84).

În 1838 satul Vilcana de Jos avea 88 de familii, de case, cu 38 mai mult decît în 1810, iar numărul locuitorilor ajunsese la 359, crescînd deci în ultimii 30 de ani cu 152, dintre aceștia erau copii: 95 băieți și 91 fete, iar restul adulți. Din acești clăcași, 52 erau birnici, fiind scutiți bătrînul popă Ștan, care era moșnean, Savu al lui Ene și Ilie al lui Manta care erau preoți și peste douăzeci dintre bă-

trînii și bătrînele, care n-aveau nici o avere și nu puteau munci. Erau în acel timp 8 văduvi și 15 văduve în sat.

Este valoroasă catagrafia din 1838, făcută cu scopul de a cunoaște numărul birnicilor, pentru că pe lângă alte date importante despre locuitorii din Vilcana din acel timp, ne dă numele tuturor acestora, al soțiilor și al copiilor lor, băieți și fete, cu vîrsta fiecăruia. Mulți dintre aceștia vor putea fi regăsiți după 26 ani, în tabelele cu improprietățile din 1864.

Astăzi după 135 ani, din catagrafia cu numele celor 88 capete de familie, putem adesea desluși strămoșii locuitorilor de azi, deși în urmărirea filiației familiilor, o dificultate deosebită o constituie lipsa numelui de familie în acel timp (Anexa 8).

Locuitorii, bărbați, purtau numele propriu de botez și drept nume de familie, numele tatălui : Radu sin (al lui) Stoica, Dinu sin Savu ; femeile văduve purtau numele lor și al soțului : Stanca soția lui Ion Troneci, Ilinca soția lui Ene.

Este modul străvechi de a deosebi un om de altul în sat, care se obișnuiește și astăzi și care va dăinui fără îndoială, încă mult timp : Costea al lui Din, Ion al lui Virlan. Uneori se recurgea și atunci ca și astăzi la numele bunicului, Ion sin Radul Bucur. Cînd mama rămînea văduvă, mai de tînără, sau era mai cu personalitate decît tatăl, atunci copiii erau cunoscuți cu numele ei : Gheorghe al Joții, Neculae al Stanchii, Ion al Ioanei, Oprea al Marichii și așa mai departe.

În actele cu aplicarea legii rurale din 1864, vedem cum numele de botez al tatălui, din catagrafia din 1838 : Coman, Manta, Mitrea, Stoian, devine nume de familie, care se păstrează pînă azi. La fel au devenit nume de familie și numele mamelor, căci găsim în tabelele din 1865, nume ca : Gheorghe Neaghi, Gheorghe Ana Oproaia, Ion Stana, Gheorghe Ilinca și altele. Puține sînt numele de familie, printre care al unor fii de preoți, care au escu în coada numelui de botez : Mîtrescu, Ionescu, Popescu, cum își puneau de obicei cei din clasele celor mai avuți, mai culti.

Alții însă, chiar feciori de preot, se numeau curat : Ion Popa Nicolae, Ion Popa Ilie, Ion Popa Savu și nu puțini luau numele meșteșugului, îndeletnicirii pe care o aveau : Cojocar, Păduraru, Văcaru, Lăcătușu, Cîmpoieru, sau porecla, care după obiceiul moștenit de la strămoșii romani nu lipsea nimănui, devine numele de familie (Anexa nr. 12).

În catagrafia din 1838 găsim scris : Dinu sin Radu Căramidă, sau Lexandru Gură Mare sau Cîrstea Hodorogu (un bătrîn de 85 ani). Pentru a termina aceste cîteva cuvinte despre numele vîlcănenilor în secolul trecut, vom spune că femeile pe lângă numele des întîlnite

atunci: Stanca, Anca, Voica, Bucura, Dobra, Maria, purtau numele de *Flora* și *Iona* (așa sînt scrise în catagrafia amintită).

De remarcat că și în sinul populației satului Vilcana formată în întregime din clăcași, țărănimea dependentă cum se mai numesc aceștia, s-a produs treptat un proces de stratificare. Din catagrafie se constată diferențe mari între unele gospodării și altele. Aceste diferențe erau create uneori fără doar și poate, de inegalitatea față de obligațiile fiscale, preoții erau scutiți de bir, dar în această stratificare juca adesea un rol deosebit inițiativa și priceperea unora dintre clăcași, așa cum vedem la cărăuși, la meșteșugari și chiar la unii simpli clăcași.

Organizarea administrativă în trecut. Cele mai vechi formații administrative întîlnite în documente sînt *satul* și *județul*. Într-un document din timpul lui Matei Basarab (23 august 1632) scrie: „și au mers acolo la *satul Vilcana*...” sau „să-i fie moșie în Vilcana, *jud. Dimbovița*, din sus de Tîrgoviște”.

Județul Dimbovița este unul dintre cele mai vechi și statornice formații administrative, deși în decursul timpului, hotarele lui s-au mai schimbat, prin dispariția județelor vecine (jud. Pădureț la apus și jud. Saac la răsărit) și prin crearea și apoi desființarea raialei Giurgului.

Într-un document din 1782, întîlnim prima dată scris *plaiul* Dimbovița, din care făceau parte satele Vilcan (85).

În 1810, Vilcana făcea parte din piasa Plaiurilor (Plaiurile Dimbovița și Ialomița, cari cuprindeau toată partea de nord a județului). Dar în 1838, găsim din nou că Vilcana de Jos făcea parte din plaiul Dimbovița (plaiurile se despărțiseră) rămînînd astfel pînă la sfîrșitul secolului.

În 1839, cînd se aprobă ținerea unui bîlci la Vilcana de Jos, acest sat se află în plaiul Dimbovița.

În actele cu aplicarea legii rurale din 1864, Vilcana de Jos și Vilcana de Sus erau în plaiul Dimbovița.

În 1872, D. Frunzescu, arată că Vilcana de Jos, Vilcana de Sus, Cucutenii, cătunele Benghe, Valea Cheii, Neculăești și Valea Ciinelui, formau comuna Cucuteni, plaiul Dimboviței. Comuna avea 1 720 locuitori (76). Vilcana de Jos avea 1 500 pogoane pădure, iar Vilcana de Sus 2 900 pogoane.

Între 1876—1881 a avut loc o comasare importantă a comunelor. În plaiul Dimboviței rămăseseră numai 6 comune. În acest timp satele Vilcana de Jos și Vilcana de Sus, făceau parte din comuna Moțăeni, împreună cu alte 9 sate și cătune: Benga, Cucuteni, Fieni,

Ialomicioara, Moțăeni, Neculăești, Potropop, Valea Cîinelui, Valea Cheii, în total 11 sate.

În 28 decembrie 1899, satele Vilcana de Jos și de Sus făceau parte din nou din comuna Cucuteni, împreună cu satele Cucuteni și Neculăești, dar plaiul era acum unul singur, Ialomîța-Dîmbovița. Primarul comunei era atunci I. N. Mitrescu.

La acea dată s-au format următoarele comisii pentru recensămint :

1. — Cătunul Cucuteni : Ion R. Niță, consilier comunal, Scarlat Popescu, perceptor comunal.
2. — Neculăești : Ghiță G. Cojocaru, consilier comunal, Ion Stănescu, învățător.
3. — Vilcana de Jos : ~~Ion~~ N. Mitrescu, primar ; Pr. V. Dumitrăchescu.
4. — Vilcana de Sus : Dumitru Stoica, ajutor primar, Anastase Popescu, șef garnizoană.

Viața economică

Viața rumânilor și clăcașilor din Vulcana. Ocupația de căpetenie a locuitorilor Vulcanei, începînd cu primii care s-au oprit în lunca îngustă, de la confluența Vîlcânil cu Vîlcănița, a fost creșterea vitelor. Cu vitele își câștigau hrana familiei, și tot cu ele sau cu produsele lor obțineau în schimb grîul, secara, meiul și mai tîrziu porumbul, cărora pămîntul și climatul Vulcanei, nu le pria. Dealurile din jur, acoperite de păduri seculare, lăsa puțin loc pentru finete, și pășuni, necesare vitelor mari. Dar caprele puțin pretențioase, oile și porcii găseau hrană din abundență prin curături și pădurile de stejar și fag. Dealtfel ghindă strînsă toamna asigura hrana animalelor, îndeosebi a porcilor, pe tot timpul iernii. De abundența animalelor mari și mici pe care le creșteau locuitorii de aici, fuseseră atrași lupii în număr așa de mare, că au dat și numele acestei vîi. Puține păsări, găini și rațe, erau ținute cu greu din cauza vulpilor și uliilor.

Din cele mai vechi timpuri, vulcănenii deprinseseră meșteșugul de a prinde și înmulți roiurile de albine, în știubeile așezate cu sutele pe dealul dintre cele două Vîlcâni, sub streășina pădurii. Lîvezile, finetele de pe deal și nu mai puțin florile de tel, de salcim și soc din pădurea nesfîrșită ce începea aici, asigurau recolte bogate de miere și ceară care aduceau un frumos venit locuitorilor. De la acești nenumărați stupi de albine și-a luat numele dealul pe fața căruia erau așezați. *Stupina* sau *Stupinița* este numele care apare în cele mai vechi documente despre Vulcana. Îl găsim în zăpisul de vînzare din 1614 al lui Spîndu și în numeroase alte înscrisuri privi-

toare la certurile și judecățile care au avut loc pentru stăpînirea acestui deal. (87).

Despre indeletnicirea străveche și sirguincioasă cu creșterea albinelor și animalelor a vulcănenilor, ne-au rămas și alte dovezi.

Astfel cînd Constantin Brîncoveanu dă prima sa carte de milă schitului Vulcana, la 9 aprilie 1693, începe așa: „Ca să fie sfîntei minăstiri, milă de la domnia mea, însă stupi o sută în pace de dijmărit și oi 108 în pace de oierit și vin vedre 100 în pace de vinarici”. (88).

După creșterea animalelor amintite și a albinelor, venea la rînd, ca sursă de venit, sădirea și altoirea pomilor roditori, în fruntea cărora ședea mărul.

Cînd vinde Cîrstea clucerul din Săteni, lui Iane cupețul o siliste în sat la Vilcana, în zăpădă din 12 aprilie 1667 scrie: „Pre lingă selistea lui Nichifor și pre unde sînt seamnele, pre din sus de mărul pre unde am însemnat, pînă la poalele merilor lui Nichifor.” (89). Iată deci atestată în scris acum trei sute de ani, o grădină de meri la Vilcana, apreciabilă ca întindere, dacă e luată ca hotar de Cîrstea clucerul.

Rumânii din Vulcana, cu toți cei din regiunile de deal, erau încurajați să sădească pomi, de pravila țării de atunci, care recunoștea dreptul rumânilor de a folosi curăturile pe care și le făceau pe pămîntul proprietarului, timp de treizeci de ani, dînd bineînțeles dijma obișnuită. Numai după treizeci de ani, pomii din curături intrau complet în stăpînirea proprietarului de moșie. (90).

Acest privilegiu, pe care pravila îl da rumânului, explică numărul mare de curături din Vulcana. Aproape fiecare rumân, fiecare familie își avea curătura sa, a căror nume și urme au rămas pînă astăzi. Pravila vrea să încurajeze crearea acestor curături, care nu erau ușor de făcut și care apoi rămîneau stăpînirii moșiei.

Tot așa de veche era și cultura prunului alături de măr. O mică parte din fructele prunilor, cărora le pria pămîntul destul de sărac și clima de pe valea Vulcânii și care la 2—3 ani odată dădeau recolte bogate, se păstrau peste ani opărite și uscate sau afumate, dar cea mai mare parte a prunelor se stringeau în zăcători de lemn de stejar, unde fierbeau, transformîndu-se în borhotul, care era distilat toamna, pînă da zăpada, în căldările de rachiu.

Țuica din regiunea aceasta era foarte căutată. Deși pînă la Cuza Vodă exista monopolul vinderii băuturilor alcoolice și la Vilcana acest drept îl avea numai schitul, stăpînul moșiei, locuitorii reușeau totuși să fabrice și să vîndă pe furis, țuică, obținînd venituri suplimentare. Că așa este, o știm dintr-o jalbă către domn, a lui Ghenadie, egumenul schitului Vilcana, din 28 mai 1782, în care se plînge de nesupunerea locuitorilor din acest sat. Printre alte dovezi de neascultare a

clăcașilor, jalba spune : „... lingă aceasta vind și rachiu, alții au făcut și scaun de tae carne, făr' de tocmeală...” (91). Aceasta se întâmplă în 1792, cu atât mai mult trebuie să fi luat avînt această îndeletnicire bănoasă pe valea Vîlcăniei, în secolul următor, cînd năzuința spre libertate crescuse.

Treptat prunii au început să acopere dealurile de pe valea Vîlcăniei, depășind în număr și înlocuind ceilalți pomi, merii, perii, nucii, cari rămîneau numai ici-colo.

De multă vreme ocupația de căpetenie a multor vîlcăneni devenise cîrăușia. Cu căruțele lor cu coviltir, cu cai sau chiar cu boi, străbăteau toată țara, vinzîndu-și mai întîi propria producție de mere sau de țuică, apoi și pe a altora din sat, sau din satele vecine. Erau cunoscuți și așteptați în satele de la cîmp, pînă în baltă, de unde se întorceau cu căruțele pline de grîu, dar mai ales de porumb, de pește sărat și alte lucruri pe care nu le găseau în regiunea lor de deal.

Nucul era un pom mult cultivat pe valea Vîlcăniei. Nucile întrebuintate în alimentație ca atare, serveau și la prepararea uleiului de nucă, care ținea loc cu cîinste untdelemnului de măsline care se aducea din alte țări și se găsea cu greu în vechime.

Cîțiva duzi bătrîni cu trunchiurile răsucite ca și cei cîțiva nuci rămași în sat de sute de ani, arată că producerea borangicului, a mătăsii era o ocupație răspîdită, din care femeile de pe aici își făceau îile și maramele, care se întreceau în frumusețe cu cele țesute și cusute pe valea Dîmboviței și a Prahovei.

De foarte multă vreme se cultiva și cînepa și inul. Cu firele acestora, prelucrate cu mult meșteșug, adăugate la lina pe care o aveau din belșug, își îmbrăcau femeile din Vîlcana, familia, casa și le prisoseau și pentru vînzare.

O dovadă de vechimea culturii cînepii la Vîlcana, este zapisul de vînzare al lui Drăghici feciorul Oprii postelnicul din Săteni, către Vilcu mare vistier și frații săi, din anul 1575 martie 16, în care pe lingă o silîște în sat la Vîlcana, a lui Stan Vlăduț, rumânul lui, vinde, „și doao cînepiște, iar pe Vîlcănița cea mică, care le-au ținut iar Stan Vlăduț” (92). N-avem nici un motiv să-l considerăm pe Stan o excepție, probabil că și ceilalți rumâni cultivau la fel cînepă ca și el, Iată deci atestată în scris și cultivarea cînepii la Vîlcana, acum trei sute de ani, vechime ca și a merilor lui Nichifor.

În ciuda faptului că în toate ocaziile, la toate recensămintele aceștia erau socotiți „de profesie agricultori”, agricultură propriu-zisă nu s-a făcut niciodată la Vîlcana. Poate să fi meritat numele numai pentru pomii pe care-i sădeau. Cîndva se va fi cultivat ceva mei și ovăz, iar de cînd a fost introdus în țară porumbul, a început să fie cultivat și acesta pe valea Vîlcăniei, dar solul sărac și climatul aspru,

nu îngăduiau obținerea de recolte decît pentru păsări. Pentru mămăligă, devenită hrana de căpetenie a oamenilor de aici, de cîteva sute de ani, porumbul trebuia adus de la cîmp.

Mai veche decît porumbul, este fasolea pentru hrana oamenilor și dovleacul pentru hrana animalelor, care adesea completa și pe a oamenilor.

Dar vîlcănenii nu s-au lăsat, nu puteau să se lase numai în nădejdea celor ce le da pămîntul, nu prea darnic aici. O bună parte dintre ei erau buni meșteșugari. Nu vom stăruî aici asupra îndemînării, asupra aptitudinilor pentru meserii ale acestora. Desigur că și la Vulcana, bărbații își construiau singuri casa și tot ce era necesar pe lângă ea, în timp ce femeile torceau, țeseau, coseau, lucrau tot ce era necesar în interiorul casei. Dar vom menționa pe unii meseriași calificați, din Vulcana, care se găsesc scriși în Statistica patentarilor din 1835 din Țara Românească. (93). În starostia de meseriași a orașului Tirgoviște, care avea la acea dată 157 de patentari, se găsesc și următorii meseriași :

Săpunari	1	din	Vilcana	de	Jos
Zidari	3	"	"	"	"
Dulgheri	1	"	"	"	"
Rotari	2	"	"	"	"

Acești șapte meseriași, din Statistica de acum 140 de ani, ne arată pe de o parte, poate predilecția locuitorilor din Vilcana pentru meșteșuguri, dar ne arată mai ales că traiul clăcașilor în sat era greu și că mulți erau siliți să-și caute, încă de pe atunci de lucru, în altă parte, îndeosebi la orașe.

Secolul al XIX-lea. Viața clăcașilor devenea din ce în ce mai grea. Grinele și vitele încep să fie căutate pentru export. Pentru obținerea de cantități mai mari, trebuia mai multă mîină de lucru și atunci stăpînii creșteau numărul de zile pe care trebuiau să le facă clăcașii. Apăruseră și arendașii. Aceștia pentru a-și scoate banii plătiți pentru arenzile care creșteau de la an la an, recurgeau la aceeași cale, a exploatării clăcașilor.

Și la Vilcana a început să fie arendată moșia de către mitropolia, căreia îi fusese închinat schitul.

Dintr-un document din 8 ianuarie 1808 reiese că se prelungește pe încă un an arendarea moșiei schitului Vilcana, ieromonahului Azari (94). La 6 ianuarie 1811, se face arendarea veniturilor moșiei pe trei ani, tot protosinghelului Azarie. (95).

Din noiembrie 1815, a rămas o poruncă a mitropoliei către protopopul județului, pentru a-l instala pe Isidor ieromonahul, care a luat cu embatic moșia schitului Vilcana. (96).

Prin acest sistem de exploatare a moșiei, prin arendași, dispărea deosebirea dintre clăcașii schitului care erau oarecum privilegiați, cu mai puține obligații și ceilalți clăcași de pe moșii nemînăstirești.

Dealtfel în acest veac al XIX-lea o bună parte din satul Vilcana, cuprins între pîrîul Vilcana și Vilcânița, Molcenii și Stupina au intrat, nu știm cum, în stăpînirea unor proprietari din Șerbănești, moșnenii Mircești.

Catagrafia birnicilor din 1838 cuprinde date mai amănunțite și despre starea economică a clăcașilor din Vulcana de Jos, la începutul secolului trecut. Din cele 88 familii, cu 359 locuitori, cîți se aflau pe atunci în acest sat, numai 62 erau birnici, restul fiind scutiți: bătrînul popa Stan era moșnean, ceilalți doi preoți erau scutiți și ei, deși aveau gospodării frumoase (popa Ilie al lui Manta, cu soția și cei 5 copii, aveau doi cai, doi boi, două vaci, 10 oi, un rimător, 5 stupi, 50 de pruni și lucrau două pogoane de porumb și două de fin), apoi erau scutiți bătrînii și bătrînele, care nu puteau lucra la cîmp și nu aveau nici o avere. La rubrica „ocupatiei“ erau trecuți 3 cărăuși, 3 căruțași și un cojocar, iar ceilalți plugari. Plugari, numai cu numele, pentru că atunci pămîntul se lucra cu sapa, rudimentar, punîndu-se în fiecare an, pe același loc, tot porumb, fapt care făcea ca pămîntul neroditor de la Vilcana să sărăcească și mai mult. Totuși și pe atunci, unii dintre locuitori, în cuibul în care puneau 4 boabe de porumb, 3 de fasole și o sămînță de dovleac, aruncau și un pumn—doi de gunoi. Numai șase clăcași lucrau cîte două pogoane de porumb, restul cîte unul, dar toți făceau 1—2 pogoane de fin, iar alții cum era Pătru al lui Stoica Ciura, care avea 4 cai, sau Dumitru al lui Bucur care era cărăuș și avea 6 cai, făceau cîte 3 pogoane de fin. Cu totul, clăcașii din Vilcana de Jos lucrau în acea vreme 166 pogoane de pămînt: 71 cu porumb și 95 cu fin, fie pe moșia schitului Bunea, fie a altor proprietari, cum erau moșnenii Mircești din Șerbănești.

Erau în sat 84 de cai, 18 boi, 96 vaci, 95 oi, 10 capre, 20 de porci, 98 stupi. Locuitorii nu țineau atunci (și nu au ținut niciodată) bivoli, măgari sau catîri. Prin grădini, îndeosebi în curături, erau 660 pruni. Nici o vorbă însă despre meri, peri, nuci sau gutui și cu atît mai puțin despre vița de vie.

Ceea ce se observă în primul rînd în această numărătoare, este puținătatea vitelor mari și mici în acest sat de deal. S-ar putea crede că cele 97 de vaci satisfăceau totuși nevoile celor 88 de familii, dar dacă luăm mai bine seama, vedem că 28 de familii aveau cîte două vaci și 40 familii cîte o vacă. Deci 22 de case, mai toți bătrînii din sat

erau lipsiți de acest tradițional mijloc de trai al țăranilor de la deal, vaca cu lapte. Și ce putea să însemne cele 95 oi, 10 capre și 20 rimători, pentru cele 350 de suflete din Vilcana de atunci? Puțin însemnau și cei 98 de stupi, dacă ne gândim că mai înainte cu un secol, numai schitul Bunea avea scutire de dijmă, pe lângă 200 de oi și 100 de stupi. Și apoi, toți stupii aceștia erau crescuți numai de câțiva înși. Ion al lui Popa Stan, în vîrstă de 22 de ani și cu soția lui Chița de 19 ani (n-aveau încă copii) creșteau numai ei 50 de stupi (pe lângă doi cai, doi boi și două vaci), iar restul de stupi îl aveau popa Ilie al lui Manta și cu frații săi.

Alt lucru care ne impresionează, dacă examinăm cifrele acestui recensămînt, este disproporția dintre numărul de 84 de cai și numai 18 boi. Ne-am fi așteptat ca raportul să fie invers în această regiune de deal. Dar nu. Locuitorii din Vilcana n-aveau ce lucra cu boii, afară de căratul finului și un car—două de lemne pe an. Aici nu se ara. N-aveau ce. În schimb caii erau potriviți pentru indeletnicirea de cărauș pe care o vedem menționată de atunci (vezi anexa nr. 8).

Căraușia, această ocupație veche a locuitorilor de aici, ca și a multor săteni din județele de deal: Mușcel, Dimbovița, Prahova, făcea îndeosebi transportul de sare, de la ocnă la Schela de la Dunăre, la Giurgiu. Pentru transportul sării, țăranii-cărauși luau arvună de bani, încă din iarnă. (97). Pentru unii săteni, căraușia era un izvor de venit, mai bun decît plugăria din sat, dar așa cum am văzut în recensămînt, căraușii trebuiau să aibă mai mulți cai, cari nu erau ușor de întreținut. Dealtfel căraușii (cu familiile lor) lucrau și ei pămîntul, atît pentru porumb, dar mai ales pentru finul cailor.

Sătenii săraci însă plecau să lucreze la cîmp, iar porumbul îl cumpărau la tîrgul săptămînal care se ținea la Tîrgoviște, munceau cu plată la arat, secerat, coasă, la prășitul porumbului, la vie.

Citim lipsurile celor mai mulți clăcași în cifrele documentului amîntit, dar bănuim această sărăcie și după nevoia unora de a pleca de-acasă pentru a-și agonisi hrana, fie numai pentru un timp, cum făceau căraușii sau cei ce mergeau la lucru la cîmp, fie pentru totdeauna la „tîrg“, cum era numită Tîrgoviștea, unde învățau și apoi practicau diferite meserii.

Cum se explică această sărăcire, acest mers din rău în mai rău al clăcașilor?

Pe lângă asuprirea fiscală de totdeauna, datorită cererilor nesfîrșite ale turcilor și a grabei cu care domnul căuta să strîngă avere, fiindcă niciodată nu știa ce-i aduce ziua de mîine, se adăugaseră, la acest început de veac, jafurile nesfîrșitului război dintre ruși și turci (1806—1812, 1821—1882, 1828—1834). Țara fusese ocupată în acest

timp de armatele străine cari o secătuiseră cu totul prin repetatele rechiziții de alimente și furaje și îndeosebi de vite mari și mici.

Legea lui Caragea din 1818 interzicea învoielile mai mici de 12 zile de clacă și a urcat prețul zilei de muncă de la 30 de parale la 480 parale (de 16 ori), pentru cine ar fi vrut să plătească claca în bani, iar proprietarii preferau banii. Se adăugaseră și o zi de plug și un car de lemne. În 1831 însă, numai în 60% din sate se aplica această lege, în rest se continuau învoielile mai ușoare stabilite în 1780. Țărăniile opuneau rezistență.

După 1831 a început să se aplice *Regulamentul organic*. Clăcașii erau împărțiți în trei categorii, după numărul de vite, după cari se da și pământul pentru arătură, fin și islaz. Terenul pe care proprietarul era obligat să-l dea clăcașului său pentru casă, curte și grădină se redusese de la un pogon cit era pînă acum, la 300 de stinjeni, în regiunile de munte și deal. Dar cea mai rea prevedere a regulamentului organic pentru oamenii de aici era că tot acest teren trebuia să fie la un loc. Ar fi însemnat ca sătenii să-și piardă curăturile, cari ar fi rămas ale proprietarilor.

În județul Dimbovița însuși ocîrmuitorul se declara împotriva măsurii de mai sus : „mai virtos că fieștocare are într-aceeași moșie oarecari curături și a se scoate unii spre a îndestula alții, nu va fi cu dreptul“. El propune să se lase mai departe dreptul clăcașilor de a ținea curăturile în schimbul dijmei obișnuite, precum și libertatea de a curăți cu știrea proprietarului cit pământ ar voi și ar putea, care să fie scutit de dijmă timp de doi ani de la defrișare (98).

Pînă la urmă, curăturile clăcașilor cari la Vilcana formau, ca în toate regiunile de deal, baza gospodăriei, n-au putut fi desființate (99).

Dijma, care și sub regulamentul organic rămăsese principalul venit al proprietății, care se lua din produsele pământului de la Vilcana : porumb, fin, prune, nedreptățeau pe clăcași. Deși domnitorul C. Ipsilanti în 1804 introdusese zeciuiala și la recolta de porumb, continua să se ia dijma la pogon (4 banite de boabe, de cite 22 ocale la pogon) fie că se făcea, fie că nu și adesea clăcașul mai era înșelat și la măsurătoare.

Finul se dijmua după regiune, după învoială, nu zeciuială. De obicei se lua o căpiță din 5 și clăcașul era obligat să-l și transporte proprietarului.

Prunele care începuse să se cultive mult la Vulcana erau dijmuite una din zece.

Se preciza ca proprietarii să dea lemne pentru construcții, dar numai pari și nuiiele, iar lemnul de lucru trebuia să se plătească (100).

Se limitase și locul pentru fîn și islaz, măsură care explica, cel puțin în parte, de ce se creșteau așa puține vite la Vulcana. Se menținea monopolul asupra alcoolului, cărnii, morilor. Această legiuire a pricinuit neliniștea și nemulțumirea la sate. Invoielile nu se mai încheiau.

Kiseleff a trebuit să revizuiască regulamentul organic pe care l-a sancționat la 15 mai 1833 și care a intrat în vigoare retroactiv, pe 23 aprilie 1832.

Regulamentul organic, dacă constituia un progres din unele puncte de vedere față de legile de mai înainte, a favorizat însă pe proprietarii în dauna clăcașilor, cărora le-a înrăutățit mult starea economică.

Acestea sînt cîteva întîmplări de la începutul secolului al XIX-lea, care deși amintite foarte pe scurt, ne fac să înțelegem tabloul destul de întunecat al situației materiale ai locuitorilor din Vilcana în anul 1838.

Un act dat cu un an mai tirziu, în 1839, arată că totuși s-a statornicit ținerea unui bilci pe an, în timpul verii, la 20 iulie, în Vulcana de Jos (101), iar altul este un răspuns la jalba dumnealui sârdar Tănase Poroineanu, prin care cere „a înființa două bilciuri pã proprietatea sa din Vilcana de Sus, unul primăvară și altul toamna. Cerpetind s-au dovedit că nu se aduce nici o vătămare învecinatelor proprietăți, cu înființarea arătatelor bilciuri“ (102).

Ce nevoie era de bilciuri în aceste sate de clăcași cari abia izbuteau să-și agonisească hrana zilnică ?

Nu trebuie uitat că aceste bilciuri se înființau la cererea proprietarilor de moșii din satele respective, deci aceștia aveau ceva de câștigat de pe urma lor.

Bilciurile erau întîmplări rare și atrăgătoare pentru săteni în acea vreme, cînd mulți locuitori și mai ales femeile, copiii și bătrînii nu ieșeau din sat, cu anii. La ele se strîngeau mulțime de oameni, atît din satul unde se ținea bilciul, cît și din satele vecine. Unii cu treabă, să vîndă sau să cumpere ceva, dar cei mai mulți să privească.

Din Vulcana, căruțașii (Ion al lui Manta, Tudor al lui Marin și Neculae al lui popa Stan) scoteau în bilci căruțe, roate, obezi, sau alte obiecte de lemn ; Mihai Cojocaru va fi dus și el căciulile și cojoacele lui, deși iarna era încă departe, iar cei cari aveau stupi, vindeau în bilci mierea și ceara ce le prisosea. Cei din Cucuteni și din satele dinspre munte veneau cu lînă sau țesături de lînă, și multe alte lucruri pe care doar le bănuim.

Dar cei mai așteptați erau negustorii de la Tirgoviște cu fierărie, curelărie, stămbărie și altele. Acum își cumpărau oamenii coase, secrete, sape, cuțite, curele sau chimire, poate hamuri, opinci. Băile-

țandrii căutau bricege, flulero, iar femeile și fetele se făceau ciopor pe tarabele marchidanilor, pe care luceau la soare oglinjoare, mărgele, cercei, nasturi, ace, arniciuri. Din toată sărăcia, căutau toți să-și cumpere acum ceea ce le trebuia la lucru peste iarnă, după gustul și după putința fiecăruia. Nu lipsea nici panorama cu animale nemaivăzute, cu pitici și uriași, cu scamatori și măscărici ce făceau lumea să ridă. Lăutarii mai de-o parte cîntau de joc.

Acum în zarva aceasta, în care și cei mai săraci simțeau îndemn spre veselie, spre petrecere, proprietarul moșiei pe care se ținea bilciul, punea să dea cep la butoiul cu vin, la cel cu țuică, și să scoată la vânzare carnea, pastrama, pe care numai el avea dreptul să le vîndă.

Copiii se imbulzeau în jurul măsuțelor cu turtă dulce, cu caramelle de zahăr ars, candel, stîșan și nuci în zahăr și al doîței cu bragă, bunătăți pe care turcul care le păzea, le vindea în lipsă de bani și pe ouă.

Birarii nu întîrziiau să se arate și să încaseze „vama” pentru tot ce se vindea acolo, strîngînd bani frumoși.

Uneori domnitorul dăruia veniturile unor bilciuri pentru vreo faptă de folos obștesc. Iată un exemplu : într-un document din 1785, găsim scris : „De vreme ce dumnealui cîstit și credincios boier dumnealui Scarlat Greceanu, vel logofăt de Țara de Sus, la strămoșeasca domniei sale moșie, ce se numește Cornești, ot jud Dimbovița, făcînd școală pentru învățatură de carte, cu plata de la dumnealui, de învață copiii... ne-au făcut rugăciune să dăm vou a se face bilci pe an odată... ca cu pușinul venit de vamă și de alte obiceiuri, ce se vor strînge de la acest bilci, să se afute școala spre a se putea ține nestrămutată” (103). Am dat acest scurt citat, pentru a arăta că, dacă bilciul venea și în sprijinul locuitorilor cari găseau aci unele lucruri pentru care ar fi trebuit să meargă la Tirgovîște, din taxele încasate cu această ocazie și din vânzările de produse pentru care aveau monopol, organizatorii obțineau foloase însemnate.

Locuința. Pe valea Vulcanei, ca în toate regiunile de munte și deal, oamenii își așezau casele acolo unde găseau un loc potrivit, sub poalele pădurii care adesea cobora pînă la apă, fără a ține seama de ulițe, necum de vreo aliniere, așa cum se făcea în satele de cîmp unde se găsea loc așezat din belșug. De aceea casele s-au strîns de la început pe văi, formînd cătune, în care oamenii de cele mai multe ori erau neamuri, coborînd din același strămoș.

Cătunele și-au luat numele de la locul unde erau așezate : Vulcana de Jos, cătunul de pe apa Vîlcăniș unde se întîlnea cu Vîlcănița,

Vulcana de Sus, cătunul așezat tot pe Vilcana dar cu 3—4 km mai sus și tot așa s-au numit Valea Cheii, Valea Cîinelui, Teișanii de la teișul, păduricea de tei, lingă care erau așezați. După neamurile care locuiau în cătune, s-au numit Moicenii, Neculăeștii, Popeștii.

De un singur lucru țineau oamenii seama la așezarea casei : să fie cu fața către miazăzi, spre soare. Construcția caselor era hotărâtă de materialul de construcție care le sta la îndemână. Locuitorii, de cînd lumea la marginea pădurilor, în acestea găseau din belșug tot ce le trebuia pentru făcutul unei case. Dar de la un timp nemaifiind stăpînii acestor păduri, locuitorii de pe valea Vilcănii nu-și mai puteau face casele din birne, cum își făceau moșnenii din satele vecine, ci din gard de nuiiele, material lemnos ușor de găsit și pe care proprietarii moșiilor îl dau fără plată.

La început, cînd oamenii nu știau cît timp vor rămîne într-un loc, băteau pari direct în pămînt, cu patru furci mari, groase, la cele patru colțuri și pereții erau împlețiți din nuiiele care erau lipite cu pămînt.

Peste acești pereți, și tavanul făcut tot din nuiiele se așezau căpriorii și lații, care se acopereau cu stuf, trestie, papură, paie, iar mai tîrziu chiar cu coceni de porumb. Pe jos se bătea bine pămîntul, pomesteala, care se „lipsea” cu pămînt la care se mai adăuga balebă de vacă. Ușa și ferestrele erau mici, pentru a menține căldura.

Cu vremea însă, deși au păstrat același material de construcție, au început să clădească mai temeinic. Puneau tălpi, temeie de stejar, care erau ridicate de la pămînt, pe o „arcă” din bolovanii de piatră de riu. Casele erau cu pereții mai înalți și cel puțin cu 2—3 încăperi mai spațioase, dintre care una era „casa mare”, un fel de cameră de primire.

Acoperișul continua să fie făcut din stuf, dar treptat cei mai avuți au început să-și acopere casele cu șindrilă, și cam de la începutul secolului nostru cu tablă. În fața casei era o prispă, unde acoperișul se sprijinea pe stâlpi de stejar, mai totdeauna frumos dăltuiți.

Se mai păstrează încă unele case vechi, de la sfîrșitul secolului trecut, construite de gospodari mai înstăriți.

Peste pîvnite spațioase zidite din piatră, se înalță casa cu pereți groși, de zid, cu prispă largă, cu parmalic de scinduri, înflorite cu fierăstrăul. Stîlpii care sprijină acoperișul sînt și ei dăltuiți. Se vede pe lingă grija de a-și construi o locuință mai spațioasă, mai plăcută, cu pereți groși, cari puneau la adăpost de frig și răufăcători și gustul pentru frumos.

Dacă prispa și restul casei continuau să fie lipite cu pămînt, „casa mare” era totdeauna cu dușumea de scinduri. Aci gospodina,

mai ales dacă în casă erau și fete, așeza zestrea. De-a lungul peretilor, era o laviță pe care se așezau velințele, procovițele, pinza. Tot aci se ținea „lada“, uneori de Brașov, „tronul“ de mălai, dulceturile, fructele. Pereții erau îmbrăcați cu velințe, iar deasupra ferestrelor și icoanei erau servete alese sau cusute cu meșteșug. Deasupra icoanei era un mănunchi de busuioc, care împreună cu fructele, gutuile mai ales, dădeau un miros plăcut. Aci era și o sobă, uneori cu olane, cari o făceau mai frumoasă și călduroasă.

Dar camera de locuit arăta altfel. De obicei cu pământ pe jos, cu patul lung cît peretele, făcut din cîteva scinduri pe niște picioare, era acoperit cu o rogojină, iar deasupra un „țol“ de cinepă, mai rar cu o velniță de lînă. Aci soba consta dintr-o vatră largă, deasupra căreia începe coșul ce se termina în pod. Pe această vatră pe care focul nu se stîngea niciodată, se pregăteau fierturile, mămăliga, se cocea în spuză turta. Alt mobilier nu era. Dar primăvara într-un colț se punea găina să clocească și în zilele mai friguroase se aducea și vitelul nou născut sau mieii. La vremea prinzului se așeza o masă rotundă, joasă, în jurul căreia se așezau toți membrii familiei, pe scăunele la fel de joase.

Lumina de afară era insuficientă, din cauza ferestrelor mici, mai ales în camera de toate zilele. Lumina artificială necesară numai în timpul nopților lungi de iarnă era lumina focului din vatră, întreținut mereu cu așchii. Luminările nu se aprindeau decît pentru scurt timp, cînd trebuia căutat ceva. De la sfîrșitul secolului trecut au început de oamenii de aici să cumpere luminări de stearină și lămpi cu petrol.

Curtea, „bătătura“ casei pe vremea cînd în ea nu era mai nimic și cînd rămînerea în același loc era îndoielnică, era desigur liberă, „vraiste“. Dar treptat locuitorii au început s-o îngrădească, la început cu garduri de mărăcini, dar cei gospodari își făceau garduri de nulele împletite, prin care nu puteau ieși nici pui de găină, garduri cărora li se spunea streășină de paie, care le fereau de ploaie. Gardurile puteau fi făcute și din lați care li prindeau ca și pe porți, cu gînjuri de curpen. Bătătura din fața casei, era de obicei despărțită de ceairul din spate, unde era coșarul vitelor, cocina porcului și cotețul găinilor. Cei mai gospodari își făceau și un șopron, unde țineau căruța și unelte casnice.

De subliniat că în această gospodărie, totul era făcut din lemn, numai de către săteni, rareori chemînd dulgheri de meserie.

Îmbrăcămîntea. Îmbrăcămîntea locuitorilor din Vulcana, ca a tuturor celor de pe valea de sus a Ialomiței, nu era alta decît

portul păstorilor români de pe dealurile subcarpatice și se confundă cu frumosul și binecunoscutul port al locuitorilor de pe văile Argeșului, Dimboviței și Prahovei.

Costumul bărbătesc dă impresia de suplu, de zvelt, prin proporția, echilibrul dintre lungimea și lărgimea cămășii și cioarecilor, care contrastează cu înfățișarea portului de la cîmp, care are multe influențe.

În zilele de lucru, bărbații purtau cămașă din pinză țesută din cînepă, iar din secolul trecut din bumbac, potrivit de largă și lungă numai pînă la jumătatea coapsei. Cioarecii cusuți din dimie, țesătură albă de lînă, erau strîmți, pe picior.

Se încingeau cu bete sau curea, iar cei mai în vîrstă purtau briu lat, tot de lînă, de culoare roșie de obicei.

Cînd plecau de acasă cei mai avuți se încingeau cu chimirul lat, de piele, care ținea loc și de pungă pentru bani. Tot în chimir își sprijineau cuțitul cu teacă, luleaua, punga cu tutun din bășică de porc, precum și amnarul, cremenea și iasca pentru aprins focul.

Peste cămașă puneau mînteanul, făr-de mineci sau cu mineci, după cum era vremea. Cînd era răcoare purtau „bunda“, un pieptar din blană de oaie peste care îmbrăcau mînteanul din țesătură groasă de lînă, de culoare închisă. Toamna pe frig, pe ploale își puneau zeghea, lungă pînă sub genunchi, croită larg, din aceeași stofă ca mînteanul. Iarna pe ger purtau cojocul scurt sau lung, după vîrstă, după putință. Sarica, din țesătură groasă de lînă, mișoasă, cu șuvițe lungi de lînă, era purtată mai mult de ciobani. În cap purtau căciulă de miel, pe care o puneau toamna și n-o mai scoteau pînă-n primăvară, iar în picioare opinci pe care și le confecționau singuri, din piele de bou, de porc sau cal.

Ciorapii erau împlețiți din lînă, dar iarna își înfășurau de preferință picioarele cu bucăți de țesătură de lînă, obiele, cari fereau mai bine de frig. Opincile și le legau cu noțitele, pe cari le împleteau din păr de capră.

În zilele de sărbătoare, bărbații, mai ales cei tineri, purtau cămașă cu cusături frumoase la guler, la piept, la umeri, marginea mincilor și la poale. Cusăturile erau cu culori diferite, în general sobre și cu motive geometrice.

Femeile, ca și bărbații purtau peste săptămîină, la lucru o ie, de cînepă, în sau bumbac, cusută simplu, dar în zilele de sărbătoare la horă, îmbrăcau ii cari aveau o bogată și frumoasă compoziție ornamentală, cusută cu mult simț artistic. Cusăturile îmbinau firele de lînă, de arnici sau mătase, uneori de argint sau fluturi.

Fota care înfășura corpul de la talie în jos, pe șolduri, dădea femeilor același „aer“ de zvelt, de suplu, ca și bărbaților. Alături de

Tineri vulcăneni, în costume naționale.

ie, fota constituia al doilea element, deosebit al portului femeiesc de aici. Țesută în patru ite, dar și în două, fota de purtare era sobră, podoabele erau numai niște vârgi, care la capete erau mai late, benzi.

Fotele de sărbătoare erau cu motive ornamentale alese cu mîna, totdeauna geometrice, cu forme romboidale, în culoare roșie, verde, galbenă. La poale varga fotei era de obicei roșie. Fota se prindea cu bete, țesute și ele cu flori, lungi, de înfășurau de cîteva ori mijlocul.

Pe deasupra, vara, femeile, fetele purtau un „ilic“, dar pe răcoare îmbrăcau și ele „bunda“ și „minteaul“.

Haina obișnuită era *scurteica*, cu blană de vulpe.

Fetele umblau cu capul descoperit, cu părul strins în două coade împletite care erau lăsate pe spate, femeile însă totdeauna își acopereau capul.

Cel mai ușor acoperămint al capului era „*tistimelul*“, o basma de pînă subțire, de culoare deschisă, care se îndoaia în formă de triunghi, se așeza cu diagonală pe frunte și se treceau cele două capete pe la ceafă și se innodau pe frunte.

Peste el se puneau la nevoie basmaua, dintr-o țesătură mai groasă. Iarna însă se purta *broboada*, care cu cît era mai mare, mai groasă, cu ciucuri mai bogați, era mai apreciată.

La sărbători, femeile purtau *maramă*, lungă pînă la 4 metri, dintr-o țesătură fină, spumoașă, cu înfloriri de bumbac alb, roșu, albastru, galben sau cu fir alb sau galben. Înfloriturile, de cele mai multe ori erau geometrice, mai rar motive florale, erau așezate spre capete.

În mod obișnuit, femeile se încălțau tot cu opinci, pînă la începutul acestui secol, cînd au început să-și cumpere ghețe și mai tirziu pantofi, pe care le găseau fie la „tîrg“, fie la blîciurile care se țineau pe rînd în satele vecine și mai demult chiar în Vulcana de Jos.

Hrana locuitorilor din valea Vulcânii a fost hotărîtă în primul rînd de așezarea geografică a satelor, unde domină clima așa-zisă continentală, cu primăveri scurte și ploioase, veri călduroase și uneori chiar secetoase, ierni nu prea geroase, condiții foarte bune pentru cultura tuturor cerealelor și a viței de vie.

Dealurile Vulcanei și munții din apropiere înăspresc însă în așa măsură această climă, încît cultura grîului și a viței de vie de sol se oprește la nici 10 km de aici, cam pe la Doicești, în valea Ialomiței.

Felul pămîntului și clima de aici privesc însă pășunilor și finetelor, precum și pomilor fructiferi. Această vegetație naturală abundentă a favorizat creșterea vitelor mari și mici.

Al doilea factor, care a influențat hotărîtor felul alimentației locuitorilor a fost ocupația de păstori, de crescători de animale. Păstoritul sîind majoritatea bărbaților să lipsească de acasă, ba și din sat, de primăvara pînă toamna, a făcut ca agricultura să rămînă în stadiul primitiv, cu sapa, în grija femeilor, bătrînilor și a copiilor. Reamintim că dealtfel nici solul și nici conformația terenului nu îngăduiau o agricultură mai înaintată.

Singura cultură care se împăca cu clima, cu solul și cu „tehnica“ agricolă de aici, era de mii de ani a *meiului*. Și nu numai cultura

acestui, dar și modul de preparare a lui se potrivea cu felul de viață al vulcănenilor.

La început meiul, pisat fără indoială în piuă de lemn, sau sfărâmat în rîșniță, sub forma de pîsat, de uruială, nu putea fi mîncat decît în fierturi puțin consistente, terci sau *coleașă*; numai cînd mîlaiul de mei a fost mărunt s-a putut pregăti *mămăliga*. Fiindcă făina de mei nu este panificabilă, nu se dospește, se făcea din ea și turtă, mîlai. Coca făcută cu acest mîlai de mei, nedospită, se punea între frunze de varză, de hrean și în lipsa acestora de brusturi și se cocea pe vatra incinsă, acoperită cu spuză. Sute, poate mii de ani, această turtă a fost singura formă de aliment ce se putea conserva cîteva zile, pe care oamenii o luau în traistă cînd trebuiau să plece de acasă. Altfel trebuiau să ia traista cu mîlai și vasul (tuci, căldare, oală) în care să fiarbă mămăliga, care se putea face la iuteală, oriunde. A fost modul de pregătire al mîlaiului de mei, preferat de locuitorii de pe aici.

Meiul se cultiva cu precădere pe aceste văi și pentru că nefiind cerut de turci și nici de boieri, recolta răminea în întregime celor ce-l cultivau.

Pîine nu mincau. Nu pentru că n-ar fi cunoscut-o, doar cuvîntul pîine ca și *făină*, *apă*, *sare* care se întrebuințează la facerea ei sînt păstrate în vorbire de la strămoșii romani.

Dar frămîntarea aluatului și dospirea lui cereau timp, iar coacerea pîinii presupunea existența unui cuptor fix, pe care „rumânii” și chiar clăcașii de mai tirziu n-aveau tihnă să-l zidească.

Lipsa deprinderii de a coace pîinea dospită nu se datora numai faptului că făina de mei nu era panificabilă, fiindcă ar fi putut cultiva secară care se face pe această vale și a cărei făină se dospește bine ca și cea de grîu.

Au mai fost însă și alte împrejurări care au contribuit ca locuitorii de aici să nu prepare și să nu mănince pîine.

Nevoia fiziologică de acru în alimentație pe care o simt toți oamenii era satisfăcută din destul de strămoșii noștri prin laptele și zerul acru, prin fructele crude (zarzăre, prune, mere pădurețe, aguridă) și îndeosebi prin oțetul străvechi (numele lui vine de la latinul *acetum*), pe care știau să-l prepare de mii de ani, din zeama fructelor de aici. Să mai adăugăm și varza acră și zeama ei, care rar lipsea dintr-o gospodărie. Cu acestea puteau să-și acrească mîncărurile în orice anotimp.

Deci locuitorii din această regiune n-au fost nevoiți să prepare acrituri, prin fermentarea cerealelor, a secarei mai ales așa cum pregăteau alte popoare de la nordul și răsăritul țării noastre, unde clima fiind mai rece, nu îngăduia belșugul de aici. Borșul n-a fost

cunoscut și întrebuințat de strămoșii noștri, iar numele lui are pînă astăzi, pe aici, un înțeles peiorativ, disprețuitor.

Vorbînd de fermentația cerealelor, să amintim că popoarele care își preparau borșul din secară, își pregăteau tot din acestea și băuturi mai mult sau mai puțin alcoolizate cum sînt braga, kvasul și mai ales berea. Locuitorii satelor noastre, avînd vin și țuică din prunele ce se făceau aici, nu erau obligați să mai prepare băuturi alcoolice fermentate.

Iată cum strămoșii noștri, avînd la îndemînă surse naturale de băuturi alcoolice și acrituri felurite și din belșug pentru pregătirea alimentelor, nefiind nevoiți să învețe să le prepare prin fermentarea cerealelor, au rămas în urmă și cu fermentarea, dospirea aluatului pentru pine, care are asemănare și legătură cu fermentațiile amintite. Doar se știe că la dospirea aluaturilor trebuia „drojdie de bere”.

Meiul a constituit o alimentație suficientă vreme îndelungată, atît timp cît locuitorii au avut din destul laptele și derivatele lui, ca aliment complementar, care aduceau proteinele și grăsimile de origină animală, elemente neapărat necesare organismului omului.

Laptele dulce simplu nu se obișnuia. Doar la copii și la bolnavi se da lapte fiert, simplu sau cu unt. Dar cu mămăliga caldă, la nevoie și rece, se minca des și cu plăcere atît laptele dulce, cît și cel acru. Brînză sărată, cașul proaspăt, urda, mai rar brînză de burduf, cu mămăligă, era mîncare obișnuită la Vulcana. Uneori se pregătea sub formă de papară sau de bulz. Untul se minca mai puțin. Cea mai mare parte din untul pe care îl preparau locuitorii de pe aici era vîndut, fie proaspăt, fie topit, sau se făcea „plocon” proprietarului, arendașului sau zapciului. Era uneori și pe masa sătenilor, dar numai proaspăt, cu mămăligă caldă și atunci era mîncat cu multă plăcere. Untul însă era mult apreciat și de turci, care îl cereau și îl primeau ca plocon. Deci locuitorii de aici au avut multă vreme ca alimente de bază *meiul* și *laptele*. Imediat după acestea ca importanță, se situau alimentele vegetale, în cea mai mare parte plante de culegere, care creșteau spontan și din abundență, prin livezi și păduri și numai în mică măsură legumele cultivate.

Începutul îl făceau primăvara urzicile, urmau apoi loboda, știrul, preparate în multe feluri. Purul și leurda se mînceau crude, înlocuind usturoiul cu care se aseamănă la gust. Pe cîmp copiii trimiși cu vîtele și nu numai ei, își săturau foamea cu „barba caprii”, măcriș și multe alte ierburi, azi date uitării.

Ciupercile țineau un loc important în hrana locuitorilor de aici, ciupercile albe de cîmp, „bureții lăptoși”, mitărcile, „urechea babil”, dar mai ales ghebele mărunte, care se păstrau uscate și peste iarnă.

Locul puțin, lipsa de apă peste vară, dar și nepriceperea făceau ca în grădină să se cultive puține legume și zarzavaturi. Varza se cultiva greu și se cumpăra toamna de la tirg. Se cultiva fasolea, dovleacul, uneori castraveții și ici-colo, cite o brazdă de ceapă și una cu usturoi.

Carne se mînca puțină, atît cît ajungea porcul ce se tăia iarna. Dar nu toți locuitorii creșteau porc. În 1838, nici un sfert din familiile din Vulcana de Jos n-aveau porc. Carne de vacă se mînca în silă, de nevoie. Numai vacile și oile sterpe se tăiau toamna și se făceau pastramă. Miei și vițelii nu se tăiau niciodată. Se mai tăiau de nevoie animalele care se rănau din întîmplare sau care erau mușcate de lup.

Peștele sărat, aliment apreciat, se aducea de la „vale“.

Dulciurile nu intrau în obișnuința locuitorilor. Cu miere sau mai tirziu cu zahăr, se îndulceau puțin, colarezul și păsatul, precum și țuca sau vinul fiert iarna, în caz de răceală.

Din secolele al XVII-lea și mai ales al XVIII-lea, începe să se cultive porumbul, care în scurt timp a înlocuit complet meiul. Porumbul a fost adoptat repede pentru că, condițiile de climă ale aceluia erau aceleași cu ale meiului, dar producția lui era de 2—3 ori mai mare decît a meiului, da un volum mare de coceni pentru hrana vitelor, ba cocenii erau folosiți și pentru acoperișul caselor. Printre culturile de porumb puneau locuitorii din Vulcana ca și astăzi, fasole și dovleci, economisind pămîntul puțin. Și apoi porumbul da o mămăligă mai gustoasă decît meiul și nu era nici el cerut de turci.

Foarte important este faptul că porumbul nu schimba deloc „bucătăria“ tradițională a locuitorilor. Nici mălaiul, făina de porumb, nu era panificabil ca și a meiului, și se puteau continua deprinderile străvechi ale fierturilor (vârci, mămăligă) și a turtei.

Iată de ce porumbul s-a răspîndit cu repeziciune, îngrijorînd pe proprietari și pentru a frîna cultivarea lui, s-au fixat dijme mai mari decît pentru restul produselor. Introducerea porumbului însemna un pas înainte pentru starea economică a locuitorilor de pe această vale, dar pentru alimentație nu. Și nu din cauza porumbului.

Începînd din secolul al XVIII-lea, dar mai ales de la începutul secolului al XIX-lea, pentru motive pe care le-am amintit mai înainte, izlazurile au început să scadă, avînd ca urmare o însemnată scădere a numărului de vite și deci a laptelui, care era alimentul principal, alături de mămăligă.

În 1838, în Vulcana de Jos nu se mai cultiva meiul. Cele 88 de familii puneau 71 pogoane de porumb, care împreună cu porumbul adus de cărluși satisfăceau cantitativ nevoile satului. Dar din punct de vedere calitativ alimentația era net deficitară. Era lipsită

de albumine și grăsimi animale și de vitaminele pe care le aduceau odinioară laptele. Am văzut în alt capitol că deși erau în acel moment 96 de vaci, în sat, repartitia laptelui era foarte inegală, iar 22 de familii erau complet lipsite de vacă cu lapte.

Dezechilibrul alimentar s-a evidențiat în apariția bolii numită pelagră. La începutul secolului nostru mai erau încă bolnavi de pelagră, de „pirleală” cum îi ziceau sătenii, în Vulcana. Problema alimentației pe valea Vulcanei n-a căpătat o dezlegare definitivă decât odată cu schimbările profunde care au avut loc în țara noastră, după 23 August 1944.

Improprietărirea din 1864. Clăcașii din Vulcana sînt eliberați și improprietăriți de domnitorul Cuza.

Cam așa arăta viața locuitorilor de pe Valea Vilcării, pe la jumătatea secolului trecut după cum ne apare din puținele documente rămase de pe acele vremuri. Dar după ce a fost ales domn Alexandru I. Cuza și în Țara Românească, sătenii din comuna Cucuteni, care cuprindea pe atunci așezările de pe Valea Vilcării, au început să nădăjduiască vremuri mai bune. Se vorbea de răscumpărarea clăcii, de improprietărire, că va veni o lege să poată să-și vîndă și ei liberi rachiul lor și altele. Așteptarea nu era însă la fel pentru toți, pentru că nici situația lor nu era aceeași. La Cucuteni mai rămăseseră încă moșneni, dar la Vulcana de Sus și de Jos toți erau clăcași, fie pe moșia schitului Bunea, cum îi ziceau acuma schitului Vilcana, fie pe moșiile unor proprietari.

Clăcașii de pe moșiile acestora din urmă o duceau cel mai greu. De pe la 1851, de la Știrbei Vodă, ei erau denumiți chiriași, pentru a arăta și mai mult că cei ce clăcuiesc pe moșiile proprietarilor, nu au nici un drept asupra pămîntului pe care îl muncesc. Vom vedea că chiriași erau numiți clăcașii, în actul de delimitare al moșiei Mîrceștilor din Șerbănești. (104) (și anexa nr. 12).

Se aflase și pe aici că boierii vor să facă o lege prin care să dea țăranilor numai cîte trei pogoaane de familie și să rămînă aceleași invoieli. Dar legea n-a fost primită de domnitorul Cuza (105). În anul 1863, decembrie, a venit vestea că a fost votată legea pentru secularizarea averilor mînăstirești, toate aceste averi trecînd în stăpînirea statului. Clăcașii schitului din Vulcana urmau să devină clăcași ai statului. Dar deosebirea nu era mare, deoarece atît mînăstirile, cît și statul își arendau moșiile, iar clăcașii aveau de îndurat asupra acestor arendași și nu a proprietarilor, stat sau mînăstire. De aceea vestea secularizării i-a bucurat și nu prea i-a bucurat pe clăcașii din Vulcana, care nu schimbarea stăpînului așteptau, ci scăparea definitivă de clacă.

La 15 august 1864, au început să sune clopotele și în satele comunei Cucuteni, de pe Valea Vlcanii, așa cum era obiceiul de veacuri, atunci când stăpînirea avea să aducă la cunoștința poporului vreo veste mai importantă. S-a adunat tot satul să vadă despre ce este vorba. În fața tuturor s-a citit proclamația Înălțimii Sale Domnului României, Alexandru I. Cuza, trimisă de la București în toată țara, precum și legea rurală întocmită de Mihail Kogălniceanu.

Toți țărani clăcași, spunea noua lege, rămîneau proprietarii pămîntului pe care își aveau casa și gospodăria și fiecare clăcaș primea pămînt după puterile de muncă. (106).

Se făcuseră patru categorii : frunțașii, erau cei care făcuseră clacă cu patru boi și primeau 11 pogoane de pămînt ; mijlocașii cei care făcuseră clacă numai cu doi boi, primeau 7 pogoane și 19 prăjini ; pâlmașii numiți la Cucuteni, toporași, primeau cîte 4 pogoane și 15 prăjini ; iar unii primeau numai cîte 398 prăjini pentru casă și grădină. Trebuiau să plătească o despăgubire, în rate, în 15 ani, plată care reprezenta mai mult despăgubirea pentru desființarea clăcii decît valoarea pămîntului.

Bucuria sătenilor a fost de nedescris. Cîntecele și jocurile n-au încetat în toată ziua acea de 15 august 1864. Se termina cu clacă care devenise mai rea decît „rumânia“, pe care o înlocuise cu mai bine de 100 de ani înainte. Se termina cu dijma, cu zilele de clacă și monopolurile, cu carele de lemne, cu podvezile și plocoanele. Și în sfîrșit pămîntul, care cu sute de ani înainte le fusese răpit, dar pe care locuitorii continuaseră să-l muncească, ca rumâni apoi ca clăcași, spre folosul stăpînilor străini, ce s-au perindat pe această vale, acum pămîntul acesta reîntra în stăpînirea celor îndreptățiți să-l stăpînească.

Unii boieri stăruiau să nu se aplice această lege decît după un an, dar Mihail Kogălniceanu, autorul legii, a stăruit ca legea să intre în vigoare de la 23 aprilie anul următor, 1865. (107).

În satele Vulcană din comuna Cucuteni s-au întocmit tabelele cu clăcașii, după categoriile stabilite. Comisia Plătuului Dimbovița, de care ținea pe atunci comuna Cucuteni, s-a întrunit la Vulcană de Jos, la 23 iunie 1865 pentru proprietatea statului, fostă a schitului Bunea. Din procesul verbal întocmit atunci, reiese că pe această proprietate se aflau domiciliați 50 de locuitori repartizați pe categorii astfel :

Cinci locuitori frunțași,

paisprezece locuitori mijlocași,

douăzeci și nouă locuitori toporași (cu brațele),

doi locuitori primeau pămînt numai pentru casă și grădină.
(anexa nr. 14).

Au rămas pe terenul statului răspândite optsprezece case, unsprezece case în cătunul Virlani și șapte case pe Valea Cînelui, care urmau să se mute în sat.

S-a dat din moșia statului fostă a schitului Bunea 313 pogoane și 730 stînjeni; actul de delimitare al acestei suprafețe fiind întocmit de inginerul Scarlat Popovici la 4 august 1865. (anexa nr. 13).

Ocolul acestui sector din vatra de sat a Vulcanei de Jos începea de unde se varsă Valea Cînelui în Vilcana, apoi mergea pe firul apei pînă la delimitarea satului Vilcana de Sus, dincolo de Necuiaștii, apoi urca spre vârful dealului care desparte Valea Vilcănii de Valea Cînelui, trecea prin punctele: la Plută în plai, apoi pe plaj pe la Islazul mare, de aci la Islăjlor, apoi la Stejar, la Vasilie, la Ghighicioaia, la Curătură, apoi cobora spre valea Cînelui și pe firul acestei văi pînă iarăși la Vulcana. Deci toată această suprafață de 313 pogoane se întindea numai pe partea dreaptă a piriului Vilcana. Dar noi știm că din cele mai vechi timpuri se afla sat și dincolo, unde stăpîn era tot Bunea și unde nu treceau moșile moșnenilor din Șerbănești, după cum hotăra hrisovul lui Matei Basarab. Cînd se vor fi întins aici, peste moșia dăruită de Grădișteni și Cantacuzini minăstirii, nu știm, dar fapt este că la 1865 aici era moșia moșnenilor Mircești.

Din actul de delimitare întocmit de inginerul hotarnic I. Bărbulescu din 25 iunie 1858 reiese că din moșia Mirceștilor se delimitează pămîntul cuvenit după lege celor 25 „foști chiriași”, în suprafață de 192 pogoane repartizat astfel:

Trei locuitori fruntași primesc 33 de pogoane,

Șaisprezece mijlocași primesc 124 pogoane,

Șase toporași primesc 27 pogoane.

La aceștia se adaugă cîte 398 stînjeni, pentru 23 de case, care fac încă șapte pogoane, în total 192 pogoane.

Moșia moșnenilor Mircești fiind destul de întinsă, clăcașii de aici au primit suprafața prevăzută de lege. (anexa nr. 12).

La Vulcana de Sus, clăcașii au primit pămînt dintr-o înfundătură a statului, fostă moșie a minăstirii Mărgineni, opt clăcași, un fruntaș a primit 11 pogoane, patru codași (toporași) au primit cîte 4 pogoane și 15 prăjini, trei locuitori au primit numai cîte 398 prăjini pentru casă.

Locuitorilor din satul Vilcana de Sus li s-a dat islaz în devălmașie cu locuitorii moșneni din Pietrari.

Cîțiva clăcași au primit pămînt din moșia statului Pucioasa fostă a mitropoliei, dar marea majoritate a locuitorilor din Vulcana de Sus și din Cucuteni au fost împroprietăriți pe moșile lui Sache Poroineanu și Zinca Dăljanu, pe care clăcuiseră pînă atunci. Dacă cei 41 de clăcași de pe moșia lui Sache Poroineanu au primit loturi

cu suprafețele legale (11—7—4 pogoane), cei 60 de clăcași de pe moșia Zîncăi Dăljanu au primit loturi mai mici :

4 clăcași fruntași au primit câte 7 pogoane și 15 stinjeni,

41 mijlocași au primit între 4 și 6 pogoane,

15 toporași au primit câte 2 pogoane.

Moșnenii din cuprinsul comunei Cucuteni și comunele vecine au avut o rezervă de aproximativ 150 de pogoane, pe care au fost improprietăriți 40 de clăcași, care locuiau pe pământurile lor : un fruntaș, doi mijlocași și 25 de toporași și 12 locuitori care au primit numai suprafața legală pentru casă. (anexa nr. 14).

Pentru clăcașii din Vulcana (comuna Cucuteni) reforma agrară din 1864 a constituit în mod real o ușurare, însă temporară și numai pentru o parte dintre aceștia, deoarece ca pretutindeni, legea lua în considerare numai pe cei prezenți, cei existenți în acel moment. Nu era prevăzută creșterea populației, erau neglijăți urmașii, lipsă ce va ieși la iveală peste nici 20 de ani, când copiii de la 1864 vor deveni adulți, cu familiile lor, cu nevoile lor.

Pentru clăcașii din Vulcana, lipsa pământului a început să fie simțită mai repede ca în alte sate, pentru că pentru mulți dintre ei, întinderea pământului nu asigurase nici măcar loturile prevăzute de lege, care nici așa nu fusese prea darnică (cazul clăcașilor de pe moșia Zîncăi Dăljanu).

Apoi despăgubirile datorate proprietarilor erau destul de împovărătoare. Deși se socotise suma de plată mai mică pentru cei care ar fi plătit integral, nici unul dintre clăcașii de pe valea Vulcanei n-au putut să achite aceste sume de la început.

După aplicarea legii rurale din 1864, cea mai mare parte din suprafața cultivabilă a țării 70% rămânea tot în proprietate moșierească și numai 30% era deținută de țărani.

După războiul de independență, nevoia de pământ, îndeosebi a celor tineri, a fost întrucâtva îmbunătățită, prin improprietărirea „Insurăteilor“, din toamna anului 1878.

Nu știm dacă și vulcănenii au mai obținut ceva cu acel prilej, după cum nu știm nici dacă au cîștigat ceva prin Legea din 6 aprilie 1889, pe care guvernantul au fost nevoiți să o dea, după răscoala din 1888, izbucnită din cauza vieții grele a țăranilor, pricinuită de lipsa de pământ și învoielile agricole apăsătoare. În restul țării, Legea aceasta permisesse ca 106 716 țărani fără pământ să poată cumpăra loturi din moșiile statului, în condiții de plată relativ ușoare.

Aplicarea reformei agrare din 1921 la Vulcana Băi. În timpul primului război mondial, locuitorii din Vulcana, ca întregul popor, erau animați în luptă de aceeași dorință de libertate, de inde-

pendență. Luptau pentru apărarea gliei în care se odineau strămoșii. Totuși, stăpânirea de atunci a găsit cu cale să promită luptătorilor — în timp ce se aflau încă în tranșee — că le va da pământ, atît cît le trebuie, pentru a-și împlini nevoile.

La Vulcana, ca în toate satele, cei ce se întorseseră acasă așteptau acum ca guvernele să-și țină făgăduiala. Dar de abia în 1921 apare legea reformei agrare.

Dar pînă la aplicarea acestei reforme, de la care dealtfel vulcănenii nu așteptau mare lucru, o parte dintre ei s-a hotărît să accepte despărțirea de locul natal și să plece în Bărăganul, cu pământ mult și roditor, unde se înființau atunci noi sate. Astfel în 1923 au plecat 23 de familii, iar în anul 1924 un număr de 30 de familii. — Acești coloniști s-au acomodat repede la cîmp și prin munca și vrednicia lor, au făcut onoare satului din care au plecat.

Ca urmare a Legii din 1921, după doi ani s-a atribuit comunei Vulcana Băi, prin Hotărârile Consiliului județean de expropriere, Nr. 112 și 90 din 1923, o suprafață de 181 ha pentru izlazul comunal : din proprietatea statului 161 ha și de la proprietarul Gh. Corbescu 20 ha (108).

În 1929, Consiliul de ocol Pucioasa completează izlazul comunal prin hotărîrea nr. 7 din 1929, atribuind comunei, din proprietatea statului suprafața de 12 ha, în schimbul suprafeței de aceeași întindere, ce se parcea pentru cămine, în izlazul comunal.

În anul 1931, Ministerul de Domenii C.A.P.S., în conformitate cu Decizia Ministerială nr. 242 486 din 15 aprilie 1930, a cedat suprafața de 21 ha, 5 044 m.p. pentru improprietărire, conform legii I.O.V. din 1930. Din aceasta s-au atribuit loturi pentru cultură 12 ha, 7 642 m.p., iar restul de 8 ha, 7 402 m.p. urmînd să fie împărțit pentru cămine de case. Pentru aceasta Ministerul de Domenii dăduse aprobarea cu Ordinul nr. 236 624 din 1930, în urma intervenției serviciului agricol al județului Dîmbovița.

Consiliul comunal al comunei Vulcana Băi, cu aprobarea nr. 45 438/1929 a Ministerului de Domenii, a cedat la rîndul său, din izlazul comunal, o suprafață de 12 ha, care a fost parcelată în întregime în 163 de cămine de casă.

La 12 martie 1933, o comisie constituită în comună, a repartizat cele 163 de cămine, create de cadastru din cele 12 ha, care fuseseră izlaz comunal și care trebuiau plătite cu cîte 0,80 lei m.p. La această repartiție s-au destinat rezerve de interes general cîte un cîmin pentru : primărie, școală, piață, sanatoriu, sport, cărămidărie.

Evident că erau mai multe cerințe decît loturi. S-au făcut contestații de către unii locuitori din Vulcana Băi contra repartiției, s-au făcut reclamații.

La 15 martie 1933, deputatul C. Dimitriu a făcut o interpelare în adunarea Deputaților, cu privire la repartitia loturilor din Vulcana Băi și a cerut o anchetă. A răspuns deputatul Cezar Spineanu. Ancheta ordonată de Ministerul Agriculturii și Domeniilor a fost făcută de inspectorul general D. Voinescu care a înaintat concluziile cu raportul nr. 20 din 1 aprilie 1933.

Se considera că lucrările făcute de comisia din Vulcana au fost legale ; s-a hotărât totuși să se mai creeze încă 16 cămine, prin parcelarea a încă 6 ha din izlaz, precum și repartizarea căminelor rezervate pentru sanatoriu, școală, sport etc.

Plîngerile, contestațiile continuă însă. În 1935, noul consiliu al comunei Vulcana Băi, sesizându-se că s-au făcut nereguli și nedreptăți cu ocazia repartiției căminelor de casă, din suprafața de 12 ha, cedată din izlazul comunal, prin încheierile sale nr. 15 și 21/1935 decide depozedarea unui număr de 25 locuitori, care nu întruneau con-

Tip de casă țărănească, cu cabine pentru băi la Vulcana, construită înainte de primul război mondial.

dițiile de a li se atribui cămine. Aceste încheieri ale Consiliului comunal au fost aprobate de delegația județeană, prin decizia nr. 1820 din 1935 și au rămas definitive, deoarece locuitorii depozedați n-au făcut contestații în termen, în conformitate cu dispozițiile legii. S-a aprobat însă restituirea sumelor deja plătite pentru aceste cămine de către

celi depozitați. Cine va fi făcut nedreptate? Cei ce au repartizat loturile în 1933 sau cei care au depozitat pe cei 25 locuitori în 1935?

Trebuie relevată aici lipsa de orizont, de prevedere, de grijă pentru comună a celor care pentru a satisface pe câțiva acoliți, au parcelat loturile de folos obștești.

Astfel, Casa Națională a Asigurărilor Sociale a luat în proprietate și posesie un teren de 3 ha, în scopul clădirii unui sanatoriu. (Procesul verbal din 3 sept. 1925 și procesul verbal nr. 12 215 din 21. XI. 1927, transcris la Tribunalul Dimbovița sub nr. 3099 din 7 iulie 1926). În așteptarea construcției, Casa Centrală a arendat acest teren pe anul 1926/27.

În anul 1931, Ministerul Agriculturii și Domeniilor a parcelat însă și acest teren al Asigurărilor Sociale, care a intentat acțiune judiciară (petiția nr. 95 205/9 din 1942), pendinte de Judecătoria mixtă Tirgoviste. În anul 1942—43, în plin război, acest proces între două instituții de stat era încă în curs (108). Alt exemplu de abuz, a fost parcelarea lotului de 1/2 ha rezervat pentru construcția noului școli, care era evident că va fi în curând necesară, cu tot protestul școlii, făcut către minister (anexa nr. 20).

Și tot așa au fost parcelate abuziv, în 1935 loturile de folos obștești rezervate la început, pentru primărie, piață, sport etc.

Ca urmare a reformei agrare din 1921, pentru satul Vulcana de Sus, comisia județeană a expropriat moșia Pietrari-Manga din județul Dimbovița a proprietarului I. C. Purică (dosarul nr. 86 din 11. IX. 1922) (109).

Din moșia Fieni-Cucuteni, comisia județeană de expropriere Dimbovița, prin decizia nr. 37 din 18 aprilie 1924, a expropriat 42 de ha pentru izlazul comunal, cu prețul de 1 600 lei ha, la punctul numit „Stina Bărbosul” (110).

La Vulcana de Sus, se defalcă tot din izlazul comunal, din moșia Porolneanu, 5 ha, pentru a fi parcelat în cămine de case, pentru locuitorii îndreptățiți. La 15—16 iulie 1933, comisia instituită în sat a repartizat 40 de locuri de case (4 ha) din cele 69 de cămine create de Cadastru. Bineînțeles că și la Vulcana de Sus au fost nemulțumiri, contestații, reclamații și a fost cerută parcelarea lotului școlar. (111).

Perioadă de stațiune balneară. Alături de viața arătată mai înainte, la Vulcana se petreceau unele întâmplări, care au dus la transformarea satului, pentru o perioadă care a durat o jumătate de secol, în stațiune balneară. Această schimbare a satului Vulcana care a obligat pe locuitorii săi să devină băieși, nu s-a făcut dintr-o dată, ci încetul cu încetul. Cum au reușit vulcănenii să facă din micul lor

sat de foști clăcași, fără nici un alt mijloc, decît brațele și mintea lor, o stațiune balneară, care timp de zeci de ani, a reușit să se mențină printre cele mai cunoscute și căutate stațiuni balneare din țară ? Vom rezuma aci istoricul acestei transformări a satului Vulcana în stațiune balneară.

E drept că la Vulcana existau cîteva izvoare atermale, cu apă rece, cu miros de pucioasă, dealtfel bună la gust și care putea fi băută de oameni și animale. Unul din ele, la poalele pădurii minăstirii, pe valea căreia îi și zice „Pe vale la izvor“, cam la un km de șosea. Al doilea, mai puternic, foarte aproape de șosea, în punctul numit „Mocirla“ pentru că în jurul izvorului pămîntul era totdeauna muiat de apă. Aceste două izvoare sînt pe partea dreaptă a pîrîului Vilcana.

În fața acestora, pe partea cealaltă a pîrîului, dintr-un deal numit Dealul Cornilor, pe Brăneasca, la vreo 500 de m de firul apei, ia naștere un al treilea izvor. Acest izvor cu miros de sulf și mai puternic decît celelalte două, numit din cauza aceasta „Puturosul“, a fost exploatat înainte de primul război mondial de un oarecare Ovesa. De atunci izvorul este cunoscut sub numele de „Izvorul Ovesa“.

Dar nu prin apa sulfuroasă a acestor izvoare a devenit Vulcana stațiune balneară, ci printr-o altă apă minerală, concentrată care conține cantități mari de iod și brom, a cărei descoperire ar părea po-veste, dacă n-ar fi consemnată în scris, de oamenii de atunci care au cunoscut bine faptele.

Această perioadă de început a stațiunii balneare Vulcana, este descrisă în 1902 de Dr. G. T. Zissu, medicul primar al județului Dîmbovița (112).

Acum aproape o sută de ani, copiii care păzeau vitele la marginea satului Vilcana, aproape de vărsarea Văii Cîinelui, găseau uneori în mici gropițe, la suprafața pămîntului, un lichid negricios căruia dacă i se da foc ardea. Era un țitei brut, pe care localnicii se străduiau să-l culeagă și să-l ardă în lămpi.

Acest lucru a atras atenția localnicilor, care au început să sape puțuri, așa cum se făcea de multă vreme la Glodeni, nu departe de Vulcana, pe partea cealaltă a Ialomiței. Au intrat în asociație cu cei din sat și cîțiva țîrgovișteni cu bani și astfel săparea de puțuri a devenit mai intensă.

În timpul săpării acestor puțuri s-au găsit pînă la adîncimea de 100 de metri mici cantități de țitei (sfîrlacuri), dar au mers cu săpatul mai departe. În curînd s-a dat peste o pătură de apă sărată destul de abundentă ca să împiedice săparea mai departe, cu aceea metodă primitivă de atunci. În puțul numit Carol, în care se mersese cu săpatul pînă la adîncimea de 160 m izvorul de apă minerală a fost atît de puternic, încît apa s-a ridicat pînă la suprafață curgînd în

afară. Căutarea de petrol a trebuit să fie întreruptă, puțurile au rămas părăsite, constituind o grijă mai mult pentru sătenii care trebuiau să le acopere bine pentru ca oamenii, copiii mai ales, și animalele să nu cadă în ele.

Va trebui acum să trecem cu povestirea faptelor, la satul vecin Pucioasa, care pe atunci se numea încă Șerbănești-Poduri, și care se afla la 4—5 km spre răsărit de Vulcana, peste deal și care a influențat în mare măsură soarta Vulcanei. (113).

Și acolo, la Pucioasa, în marginea Ialomiței, se aflau izvoare cu apă sulfuroasă, ca cea de la Vulcana. Doar că aceste izvoare erau mai numeroase, mai concentrate și cu debit mai mare. Apoi Pucioasa era așezată pe drumul principal al Văii Ialomiței, mai tirziu cu cale ferată care o unea de restul țării, avantaj care a făcut ca izvoarele de acolo să fie cunoscute de mai multă vreme și să fie întrebuințate pentru băi.

Izvorul nr. 1, care pe la anul 1800 se numea Fintina de sub Coastă, a fost întrebuințată încă pe vremea generalului Kiseleff, ca apă purgativă, combătind frigurile care bîntuiau printre soldați. Dr. Sober a primit însărcinarea să facă un spital numit „Bărăgan“, lângă izvoare, pe locul D. Bellu. În 1834 se descoperă și alte izvoare feruginoase de care vorbește dr. St. V. Episcopescu în lucrarea „Apele metalice ale României Mari“ din 1837.

În anul 1862, medicul districtului Dîmbovița, Ion Alinescu, face o dare de seamă despre situația izvoarelor de la Pucioasa, unde în acel an au fost 37 persoane pentru cură.

În 1863 inspectorul general dr. Carol Davila cere autorităților din Pucioasa, să ia măsurile necesare și să se facă analiza apelor. În 1869 se face în Pucioasa un pavilion în actualul parc.

În 1870 chimistul dr. Alf. Bernard Landvay care venise în țară pentru spitalele Eforiei cu însărcinarea de a face cercetări asupra apelor minerale, vizitează și Pucioasa și analizează apele de acolo, care pîrînd interesante, chimistul trimite cîteva flacoane la expoziția din Viena de la 1873.

De acum înainte începe să se intereseze de Pucioasa și conducerea județului.

În 1879, dr. Bernard, venind din nou la Pucioasa pentru a completa analizele cu unele date la fața locului, trece și la Vulcana, unde face analiza apelor care izvorau din puțurile săpate pentru căutarea petrolului, și descoperă că aceste ape conțin cantități însemnate de săruri de iod. Dr. Bernard înaintează un referat la Direcția Sanitară, cu rezultatul analizelor (la 18 oct. 1881) și Consiliul Sanitar Superior decide prin jurnalul său din 29 decembrie 1881 „că fiind de mare

Cură cu apă minerală a Izvorului Ovesa.

folos, sorgintele iodosalifere de la Vulcana să se utilizeze la un loc cu cele de la Șerbănești-Poduri⁴.

Județul care investise deja sume importante în vederea construirii unui stabiliment balnear la Pucioasa, se interesa mai mult de aceasta, în timp ce *Direcția Sanitară se interesa mai mult de Vulcana*. (sublinierea dr. Zissu) (v. anexa nr. 16).

Consiliul județean a fost autorizat să se ocupe acum de această chestiune, adică de posibilitatea de a utiliza atât apele de la Vulcana, cât și cele de la Pucioasa. În ședința sa de la 21 februarie 1882, găsește că singura soluție este a se face o șosea care să lege Pucioasa cu Vulcana, iar apa să fie transportată de la Vulcana în rezervoare separate, de unde să fie întrebuințată apoi fie în amestec cu apa de la Pucioasa, fie separat.

Drumul peste deal, de la Vulcana la Pucioasa s-a construit în adevăr și ani de zile, apa ce se scotea din puțurile de la Vulcana a fost cărată cu butoaiele la Pucioasa unde era utilizată pentru băi.

Sistemul de pregătire a băilor era foarte primitiv, apa era adusă cu hîrdăul în baia de lemn, unde era încălzită cu pietre arse. În ciuda acestei metode arhaice de pregătire, efectele terapeutice erau foarte bune. Bolnavii mult ameliorați se întorceau și anii următori, aducînd și pe alți bolnavi.

Casă-vilă din satul Vulcana Băi construită în preajma primului război mondial.

Așa că dr. Zissu putea să scrie în 1902 „Diferența este mare ce este dreptul, între ce era la 1879—80, cînd s-au aplicat primele măsuri, căci astăzi sînt clădiri frumoase, patru instalații sistematice, un parc splendid, șosele asfaltate, sursele de ape minerale colectate”. Vin

anual 7—800 familii, sînt timpuri cînd se servesc 300—400 băi pe zi (114).

Vulcănenii vedeau cu amărăciune că ei din nou au devenit clăcași, salahori, care transportă cu multă caznă pentru oameni și animale, peste deal, apa minerală scoasă din pămîntul lor, de pe urma căreia alții trag foloase.

Atunci sătenii din Vulcana se hotărăsc să facă și ei băi, la ei acasă. Își repară și transformă locuințele, fac mici cabine pentru băi alături de camere. Își construiesc băi de lemn și aduc bolovani de piatră pentru încălzit de la Ialomița. Instalațiile pentru băi erau gata.

Vizitatorii, cum le spuneau atunci pacienților, nu întîrziară să sosească mai întîi din Tirgoviște, din împrejurimi, apoi din toată țara.

Astfel încă din 1885 s-a început exploatarea acestor ape minerale descoperite întîmplător, din care se pregăteau băi calde pentru tratamentul unor boli cronice îndeosebi reumatisme.

Primul care a dat importanță apelor minerale de la Vulcana și le-a recomandat pentru băi a fost dr. Ioviț, medicul orașului și spitalului Tirgoviște. Dealtfel, dr. Ioviț făcea parte și el dintre proprietarii acestor izvoare, împreună cu dr. Irescu, moștenitorii Rădescu, C. Petrescu, I. Grigorescu și N. Rucăreanu.

Fîind direct interesați ca proprietari și avînd recomandată Consiliului Sanitar Superior, care arăta că apa minerală de la Vulcana este foarte bogată în iod, au încurajat pregătirea băilor în locuințele sătenilor din Vulcana. Sistemul era același ca la Pucioasa, apa fiind încălzită tot cu bolovani. Numărul bolnavilor creștea și la Vulcana din an în an. Alți medici din țară află de băile de la Vulcana și de bunele efecte terapeutice ale acestora și trimit acolo bolnavii.

În 1885, dr. Alex. Sabner-Tuduri, a făcut o expunere în Revista „Spitalul” despre apele de la Vulcana, pe care o citează dr. Zissu: În acel an erau cunoscute patru fîntini cu apă minerală iodurată. Redă rezultatele analizelor chimistului Bernard, expune rezultatul explorărilor sale în privința apelor iodurate, pînă în acel an, insistînd mai mult asupra puterilor de la Vulcana, grătînd că toate izvoarele au ape salifere iodurate și debite abundente.

Analizele chimice au fost repetate de doctorul Saligny în 1884, și acestea au confirmat rezultatele obținute de doctorul Bernard. Saligny face o comparație între concentrația în iod a apelor de la Vulcana cu alte ape similare. Studînd tabelul publicat în 1878, de dr. Rabl, medic inspector al băilor Hall din Austria, constată că numai Tassiloquelle Hall cu 0,390 iod la 10 000 părți apă, poate fi comparat cu Vulcana Rădescu cu 0,394 iod la 10 000 părți apă. Comparînd

concentrațiile în iod ale apelor de la Vulcana, cu ale tuturor apelor iodate, cunoscute în Europa, constată că „numai două sorginte iodifere din continentul Europei, pot concura în privința concentrației, cu apele de la Vulcana, adică sorginții iodifere de la Trescaro și Castrocara în Lombardia, iar restul apelor sînt întrecute de apele de la Vulcana, în mod eminent (dr. Zissu, p. 5). La cererea dr. Ioviț, senator, Institutul de Chimie Universitar, în Buletinul cu nr. 433, din 1896, reface analizele apelor a cinci surse de apă minerală din Vulcana și constată că concentrația în ioduri se menține aceeași, după 15 ani, de la data primelor analize, și că „orice hazard prin întreprindere de exploatare, este înlăturat“.

Deși construirea unui stabiliment balnear la Vulcana era pe atunci și a rămas un gînd neîmplinit, totuși numărul bolnavilor tratați în băile pregătite în casele sătenilor era mereu în creștere. Oamenii modești, mulți funcționari, învățători, profesori, meseriași își întăreau sănătatea la Vulcana. Reclama nu se făcea prin presă, ci prin exemplu și viu grai. Bolnavii veniți la Vulcana în cîrje și înapoiți acasă pe propriile lor picioare, alcătuiau reclama cea mai bună. Pacienții, mulțumiți de băi, se împăcau și cu alimentația rustică, ieftină, dar mai puțin cu lipsa de confort a locuințelor.

Vizitatorii sfătuiau pe sătenii din Vulcana să-și construiască locuințe mai potrivite, mai bune pentru închiriat. Ușor de zis. Oamenii înțelegeau bine acest lucru, dar realizarea acestora era grea, cerea bani. Cămătarii luau dobîndă ban la ban, băncile particulare cereau și ele garanții pe care acești țărani din Vulcana, clăcași pînă mai ieri, nu le puteau oferi.

Cooperația la Vulcana. Atunci au început vulcănenii să se gîndească la înființarea unei bănci populare, cum au zis că s-au făcut în alte sate, la care să-și depună micile economii, și unde să găsească să împrumute un ban, la nevoie. De cîțiva ani ideea cooperației se răspîndea repede la sate, mai ales de cînd ministrul școlilor era Spiru Haret, care prin dascălii școlilor sătești, a reușit în bună parte să popularizeze această idee, de întovărire a celor săraci, pentru a scăpa de exploatare. Exemplul primilor cooperatori din alte țări a început să fie urmat și în țara noastră și la 9 ianuarie 1901 se înființase prima bancă populară din țară „Rîndunica“, în comuna Urziceni, din județul Ialomița.

La 1 ianuarie 1905 se înființează Banca Populară „Armaș-Bunea“, în comuna Vulcana Băi (pe atunci numită încă Cucuteni). La sătenii din Vulcana cu pămînt puțin, nu prea roditor, care duceau încă o viață anevoioasă și printre care se mai găseau în acea vreme

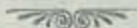
STATUTELE

SOC. COOP. PENTRU EXPLOATAREA APELOR MINERALE

„SĂNĂTATEA“

DIN

COMUNA VULCANA-BAI JUDEȚUL DAMBOVIȚA

Înființată la 14 August 1911.

BUCUREȘTI

Institutul de Arte Grafice „Lucia“

158, Calea Pievei 158.

TEL. 8140

1922.

Coperta statutelor Soc. Coop. „Sănătatea“.

încă bătrâni care clădiseră pe moșia schitului, a găsit teren potrivit, această idee a cooperăției. Gîndul că prin această întovărire se pot ajuta singuri, că se pot dezrobi de nolle forme de dominație economică a claselor stăpînitoare, îi însuflețea la lucru. Vulcanenii au fost printre primii și printre cei mai hotărîți cooperatori din județul Dimbovița și din țară.

Banca Populară „Armaș-Bunea” a început cu numai 38 de membri și un capital social de 500 lei (subscris 4 800 lei), dar folosul ei a început să fie simțit în curînd. Fiecare membru cooperator putea găsi aici, la nevoie un împrumut cu dobîndă mică și condiții de restituire lesnicioasă. Banca Populară acorda membrilor ei împrumuturi cu care au început să-și clădească locuințe noi, mai spațioase, cu mai multe camere, cu cabine pentru băi, care să poată fi închiriate vara și în care să se poată administra băi în condiții mai bune.

În 1931 Banca Populară „Armaș-Bunea” ajunsese să aibă un număr de 250 de membri, și un capital de 2 000 000 lei.

Un mare neajuns aveau acum sîtenii din Vulcană care închiriau casele și administrau băile de apă minerală, cu proprietarii puturilor, care căutau să cîștige cît mai mult de pe urma apei necesare băilor. Sîtenii ar fi dorit să arendeze puturile și să administreze singuri exploatarea apelor minerale. Dar cum ? Atunci ei se gîndesc din nou la cooperăție. Se mai înflințaseră în țară cooperative meșteșugărești, de producție, dar cooperative pentru exploatarea apelor minerale, nu.

Totuși, la 14 august 1911 vulcanenii înflințează în comuna Vulcană Băi, care de curînd se despărțise de Cucuteni, o societate cooperativă pentru exploatarea apelor minerale și distribuirea lor numai în localitate sub denumirea de „Sănătatea”.

Era prima societate de acest fel din țară, (anexa nr. 19). Scopul societății coop. Sănătatea era (Art. 3 al. 1 statutului) :

- a) de a exploata sursele existente ;
- b) de a face noi sondaje pentru captarea apelor minerale ;
- c) de a construi rezervoare și a introduce orice îmbunătățiri, reclamate de bunul mers al exploatării lor ;
- d) de a distribui apa din sursele ce-i aparțin, numai membrilor societari în localitate.

Cooperativa Sănătatea avea la înființare numai 30 membri, cu un capital social de 500 de lei.

În primul an, Cooperativa „Sănătatea” a avut numai rolul de arendaș.

În 1913 Societatea „Sănătatea” ia în concesiune un teren, iar la 2 octombrie 1915 concesiunează un alt teren de la Serghie Hăpău din Pietrari. Concesiunează în 1922 terenul unor locuitori din Vul-

cana. La 30 noiembrie 1925, este autentificat de Tribunalul Dimbovița contractul de vânzare-cumpărare dintre Serghie Hăpău din Pietrari și Cooperativa Sănătatea, prin care primul vinde terenul pe care-l concesionase cooperativei, la 2 octombrie 1915.

După o activitate grea, plină de piedici puse de cei care nu erau bucuroși de consolidarea acestei cooperative, care făcea independenți pe membrii ei din Vulcana, Societatea Cooperatistă „Sănătatea” reușește să devină proprietara unui important și valoros teren, construiește șapte puțuri cu apă minerală, patru rezervoare de lemn, un rezervor de beton armat, un mare colector cu patru compartimente cu o capacitate de 42 000 dal. Începînd din 1925 a construit o uzină pentru furnizarea de curent electric și a făcut instalarea rețelei electrice în tot cuprinsul stațiunii cu fondurile proprii, dînd stațiunii Vulcana un aspect civilizat. S-a putut moderniza prin motoare electrice scosul apei minerale, care mai înainte se făcea în mod primitiv cu caii.

Adunare generală a membrilor băncii populare „Armaș-Bunea”
(în preajma anului 1930).

Pentru a putea realiza toate aceste înfăptuiri, Banca Populară „Armaș-Bunea”, a acordat Cooperativei „Sănătatea” în 1926, un împrumut de 1 000 000 lei prin Institutul Național al Cooperației.

După 32 de ani de existență, „Sănătatea“ avea în 1943 o avere evaluată la 20 000 000 lei.

Această activitate a unităților cooperatiste amintite, la care mai tirziu s-a adăugat și Cooperativa de Consum „Mihai Viteazul“, a creat condițiile organizării unei stațiuni balneare. Se poate spune fără exagerare că stațiunea balneară Vulcana a fost rodul activității cooperatiste multiple și intense a locuitorilor din acest sat. Perioada de stațiune balneară pe care a străbătut-o Vulcana de la 1885 până în 1940, deși n-a interesat direct decât pe o parte a locuitorilor din satul Vulcana de Jos, a avut totuși o influență favorabilă, pozitivă pentru întreaga comună, pentru toată Valea Vulcaniei.

Vulcana a jucat un rol social util pe plan național de prim ordin, nu numai până la primul război mondial, cînd România posedea un număr mic de stațiuni balneare, dar chiar și în perioada dintre cele două războaie, cînd din patrimoniul țării făceau parte și numeroasele și importante stațiuni balneare din Transilvania. În acest timp în Vulcana și-au găsit ameliorarea suferințelor sau numai odihna, un mare număr de cetățeni din toată țara, care preferau această stațiune balneară modestă, marilor stațiuni balneare mondene din țară.

Ce boli se tratau la Vulcana Băi ?

Factorul terapeutic principal l-a constituit apa minerală, clorurată sodică și iodurată, concentrată despre a cărei origină și compoziție am mai amintit. Vom reda aci numai analizele izvoarelor nr. 4 și Carol.

Un litru de apă conține :

	Izvorul 4	Izvorul Carol
Clorură de sodiu	53,0150	44,6647
Clorură de potasiu	0,1722	0,0999
Clorură de amoniu	0,1285	0,1658
Clorură de calciu	4,6065	4,1758
Clorură de magneziu	3,8615	3,2129
Iodură de sodiu	0,0315	0,0259
Bromură de sodiu	urme	urme
Sulfat de magneziu	0,1637	0,5422
Bicarbonat de fier	0,0223	0,0080
Mangan și aluminiu	urme	urme
Acid silicic	0,0064	0,0100
Hidrogen sulfurat	0,0034	
Total :	52,2561 gr.	51,9322 gr.
Aspectul	opalescent	limpede, incolor
Densitatea la 15°		1,0388
Reacția la turnesol neutră		neutră (V. Crassu)

Apa celorlalte izvoare au compoziție asemănătoare.

Similare : Govora, Olănești, Bazna, Băltătești (nr. 1), Hall (Izvor Tasiloquelle) din Austria, Salies-de-Bearn, Charles, Kreuznach.

Deși primii medici din Vulcana recomandau cantități mici din aceste ape și pentru cura internă, întrebuințarea lor de căpetenie era totuși pentru cura externă, sub formă de băi.

Observațiile făcute în stațiune asupra bolnavilor supuși curei balneare, au arătat eficacitatea deosebită a acestor ape în tratamentul bolilor cronice, îndeosebi reumatismele cronice de tot felul, afecțiuni ginecologice, sifilisul în perioada terțiară, scrofuloza. (116, 117, 118).

Pentru cura internă există în Vulcana un singur izvor mai puțin mineralizat, izvorul Ovesa :

Proprietăți fizico-chimice ale apei :

Temperatura = 12 °C

Densitatea = 1,00075

Reacțiunea—pH—6,8

Gust sălcu, miros de hidrogen sulfurat.

Un litru de apă conține :

Clorură de sodiu	0,1072
Clorură de magneziu	0,0202
Sulfat de sodiu	0,4068
Sulfat de calciu	0,2104
Carbonat de sodiu	0,0018
Carbonat de calciu	0,2412
Carbonat de magneziu	0,0102
Carbonat de fier	0,0022
Bioxid de siliciu	0,0065
Materii organice	0,0348
Hidrogen sulfurat	0,0068
Total :	1,0481 gr.

Apă atermală, sulfatată, alcalino-feroasă, slab sulfuroasă.
(Al. Hagî Paraschiv)

Similare : Căciulata, Govora (Izvorul Ferdinand), Răducăneni, Sinaia, Challes, Vittel, Contrexeville.

Indicațiile apei izvorului Ovesa sînt : hipoclorhidria gastrică, gastrita hipopetică, litiaza biliară, în cura de drenaj, în litiaza renală urică, în bronșita cronică, Sub forma de injecții intramusculare, în reumatismele cronice și în cură de desensibilizare (urticarii) (119, 120).

Aceste înfăptuiri obținute la Vulcana, de locuitorii ei, în prima jumătate a secolului nostru, ne apar modeste, neînsemnate dacă le comparăm cu ceea ce vedem că se construiește astăzi în țara noastră, dar pentru acele timpuri grele ele au fost totuși remarcabile.

Numai raportată la situația social-economică și politică de atunci, această realizare, transformarea satului Vulcana de Jos într-o stațiune balneară capătă dimensiunile adevărate. Aceste înfăptuiri, mari, mici așa cum s-au putut îndeplini pe atunci, au fost însă datorite numai eforturilor și străduințelor locuitorilor satului.

Viața culturală

Cultura nescrisă. Înainte de a vorbi despre cultura câpătată prin carte, prin școală, ajunsă aci tirziu, se cuvine să spunem ceva, cît spațiul îngăduie, despre cealaltă cultură a locuitorilor de aici, cea nescrisă, moștenită și transmisă prin viu grai, mijloc de comunicare al tuturor cunoștințelor oamenilor.

Limba localnicilor, ca dealtfel a întregului nostru popor provine din limba latină vorbită de coloniștii romani. Dovadă mulțimea de cuvinte care arată lucrurile esențiale ale vieții omenești : om, bărbat, femeie, frate, soră, tinăr, bătrîn și cîte altele, toate de origină latină. Cu unele asprimi (chiept, ghițel, ghiavol, șughită, în loc de piept, vițel, diavol, șuviță), vorba locuitorilor de aici a devenit limba literară românească și în ea s-a păstrat comoara literaturii populare orale.

Vom aminti aci numai, nici vorbă să putem exemplifica, doinele, baladele (cîntecele bătrînești cu eroii naționali sau locali, cum era Radu lui Anghel și alții), colindele, orațiile de nuntă, basmele și ghicitorile și multe alte creații ale poporului, care și aici erau știute, spuse sau cîntate în diferite ocazii.

Sătenii din valea Vlăcâni au păstrat cu îndărătnicie tot ce au primit de la vestiții lor strămoși, dacia și romanii, adăugînd din sufletul lor, din bucuriile și necazurile lor la această zestre pe care au trecut-o mai departe, de a ajuns pînă la noi.

Cultură se cheamă și felul de trai, chipul în care își făceau locuința și îmbrăcămîntea, cum își pregăteau mîncarea, de care amintit undeva și tot dovadă de veche cultură sînt și felul de a fi al oamenilor și legăturile dintre ei, în familie și în afara ei.

Oamenii de aici, isteți și harnici sînt de statură mijlocie, vinjoși, luți în mișcări, cu fața smeadă, părul castaniu și ochii căprui, sînt uneori oacheși cu părul și ochii negri, dar rar întîlnești oameni născuți aci, cu părul bălai și ochi albaștri.

Oamenii sînt prietenoși, omenoși, ospitalieri și darnici, chiar dacă sînt mai puțin avuți. Ușa nu se încule niciodată, nici noaptea. Bărbații, cum dă căldura, dorm mai mult pe afară, adesea pe cîmp, cu caii la pășune. Mulți au dat dovadă de vitejie în timpul războaielor. Neîncrezători, bănuitori cu cei străini de sat, sînt prietenoși cu cei care le cîștigă încrederea și țin prietenia la mare cinste. Prietenia e ținută cu sfințenie și de către femei : cînd fetele s-au legat odată „surate“, păstrează această legătură toată viața.

Familia rămîne însă cuibul care printr-o țesătură strînsă de sentimente, îndatoriri, interese, ține pe toți membrii din neam, într-o unire de nedesfăcut. Tatăl, „pater familias“ de la romani, era căpetenia, „stăpinul“ nediscutat al familiei. Din totdeauna și pînă astăzi, tatălui nu i se întoarce vorba și nici nu i se trece măcar pe dinainte, nu numai de către copii, care îl ascultă și după ce s-au căsătorit, dar nici de către soție, care odinioară și se mai aude și azi pe ici pe colo, zicea soțului „dumneata“.

Situația supusă a femeii, atît în familie cît și în societate, se observa în diferite ocazii. Pe drum, cînd mergeau soții împreună, fie la muncă, fie în zi de sărbătoare, la vreo petrecere, soțul mergea înainte, în timp ce soția venea pe urmă cu copilul în brațe și cu coșul de merinde.

Soțul, tatăl familiei, în schimb era cel care alerga, care aducea în casă cele necesare traiului, dar el era și cel care hotăra în toate treburile familiei. Uneori era întrebat și cel mai bătrîn din familie, bunic, unchi.

Între frați legăturile sînt felurite : dragostea se îmbină cu respectul. Cei mici spun totdeauna „mătaie“ sau „mneata“ (prescurtare din dumneata) fraților mai mari, chiar dacă diferența e numai de 1—2 ani și nu le zic niciodată pe nume, ci „nene“ sau „tată“.

Familia constituie astfel o forță, care își dovedește totdeauna tăria cu prilejul primejdiilor care se ivesc.

Cultul morților. Membrii familiei sînt legați între ei, prin sentimente, prin legături atît de trainice, că nici moartea nu le înfrînge. La locuitorii de pe aceste locuri, a existat și persistă pînă astăzi o tainică dragoste, și respect pentru morții lor.

Oamenii care milenii de-a rîndul au avut în față vedenia foametei, nu-și închipuiau altă nevoie mai de temut ca lipsa de hrană și apă. De aceea totdeauna darul pentru cei morți, consta în „împărțiri“ de mîncare și băutură.

Aceste „împărțeri“, pe scurt „moși“ se fac la mai toate sărbătorile, dar femeile mai ales, nu gustă niciodată, dintr-un fruct care lese prima oară, cireși, mere, struguri, până n-au dat mai întâi și altora. Și pe valea Vulcânii, de moși, se împart pe lingă mâncare și băutură și străchini, farfurii, linguri, câni, oale.

Preocupări pentru artă. Traiul păstorilor și agricultorilor de aici, a fost atât de greu, mai ales după ce și-au pierdut pământul și libertatea, încât lipsurile și nevoile nu le-au îngăduit să se gândească măcar, la ceea ce noi numim artă, să se ocupe adică de frumos, de dragul frumosului. Ei au ținut totdeauna însă, ca tot ce fac pentru nevoile lor, obiecte pentru casă, pentru îmbrăcăminte, să fie și plăcute. Fără să știe făceau artă aplicată.

Bărbații, trăiți în marginea pădurii, neavînd la îndemînă nimic altceva decît lemnul, prelucrau cu mult meșteșug acest material. Stîlpi la casă de făceau, îi ciopleau și dăltuiau cu iscusite creștere; o furcă de tors, o lingură, o măciucă, un fluier, sau jug la boi de le trebuiau, apoi cu atîtea înflorituri și creștături le lucrau, de le era mai mare dragul să umble cu ele.

Iar femeile cînd își țeseau fotele și velințele, cînd coseau iile și cămășile, ori încondeiau ouăle, întîi să fie frumoase aveau grijă. Și erau. Fără școală, fără altă îndrumare decît tradiția moștenită de la înaintași și simțul lor înnăscut, pentru proporție și culoare, locuitorii de aici scoteau din minile lor mici opere de artă, care sînt admirate și azi.

Cîntecul. Celor din Vulcana le-a plăcut totdeauna să cînte și să audă cîntîndu-se. Cîpii cîntă totdeauna cînd se joacă cîntece, flăcăii și fetele cîntă și ei, pe ale lor, de dor, cu Ileana, Marie-Mărioară, Tudoriță-nene, sau cu Ionele-măi și multe altele. Dar cele mai multe cîntece, cu iz de doină, erau și mai vînt încă, cele în care oamenii își spun păsurile. În pădurea în care locuitorii de pe aici și-au găsit, mii de ani, adăpost și hrană, tot în ea, în foșnetul frunzelor ei, în murmurul izvoarelor ei, în cîntecul păsărilor din ea sau în vuietul furtunii, înfricoșătoare în pădure, și-au găsit și motivele și modelele de cîntece. Nu este cîntec care să nu înceapă cu „foaie verde“ sau cu „frunză verde“, sau tot atît de des cîntece în care se amestecă păsările pădurii :

*„Cucul cîntă, mierla-i zice,
Ce-mi făcut banii voinice“ ...*

Sau „Cîntă cuce, limba-ți pice“ ...”

În toate ocaziile, pe cîmp și mai ales în pădure, cînd se întorceau seara de la lucru, tinerii cîntau. Dar și acasă, în serile de vară cînd se așeza liniștea peste sat, nu se putea să nu răzbată de undeva,

cîntecul. Acesta era totdeauna de unul singur și chiar atunci cînd cîntau mai mulți aceeași melodie, cîntau la unison, pe o singură voce. Ca toți românii îndeobște, nu aveau gustul cîntatului pe mai multe voci, ca alte nații.

Instrumentele din care s-a cîntat pe aici au fost și ele tot ale oamenilor de pădure, instrumentele de suflat.

Poate cel mai vechi dintre acestea va fi fost *buciumul* făcut din coajă de cireș, instrument cu glas nu atît melodios, cît puternic, putînd da de veste cînd se ivea primejdia. Tot în pădure s-a născut și *cîntatul din frunză* care pe cît de simplu pare, pe atît de mult meșteșug cere. Din frunza, de obicei de pâr, cine știa, putea să scoată toate întorsăturile cîntecelor de aici, dar mai ales al celor tărăgănate, ale doinelor.

Cel din urmă care a mai făcut să răsune pe această vale viersul de neuitat, scos din frunză, a fost nea Florea Stolan. Însă cîntecul lui nu se mai aude demult.

Fluierul cu glasul lui dulce este ieșit tot din pădure. Cu el își îndulceau ciobanii singurătatea și imblînzeau mioarele din turmă. Dar din fluier se pot cînta și năbădăioasele cîntece de joc și nu odată, în jurul unui copac, băieți și fete băteau pămîntul în sunetul cîntecului din fluier.

Rudă bună cu fluierul, ceva mai mare și numai cu 5 găuri, (fluierul are 6), este *cavalul*, cu glas mai gros, mai adînc. Ca și din frunză, nici din caval nu putea zice oricine. Și el cerea un meșteșug deosebit. Însă cine auzea în liniștea serii, revărsîndu-se peste sat, murmurul cavaliului bătrînului Ion Mitrescu, apoi orice treabă ar fi avut, nu se putea să nu stea locului și să asculte.

Instrumentele cu coarde nu se potriveau cu firea și ocupațiile locuitorilor de aici, cîntecul din vioară nu era socotit demn de ei. Cînd era nevoie, la horă, la nunți, erau chemați vioristi din satele vecine, căci zumzetul viorii, întărit de cobză le plăcea. Nu le plăceau însă instrumentele zgomotoase, țipătoare și pe valesa Vulcânii nu s-a auzit niciodată sunetele ascuțite de clarinet sau alămuri, nici bătaia de tobă.

Jocul. Ca și cîntecul, jocurile pot fi socotite în bună măsură printre manifestările de artă, executarea lor neaducînd nici un folos practic. Jocurile aveau loc în timpul liber, în sărbători și numai pentru plăcerea de a juca și apoi participanții cântau ca jocul să fie cît mai frumos, atît pentru mulțumirea lor, cît și a celor care li priveau.

În afară de horele obișnuite, toate evenimentele importante din viața satului : nuntă, plecarea în armată, la bilci, la clacă, erau prilej de joc. Vioara și cobza erau suficiente pentru jucători. Apoi cobza a fost înlocuită de țambal și cînd s-a putut, s-a adăugat contrabasul.

N-aveau nevoie jucătorii de melodie, ci numai de ritm, ritm pe care îl aveau de altfel în ei, din naștere. Jocul este adesea însuflețit de strigături, fie comenzi în legătură cu mersul jocului: „și la stînga tot așa“... sau „tot pe loc, pe loc, pe loc...“, fie satirizări la adresa unora din jucători: „hora mare, fete n-are, că-au murit de gâlbenare...“ sau „La o casă șapte fete, moare pisica de sete...“ și altele și altele.

Majoritatea jocurilor sînt de grup și se joacă de flăcăi și fete la horile obișnuite, dar la ocazii, joacă și cei căsătoriți, ba și cei bătrîni.

Hora mare se joacă la toate ocaziile, în cerc închis, de bărbați și femei de toate vîrstele, dar ritmul ei domol nu e pe placul tinerilor. Mai îndrăgită e *sîrba*, cu ritmul ei vioi, ce se joacă fie în cerc închis, fie în coloană, cînd are de obicei un „cap“, un jucător iscusit, bun la strigături, și o „coadă“. Se joacă de flăcăi și fete. *Chindia*, la fel de iute ca și *sîrba* se joacă tot în grup mixt și în cerc închis, jucătorii ținîndu-se după umeri. *Briul* însă este cel mai vechi, și mai caracteristic joc de aici. Se joacă în coloană, mai ales de bărbați, dar uneori și de femei. Sînt mai multe variante: briul pe șase, pe opt și altele. Este un joc greu, cu accentul pe contra timp, pe care nu-l poate prinde oricine și tehnica pașilor cere de asemenea iscusință pentru a executa bătăile în contra timp, pîntenii, foarfecile și alți pași complicați.

La Vulcana se joacă și jocuri de perechi, de doi. Acestea au fost aduse de cei veniți „de dincolo“. Cel mai îndrăgît aici se și numește „*unguria*“ sau „*Ca-la-Breaza*“. În aceste jocuri de doi, flăcăii au avantajul de a alege și chema fața la joc, pe cînd în jocurile în cerc, pe care le încep flăcăii, fetele vin ele și se așază lîngă cine le place.

Desigur că în ultimul timp au pătruns aici și dansurile moderne: valsul, tangoul, cu formații muzicale din care nu lipsește acordeonul, uneori bateria.

Școala. Secole de-a rîndul, locuitorii acestor meleaguri s-au mărginit să-și țină socotelile cu ajutorul răboajelor și să-și iscălească numele la sfîrșitul zapiselor pe care le încheiau între ei. Altă carte nu știau. Dar unii dintre popii acestor sate știau fără îndoială să scrie și citească, din cele mai vechi timpuri.

Moșnenii din Brănești. În 1622 aprilie 23, încheie astfel un zapis al lor: „... și ne ischîm mai jos, pre nume și punem și dege-

tele în loc de pecete", ceea ce înseamnă că moșnenii știau cel puțin să iscălească, dar e greu de închipuit că și românii din Vulcana ar fi putut să aibă o astfel de preocupare pe atunci.

Dar în același zăpis, citeva rânduri mai jos, găsim scris : „Și am scris eu popa Toader ot Vilcana, cu zisa lor“, deci popa din Vulcana știa destulă carte pentru a putea scrie un zăpis. Ca în toate satele de atunci și sute de ani apoi și în satul nostru : singurul știutor de carte era popa.

Școala veche din Vulcana-Băi (construită în 1905).

Despre o școală organizată, de stat, până de curind nu erau cunoscute date certe decât din 1877, vechime considerată apreciaabilă pentru a justifica în 1927, serbarea semicentenarului școlii din Vulcana de Jos (Băi), printr-o festivitate deosebită, cu un program bogat și mulți oaspeți (v. foto pag. 106). Documente din secolul trecut, date la iveală în ultimul timp, împing însă data începutului școlilor de aici, cu peste 40 ani înapoi, adică în epoca în care au fost înființate primele școli satești în Țara Românească.

Încă din 1832, se alcătuisse și prezentase Obșteștei Adunări, de către Eforia Școalelor, noua lege școlară, publicată în foaia oficială

a statului, sub titlul de „Regulament al școlilor publice din principatul Țării Românești” (121). Într-un paragraf era prevăzut să se dea cîntărețului de la biserică cîte doi lei de familie și două „chile” de bucate, cu obligația de a învăța copiii satului carte și cîntări bisericești.

Cu toate că de la început boierii au avut o atitudine dușmănoasă față de luminarea poporului, școlile publice au început totuși să se deschidă începînd din 1833. Școala publică din Tîrgoviște s-a deschis la 13 iulie 1833, unde a fost numit profesor M. Drăghiceanu. Din 1838 această școală a jucat și rolul de școală normală, de pregătire a candidaților pentru funcția de învățători la sate.

La începutul anului 1838, Eforia Școalelor cerea ocîrmuitorilor de județe ca prin înțelegere cu proprietarul moșiei, să hotărască în ce casă se vor ține cursurile, sau să chibzuiască pentru clădirea unei încăperi într-adîns pentru aceasta.

În general, sarcina localului de școală de la sate fusese lăsată în seama proprietarului moșiei, iar pregătirea învățătorului pe seama profesorului Școlii normale (122).

Alegerea candidaților de învățători se făcea de către aleșii satelor, dar interveneau și proprietarii, arendașii, subocîrmuitorii plășilor, săvîrșindu-se adesea abuzuri.

Candidații trebuiau să fie știutori de carte și după ce primeau la școala publică a orașului (Școala normală) o pregătire de 2—3 ani, li se acorda titlul de învățători. În anul 1841, jumătate dintre aceștia erau fii de birnici, ceilalți fii de preoți, diaconi, negustori și chiar boieri (123).

Din lista învățătorilor din județul Dîmbovița pe care o trimite profesorul Școlii Normale din Tîrgoviște, către Eforia Școalelor în 1844, se constată că în acel an, la Vulcana de Sus era învățător Stan Furnică. Acesta era în vîrstă de 25 ani, însurat, fiu de birnic, născut în Vulcana de Sus și numit învățător încă de la 22.08.1838, iar școala de acolo era „clădită într-adîns din nuiele, nesăvîrșită.” În iarna trecută (1843) se urmaseră cursurile în casa învățătorului și fusese frecventată de 16 copii.

În același timp, la Vulcana de Jos era învățător Dumitru Iliescu, în vîrstă de 18 ani, fiul cel mare al lui Popa Ilie sin Manta, din acel sat. Acesta fusese numit învățător de-abia la 7 septembrie 1843, fiindcă pînă atunci nu avusese vîrsta cerută de lege.

Pe D. Iliescu îl găsim figurînd ca suplinitor desigur, pe o listă cu drepturile candidaților și școlilor clădite, din anul 1841.

Vedem în acea listă că lui Dumitru Iliescu i se cuvenea pe anul întreg 120 lei și mai avea să ia 60 lei, iar lui Stan Furnică de la Vulcana de Sus, i se cuvenea tot 120 lei și mai avea de primit încă 96 lei (124).

Candidații de învățători aveau pe lângă obligația de a învăța pe copii și pe aceea de a întocmi catagrafia cu diferite date ce interesa școala, pe care trebuiau să le înainteze, Școlii normale. Aflăm astfel că în anul 1844 trimiseseră catagrafia Dumitru Iliescu din Vulcana de Jos și Stan Furnică din Vulcana de Sus. (125).

La 7 mai 1845 trimiseseră catagrafia aceiași învățători. Dar la data de 9 decembrie 1846, candidații de învățători care trimiseseră cataografiile erau George Neculăescu din Vulcana de Sus și D. Iliescu din Vulcana de Jos. (126). De ce plecase Stan Furnică? nu știm, dar după cele ce urmează putem bănui.

Noua sarcină, de a întreține școala și pe învățători, care se lăsase pe seama sâtenilor, se îndeplinea cu greu și aducea mari nemulțumiri atât celor care trebuiau să plătească, cât și învățătorilor care nefiind plătiți la timp, erau siliți să caute și alte surse de trai sau chiar să părăsească definitiv școala.

Dealtfel majoritatea părinților nu înțelegeau folosul trimerii copiilor la școală. În 1845, profesorul M. Drăghiescu raportează că părinții nu trimit copiii la școală, fiindcă îi trimit cu vitele la pășune sau la alte treburi. Ei considerau școala ca o obligație și cei care au trimis copiii la școală, o iarnă, spun că „trebuie să-și facă și alții rindul“. (128).

Tot în anul 1845, într-un raport către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, satele Vulcana de Jos și Gura Vulcanii, din Plaiul Dimbovița arată că candidatul numitelor sate, Niță Ploscaru s-ar fi băgat circiumar la un arendaș ce ține un trup de moșie, anume Făgățelu și că pe vreme de iarnă n-ar fi stăruit cu copiii.

Revizorul școlar a cercetat și a constatat că : „iarna s-a ocupat de copii, dar primăvara după ce s-au închis școlile, s-a băgat circiumar la arendaș. Fiindcă prin această îndeletnicire a adus o mare necinste postului său, s-a îndepărtat din slujbă“.

Satele au adus în locul acestuia un copil în vîrstă de numai 15 ani, anume Ioan Toma, fiu de birnic, cu șederea în Gura Vulcanii, care are bună deprindere la citirea slobodă. Fiindcă n-are vîrsta cerută, preotul numitelor sate, care a fost candidat și este unchiul aceluia băiat, se îndatorează în scris, ca pînă va veni copilul la vîrsta de 18 ani să învețe el copiii în vreme de iarnă“ (129).

Din 1854, există o listă de numărul familiilor supuse la plata a cîte doi lei, pentru şcoală, a satelor din Plaiul Dîmboviţei. În Vulcana de Sus, care era pe moşiile lui Poroineanu şi Zîncăi Dălgeanu, erau 72 familii şi în Vulcana de Jos, de pe moşia Mitropoliei, erau tot 72 familii (130). Dintr-un stat de plată din 1865, aflăm că în Vulcana de Jos, era învăţător Nicolae Mitrea, cu un salariu bugetar lunar de 50 lei. (131).

Deci la acea dată învăţătorii erau plătiţi din bugetul statului nu de săteni, dar salariul era insuficient, fiindcă peste doi ani, găsim următoarele într-un raport către minister făcut de Pencovici, revizorul şcolar al judeţelor Ilfov, Vlaşca, Dîmboviţa şi Ialomiţa :

„Am onoare a vă face cunoscut că învăţătorul com. Vălcana Plaiul Dîmboviţa, jud. Dîmboviţa, anume Neculae Mitrea, a demisionat, pentru că interesele private nu-l iartă a mai ocupa postul de învăţător, precum ni s-a făcut cunoscut, cu adresa nr. 333 a d-lui prefect al jud. Dîmboviţa“ şi cere învoirea să-l şteargă din ştate.

Ministerul prin adresa 1040, aprobă demisia şi-l invită a căuta să recomande o altă persoană capabilă, care să îndeplinească condiţiile prescrise de lege. (132).

Iată cîteva mărturii concrete că statul nu putea salariza învăţătorii, silindu-i pe unii să-şi caute şi alte ocupaţii ca Niţă Ploscaru de la Gura Vulcaniei, poate şi ca Stan Furnică de la Vulcana de Sus, sau să demisioneze, ca Nicolae Mitrea de la Vulcana de Jos.

Pînă în anul 1882, satele Vulcana de Sus, — de Jos şi Cucuteni, îşi aveau fiecare şcoala sa, dar din acel an din toate aceste şcoli s-a alcătuit una singură, care îşi avea sediul în Vulcana de Jos. În 1885 s-a construit un local anume pentru şcoală şi primărie în centrul comunei, acolo unde se desparte drumul spre Niculăeşti-Cucuteni, din cel care merge la Vulcana de Sus. Cu toate că acest nou local era la punctul de întîlnire al celor patru sate, care formau atunci comuna Cucuteni, satul Cucuteni rămînea cel mai izolat, iar şcolarii treceau foarte greu dealul, mai ales pe vreme rea. În 1903 s-a înfiinţat o şcoală în acest din urmă sat.

Localul de şcoală construit în 1885, sub acelaşi acoperiş cu primăria, bun şi suficient la acea dată, treptat a început să devină neîncăpător şi mai ales din 1902, de cînd fusese numit un învăţător definitiv în sat. După un model dat de Serviciul tehnic al judeţului, s-a construit o şcoală nouă. Fiindcă pe vremea aceea nu exista Casa Şcoalelor, iar comuna avea un venit mic, şcoala a fost ridicată din contribuţia în muncă şi bani a locuitorilor. Atunci a fost construit şi mobilierul, dealtfel destul de primitiv, care a fost înnoit apoi cu

timpul. Cheltuielile școlii erau suportate astfel: statul plătea pe învățător, iar comuna susținea toate cheltuielile de întreținere.

Iată de exemplu cheltuielile făcute de comună, cu școala și prevăzute în buget în anul 1898:

a. Întreținerea localului de școală	20 lei
b. Facerea din nou a mobilierului	10 lei
c. Repararea mobilierului	10 lei
d. Lemne pentru școală	40 lei
e. Spese de cancelarie	10 lei
f. Plata servitorului	130 lei
TOTAL:	210 lei

Anul 1927 — participanții la sărbătorirea a 50 de ani de la înființarea școlii din Vulcana Băi, în 1877. (Înființarea școlii, a avut însă loc mult mai înainte, în 1838).

Din 1902—1903 școala din Vulcana a amenajat și o grădiniță școlară, pe o suprafață de 500 m.p. Cheltuielile variau între 134 lei în 1902 și 379 lei în 1904.

Biblioteca școlară s-a înființat din 1905 și cuprindea pe atunci numai câteva cărți și broșuri, date de Casa școalelor din județ sau de către particulari.

Cercuri culturale sînt menționate începînd din 1902, cînd cercul cultural Pucioasa întrunea 21 de învățători și învățătoare, din 8 comune. În 1903 s-a ținut conferința la școala din Cucuteni, cînd s-au tratat următoarele teme: Iubirea de școală. Rolul învățătorului și Pelagra.

Școala primară din Vulcana-Băi, a inițiat pe lingă serbările școlare obișnuite de sfîrșit de an, cînd se distribuiau premiile, serbări care aveau în program piese de teatru, recitări și cîntece pe una sau două voci. În anii 1903 și 1904 s-au jucat piesele: „De ris și plîns“, „Băncile populare“, „Edogățul Călin“.

La 17 iulie 1905 s-a dat o mare serbare școlară sub patronajul prefectului județului, în sala pavilionului Băilor-Vulcana, în folosul localului de școală ce urma să se construiască. Pe lingă recitări și coruri s-a reprezentat piesa de teatru „Jurăminte strimbe“.

Cu scopul educativ, la școala din Vulcana, s-a înființat o casă de economii în 1890, care a funcționat pînă în anul 1896, după cum reiese din procesul verbal din 20 decembrie același an, în care se spune: „Văzînd că, Casa de economii nu mai poate funcționa, am anulat fișele scoase înainte de aceasta, deoarece nici nu primisem nici un ban de la cei notați“. Acest proces verbal este încheiat de învățătorul Ion Stănescu, cel care înființase Casa de Economii în 1890.

Un tabel rămas de atunci, arată numărul de elevi din fiecare an, cîți elevi erau depunători, precum și sumele depuse.

Se constată că deși numărul elevilor care frecventau școala creștea pe fiecare an, ajungînd de la 54 elevi cîți erau în 1889, la 78 elevi în 1895, numărul depunătorilor a mers descrescînd, de la 14 în primul an, la 7 în anul 1896, anul desființării casei de economii. Care era cauza? Învățătorul din anul 1905, spune că: „Sînt părinți, care sînt în așa o stare de sărăcie, că nu pot avansa copiilor lor, nici cea mai mică sumă“. (133).

Acestei stări de sărăcie, de lipsuri materiale, îi ținea bună tovarășie la sfîrșitul secolului trecut, lipsa cumplită a științei de carte. Cu tot progresul făcut în raport cu trecutul, analfabetismul era încă starea normală a populației acestor sate, iar cei ce știau carte erau excepții. În recensămîntul făcut în decembrie 1899, la capitolul „Instrucțiune“ găsim pentru populația comunei Cucuteni, plăiturile

Ialomița—Dimbovița, care însuma în cele patru cătune, 2 395 locuitori (B=1 165 ; F=1 230) următoarele tabele rezumative (134 :

Locuitori între 7—15 ani				Peste 15 ani			
Știu carte		nu știu carte		știu carte		nu știu carte	
B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.
89	6	131	234	189	10	487	698

TOTAL :

Știu carte			nu știu carte		
B.	F.	Total	B.	F.	Total
272	16	288	618	932	1 550

Observăm că numai aproximativ 12% din locuitori știau carte, însă procentajul pe sexe era cu totul în defavoarea femeilor. Dacă dintre bărbați erau 272 știutori de carte, adică 23 dintr-o sută, femeile erau numai 16 știutoare de carte în toată comuna, adică 1,3%. Cifrele clare spun totul, nu mai au nevoie de alte explicații.

Merită să revenim și să stăruim că perioada de stațiune balneară prin care a trecut Vulcana, n-a avut numai o influență deosebit de bună din punct de vedere al ridicării stării materiale a locuitorilor acestui sat, dar și un rol educativ-cultural.

Locuitorii de aici au dat dovadă de capacitate de acomodare, adaptându-se ușor și repede, la noua situație de gazdă, învățând o mulțime de lucruri în legătură cu oaspeții, cu pacienți care veneau aici de pe tot cuprinsul țării, deprinzind ușor noi obiceiuri cu privire la alimentație, îmbrăcăminte și vorbă. De unde cu 10—15 ani înainte vulcănenii se simțeau și erau în urma locuitorilor din satele vecine, mai deschise, situate pe văile Ialomiței și Dimboviței, prin această sursă vie, de informații, pe care o aveau în fiecare vară la ei acasă, devin mai atenți la ceea ce se petrece în jurul lor și prin aceasta mai

curajoși, mai întreprinzători, mai conștienți de drepturile lor, pe care încep să le ceară.

Pe lângă vizitatorii modești, de care am mai amintit, stațiunea balneară Vulcana devenise locul de întâlnire a unei categorii aparte de intelectuali : profesori de toate gradele — învățători, profesori de liceu și universitari — și mulți oameni de artă. Au putut fi întâlniți prof. Teohari, prof. Cădere-Iași, artistul Gabriel Popescu, pictorul Crudu-Iași, Ion Minulescu și mulți alții, care ar putea fi descoperiți

Un grup mai restrâns dintre participanții la Comemorarea semicentenarului școlii. În rîndul întii, scriitoarea Smara Gheorghiu „Maica Smara”.

De remarcat costumele naționale din Vulcana, în 1927.

În listele de vizitatori sosiți în stațiuni, ce se publicau în ziarele de atunci.

Artistul Gabriel Popescu, întemeietorul învățămîntului gravurii la noi în țară, care-și avea o casă în satul natal, vecin, Gura-Vulcanului, putea fi văzut adesea în ultimii ani ai vieții sale, la Vulcana Băi, perioadă din care au rămas cîteva gravuri, reprezentînd schițe ale trăsurilor cu care se făcea legătura stațiunii balneare cu gara Lăculețe (135).

De la pictorul Crudu-Iași, care în aceeași perioadă (1930—1935) în fiecare vară, putea fi recunoscut după enorma-i lavalieră albă, petrecînd ceasuri întregi, cu șevaletul în fața vreunui motiv pitoresc,

n-a mai rămas în Vulcana mai nimic. Un singur tablou, mic, reprezentînd școala pe deal, mai există în sat, mărturie a acelei perioade cînd Vulcana era îndrăgită de artiști.

Poetul I. Minulescu, care ani de zile a fost vizitator credincios al Vulcanei, îi dedica în fiecare vară cite un articol într-una din gazetele vremii, semnalînd pe lingă frumusețea locurilor și calitățile băilor și lipsurile edilitare și de confort, care numai puține nu erau. Dar pînă și urmele pașilor lui greoi, vremea a reușit să le estompeze pînă aproape de dispariție. De curînd un cercetător meticolos a izbutit să găsească și să comenteze unele versuri, care evocă timpul petrecut de poet la Vulcana (136).

Unui prieten, Codrus Mihail, cunoscut avocat și om de lume, căruia în intimitate îi zicea Mișu, într-o vară, în care se pare că n-a putut să-l viziteze, înainte de a merge la băi, așa cum făcea de obicei, îi trimite drept explicație și scuză o scrisoare în care se găsesc și următoarele versuri :

*„Mișule . . . nu mă-njura,
C-am ajuns la . . . Vulcana !
Cînd firesc era să fiu
Călător spre Tîrgul-Jiu . . .
Dar cînd ești reumatic
Chiar cînd ai un bun amic
La Porcenî — decît să fii
Dulap plin de doctorii
După vechiul calapod,
Preferi băile de iod
Din Vulcana-Dîmbovița
Unde-mi exersezi penița.
Și te rog cu ea frumos
Să mă ierți că-s păcătos !
Dar la toamnă cînd voi fi
Sănătos tun, voi veni
La Porcenî, că drumu-l știu
Chiar mai sus de Tîrgul-Jiu !” . . .*

P. S. Adresa celui care trimite aceste versuri : Villa Vasile Bucă, Băile Vulcana, jud. Dîmbovița. I. M. Poate că tot din această vilă, poetul a scris și versurile :

*„Prin curți, găinile și porcii s-au culcat,
Femeile au pus de mămăligă
Iar oamenii s-au pus la sfat,
Cu popa ce-a sosit într-o cotigă”.*

(„Seară rurală” din „Strofe pentru faptele diverse” — 1930), sau

*„Dar norocul meu că-n acest an
Timpul merge după alt meridian ...
Și că versurile acestea au fost scrise
Nu la mine-acasă
Cum scriu eu, de obicei, la masă
Ci pe larbă verde, undeva la țară” ...*

(„Isprava Toamnei” din „Nu sînt ce par a fi”, 1936).

În fiecare vară, pe lângă obișnuitele manifestări distractive ale tinerilor, aveau loc serbări cu teatru, muzică vocală și instrumentală, dans. Se țineau conferințe foarte apreciate atât de către vizitatori cît și de localnici.

Peste poizghita subțire de cultură adusă de școală și peste stratul mai gros constituit din bunul simț și tradițiile rămase de la strămoșii îndepărtați, s-au așezat ușor nobile cunoștințe, ridicînd astfel nivelul de civilizație și cultură al localnicilor.

Personalul didactic

La școala din satul Vulcania de Jos (Băi) :

1840—1846 — Dumitru Iliescu, învățător cu pregătire didactică, poate că a funcționat ca învățător și după 1846.

1865—1867 Nicolae Mitrea, a demisionat în 1867, poate că a funcționat și înainte de 1865.

1882 Vasile Dumitrăchescu, suplinitor.

1882—1899, Ion Stănescu, normalist, învățător definitiv, a funcționat 17 ani.

1899—1900 — Ion G. Popescu — suplinitor.

1900—1901 Dumitru I. Teodorescu, suplinitor.

1900—1901 Ion M. Iliescu, suplinitor.

1901—1902 Maria Săvulescu, suplinitor.

1901—1902 Dumitru I. Popescu, suplinitor.

1901—1902 Elena Fiulescu, suplinitor.

1902—1940 Ion G. Mares, absolvent al Șc. normale din Cîmpulung, învățător definitiv și director al școlii primare. La îndemnul lui s-a construit școala, care cu unele adăugiri după 23 August 1944 a fost folosită pînă azi. Din inițiativa lui s-a înființat banca populară „Armaș-Bunea”, ca și Societatea Cooperatistă pentru exploatarea apelor minerale „Sănătatea”, a căror realizări au fost arătate mai înainte. A condus aceste două unități cooperatiste de la înființarea lor și pînă în 1940. A avut o bogată activitate pe tărîm cultural și cooperatist nu numai în sat ci și în județ.

1913—1915 Paulina Ionescu — suplinitoare.

1915—1916 Nicu Aricișteanu — suplinitor.

1917—1925 Petruța Constantinescu învățătoare definitivă.

1930—1969 Virgil I. Mareș, învățător definitiv, apoi profesor ; director al școlii. Pe lângă activitatea didactică a avut o deosebită activitate de îndrumător cultural.

„Biserica veche” din satul Vulcana Băi (a ars în anul 1934).

La început școala avea un singur învățător. În ajunul primului război mondial a fost numit un al doilea învățător, iar după război un al treilea. Pentru numărul copiilor care crescuse mult, atât numărul învățătorilor, cât și localul școlii rămăsese insuficient. Aceste deficiențe își vor găsi rezolvarea numai după data istorică de 23 August 1944.

Biserica satului. Cea mai veche atestare a unui preot în satul Vilcana și desigur și a unei biserici, o avem din 1622 aprilie 23. În zăpisiul prin care moșnenii din Brânești, fac danie virful Vulcânii, găsim următoarele : „Și am scris eu popa Toader ot Vilcana, cu zisa lor”.

Din cotagrafia din 1810, aflăm că satul Vulcana din plasa Plaiurilor, cu 50 de case și 207 locuitori, avea o biserică de lemn, veche la acea dată, la care slujeau doi preoți și un diacon.

În 1838, când avem din nou știri despre populația Vilcâinii, găsim tot doi preoți, dar alți decât cei cu 28 ani mai înainte. Unul era Savu sin Ene, în vîrstă de 55 ani și Ilie sin Manta tot de 55 ani.

În a doua jumătate a secolului trecut, găsim la Vilcana pe popa Nicolae, care la 1862 apare ca preot și pe statele de plată ale schitului Bunea (era plătit cu 300 lei) iar la 6 iunie 1869 este numit îngrijitor al aceluși schit, la care a slujit pînă în anul 1871.

Din 1882 a slujit peste 50 de ani preotul Vasile Dumitrăchescu, cu străduințele cărui a fost reparată biserica de zid ce exista la acea dată în satul Vulcana de Jos (Băi). Arzînd această biserică, al cărui acoperiș și clopotniță erau învelite cu șindrilă, în anul 1934, de la această dată a servit ca biserică a satului schitul Bunea, pînă în anul 1939 cînd a fost dată în folosință noua biserică.

Contribuția Vulcanului la apărarea țării

Războiul pentru independență (1877). La Războiul de Independență din 1877—1878 satele din valea Vîlcănil, care pe atunci făceau parte din comuna Cucuteni, așezate fiind sub munte, au fost ferite de rechizițiile masive, care se făceau în satele de cîmp, pe unde treceau și staționau trupele în drum spre Dunăre. Ele au contribuit totuși cu tot ce aveau : cai, căruțe, fin și bîncînțele, *oameni*.

La 16 aprilie 1877, prefectul județului Dinșbovița, Lerescu, raportează ministerului : „Rog, binevoii a-mi arăta, ce urmare trebuie să iau asupra proprietarilor de cai, cari sub diferite pretexte îi sus-trag și alții se opun a-i trimite la reședința județului“ (137).

La 29 aprilie 1877, prefectul Lerescu răspunde că : „mai este un mic număr de cai a se lua, pînă la completarea repartiziiei făcută acestui județ“ (138). Marii proprietari se arătau însă puțin dispuși să participe la greul efort pe care îl făcea țara.

„Proprietarul Cioran din Titu se plînge că-i s-a pășunat de către vitele căraușilor ce au transportat niște arme la gara Titu, o livadă a domniei sale“ (139).

„Damian Dimitriu reclamă ministerului de interne că polițaiul din Tîrgoviște l-a oprit 26 care de fin vindute unui comerciant“ (140).

Dintre ostașii plecați din com. Cucuteni, au căzut în timpul luptelor din 1877, următorii eroi :

1. Sergent Șerb Popescu.
2. Soldat Ion Chițu.
3. Soldat Nicolae Grecu.

4. Soldat Ion Paraschiva.
5. Soldat Neculae Pîrvulescu.

Războiul pentru întregirea neamului 1916—1918. La războiul de reîntregire a patriei, bărbații din Vulcana în stare să lupte au luat parte în diferite unități militare din țară. Dar cea mai mare parte, cei tineri, au plecat cu Regimentul 22 Infanterie din Tirgoviste, iar cei mai în vîrstă, cu „Pulberăria Armatei” din Lăculețe, unde i-a găsit războiul lucrînd și unde au fost mobilizați.

Cu Regimentul 22 Infanterie (Div. 3-a) vulcănenii au luat parte la nenumăratele și grelele lupte de la Predeluș, Bratoccea, Tabla-Butii și altele, poziții pe care a trebuit să le părăsească, pentru a nu fi surprinși de înaintarea trupelor inamice din sud (141).

Un alt detașament al Regimentului 22 Infanterie în care se aflau mulți tineri din Vulcana a luptat în grupul român Nămăești, în nordul județului Muscel, care avea în față Grupul german Morgen. Acesta, la 17 noiembrie 1916, trece la ofensivă atacînd în zorii zilei, între Mățau și Suslănești. Pentru a nu fi interceptați de o coloană din Grupul german Kraft, care venind din sud-vest și profitînd de ceață, reușise să ocupe satul Stoenesti, separînd diviziile române, Grupul român Nămăești e silit să se retragă în ziua de 18 noiembrie pe direcția Tirgoviste-Pucioasa (142).

O bună parte din trupele care au rezistat eroic atîta timp, la Dragoslavele, au trebuit să părăsească aceste poziții, trecînd din Valea Dimboviței prin Pietrari, Vulcana de Sus și Vulcana de Jos (Băi) spre Pucioasa.

În scurtă rezistență pe care trupele române au opus-o la Vulcana în după-amiaza zilei de 18 noiembrie, au căzut 9 ostași români, care își dorm somnul etern în curtea bisericii din Vulcana de Jos (Băi).

Despre unele acțiuni militare necugetate, în care și-au pierdut viața mulți ostași români, ne povestește bătrînul invalid de război Ion Moreanu din Vulcana de Sus. El ne descrie lupta în care și-a pierdut piciorul stîng (alții însă viața), cînd li s-a cerut să atace cu baioneta la armă și strigînd ura (ca la 1877), o linie inamică, unde erau așteptați de dușmanul bine adăpostit, cu mitraliere. Despre aceste greșeli nu vorbește însă numai invalidul I. Moreanu. Iată ce zice un specialist, generalul G. A. Dabița : „Atacul cotei 1269, apărută de o infanterie bine adăpostită, acoperită cu rețele de sîrmă, flancate cu mitraliere, era o greșală din partea cui ordona... era a trimîte oamenii la o moarte sigură. Majoritatea șefilor în 1916, lup-

Monumentul ridicat în cinstea eroilor din satul Vulcana Băi, căzuți
în războiul din 1916—1918.

tau pe baza principiilor dinainte de 1914; cei doi ani de război mondial nu adusesese la noi nici o schimbare în tactica de luptă (143).

Regimentul 22 Infanterie s-a regrupat și refăcut printre primele trupe retrase în Moldova. La 16 ianuarie 1917, în satul Drăgășani, județul Putna, acest regiment a fost decorat, cu Ordinul Mihai Viteazul, cl. III, prin I. D. nr. 88 din 8. II. 1917, pentru vitejia și avântul fără seamăn, cu care s-au condus atît ofițerii cit și trupa în luptele de la dealul Măgura, Tohanul Vechi, în bătălia de la Olt și în timpul crîncenelor lupte de la Nord-Vest de Cîmpulung (144).

Nu puține peripeții și primejdii au întîmpinat vulcănenii care au trebuit să evacueze „pulberăria de la Lăculețe, amenințați să fie capturați de inamic dintr-un moment în altul, și s-o pună în stare de funcțiune în vecinătatea frontului de la Mărășești“, ne spune bătrînul veteran din 1916, G. D. Saru.

Eroii care și-au dat viața pentru împlinirea idealului de veacuri al poporului nostru, în războiul din 1916—1918, sînt :

Satul Vulcana Băi

1. Plutonier Ilie Serghe	20. Soldat Saru Aurică
2. Sergent Gherghin Gheorghe	21. „ Vasile Ion
3. Caporal Frățilă Gheorghe	22. „ Bondorete Grigore
4. „ Năstase Ion	23. „ Stoian Ion
5. „ Gherghin Nicolae	24. „ Antohie Nicolae
6. „ Iancu Dumitru	25. „ Țuțuianu Ion
7. Soldat Teodorescu Decebal	26. „ Florea Ion
8. „ Iliescu Gheorghe	27. „ Mateiaș Nicolae
9. „ Bucuroiu Gheorghe	28. „ Pioaru Gheorghe
10. „ Aron Ion	29. „ Gafițoiu Gheorghe
11. „ Ștefan Nicolae	30. „ Bălașa Nicolae
12. „ Popescu Ioachim	31. „ Gafițoiu Ion
13. „ Savu Romu	32. „ Gherghin Traian
14. „ Savu Remu	33. „ Nițoi Ion
15. „ Bucuroiu Ion	34. „ Niculescu Nicolae
16. „ Neaga Gheorghe	35. „ Crăciun Dumitru
17. „ Vișan Vasile	36. „ Gheorghe Nicolae
18. „ Stoica Iosif	37. „ Moise Grigore
19. „ Coman Constantin	38. „ Coman Ion

Satul Vulcana de Sus

1. Plutonier Gheorghe	3. Sergent Lazăr Bănuță
I. G. Grecu	4. Caporal Nicolae
2. Sergent Anastase Fășie	G. N. Șerban

5. Caporal Gh. Birligeanu	17. Soldat Haralambie Gh.
6. " Gh. I. Smaranda	Iliescu
7. " Gheorghe P. Burcă	18. " Ion I. Oancea
8. Soldat Ion St. Oprea	19. " Nicolae I. Drăghici
9. " Marin Lăcătuș	20. " Neculae B. Șerban
10. " Ion St. N. Vasile	21. " Gh. I. N. Grecu
11. " Vasile N. N. Vasile	22. " Gh. N. Grecu
12. " Neculae St. Brînzică	23. " Ion I. Șerban
13. " Ion Ioniță	24. " Ion N. Gavrilă Vasile
14. " Toma Gh. Nicolăescu	25. " Neculae Pascal
15. " Ion N. B. Chițu	26. " Gheorghe Frățilă
16. " Nicolae G. A. Șerban	

Războiul antifascist. Despre cel de al doilea război mondial, despre elanul cu care au luptat, alături de tot poporul român, și cetățenii satelor Vulcana, ne vorbesc eroii din aceste lupte, pe care urmașii îi vor găsi amintiți aci.

Satul Vulcana Băi

1. Căpitanu Saru Ion	24. Caporal Oproiu Vasile
2. Serg. major Mihai Emil	25. " Bărăgău Victor
3. " Ene Gheorghe	26. " David Ion
4. Serg. aspirant Neaga Filian	27. " Oprea Vasile
5. Sergeant Năstase Nicolae	28. " Ilie Toma
6. " Aron Dumitru	29. Fruntaș Tronaru Ion
7. " Popescu Constantin	30. " Bucă Nicolae
8. " Stingăciu Stan	31. " Zamfirescu Ion
9. " Stingăciu Gheorghe	32. " Bucuroiu Ion
10. " Stingăciu Nicolae	33. " Dobrescu Teodor
11. " Radu Tudor	34. Soldat Dobrescu Leon
12. " Savu Gheorghe	35. " Neaga Vasile
13. " Dumitru Ion	36. " Stefan Iov
14. " Oproiu Stelian	37. " Bălașa Ion
15. " Bălașa Aurelian	38. " Iancu Constantin
16. " Bălașa Ion	39. " Gafițoiu Gheorghe
17. " Berechet Gheorghe	40. " Dobrescu Emilian
18. " Saru Leonida	41. " Crăciun Gheorghe
19. " Savu Victor	42. " Ioniță Ion
20. " Savu Virgil	43. " Troneci Nicolae
21. " Florea Virgil	44. " Troneci Serghe
22. " Dăncioiu Ion	45. " Coman Emil
23. Caporal Iordăchescu Petre	46. " Gherghin Aurelian

47. Soldat Milea Ion
48. " Stoian Ion
49. " Tâlpoi Octavian
50. " Bucă Dumitru

51. Soldat Stoica Gheorghe
52. " Enescu Ion
53. " Stoian Ion
54. " Crăciun Vasile

Satul Vulcania de Sus

1. Caporal Dumitru Vitalian
Grecu
2. " Vasile Gh. Burcă
3. Sergeant Danil Gh. Birlog
4. " Anastase Stana
5. Soldat Gheorghe Stana
6. " Stelian G. Brinzică
7. " Ion N. Anghel
8. Sergeant Serghe D. Mitrescu
9. Caporal Ion I. Țuțuianu
10. " Gheorghe I.
Țuțuianu
11. " Anastase I.
Țuțuianu
12. " Dumitru I. Joița
13. " Dumitru G. Văcaru
14. " Gheorghe I. Grecu
15. Fruntaș Ion I. St. Oprea
16. Sergeant Ion. I. Stoica
17. Caporal Ion I. Enescu
18. Sergeant Nicodim M.
Lăcătuș

19. Soldat Aurelian I. Boblescă
20. " Neculae I. Vișan
21. " Ion Gh. Fâșie
22. Caporal Ion Gh. Văcaru
23. Soldat Decebal G. Fâșie
24. Caporal Constantin G.
Tirgheș
25. " Dumitru I.
Smaranda
26. " Neculae Gh. Banu
27. Sergeant Vasile N.
Paraschiva
28. Caporal Vasile I. C. Grecu
29. Sergeant Dumitru C. Fâșie
30. Fruntaș Stelian I. Oancea
31. " Gheorghe
Iorgulescu
32. " Gheorghe I.
Ursache
33. " Ion I. Ilinescu

După 23 august

A. Vulcana Băi de astăzi

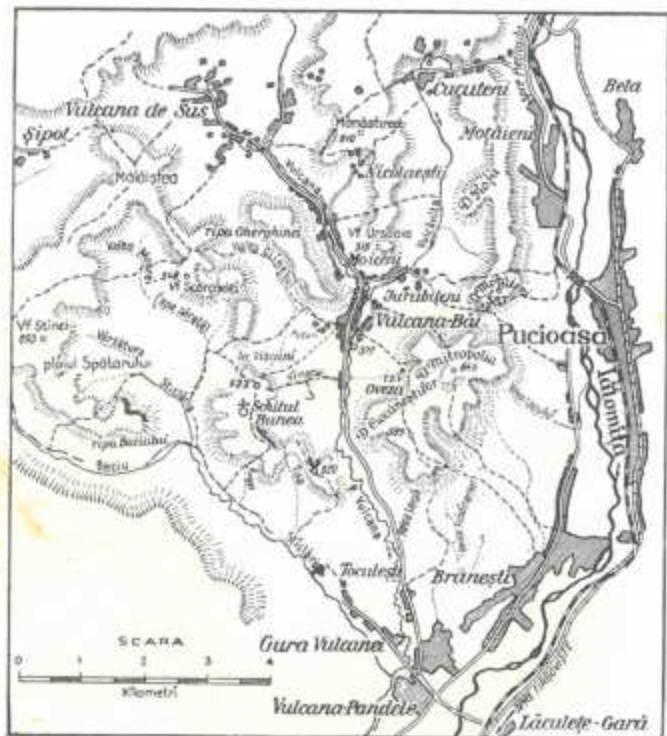
Istoricul act de la 23 August 1944, cînd poporul român și-a luat soarta în propriile-i mâini, la fărîirea căruia locuitorii din Vulcana și-au adus contribuția lor, a adus schimbări profunde în viața acestor sate, cu perspective luminoase de dezvoltare.

Dacă cineva, care a cunoscut satele comunei Vulcana Băi, cu cîteva decenii înainte, le revede astăzi, constată deosebirea chiar înainte de a ajunge în sat.

Pe șoseaua modernizată, care face legătura cu Vulcana-Pandele, în locul patriarhalelor trăsuri cu cai de altă dată, a căror clopoței umpleau valea de clinchet, întilnește numeroase mașini, autobuze, autocamioane, motociclete, motorete.

Deși destul de frecvente ca să imprime un ritm nou, o mișcare vie locuitorilor de aici, aceste autovehicule nu reușesc totuși să vîcieze aerul curat al văii. Fumul, zgomotul pe care le răspindesc fabricile și uzinele din localitățile vecine, nu ajung nici ele pînă aici, așa că din punct de vedere al liniștii și purității atmosferice, Vulcana a rămas neschimbată.

Trecînd pîrîul Vulcana, pe „Podul Mare” care altădată se afla la un kilometru de marginea satului, acum de o parte și de alta a drumului pe izlazul pe care copiii pășteau vitele, dai de un sat nou. Zeci de case noi, mari, spațioase au fost construite în ultimul timp, pe izlazul parcat în cămin. Tipului de case, cu odăile înșirate li-

Harta nr. II. Comuna Vulcăna Băi și împrejurimile.

niar și cu un șir de cabine în spate, unde erau instalate băile, le-au luat locul case cu ceardac, cu stâlpi și arcade în stil românesc, cu camerele așezate după nevoile vieții de toate zilele ale familiei. O meteahnă, dealtfel ușor de îndreptat, se observă totuși la aceste case noi. Aproape la toate, a fost părăsit albul curat al varului, de odinioară, care a fost înlocuit cu o culoare cenușie, care se apropie uneori de negru, culoare cu totul străină de tradiția și de sufletul deschis al țăranilor noștri.

Ajunși în vatra veche a satului, se constată că și aci s-au construit numeroase case noi, mari, frumoase.

Acestei înmulțiri de case îi corespunde evident o creștere a numărului locuitorilor. De unde la începutul secolului trecut erau semnalate în Vulcana de Jos numai 50 de case, cu 207 locuitori, dintre care 101 bărbați și 106 femei aflăm din procesul verbal din 23 iunie 1865, încheiat cu ocazia aplicării legii rurale, că în comuna Cucuteni, erau 275 de familii, de case, repartizate aproximativ astfel: 100 case în Vulcana de Jos, 95 în Cucuteni și 80 de case în Vulcana de Sus. În 50 de ani deci numărul familiilor, al caselor se îndoișe.

Astăzi după ultimele calcule, există 930 de gospodării în comuna Vulcana Băi: 457 de case în Vulcana de Jos (Băi), 428 în Vulcana de Sus și 45 de case în Neculăești. Cele 930 de locuințe ocupă o suprafață construită de 30 000 m.p. și o suprafață locuibilă de 23 500 m.p.

Populația comunei număra în 1956: 3 050 locuitori, în 1966, 3 150 locuitori, iar în 1972 populația comunei crescuse la 3 260, dintre care femei 1 710 și bărbați 1 540. Repartizați pe sate, Vulcana de Jos are în prezent 1 600 locuitori, Vulcana de Sus 1 500, iar cătunul Neculăești 160 locuitori. Raportînd acest număr de 3 250 locuitori, cîți are astăzi comuna la suprafața ei totală de 2 815 ha, vedem că densitatea populației este de 118 locuitori la 1 km², o densitate relativ mare, datorită spațiului strîmt pe care se poate întinde așezarea satelor.

Raportul dintre numărul locuitorilor și numărul de gospodării, de familii este astăzi de 3,5 locuitori pentru o gospodărie, în timp ce la începutul secolului trecut erau 4 locuitori în medie, de fiecare gospodărie. Dacă comparăm numărul familiilor și locuitorilor de astăzi cu cele din 1865, vedem că în această ultimă sută de ani, populația comunei Vulcana Băi s-a mărit de 4 ori. Cel puțin aparent, ritmul de creștere al populației nu este mai mare decît era la începutul secolului trecut.

Trebuie arătat aci că mișcarea naturală de creștere a populației care ajungea să se dubleze la fiecare 50 de ani, a fost ținută în loc, de migrația populației. Plecărilor de locuitori din Vulcana au fost neîntrerupte și au sporit treptat odată cu creșterea populației, pentru care pământul ce se împărțea cu fiecare nouă generație, nu mai era în stare să asigure tuturor, mijloacele de trai.

În primul rînd au plecat toți cei care se pregătiseră pentru o profesiune sau meserie, cărora satul Vulcana nu le oferea posibilitatea de a le exercita. Dar au plecat și locuitori necalificați, așa-ziși agricultori, fie în grup organizat, așa cum s-a întîmplat în 1923—1924, cînd au plecat cele 53 de familii care au colonizat satele nou înființate în Bărăgan, fie că plecau izolat căutîndu-și fiecare o ocupație, o meserie în orașe și mai ales în București.

Toți acești plecați, deși păstrau legătura mai mult sau mai puțin strînsă cu restul familiei rămasă în Vulcana, ei deveneau totuși cetățenii altor localități, ieșind din calculul populației satului pe care îl părăsiseră. Aceste emigrări, numeroase și continue, explică ritmul

La Vulcana Băi, nu s-a pierdut tradiția seculară a stupărîtului, nici astăzi.

relativ încet de creștere a populației din Vulcana Băi. Ocupațiile sătenilor diferă apreciabil în prezent de cele din trecut. Agricultori prin tradiție, locuitorii își exercitau această ocupație în raport cu întinderea și cu felul pământului pe care îl posedau.

Știm din alt capitol, cât și ce fel de pământ primiseră în 1865 satele comunei Vulcana Băi. La acela se adăugase căminele de case repartizate în 1933. În nici un caz suprafața celor două sate nu trecea de 1 000 ha, în care se includeau și vetrele satelor, cu casele, curțile și drumurile lor. Pământul de cultură însă care să poată hrăni pe cei 3 000 de locuitori rămânea tot insuficient. Această era situația înainte de 23 August 1944.

După această dată, în urma reformei agrare din 1945, o bună parte a locuitorilor din comună au primit noi loturi de pământ.

În satul Vulcana de Sus au fost împroprietăriți 82 de locuitori, la punctele „Cărpiniș” și „Bărbosul”, cu o suprafață totală de 66 ha, primind fiecare între 2 500—5 000 m.p.

Tot în Vulcana de Sus au mai fost împroprietăriți alți 75 de locuitori în punctul „Moarea”.

În satul Vulcana Băi locuitorii au fost împroprietăriți pe singurul pământ rămas disponibil în raza satului, pe Vulcănița. Aci au primit pământ 234 de locuitori. Dintre aceștia 139 au primit cămine de casă a câte 1 000 m.p., iar 95 au primit loturi de câte 1 600 m.p., toate însumind suprafața de 31 ha. Tot atunci comunei i s-au atribuit și alte suprafețe de teren acoperit însă de păduri.

Locuitorii comunei Vulcana Băi dețin astăzi 152 ha de teren arabil, 206 ha livezi de pomi, 1 200 ha fânețe și pășuni naturale și 40 ha de diferite culturi.

Caracterul ocupației locuitorilor va fi hotărât de posibilitățile pe care le oferă acest pământ.

Suprafața de 800 ha acoperite de iarbă naturală, sub forma de pășuni și fânețe, fac ca în fruntea ocupațiilor să se situeze tot creșterea vitelor, așa cum a fost totdeauna. Locuitorii de aici dețin astăzi 1 160 de bovine, dintre care 600 vaci cu lapte, 900 ovine și 600 porcine. Cu toate că locuitorii au renunțat la ocupația de altă dată, de cărăuși, de negustori ambulanți cu căruțele, precum și la transporturile de călători și mărfuri, care astăzi se fac mai repede și mai economic cu mașinile, ei mai posedă încă un număr de 400 de cai, pentru nevoile gospodăriilor lor.

Cei 300 de stupi înregistrați arată că tradiția seculară a apiculaturii n-a fost dată uitării. În fine sînt crescute în comună peste 7 000 de diverse păsări.

Pe dealurile și terenurile necultivabile, cresc pomii fructiferi care s-au aclimatizat aci, îndeosebi meri și pruni. Locuitorii au căutat să-și îmbunătățească și ei aceste livezi, cu soiuri de măr mai valoroase, luînd pildă de la pomicultorii de pe Valea Dimboviței îndeosebi de la cei din Voinești din apropiere. În anii cu condiții at-

mosferice prielnice, se obțin recolte bogate de fructe, care se transformă în venituri frumoase pentru locuitori.

Pe terenurile arabile din lunci, se continuă cultura porumbului, a fasolei și dovlecilor. Iar în ultimii ani se cultivă cu rezultate bune cartoful și sfecla, cărora pare să le priască pământul de aici.

Casă construită la Vulcana Băi, după 23 August 1944.

Conformația terenului în Vulcana Băi, răspândit în petice mai mari sau mai mici, pe diferite văioage, n-au permis comasarea și utilizarea acestui pământ într-o unitate socialistă, așa că în comună nu există nici C.A.P. nici I.A.S. Activitatea cu caracter agricol și zootehnic amintită mai sus, se duce în 914 gospodării individuale din cele 930 cîte există în total în comună.

În sat, numai de pe urma activității agricole amintite cei 3 200 locuitori ai comunei Vulcana Băi nu pot realiza venitul necesar. La secțiile de prestări de servicii ale cooperăției de consum doar cîteva zeci de oameni pot găsi de lucru în secțiile de tapiserie pentru mobilă, de tinichigerie, de cizmărie și altele, care se află în sat. Cei-lalți merg la lucru în afara comunei, însă nu sub forma emigrărilor, a plecărilor definitive, cum se întîmpla altădată.

Astăzi, emigrările de altădată sînt înlocuite cu plecări temporare la lucru, pe diferite şantiere, la Fieni, Pucioasa, Doiceşti, Tirgovîste. Pleacă numai cei apti de muncă, restul familiei rămînînd acasă, unde cei plecaţi se întorc în fiecare seară, alţi la cîteva zile, sau la sfîrşitul săptămîinii. Cei mai mulţi însă, muncitori şi muncitoare calificaţi, sînt angajaţi definitiv în fabricile din apropiere. Mai mult de 50 de fete lucrează la întreprinderea de filatură şi textilă de la Brăneşti şi Pucioasa. Tot pe alţiia tineri lucrează la fabricile din Fieni. Tradiţia de lucru în schelele petroliere este foarte veche pentru locuitorii din Vulcana. Ea a început odată cu apariţia primelor sonde pe Valea Prahovei şi îndeosebi cei din Moiceni mergeau la lucru tocmai la Moreni de unde veneau acasă la sfîrşitul săptămîinii. Astăzi cînd sondele au ajuns pînă la Doiceşti, la 30 minute distanţă de Vulcana Băi, numărul muncitorilor din această industrie s-a mărit mult. Acelaşi lucru se poate spune şi despre muncitorii care lucrează la mina de cărbuni de la Şotinga, care sînt şi mai numeroşi. Dealtfel pentru aceşti muncitori întreprinderea minieră, asigură transportul zilnic cu autobuze speciale, aşa cum îl asigură şi întreprinderea textilă de la Pucioasa.

Alţi locuitori lucrează la Termocentrală, la fabrica de panificaţie sau la cea de prefabricate din beton celular, de la Doiceşti şi nu puţini sînt cei care găsesc de lucru la Fabrica de marmeladă din Pucioasa.

Dezvoltarea extraordinară a industriei, pe Valea Ialomiţei, între Fieni şi Tirgovîste, în aceşti ultimi ani de construcţie socialistă a ţării, oferă şi locuitorilor din satele de pe Valea Vulcanii locuri de muncă suficiente şi bine retribuite, îngăduind ca familia să rămînă mai departe acasă întreagă, în vechea gospodărie.

Veniturile acestor muncitori, cu mult mai mari decît al celor care rămîn cu vechile lor îndeletniciri în sat, concediile plătite, ajutoarele în caz de boală, trimerile la băi şi alte avantaje, sînt tot atîtea stimulente pentru cei din Vulcana de a intra în cîmpul muncii industriale. Îndeosebi tinerii sînt cei care pleacă în mare număr să se califice pentru întreprinderile ridicate pe platforma industrială de la Tirgovîste, care de curînd au început să funcţioneze.

În ciuda faptului, că în comuna Vulcana Băi nu există industrie, se constată că locuitorii de aici, sînt în majoritate muncitori industriali calificaţi, care locuiesc totuşi acasă cu familiile lor. Transportul din sat pînă la locul de muncă nu durează şi mai ales nu va dura în viitor, cînd şoseaua Vulcana Băi—Vulcana Pandele va fi complet modernizată, mai mult decît a unui muncitor, care locuieşte în Bucureşti şi care pentru a merge la locul de muncă trebuie să străbată oraşul, adică 30—45 minute.

Grija partidului și statului nostru de a dezvolta industria în mod echilibrat, pe tot cuprinsul țării, pentru a fi folosită forța de muncă a locuitorilor din toate regiunile, se face simțită și în satele Vulcaniei. Întreprinderile industriale existente oferă locuri de muncă variate și suficiente, care pot satisface toate preferințele și vlcănenii știu să se folosească de această împrejurare bine venită. Cu atât mai mult vor găsi de lucru, nu peste mult timp, cînd vor începe să producă toate uzinele ce sînt în curs de construcție la Tirgoviște.

Vorbînd de ocupațiile de azi ale locuitorilor din Vulcana Băi, nu se poate să trecem cu vederea ocupația de „băiași“, pe care au avut-o o parte dintre aceștia, timp de o jumătate de secol.

Problema băilor de la Vulcana azi. Mulți dintre prietenii de altădată ai stațiunii balneare Vulcana Băi, ca și unii dintre localnici se întreabă adesea, de ce nu mai funcționează și azi aceste băi care au făcut renumele acestei localități, care au redat în trecut sănătatea atîtor suferinzi.

Este prilejul de a discuta aci pe scurt, cum se pune această problemă în prezent. Se știe că întrebuintarea pentru băi a apei minerale găsite întîmplător, cu ocazia săpării unor puțuri pentru căutarea petrolului, a fost o îndeletnicire la care locuitorii au fost împinși de motive economice, de nevoie. O parte dintre locuitorii satului Vulcana de Jos, cu pămînt foarte puțin, deci cu mijloace de trai insuficiente, au găsit în această nouă ocupație, sursa unui venit suplimentar, timp de 50 de ani. Dar această îndeletnicire nu era așa cum s-ar crede, nici prea ușoară, nici prea rentabilă. Pentru a înțelege de ce nu mai e posibilă continuarea activității balneare la Vulcana, sub forma primitivă de altădată, azi cînd pe de o parte îngrijirea sănătății este asigurată în întregime de către stat, iar pe de altă parte au apărut multiple și variate posibilități de lucru și de cîștig pentru locuitorii satului, să reamintim pe scurt cum se făceau aceste băi.

Mai întîi citeva cuvînte despre apa minerală însăși. În alte localități balneare și ne vom referi numai la cele din țara noastră, apa minerală pentru băi vine singură la suprafață, sub forma de izvoare puternice, cu debit mare, așa cum se întîmplă în stațiunile de pe Valea Oltului superioară, la Vatra Dornei, Olănești, Slănic Moldova și altele, iar în alte locuri apa care izvorăște este termală, caldă cum se întîmplă la Herculane, unde nu se mai pune problema încălzirii apei, ci din contră a răcirii ei, ceea ce este și mai ușor de realizat și mai puțin costisitor.

La Vulcana însă apa minerală care se întrebuintă pentru băi nu este o apă de izvor ca cele amintite mai sus, ci o apă de zăcămint cum o numesc geologii, care se află la o adîncime de aproximativ 100 m, acoperită de straturi de pămînt întărit, marnă. Săparea puțu-

rilor care s-a făcut cu mijloace rudimentare, manual, era o operațiune grea, periculoasă și costisitoare.

Apoi, odată descoperită apa, modul de scoatere a ei la suprafață era la fel de costisitor făcându-se la început primitiv, cu cai. Transportul apei de la sursă la stabilimentul balnear, care se face în alte stațiuni simplu, ușor, prin conducte, la Vulcana constituia de asemenea o problemă, din cauza răspindirii caselor cu băi, pe o suprafață foarte mare.

Aci apa era transportată la domiciliul locuitorilor care pregăteau băi, cu butoaiele. Deci trebuia ca fiecare să aibă o căruță pentru butoiul cu apă și bineînțeles trebuia să aibă animale de tracțiune, cai sau boi pentru transport. Odată adusă acasă apa, pregătirea necesita prezența a cel puțin două persoane, fie că era vorba de o singură baie sau mai multe.

Pregătirea unei astfel de băi calde la Vulcana, care presupunea atâtea operații, cu participarea a 2—3 membri ai familiei, cu mare pierdere de timp, era cu totul neeconomică. Dacă la costul apei minerale destul de ridicat și am văzut de ce era ridicat, se adaugă costul acestor manopere, înțelegem de ce o baie la Vulcana costa de câteva ori mai mult decât una din alte stațiuni balneare cum ar fi de pildă Govora. Acolo se află sonde mecanice care explorează straturile de apă și tot mecanic se face și extracția apei ca și majoritatea operațiilor de pregătire a băilor, pentru care există o clădire specială, un stabiliment balnear, unde un personal puțin numeros, dar specializat, poate pregăti într-un interval de timp scurt un mare număr de băi. Dar băile de la Govora n-au fost puse în exploatare de foști clăcași, săraci, ca cei de la Vulcana, ci de unul dintre cei mai mari capitaliști ai țării de pe vremuri.

Deci în primul rînd tot un factor economic, nerentabilitatea, dar nu mai puțin și condițiile puțin satisfăcătoare din punct de vedere igienico-sanitar, și de confort, al vechiului sistem de pregătire a băilor, fac ca acesta să nu-și mai găsească justificarea în prezent. Aceste băi au fost potrivite la timpul lor în prima jumătate a secolului nostru, aducînd un venit pe care atunci locuitorii nu-l puteau găsi în altă parte.

Cîndva însă, desigur, că această apă minerală de zăcămint din profunzime, puternic iodată, ca și sarea și petrolul cu care de obicei se asociază, își vor găsi întrebuințarea, valorificate fiind însă cu mijloace moderne, cele vechi, amintite fiind cu totul depășite, de domeniul istoriei.

Activitatea comercială în comuna Vulcana Băi, înainte vreme se reducea la vînzarea de băuturi alcoolice și a unui mic nu-

măr de articole alimentare, sau lucruri mărunte, de uz casnic. Pentru marea majoritate a obiectelor necesare locuitorilor, aceștia trebuiau să meargă la Pucioasa sau Tirgoviște, chiar după ce luase ființă cooperativa de consum, care nu putea face față nevoilor crescînde ale populației. Este drept că pe timpul sezonului balnear, vara, activitatea comercială se înviora la Vulcana, prin deschiderea temporară a unor restaurante și prăvălii cu mărunchiuri, care țineau seama însă mai mult de cerințele celor care veneau la băi și nu de nevoile locuitorilor satelor. Toamna, după plecarea ultimilor vizitatori, aceste restaurante și prăvălii trăgeau obloanele și pentru cele mai mici lucruri: ace, ată, nasturi, ca să nu mai vorbim de articolele de încălțăminte, îmbrăcăminte și altele, trebuia mers la oraș.

După 23 August 1944 o deosebită atenție s-a acordat aprovizionării satelor din comună, cu cele necesare traiului, iar astăzi își desfășoară activitatea o rețea comercială formată din 7 unități:

două unități cu mărfuri industriale,

trei unități cu mărfuri alimentare,

două unități de alimentație publică.

Aceste unități comerciale fac față tuturor cerințelor de consum ale locuitorilor, deși aceste cerințe cresc mereu, odată cu dezvoltarea satelor.

Deși în magazinele cu articole industriale, de fapt magazine universale, locuitorii pot găsi cele mai diferite obiecte necesare în casă sau gospodărie, obiecte de îmbrăcăminte, biciclete, motorete, aparate de radio și televizoare, pină și un stand de cărți bine ținut la zi etc. etc., cei care nu găsesc la un moment dat obiectul dorit, îl poate comanda și primi după câteva zile.

Volumul mărfurilor desfăcute prin unitățile cooperativei de consum, a crescut an de an. În anul 1974, volumul mărfurilor desfăcute populației comunei Vulcana Băi a fost de 6 900 000 lei.

A sporit foarte mult numărul familiilor care își procură bunuri de folosință îndelungată. Peste 80% din numărul locuitorilor și-au cumpărat mobilă nouă și alte obiecte de uz casnic, la care nici nu puteau gândi altădată.

Dacă înainte de 23 August 1944, numărul locuitorilor care posedau aparate de radio, era 4—5, acum se desfac către populație în fiecare an, cite 30 aparate de radio, precum și 20 televizoare, 30 de biciclete, 5 motorete. În fiecare an, locuitorii au cumpărat mobilă în valoare de peste 300 000 lei.

Căi de comunicație. Drumurile care străbat interiorul satelor ce formează comuna, precum și cele care fac legătura între ele,

Însumează o lungime de peste 30 km. Din aceștia peste 20 km sînt drumuri pietruite, avînd trotuare de beton.

Legătura comunei Vulcana Băi cu municipiul Tirgoviște, centrul administrativ și celelalte județe ale țării se face pe șoseaua în curs de modernizare, lungă de 5—6 km, care merge de-a lungul pîrului Vulcana, pînă la Vulcana-Pandele. Este singura legătură cu exteriorul comunei pe care o permite configurația terenului. Drumul prin care se încercase odinioară să se lege Vulcana de orașul Pucioasa, peste deal, s-a deteriorat din cauza mișcării terenului și este nepracticabil în prezent. Dar de la Vulcana-Pandele mijloacele de comunicație sînt multiple, fie cu trenul pornind din gara Lăculețe, fie cu mijloace auto pe șosele, care începînd de aci sînt toate asfaltate. Douăzeci de curse, de autobuze I.T.A., pe zi fac legătura între Vulcana Băi începînd cu cel mai îndepărtat punct, Vulcana de Sus și gara Lăculețe, Pucioasa și Tirgoviște. Muncitorii de la mina din Șotînga și cei de la Fabrica textilă Pucioasa, au transportul asigurat cu autobuze speciale, puse la dispoziție de întreprinderi.

Distanța dintre Tirgoviște, capitala județului și Vulcana Băi este de 20 km. Se poate ajunge la Vulcana pe două drumuri: unu cel mai vechi, prin Teiș—Șotînga—Pandelea—Gura Vulcânii, pe care se circula odinioară cu căruțele și era preferat pentru că nu era nevoit călătorul să treacă Ialomița prin vad, al doilea drum, întrebunțat aproape exclusiv în ultimul timp, de cînd s-a construit podul de la Lăculețe peste apa Ialomiței și de cînd a fost șoseaua modernizată. Pe acest drum plecînd din Tirgoviște se trece Ialomița pe Podul Mihai Vodă sau pe la Teiș, apoi pe sub dealul pe care se profilează cîtitoria lui Radu cel Mare și pe lângă Viforita, se merge printre sondele de petrol, care țin tovărășie călătorului pînă aproape de Dolcești. După ce ieși din acest sat și treci de termocentrală la numai un kilometru distanță, o pancartă pe care scrie Vulcana Băi 8 km, te îndeamnă să treci calea ferată în stînga, apoi peste apa Ialomiței pe podul nou construit și drumul modernizat, te duce prin Gura Vulcanei la Vulcana Băi.

Bucureștii sînt la 100 km distanță și călătoria cu trenul rămîne și astăzi mijlocul cel mai ieftin și mai lesnicios, de cînd trenuri frecvente și rapide circulă pe linia București—Pietroșița. În aproximativ două ore cu mașina se străbate distanța București—Vulcana pe șoseaua modernizată Tirgoviște—București prin Răcari.

Plecînd din Lăculețe cu trenul se poate călători cu ușurință și către localitățile mai apropiate, în sus, la Pucioasa, Fieni, Pietroșița, sau spre Tirgoviște—Titu, cu legături în toată țara.

Pucioasa este accesibilă și pe șosea, cu autobuzul, care străbate distanța de 10—12 km în mai puțin de o jumătate de oră, dar cine

nu are grabă, poate face o plimbare peste deal pe o potecă, într-o oră, o oră și jumătate.

La Cucuteni se poate ajunge pe un drum de care, fie pe valea Vulcăniței, fie prin satul Neculăești peste deal.

Pe poteci, bătute de veacuri se poate trece ușor în 2—3 ore spre satele din Valea Dimboviței, și pentru localnici este un lucru obișnuit și ușor să ajungă prin Pietrari la Voinești și de aci în satele mai depărtate până la Cîmpulung. Din Vulcana de Sus se poate merge spre Valea Dimboviței pe un drum de care.

Și către munte se poate ajunge pe poteci știute îndeosebi spre Leaota și mai departe până în Transilvania.

Poșta și telecomunicații. Oficiul poștal, care altădată funcționa la Vulcana Băi numai pe timpul sezonului balnear, între 1 iunie—30 august, cu oameni detașați în acest scop, astăzi funcționează permanent un număr de 5 persoane. Dintre aceștia, doi sînt factori poștali, care asigură distribuția poștei în tot cursul zilei. De curînd a fost dată în folosință centrala telefonică, cu 100 de numere care este deservită permanent în cele trei schimburi.

Electrificarea comunei. Oamenii din Vulcana Băi au făcut cunoștință cu curentul electric prima dată în 1925, cînd Ministerul Industriei și Comerțului, Direcția energiei, comunică: în baza jurnalului nr. 34 al Consiliului Superior al Energiei din 30 iulie același an s-a aprobat acordarea concesiunii pentru instalarea și exploatarea unei uzine termoelectrice de 26 H.P. în comuna Vulcana Băi, județul Dimbovița. Această mică uzină era construită de Societatea Cooperatistă „Sănătatea”, pe proprietatea ei, iar curentul avea în primul rînd destinația de a servi la scosul apei din puturi, înlocuind caii. Această operație se făcea ziua, iar seara curentul electric servea la iluminatul stațiunii. Acest iluminat limitat la o parte a satului se făcea numai seara cîteva ore și numai vara, pe timpul sezonului balnear.

Adevărata electrificare a comunei s-a făcut însă după 23 August 1944 fiind cuprinsă în planul cincinal 1950—1955. În 1954 s-a instalat rețeaua de înaltă tensiune, care realiza legătura comunei cu rețeaua de curent alternativ, din care se primea energie electrică suficientă pentru electrificarea integrală a comunei.

În următorii ani, s-au electrificat și satele Vulcana de Sus și Neculăești. Lungimea totală a rețelei de joasă tensiune este de 26 kilometri. Pe această rețea sînt instalate 5 posturi de transformatoare. Este de prisos să mai stăruim asupra progresului pe care-l reprezintă în viața comunei curentul electric cu multiplele lui întrebunătăiri.

Din cele 930 de gospodării existente în comună, sînt electificate în prezent aproape 700, urmînd ca în anii următori să fie electificate și restul gospodăriilor.

Casă-vilă construită la Vulcana Băi, după 23 August 1944.

Instituțiile social-culturale. Dezvoltarea multilaterală a societății noastre, dinamica ei impetuoasă s-au reflectat și în evoluția ascendentă a învățămîntului din comună noastră.

Lichidarea analfabetismului, care reprezenta o moștenire de tristă amintire a trecutului, nevoia de cadre pentru economia națională în plin avînt, cu un pronunțat caracter de modernizare, a determinat un ritm rapid de dezvoltare a învățămîntului din țara noastră, profunde transformări în organizarea acestuia, îmbinarea tradiționalului cu modernul, în asigurarea unei baze materiale corespunzătoare, precum și a cadrelor didactice cu studii corespunzătoare.

În comuna Vulcana Băi, în anul 1947, înainte de reforma învățămîntului existau două școli: una în satul Vulcana de Sus cu două

săli de clasă și cancelarie și una în satul Vulcana Băi cu două săli de clasă și cancelarie.

Numărul celor ce frecventau cursurile era de asemenea redus. Mobilierul era sărac și în parte deteriorat, creat în special pentru elevii claselor I—IV, o slabă dotare cu material didactic și foarte puține cadre didactice cu studii corespunzătoare.

Reforma școlară din august 1948 a constituit un moment important pentru învățământul din țara noastră, o cotitură radicală în organizarea acestuia.

Democratizarea învățământului s-a răsfrânt asupra organizării elevilor, a antrenării lor la buna gospodărire a instituțiilor școlare.

S-a înființat sistemul de autoconducere a claselor prin alegerea unor comitete pe clase, formate din 5—7 membri. S-a înființat serviciul pe școală ca un mijloc de educare.

La 30 aprilie 1949, prin înființarea organizației de pionieri, pe pieptul celor mai buni elevi au apărut primele cravate roșii de pionier.

În urma aplicării Hotărîrilor C.C. al P.C.R., cit și a celor ale Consiliului de Miniștri, s-au luat măsurile necesare legării cunoștințelor teoretice de practică. În lumina acestor instrucțiuni s-au introdus în programa școlară elemente de politehnizare, a luat ființă la Vulcana Băi o secție de artizanat, unde se lucrau cusături naționale cu fetele.

La ședințele cu părinții, consiliile profesionale, cit și cu alte ocazii, s-au ținut referate despre politehnizare și orientarea profesională a elevilor.

Dinamica dezvoltării noastre socialiste a influențat și dezvoltarea învățământului de 8 ani, iar peste cîteva ani, în 1970, s-a trecut la învățământul obligatoriu de 10 ani.

Școala Vulcana Băi a cuprins an de an toți copiii de vîrstă școlară, la clasele I—VIII, iar în anii 1972—1974 a funcționat cu o clasă a IX—X în lichidare.

În anul școlar 1974—1975 avem 30 elevi, ce frecventează cursurile anului I liceu, filială a liceului Pucioasa.

Progresele înregistrate, generalizarea învățământului de 8 ani, de 10 ani, au schimbat radical fizionomia învățământului din patria noastră, din comuna noastră. S-a extins vechiul local de școală adăugîndu-se la cele două săli de clasă încă 4, iar la Vulcana de Sus a fost construit un nou local de școală cu 5 săli de clasă, dat în folosință în anul 1963, la care în acest an i se adaugă încă două săli de clasă.

Ca o necesitate a extinderii spațiului de școlarizare, a modernizării învățământului, în anul 1971, a început în Vulcana Băi con-

struirea unui local nou de școală, cu etaj, cu 8 săli de clasă, cu laborator, care a fost construit prin contribuția bănească a cetățenilor și cu sprijinul muncii patriotice a elevilor și cetățenilor din comună. În anul 1974 a fost dat în folosință acest local, dotat cu un modern laborator, menit să dezvăluie micuților curioși marile cuceriri ale științei.

Mobilierul nou din laborator și din sălile de clasă, precum și aparatele din sala de gimnastică, reprezintă grija deosebită pentru asigurarea bazei materiale a bunei desfășurări a procesului instructiv-educativ. Se poate afirma că spațiul școlar existent în comună asigură nevoile desfășurării învățămîntului nu numai în prezent, dar și în perspectivă, cînd se va generaliza la 12 ani.

Cabinetul de științe sociale, bine organizat, cu o funcționalitate bună, dotat cu mijloace moderne ca: televizor, radio, picup, magnetofon, diascop este o realizare recentă, ca urmare a sarcinilor trasate de partid în vederea îmbunătățirii și realizării unui învățămînt realist, științific.

În ultimii ani, la școlile din comuna noastră funcționează cadre calificate, care prin pasiunea cu care-și îndeplinesc îndatoririle profesionale și patriotice, contribuie zi de zi la educația comunistă a tinerei generații, schimbul de mîine al țării.

Astfel la Școala Vulcana de Sus funcționează 5 clase la ciclul primar cu 5 învățători, o grupă la grădiniță cu o educatoare, 10 post-treapta anul I liceu cu 10 cadre.

La Școala Vulcana Băi, funcționează o grădiniță cu 3 posturi de educatoare, ce cuprinde peste 80% din copiii de 3—5 ani, 5 posturi la ciclul primar cu 5 învățători, 10 posturi la ciclul gimnazial și treapta I liceu cu 10 cadre.

Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate este de neconceput fără o puternică dezvoltare a învățămîntului și culturii, fără crearea unui om cult, cu bogate cunoștințe profesionale.

Pe lângă cele două școli din comună avem două loturi experimentale. La școala Vulcana de Sus, există o microfermă pomicolă pentru culturi intense de pomi și cîmp botanic, iar la Școala Vulcana Băi un lot școlar în suprafață de 5 000 m.p. cu diferite culturi și lot botanic experimental.

La Școala Vulcana de Sus, mai există un atelier de lăcătușerie.

Devenită obiect de învățămînt, munca constituie în primul rînd un valoros stimulente educativ, deprinzîndu-i pe elevi cu respectul față de muncă și înțelegerea frumuseții acestei activități umane.

Școlile au biblioteci frecventate de elevi.

La Școala Vulcana Băi, biblioteca avea un număr de 2 500 volume și peste 300 de cititori în anul 1975.

La Școala Vulcana de Sus, biblioteca avea un număr de 1 200 volume, cu 130 cititori în anul 1975.

Bibliotecile sînt și un valoros auxiliar al cadrelor didactice, conținînd lucrări care să întregască, sau să lămurească o serie de probleme dezbătute în cadrul diferitelor discipline școlare și de învățămînt.

Nivelul actual al societății socialiste, perspectivele evoluției sale impun perfecționarea multilaterală a învățămîntului, îmbinarea metodelor clasice cu cele moderne în vederea pregătirii cadrelor cu o înaltă specializare, în strînsă legătură cu dezvoltarea economică și socială.

Astfel au fost organizate diverse forme de perfecționare a învățămîntului și pregătirii ideologice a personalului didactic.

În anul 1973 s-au înființat cercurile metodice ale cadrelor didactice, stabilindu-se pentru fiecare specialitate o zi metodică pe săptămîină. — Au fost apoi introduse interesistențele și lecțiile deschise, care au constituit un real schimb de experiență între cadre.

La școlile noastre cu un număr de peste 630 elevi, funcționează două comisii ale diriginților, două comisii ale învățătorilor, o comisie științifică și o comisie literară.

În atenția școlii Vulcana Băi a stat ideea educației prin munca și pentru munca elevilor.

Pentru întărirea legăturii dintre școală și uzină s-au făcut vizite la Fieni, Tirgoviște etc.

Teme privind orientarea școlară și profesională au fost dezbătute și la orele de dirigenție, precum și în ședințele cu părinții.

Partidul s-a preocupat cu consecvență ca în elaborarea politicii generale de conducere a societății, dezvoltarea bazei tehnico-materiale, progresul social-economic să se împletească organic cu progresul cultural, să asigure cadrul optim pentru înflorirea culturii socialiste.

Există un cămin cultural cu un număr de 200 locuri în satul Vulcana de Sus, precum și a sălii anexă pentru filme.

De asemenea au fost valorificate tradițiile locale, avînd o pistă de popice și dulap.

La Vulcana Băi, dispunem de un cămin cultural, construit în anul 1961 din contribuție voluntară cu 250 locuri, sală de spectacole, sală de lectură și bibliotecă, sală anexă pentru nunți, o pistă de popice, un teren sportiv, tenis de cîmp.

Fiecare cămin cultural are cîte o formație de teatru, brigadă artistică de agitație, echipă de dansuri, soliști, recitatori.

Activitatea se desfășoară în comună și în deplasare.

În anul 1975 s-a organizat și o Universitate populară la Căminul Cultural de centru.

Materialele expuse sub formă de simpozioane, mese rotunde, conferințe, jurnale vorbite, expunere, contribuie la culturalizarea maselor.

Au avut loc întâlniri ale brigăzilor științifice cu cetățenii, explicarea unor fenomene științifice din natură, combaterea misticismului, prelucrarea legilor și decretelor apărute.

Activitatea cu cartea se desfășoară în cadrul bibliotecii comunale care dispune de un număr de 6 428 volume în valoare de 42 725 lei.

Disponem de televizoare la ambele cămine, de stații de amplificare, diapozitive, diafilme.

La căminul cultural Vulcana Băi, funcționează un cabinet de științe sociale, bine dotat, care este folosit în sprijinul unor manifestări culturale.

În comuna Vulcana Băi au primit o solidă instruire și o sănătoasă educație un mare număr de oameni care astăzi sînt muncitori cu înaltă calificare, tehnicieni, ingineri, profesori, medici, oameni de litere, dintre care unii dețin posturi de răspundere în țară.

În 1969, a fost organizată „Sărbătoarea fiilor satului”, o manifestare de mare amploare, printre primele de acest fel din țară, care a reușit să întrunească și pe toți cei plecați din sat și răspinși în toată țara. Organizatorii acestei serbări nu vor ca aceasta să rămână un fapt izolat. Folosind experiența din trecut, ei au planificat o reeditare a sărbătorii, cu un program mai bogat și mai folositor pentru sat.

Ocrotirea sănătății. Ca și în celelalte orașe și comune de pe cuprinsul patriei noastre și în comuna Vulcana Băi, s-a înregistrat în anii construcției socialiste, o considerabilă creștere a rețelei sanitare și a numărului personalului medico-sanitar.

Pe cînd înainte de 23 August 1944, asigurarea asistenței medicale era făcută de medicul de circumscripție sanitară care își avea sediul un timp la Pucioasa, apoi la Brănești, de unde venea cel mult o dată pe săptămîină în sat, după această dată s-a înființat în comuna Vulcana-Băi o unitate sanitară proprie.

Pînă în anul 1959 a funcționat un punct sanitar, încadrat cu un felcer medical și o casă de nașteri de care răspundea o moașă calificată. Punctul sanitar funcționa într-o singură cameră, iar casa de nașteri în două camere, cu numai trei paturi, în casele unor locuitori din sat. Dotarea acestui punct sanitar era de asemenea modestă atît

în ceea ce privește mobilierul, cît și instrumentarul și inventarul moale.

Din 1959 s-a înființat o circumscripție sanitară, căreia i s-a atribuit o clădire corespunzătoare, cuprinzînd șapte camere la parter, două camere la etaj, magazie, curte, asigurînd astfel spațiu suficient pentru a amenaja o sală de așteptare, cabinet medical pentru examinarea bolnavilor, sală pentru tratamente, sală de „travaliu“, pentru casa de nașteri, casă de nașteri.

Dotarea cu aparatură medicală pe care circumscripția sanitară o are în prezent este incomparabil mai bună decît cea pe care o poseda punctul sanitar.

De unde înainte acesta se reducea la un număr de cîteva seringi, pense și bisturie, în prezent circa sanitară, pe lîngă trusa sanitară, trusa chirurgicală, trusa pentru asistat nașterile și trusa oftalmologică, posedă microscop, lampă pentru raze ultraviolete, masă ginecologică, lavoare speciale, aparatură D.D.D. pentru lupta în focarele de boli transmisibile.

Casă-vilă construită la Vulcana Băi, după 23 August 1944.

Personalul calificat cu care este încadrat în prezent circumscripția sanitară se compune din șapte persoane :
un medic de medicină generală,
un asistent medical principal,

o soră pentru ocrotire,
o asistentă medicală,
o moașă,
un agent dezinfectant,
o îngrijitoare.

Rezultatele activității noii circumscripții n-au întârziat să se arate. Pe raza acestei comune ca și pe cuprinsul întregii țări, s-a realizat o simțitoare îmbunătățire a stării de sănătate a locuitorilor.

Astfel : natalitatea este în jurul cifrei de 24,1‰,
mortalitatea generală nu depășește 8,9‰,
excedentul natural fiind de 12,8‰.

Mortinatalitatea este în prezent 0, iar mortalitatea infantilă atât de ridicată altădată, s-a redus la 3,3‰.

Activitatea circumscripției sanitare, îndeosebi de prevenire a bolilor, educația sanitară, la care se adaugă noile condiții de viață au făcut ca bolile cu extindere în masă, ca tuberculoza, sifilisul, să se reducă foarte mult, în timp ce alte boli cronice grave, care erau urmarea alimentației insuficiente și dezechilibrate de altădată, cum era pelagra și gușa, să dispară cu desăvârșire.

Ca urmare a îmbunătățirii asistenței medicale a crescut media de vîrstă, crescînd astfel sporul mediu anual de populație.

B. Perspectiva dezvoltării comunei Vulcana Băi

După ce în capitolele de pînă aici am văzut întîmplările din trecut care arată lungă și dîrza luptă a strămoșilor noștri cu tot felul de greutăți și după ce am arătat pe scurt care este starea de azi a satelor, capitalul omenesc și baza materială, lată-ne ajunși la capitolul în care vom încerca să deslușim cum se vor dezvolta în viitor aceste sate. Vom încerca să vedem îndeosebi cum vor trăi oamenii ce locuiesc aici, cum vor arăta locuințele lor, care vor fi dotările din punct de vedere arhitectural și edilitar, cu un cuvînt, care va fi felul de viață al locuitorilor.

Pentru a putea face anticipări asupra viitorului comunei, cu șanse de a fi cît mai aproape de adevăr, este necesar să reluăm aici, mai precis, mai științific, unele date amintite în descripția generală anterioară, cu privire la starea de azi a satelor.

Populația de perspectivă. Vom începe cu factorul cel mai important, al unei așezări omenеști, cu omul.

Cum se va dezvolta populația în viitorii ani ? Pentru aceasta vom pleca de la mișcarea naturală și migratorie a populației din ultimii ani :

<i>Mișcarea naturală în anii</i>	1968	1969	1970	1971
născuți vii	82	95	62	91
decedați	33	35	36	23
decedați sub 1 an	7	4	2	4
Sporul natural	+49	+60	+26	+68
născuți morți	1	3	1	0
căsătorii	16	29	17	16
divorțuri	1	1	0	1
<i>Mișcarea migratorie</i>				
sosiți	5	15	8	16
plecați	28	43	48	52
spor migratoriu	-23	-28	-40	-36
spor total	+26	+32	-14	+32

Deși sporul migratoriu este negativ, pentru că numărul celor plecați e de câteva ori mai mare decât al celor sosiți, acest spor migratoriu e compensat de cel natural, care este mult mai mare.

Această emigrare a populației tinere către orașe explică de ce sporul de creștere al populației comunei face să fie relativ mic

Populația pe sexe între anii 1967—1972

	1967	1968	1969	1970	1971	1972
Total	3 136	3 178	3 201	3 233	3 219	3 251

Indici înregistrați în ultimii ani

1965—66	1966—67	1967—68	1968—69	1969—70	1970—72
-3,3	-0,6	+20	+8,7	+0,6	+57

Spor mediu pe ultimii 7 ani $\frac{-3,3-0,6+20+8,7+0,6+57}{7}$ în ultimii 2 ani=11,8

Acest spor mediu la mie de 11,8, raportat la sporul mediu, care pe țară e de 21,1‰, este un spor mediu mic și cu variații destul de mari. Între 1965 și 1967 sporurile sînt în scădere, pentru ca dintr-odată să se ridice foarte mult, la 20‰ în 1968, apoi iar să scadă și în ultimii 2 ani 1971 și 1972 să ajungă la 28,5‰.

Analizându-se evoluția populației în ultimii ani și pe baza sporului natural, apreciindu-se un spor mediu de 11,8‰ pe an, populația rezultată va fi în viitor aproximativ următoarea :

$$\text{În anul 1975 va fi} = \frac{3\,415 + 3 + 11,8}{1\,000} = 3\,536 \text{ locuitori}$$

$$\text{În anul 1980 va fi} = \frac{3\,536 + 5 + 11,8}{1\,000} = 3\,744 \text{ locuitori}$$

$$\text{În anul 1985 va fi} = \frac{3\,744 + 5 + 11,8}{1\,000} = 3\,965 \text{ locuitori}$$

Această populație probabilă, analizată pe principalele grupe de activități, se va prezenta astfel :

În anul 1975 au fost grupa A (activi de bază) . . .	1 486 (42%)
grupa B (activi de deservire) . . .	353 (10%)
grupa C (neproductivi) . . .	1 697 (48%)
Total	3 536 locuitori

În anul 1980 vor fi :

Grupa A —	1 573 (42%)
Grupa B —	374 (10%)
Grupa C —	1 797 (48%)
Total	3 744 locuitori

În anul 1985 vor fi grupa A industrie	1 172
agricultură	500

Total	1 672 (42%)
Grupa B	390 (10%)
Grupa C	1 903
Total	3 965 locuitori

Pe baza acestor elemente se apreciază că în anul 1985 populația activă a comunei Vulcana Băi, va fi repartizată astfel pe grupe de activități :

Activi în industrie, agricultură și alte activități locale	572
personal de deservire	390
activi în deplasare	1 100
Total	2 062

Excedentul de activi de 1 100, va fi recrutat din cadrul personalului agricol particular, care oferă un excedent de forță de muncă ce va putea fi orientat spre industriile din apropiere. Procentul mic de activi existenți astăzi în deservire, de-abia 2,6‰ se va mări în

viitor în funcție de îmbunătățirea nivelului de dotare, pînă la 10% din activi. În numărul locuitorilor activi în agricultură, 500 în anul 1985, se vor include atît cei ce lucrează efectiv în gospodăriile individuale, cît și o parte din populația feminină și masculină care au altă activitate de bază și care lucrează ocazional în acest sector.

Căminul cultural din satul Vulcana Băi.

Rezultă că această parte din populația activă în agricultură constituie o rezervă de forță de muncă ce poate fi orientată fie către activitatea industrială din zona Fieni—Pucioasa—Doicești—Tîrgoviște, fie în mai mică măsură desigur, către activitatea de deservire a comunei și eventual cea legată de sectorul balnear, la nivelul condițiilor existente, dar îmbunătățită.

Acest lucru e posibil deoarece specificul agriculturii de aici, bazată pe creșterea animalelor și pomiculturii, necesită o forță de muncă relativ redusă ca număr.

Pe de altă parte, va fi nevoie să se orienteze activitatea agricolă spre cultivarea intensivă a terenurilor, cu speciile cele mai valoroase de pomi, care se potrivesc cu condițiile de relief, de sol și de climă de aici, precum și spre valorificarea cît mai complexă a fructelor obținute.

Se consideră că și o parte din populația angajată în industrie, și chiar acci care fac naveta zilnic, se poate ocupa în timpul liber cu pomicultura și zootehnia.

Vetrele satelor în perspectivă. În acești ani, cînd țara noastră cunoaște o dezvoltare fără precedent în istoria ei, și comuna Vulcană Băi, ca toate celelalte comune de pe întinsul patriei noastre, se dezvoltă armonios, conform planului de sistematizare a localităților rurale. Pe baza acestui plan, locuitorii își propun să îmbunătățească, în primul rînd, structura actuală a vetrelor satelor, care formează comuna.

Vatra existentă a satelor Vulcană Băi și Neculăești, care este de 153,6 ha, cu o folosire destul de nerațională a acestei suprafețe, va trebui neapărat restructurată, în sensul apropierii spre centrul civic al satului a populației răspîndită la periferia actualei vetre.

Comuna își propune să restrîngă în viitor vatra satului Vulcană Băi, la o zonă de locuit care să nu depășească 90 ha. În afară de zona de locuit propriu-zisă, vatra va mai cuprinde însă aproximativ 21 ha. Suprafața destinată protecției față de pîrul Vulcană, care prezintă pericol de inundație, precum și cca 8 ha care reprezintă zona verde de agrement existentă ce se va menține, îmbunătățindu-se.

Toate aceste suprafețe, cumulate, care vor alcătui viitoarea vatră a satului, va însuma 101 ha, ajungîndu-se la o densitate de 27,7 locuitori la ha față de 12 locuitori la ha, existentă în prezent.

Densitatea este obținută din numărul populației viitoare raportată la vatra satului dimensionată în viitor.

Noi dotări necesare în viitor. Dacă suprafața locuibilă de 11 m.p. pe locuitor este oarecum mulțumitoare, iar dinamica construcțiilor, de 22 case în ultimii 5 ani, de asemenea, dotările administrative și obștești, cele sanitare, culturale, comerciale și altele sînt încă insuficiente.

În satul Vulcană Băi, dotările existente sînt relativ grupate, creîndu-se un centru, element ce în viitorul apropiat trebuie dezvoltat printr-o cît mai judicioasă organizare a spațiului, prin amenajări speciale ale terenurilor de construcție, care în mare parte sînt afectate de alunecări.

Construcția noilor obiective care se vor grupa în jurul centrului existent se vor desfășura în două etape, după urgența nevoii dotării respective.

Dotările administrative și obștești necesare în prima etapă :

- a) Terminarea noii școli cu opt clase.
- b) Amenajarea unei săli de gimnastică și a unui atelier în clasele rămase libere, după mutarea elevilor în noua școală.
- c) Construirea unei grădinițe cu două clase, cea veche fiind amplasată impropriu, într-o sală a căminului cultural.

Se propune pentru etapa a II-a :

Construirea unui nou local pentru consiliul popular, pe amplasamentul celui vechi, care să cuprindă și sediul P.C.R. și U.T.C. precum și camera pentru oaspeți.

Dotări medico-sanitare. Mai întâi amenajarea unui dispensar veterinar, într-o clădire existentă în partea de sud a satului, apoi mutarea dispensarului uman, care are un local propriu, cu spațiu suficient pentru toate formațiile sale în prezent, dar este așezat cu totul nepotrivit, nu numai pentru ambele sate ale comunei, pe care trebuie să le deservească, dar este greu accesibil chiar pentru satul Vulcana Băi în care este situat.

Noul local al dispensarului uman, care va fi amplasat pe unul din spațiile libere din centrul satului, va cuprinde și punctul farmaceutic, precum și baia comunală cu 16 dușuri.

Dotările culturale. Comuna va construi în viitor, un cinematograf cu o sală specială, cu cca 160 locuri, care să aibă un amplasament convenabil, în centru.

Dotări comerciale. Se consideră necesare următoarele obiective comerciale :

- a) Un complex amplasat lângă Consiliul popular existent.
- b) O piață în zona noului centru, aproximativ la jumătatea distanței între magazinul comunal și centrul comunal existent.

Într-o etapă următoare ar fi necesare :

- a) Un complex de deservire, amenajat în clădirea existentă a bufetului.

- b) Un local pentru alimentația publică, fiind amplasat pe locul actualului magazin mixt.

Alte dotări. Fără a avea caracter de urgență, apar totuși necesare :

- a) Amenajarea parcului comunal existent.
- b) Organizarea unui spațiu verde, cu chioscuri de dulciuri și răcoritoare, de artizanat, lângă magazinul mixt.

Se prevede o zonă de industrie locală, care să conțină depozite de fructe, cuprind de uscat fructe, moară, joagăr, zonă care să fie

amplasată între Vulcana Băi și Vulcana de Sus, pentru a fi ușor accesibile locuitorilor ambelor sate.

Satul Vulcana de Sus își va construi în prima etapă, un magazin cu bufet, apoi se impune extinderea actualului cămin cultural, devenit de pe acum neîncăpător și construirea unui punct sanitar, de care se simte nevoie.

Se vor schimba și în Vulcana de Sus rețelele pe stâlpi de beton centrifugat și vor fi înlocuite posturile de transformatori.

Drumurile. Locuitorii comunei Vulcana Băi sînt deosebit de interesați de starea drumurilor și străzilor.

Drumul comunal a trebuit să fie modernizat, deoarece face legătura între DN 72 și DJ 702, Tîrgoviște—Voincești—Cîmpulung Muscel. Este necesară modernizarea acestui drum comunal întrucît prezintă atît importanță economică cît și turistică.

Se impune organizarea, amenajarea și completarea unei rețele corespunzătoare de drumuri, care să asigure legătura directă a comunei și a obiectivelor turistice, cu drumurile republicane principale.

La fel de necesară este și îmbunătățirea drumurilor secundare.

Străzile principale care au profil transversal de tip I, adică cu partea carosabilă de 6 m lățime, vor fi îmbrăcate și ele cu asfalt pe o fundație de balast, sau pe fundația existentă.

La acestea se va continua construirea de trotuare începută, de o parte și de alta a drumului, cu lățimea de 1,5 m—2 m.

Străzile secundare de tip II vor trebui să fie și ele amenajate corespunzător.

Alimentația cu apă a comunei. Dacă dotările amintite mai sus vor putea fi realizate fără îndoială conform planificării, alimentația cu apă potabilă a comunei, constituie o problemă greu de rezolvat, o sarcină greu de îndeplinit, pentru locuitorii de aici.

Capacitatea hidrologică a unei zone este condiționată de porozitatea straturilor, de suprafața pe care o oferă aceste straturi, de gradul de neuniformitate granulometrică a straturilor care colectează, înmagazinează, sau lasă să treacă apa prin ele.

Cum se prezintă situația din acest punct de vedere la Vulcana Băi? Cercetările geologice minuțioase, prin sondeje repetate, motivate și de existența apelor mineralizate în profunzime, arată o situație complet nesatisfăcătoare pentru Vulcana Băi.

După rezultatele acestor cercetări, zona acestei comune se situează pe o formă structurală „*anticlinală*”. Aceasta ar însemna mai pe înțelesul tuturor, că zona comunei se află pe partea convexă, pe cocoșa unei cute pe care o fac straturile tari și impermeabile din adîncime, care nu permit înmagazinarea, stringerea apei.

Consiliul popular al Comunei Vulcana-Băi.

În ceea ce privește structura, compoziția straturilor, concluziile geologilor sînt tot așa de nefericite.

Straturile subsolului sînt constituite din elemente cu structura granulometrică fină. Finețea materialelor de compoziție (marnă), fac ca apele să nu se infiltreze în profunzime pe verticală, ci să se scurgă repede pe versanții văilor, antrenînd materialul fin din pătura superficială, erodînd versanții văii.

Neputîndu-se stabili o comunicare între apa de la suprafață și straturile din profunzime, acestea rămîn sărace în apă făcînd imposibilă instituirea unei captări de apă, suficientă pentru alimentarea cu apă potabilă a comunei.

De altfel aceste concluzii ale oamenilor de știință nu constituie o surpriză pentru locuitorii comunei. Acest răspuns constituie o confirmare a experienței lor, care știu că în perioadele de secetă prelungită, apa din fîntîni, ca și a pîraielor, scade pînă aproape de dispariție, creînd o problemă serioasă pentru asigurarea apei de băut a oamenilor și a animalelor.

O altă consecință a fineței aluviunilor și a nepermanenței cursurilor pîraielor existente este și imposibilitatea construirii avantajoase a unei canalizări, spun mai departe geologii.

Pîriul major Vulcană, avînd un curs nepermanent și cu aluviuni fine, nu permit construirea unor puțuri absorbante și nici pîriul nu asigură debitul de apă necesar așa încît să poată fi folosit ca emisar, cum zic specialiștii, adică nu are apă continuă și suficientă care să poată căra impuritățile pe care le-ar aduce canalele în el.

Iată cum aceleași straturi impermeabile, dure, ale subsolului care îngreunau atît exploatarea apei minerale pentru băi, ridică piedici de neînvins și cînd e vorba de procurarea apei de băut a locuitorilor comunei.

Pentru alimentarea cu apă sînt două posibilități :

Apa să fie adusă prin conducte de aducțiune, din conducta ce merge de la Răteți la Șotînga, sau alimentarea cu apă să continue a se face din puțuri, iar canalizarea să se rezolve prin amenajarea de fose septice (gropi) vidanjabile și puțuri absorbante, situație care ar face imposibil progresul în ceea ce privește confortul, modul de viață, acum cînd în toată țara se pune problema dispariției diferențelor mari dintre sat și oraș.

Desigur că locuitorii comunei Vulcană vor voi să aleagă prima soluție, a apei adusă din munte, dar investițiile necesare sînt într-adevăr foarte mari.

Apoi se pune problema canalizării, care nu e mai puțin costisitoare, dar care ar putea fi înlocuită un timp, cu puțuri absorbante, apa din precipitații fiind condusă la pîriu prin șanțuri și rigole.

Capitolul VIII

Obiective turistice

și feciorii lui, vor să zidească o „*minăstire*”, iar o carte de întărire a lui Șerban Cantacuzino voievod, din 1687, scrie însă, „*schitul*” de la Vilcana, iar în hrisoavele domnești de acordare de milă, începînd cu cel din 1693, se zice „*minăstioara*” și mai departe predomină numele de schit. Ghenadie, egumen la Bunea și Fusca, în jalba lui din 1792, vorbește chiar de „*schitișoare*”.

În cartea de hotărnicie, întocmită de C. Berindei în 1787, întîlnim prima dată, „*sfințitul schit al Vilcănii, ce îi zice Bunea*”. De atunci apare din ce în ce mai des numele de Bunea, alături de Vilcana. În actele privind aplicarea legii agrare din 1864, se întîlnește cînd „*schitul*”, cînd „*minăstirea*” Bunea. Localnicii spun însă de obicei, „*Minăstire*”, „*Plaiul Minăstirii*”, „*Pădurea Minăstirii*”, „*La Minăstire*”.

În legătură cu numele schitului, vom aminti și discuția la care a dat naștere titlul de „*vel armaș*” dat lui Bunea Grădișteanu care l-a zidit, pe care îl găsim în inscripția din pridvor : „*Schitul Bunea*”

unde se onoară și se prăznuiește patronul Sf. Mihail și Gavril, s-au zidit din temelie de fericitul întru pomenire jupin *vel armașu Bunea Grădișteanu*“. Era ctitorul armaș sau nu? Din istoriografie, nu se știe ca acest boier să fi avut dregătorie de armaș. În schimb e foarte bine cunoscut ca armaș alt Bunea, feciorul lui Nica, nepot de fiu al lui

Bunea ctitorul schitului. Dar acest Bunea, într-adevăr mare armaș, a avut această dregătorie târziu, pe vremea lui Constantin Vodă Brîncoveanu, când schitul fusese zidit de mult și deci nu despre acesta poate fi vorba. Trebuie să ținem seama însă că această pisanie e din 1785, o sută și mai bine de ani, după întemciere.

E posibil ca poporul să fi preferat acest titlu sonor, de „armaș“, deși e îndoielnic că știau bine cu ce se îndeletnicea acest armaș, dar care ducea cu gândul la „arme“, „armate“ și lupte, bineînțeles cu turcii. Legenda leagă chiar ridicarea schitului de peripețiile unor astfel de lupte cu turcii, ceea ce nu e adevărat.

Drumurile către schit, din vechime sînt potecile de pe plaiurile, care plecînd din patru părți, urcă și se strîng în vîrfu dealului Vîlcana. Din satul Vulcana Băi se poate ajunge plecînd din parcul situat în partea de apus a satului, pe o potecă care după cîteva ocolișuri dă în Plaiul Minăstirii, ce duce printr-o pădure de fag, pînă la vîrf, unde se află biserica. Pe acest plai se află și un anevoios drum de

care. Mergînd domol, urcuşul nu ţine mai mult de o oră. Numai în două locuri: la „Vizuină” şi la „Butura Neagră”, poteca suie mai greu.

Dar se poate merge la schitul Bunea plecînd şi din satul Gura-Vulcânii, pe o potecă tot aşa de umblată ca şi prima. Acesta e drumul celor care urcau dinspre miazăzi şi aceştia nu erau şi nu sînt nici azi puşini. Sînt locuitorii din Brăneşti (ai căror strămoşi au fost ctitori), din Vulcana-Pandele şi alte sate din jur. Se urcă pe la Piscul Tătarului şi se ţine poteca pe Plaiul Jidovului, care te scoate în vîrf, la schit. Calea pe aici e ceva mai lungă, în schimb e mai domoală, mai uşoară.

Fie că urci pe o parte, fie pe cealaltă, dai de o poienită aşezată numaidecît sub vîrfurile dealului, pe care strejuia pînă nu de mult un bătrîn şi uriaş stejar ce se vedea de pretutindeni, căruia locuitorii satelor din jur îi ziceau „Comănac”. Aici, sub acest copac nemaipomenit de mare, pe care oamenii îşi amintesc că în tinereţe, mulţi înşi trebuiau să-şi înlanţuie braţele pentru a-l cuprinde, se afla o masă mare, rotundă cioplită din piatră, pe picioare tari de stejar, iar de jur împrejur gropi, săpate de cei care căutau „comori”.

Aci printre pomii rămaşi din ograda de odinioară, pe neaşteptate apare biserica, bisericuţa, atît de mică încît cei care o văd înflăcăra, încearcă o dezamăgire.

Istoricul. Am povestit mai pe larg în istoricul satului Vulcana (de Jos) cum încă înainte de domnia lui Matei Basarab, în anul 1622, boierul Vilcu din Orbeasca, proprietar pe atunci în satul Vulcana, a mers împreună cu feciorii săi la moşnenii din Brăneşti, şi au cerut să cumpere dealul Vulcanii pentru a zidi o minăstire, cum aceştia au făcut danie tot dealul cerut şi cum după moartea boierului Vilcu nu s-a mai gîndit nimeni la minăstire timp de 32 de ani.

De-abia în anul 1654, Bunea fiul lui Vilcu din Orbeasca s-a hotărît să ridice biserica făgăduită.

De ce tocmai atunci ?

Legenda care a circulat în popor, acceptată şi de unii oameni cu carte, care spune că biserica ar fi fost zidită de Bunea, drept mulţumire că acolo ar fi scăpat de urmărirea turcilor, n-are nici o întemeiere.

Istoria nu cunoaşte nici o expediţie turcească la noi în acea vreme, în schimb e foarte probabil ca Bunea să se fi adăpostit pe aceste locuri ferite şi bine cunoscute de ei, nu de turci, ci de frica seimenilor răsculaţi, de furia cărora au pierit atunci mulţi mari boieri. Seimenii lui Matei Basarab au început răscoala îndată după lupta şi biruinţa de la Finta din 17 mai 1653. Erau nemulţumiţi pen-

tru că nu li se plătise solda pe două luni așa cum le făgăduise domnul înainte de bătălie (1).

„...vinuind dorobanții pre Ghinea vistierul și pre Radu armașul, zicînd că ei nu lasă pe Matei Vodă să le dea lefile, li cerca să-i prinză, să-i omoare, iar ei de frică s-au fost ascuns în casă la Matei Vodă, iar dorobanții și seimenii, i-au căutat prin toate casele, pînă i-au găsit și i-au scos bătîndu-i, pînă i-au dus afară den tîrg, unde erau toți strinși : acolo i-au sfărîmat cu săbiile“.

„Atuncea s-au dus și la Socol Cornățeanu și găsindu-l în casa lui bolnav, l-au omorît ; și casele lor le-au prădat rău și se îngrozise toți boierii de frica lor“ (2).

Oare au fost omoriți acești boieri numai pentru că dorobanții și seimenii erau „nește porci obraznici“ ?

Iată ce zice o altă cronică scrisă nu mult după aceea, despre cei uciși : «Că Ghinea (poreclit Tucala) (3) era grec, lăcătar de la Ru-mele și încă de mic își dobîndi această poreclă, ce-i zic Tucala ... acesta încetîșor spre ascuns, ca un diavol, cerca pre Matei Vodă, zicîndu-i : „Dă ți-e voia să faci bani mulți, fă-mă vistier mare și vei cunoaște mult folos, că-ți voi face bani mulți...“ Matei Vodă plecă-și urechea și-l făcu vel vistier, dîndu-i toată puterea în mîna lui. Atunci aive a-și arăta toată răutatea și se făcu ca un lup, trimițînd în toate părțile de pradă pre mari și mici fără nici o drep-tate și făr de nici o milă“ (4).

„Iară Radu armașul, poreclit Vărzaru (5) era de moșie rumân. Și tată-său era grădinariu de verze la Ploiești... Acesta era un om îndrăcit și făr de rușine și iubitor a vărsa sîngele oamenilor... Început-au a-și arăta veninul asupra săracilor...“ (6)

Deci nemulțumirea era mult mai veche și mai adîncă, roada tîrzie a „semei talerului“, așezată în timpul domniei lui Matei Vodă de care am amintit.

Răscoala înăbușită un timp, după intrarea în țară a armatei lui Rakoszi, a reînceput, întinzîndu-se în toată țara și devenind și mai înverșunată după moartea lui Matei Basarab, (1 aprilie 1654) dovadă că nemulțumirea nu era îndreptată numai contra acestui domn și a celor 2—3 boieri amintiți.

După uciderea acestor boieri, răsculații au început să atace și casele altor boieri mari și sfețnici ai domnului, nu s-au mulțu-mit cu uciderea acestor mari boieri, ci au atacat și casele pe care le-au prădat. (7).

Iată, aceștia erau „turcii“, credem noi, de teama cărora se refugiase Bunea vistierul la Vulcana. Aci și numai aci, în satul as-cuns în mijlocul pădurilor fără sfîrșit, se putea simți boierul la adăpost. Ar fi avut poate ocrotire și la Răzvad, unde avea doar

moșie Socol vel clucer Cornățeanu, cuscrul lui Bunea vistierul, a cărui fiică Anca se căsătorise înainte de 1643 cu Ianache fiul lui Socol, dacă acesta n-ar fi fost omorât și el de către seimeni, împreună cu fiul său Cirstea și poate chiar cu ginere-său Ianache și casa nu i-ar fi fost jefuită și ruinată. Satul Grădiștea care încă nu devenise „temeiul” lui Bunea, nici vorbă să-i fi putut da adăpost. Satele din apropiere, Herăști, Frâșinet, Gușteru, fuseseră și ele cuprinse de răscoală (...).

Acestea sînt întimplările care au avut loc în țară înainte de zidirea schitului Vulcana de către Bunea și care amenințau viața boierului, aducîndu-i aminte de Vulcana.

Spaima provocată de singeroasa răscoală a seimenilor, peripețiile refugiului, amintirile răscolite, despre vremea cînd încă tînar, însoțea pe tatăl său pe aceste locuri, l-au determinat pe Bunea să ridice însfîrșit biserica făgăduită de atîta vreme.

Faptul că această bisericuță este o construcție destul de modestă, lasă impresia că a fost ridicată la repezeală, pentru a scăpa de obligația morală față de memoria tatălui său, precum și de moșnenii din Brănești, care îl sîcîiau, amintindu-i de făgăduiala făcută, ori de cîte ori aveau prilejul.

Scaunul țării era tras din ce în ce mult către București, iar Bunea mare vistier acum, trebuia să stea și el la curte în preajma domnului. Așa se face că Bunea se gîndea tot mai mult să-și așeze „temeiul” la Grădiștea, care era mult mai aproape de București.

Și în adevăr în Grădiștea de Ilfov a înălțat Bunea o biserică mare și frumoasă și tot acolo și-a zidit și casa, pe măsura rangului și avuției sale (9).

Dar Vulcana n-a fost uitată de boierii urmași ai lui Bunea, care de acum înainte încep să-și zică Grădișteanu ...

În jurul dealului Vulcaniei ia ființă moșia minăstirii.

În vremea cînd s-a zidit minăstirea Vulcana, sursa principală de venituri o constituia pămîntul, de aceea boierul Vilcu din Orbeasca, atunci cînd s-a gîndit la ridicarea ei, prima grijă a fost să-i asigure un teritoriu, din al cărui venit să poată trăi. Ulterior, pe măsură ce gospodăria minăstirii a crescut, aceasta poseda și alte bunuri, dar pămîntul rămînea principala sa avuție. Aproape totalitatea bunurilor minăstirii au provenit din daniile făcute, atît de unii boieri, dar și de oameni modești, de moșneni. Vom înșira aici în ordine cronologică, de către cine, cînd și ce daniile au fost făcute minăstirii Vulcana.

1. Prima danie făcută minăstirii Vulcana a fost a moșnenilor din Brănești din aprilie 1622, cu zapis în regulă, în împrejurările arătate într-un alt capitol. Acest teritoriu era cuprins în linii mari

între apa Vulcanului spre răsărit și afluenții acesteia, Valea Cînelui spre miazănoapte și valea Vărsăturii la miazăzi iar spre apus hotarul Pietrarilor. Acest pămînt al moșnenilor din Brănești a constituit simbul domeniului în jurul căruia s-au grupat și alte dăni. (10).

2. Peste un an în 1623 se adaugă dania făcută de Nedelea și fiul său tot din Brănești. Ei donează o sfoară de pămînt pe lângă proprietatea moșnenilor Bran, Ianotă și tovarășii lor. Pornea tot de la Piscul Tătarului, dar pe partea stîngă a apei Vulcanului și mergea pînă în apa Ialomiței. (11).

3. Dania lui Bunea vistierul este însăși biserița pe care a clădit-o în 1654. Nu știm ca el să fi făcut danie vreă bucată de pămînt, dar el este cel care a înzestrat-o cu cele necesare cultului și traiului călugărilor și tot el este cel care a asigurat și ulterior viața minăstirii. De altfel Bunea a încetat din viață la scurt timp după zidirea bisericii de la Vulcana și cea din Grădiștea (1658). După 1660 am văzut că nu mai apare în documente.

4. Fiul cel mare al lui Bunea ctitorul, *Vilcu vornicul* care rămînînd stăpîn la Vulcana, reface biserica și face danie o parte din moșia Vulcanului. Dacă Vilcănita rămîne ca zestre fiicei sale Marga, atunci dania lui trebuie să fi cuprins partea dintre Valea Cînelui și Vulcana, care era lângă moșia mai veche a minăstirii. Această donație trebuie să se fi făcut pînă în anul 1679, cînd Vilcu vornicul a fost ucis. Nu avem un document din acea vreme, dar dintr-o plîngere a ctitorilor și moșnenilor din Brănești, din 25 aprilie 1798, către domnie, aflăm că boierii Bărbătești încalcă hotarele moșiei: „Toată moșia Oprii postelnicului și frăține-său Cîrstea au venit la mîna dumnealui vornicul, care alăturînd-o cu celelalte părți de moșie, ce le avea de cumpărătoare, *le-au închinat danie Sfîntului schit Vulcana*, ce l-au ridicat dumnealui din temelie...” (12).

Această danie a lui Vilcu, care cuprinde livezi și finețe, aducea un venit însemnat minăstirii, care pînă atunci afară de sfoara de moșie din Lunca Ialomiței de la Nedelca, avea numai păduri.

5. Staico, feciorul lui Stan Ciogara din Sătenii, și cu soția lui Ilina, aveau de la părinți, în dealul Sătenilor o vie cu o livadă. În 1687, fiind bătrîni și neavînd copii, s-au hotărît să dea această vie schitului Vulcana, pentru ca să fie pentru ajutorul schitului și hrana călugărilor. Era în vremea domniei lui Șerban voievod, care și dă schitului Vulcana o carte de întărire a stăpînirii acestei vie (13).

6. În timpul domniei lui N. Mavrocordat, dintr-o scrisoare din 5 mai 1716, aflăm că fiul lui Nica Grădișteanu, Constantin, care s-a călugărit sub numele de Climent, dăruise minăstirii Vulcana partea sa dintr-o pîvniță din Tîrgoviște, iar acum nepotul lui Șerban se

de ani, toată viața, se străduise Proca cupețul să strângă avere, pentru a o pierde apoi și a sfârși călugăr, sărac.

Apoi după o stăpînire de 15 ani a acestor moșii, de către Bălașa, dintr-un act din 28 octombrie 1723, (la un an deci după dania lui Mihai Cantacuzino) aflăm că Manda slugereasa, fiica lui Vintilă Corbeanu, închină schitului Vulcana și egumenului Climent Grădișteanu de acolo, partea sorei sale Bălașa jupîneasa medelnicerului Mihai Macriș. Această moșie din Brănești, fostă a lui Proca cupețul care se hotăra cu moșia minăstirii Vulcana și care a fost închinată împreună cu toți rumânii a mărit și mai mult domeniul acesteia, (17).

9. În 1740, Gheorghe al lui Vasile Abagiul, dă o scrisoare mitropolitului Neofit, prin care închină sfintei minăstiri Vulcana, o livadă pe care o avea tatăl său de la nașul Cîrstea clucerului din Săteni. El face danie aceeași livadă care se găsea la Piscul Moreni (Moarea ?) pentru ca să fie pomeniți părinții săi. (18).

10. Dintr-o carte de alegere și hotărnicie a schitului Vulcana făcută în 1787 septembrie 25, aflăm că Ilie, Mihai și Toma din Cucuteni, făcuseră o jalbă la domnie, pentru că Soare vâtaful, cu fratele său și cu alți cetăși din Pietrari, le impresurase atît moșia lor din Vulcana pe care o aveau moștenire, cît și *dania pe care o făcuse tatăl lui Ilie, schitului Vulcana*. Rezultă că această sfoară de moșie dăruită de tatăl lui Ilie din Cucuteni, trebuie să fi fost spre hotarul cu Pietrarii, din moment ce a putut fi încălcată de Soare vâtaful și ceilalți din Pietrari (19).

La aceste danii, făcute în timp de peste 150 de ani, care ne sînt cunoscute pînă astăzi se adaugă unele cumpărături, este vorba de cumpărarea a două locuri de vie în dealul Doiceștilor pe lingă via pe care schitul Vulcana deja o stăpînea din 1687, de cînd o dăruise Staico și cu soția sa Ilina.

În 1766 aprilie 15, Ion al lui Petriman din Săteni, vinde schitului niște saduri de vie în dealul Doiceștilor. (20).

La 9 mai 1766, același Ion al lui Petriman din Săteni vinde niște răzoare de vie schitului Vulcana. (21).

În 1767 februarie 3, Dragotă, cu soția sa Marina și copiii au vîndut trei răzoare de vie, saduri, în dealul Doiceștilor pe din sus de via schitului, dînd zapis la mîna papei Sofronie, de la schitul Vulcana. (22).

Se vede că stăpînii moșiei schitului, care la acea dată era mitropolia din București, se pricepea foarte bine la treburile negustorești. Vinderea vinului care era un monopol al minăstirii la Vulcana aducea desigur un frumos venit, dacă ne amintim că în mîile domnești date minăstirii, erau scutite de vinărici trei sute de vedre

de vin și nu știm dacă vilele schitului produceau numai cantitatea scutită de impozit sau mai mult.

Privilegiu și mile domnești către mănăstirea Vulcana.

Se încheiasc domnia lui Șerban Cantacuzino, despre care cronică spunea că datorită fiscalității excesive: „Sărăcii plingia și plinia tot ce le cerea, că era legați de stâlpi, ce era înfipti la pușcărie înlăuntru și afară, de-i bătea cumplit...“ (23).

Dar și domnia următoare, a lui Constantin Brîncoveanu, s-a caracterizat prin aceeași aspră fiscalitate, care înlesnea abuzurile și nu numai stringătorilor mărunți de biruri, birari, zapcii, dar și marilor boieri, cărora voievodul le încredințase stringerea dărilor din județe. Însuși Constantin Brîncoveanu reproșa lui Constantin Știrbei, rudă a sa și mare clucer: „Ai luat județul Dîmbovița (pentru stringerea dărilor) l-ai prădat de n-a rămas ca un sat, l-am luat acela și ți-am dat Teleormanul și mai rău l-ai făcut.“ (24).

Despre locuitorii Vulcanei nu găsim scris nimic, decât ceea ce citim printre rîndurile documentelor, zapiselor încheiate cu ocazia trecerii pămîntului și odată cu el și a rumânilor, de la un stăpîn la altul. De aci înainte se vor adăuga și documentele care privesc mînăstirea Vulcana.

La început traiul călugărilor în această mînăstire nu putea să fie ușor. Pădurea seculară care acoperea în întregime dealul, ca și astăzi, făcea loc cu zgircenie unei curături, în jurul bisericii, unde călugării, meșteri în altoit pomi, sădiseră meri, peri, pruni. Viței de soi nu îi pria aici. Folos mai mare aveau de la stupi, oi și vite. Țara trecea prin vremuri grele și mînăstirile fuseseră și ele puse la bir. Așa se face că s-au îndemnat și călugărașii de aici să ceară milă domnească și au izbutit.

Primul care acordă unele scutiri și privilegii, cunoscute pe atunci sub numele de „milă“ este Constantin Brîncoveanu, care prin hrisovul din anul 1693, scutește de dijmă o sută de stupi, de oierii o sută opt oi și de vinărici o sută de vedre de vin. Sînt interesante aceste cifre pentru că ne arată care era venitul gospodăriei mînăstirești în acea vreme. Dar mai prețioase informații obținem din încuviințarea pe care o dă mînăstirii pentru a ține patru „ungureni“ cum erau numiți transilvănenii. Vom cita acest capitol: „Și să aibă a-și țincarea lingă sfînta mînăstire și patru oameni străini, ungureani, să fie de ajutor și de lucrul ce va trebui mînăstirii, iar de către domnia mea, să le fie acești oameni în pace și ertați de bir mărunț de țară, de miere cu ceară, de găleata cu fin, de zahareale, de surseturi și de cară de oaste, de birul oștii, de birul lefilor, de birul haraciului, de lipsa haraciului, de vel seama, de seama a doua și a treia, de cheltuiala visteriei, de birul untului, de poclonul hanului și al sultanului.

de rînduiala vacilor și a oilor, de rumptorile și sataralele ce se pun pre seliște, de podvoade, de mertice, de conace, de cai de olac și de alte dajdii și rînduiale, ori cîte ar mai fi preste ani, în țara domniei mele. De nici unele, nici un val și nici o bintuială să nu aibă“.

Și documentul motivează această milă : „pentru că această sfîntă minăstioară, fiind într-un loc sihastru și neavînd nici moșii, nici rumâni, nici alt venit de nicăiera, nimic și viind călugărașii de la această sfîntă minăstioară la domnia mea, cu mare rugăciune, pentru lipsa și sărăcia lor“ . (25).

Din înșirarea în hrisov a nenumăratelor biruri și obligații de care erau iertați acești ungureni, ne putem da seama cîte îndatoriri aveau ceilalți locuitori din Vulcana, care nu erau scutiți.

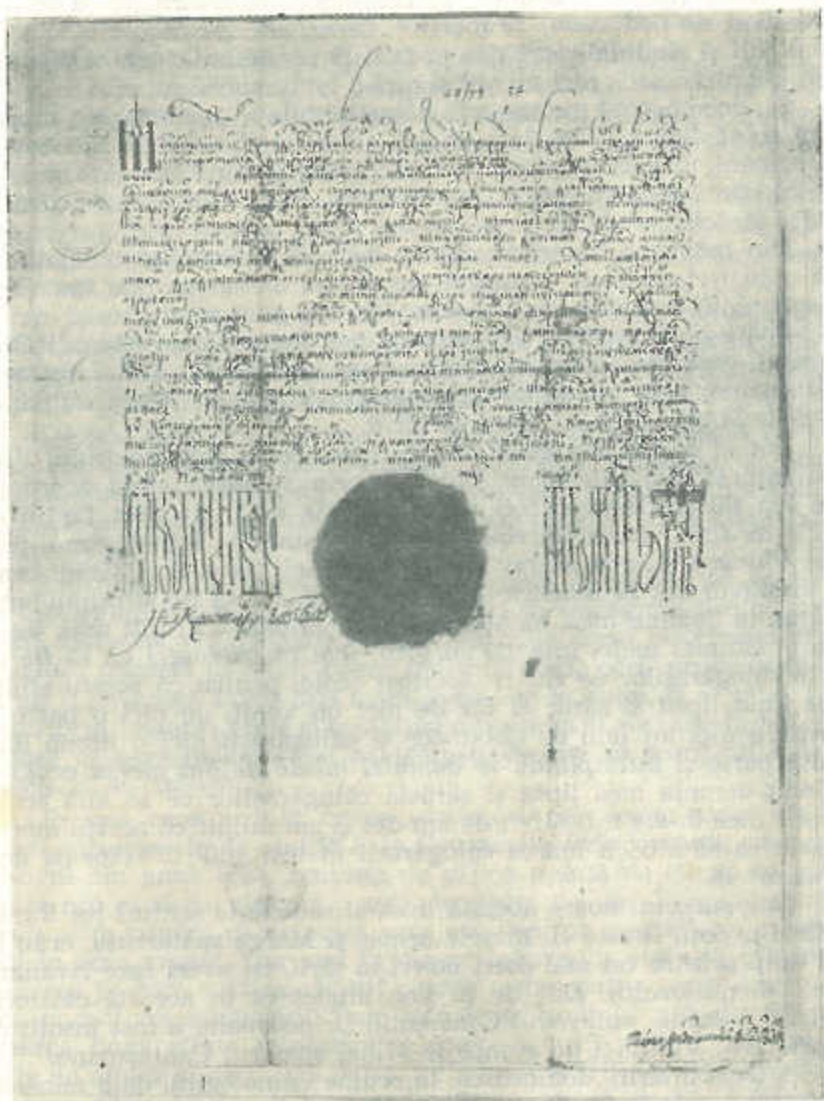
Poate de acordarea acestei mîle n-a fost străin Bunea II Grădișteanu, care era pe atunci mare armaș și mai ales Mihai spătarul Cantacuzino, care era chiar proprietarul Vulcanei, moșia adusă ca zestre de Marga, fiica lui Vilcu vornicul.

Dar al doilea document prin care se acordă milă schitului Vulcana este și mai interesant. Nu atît prin valoarea mîlei acordate, care era totuși de patruzeci de măsuri de grîu, cît prin faptul că atestă în scris, trecerea voievodului Constantin Brîncoveanu prin satul Vulcana și urcarea lui la vîrfurile Vîlcăniei, la schitul Grădiștenilor. Hrisovul din 21 ianuarie 1696, zice : „... ca să fie sfîntului schit milă de la domnia mea, să aibă a luarea călugăriei în toți anii, de la jicnița domniei mele, însă pe an grîu, mai ot patruzeci ca să fie de hrana călugărașilor ce vor fi lăcuitori acolo, pentru că acestu sfîntu schit fiind lipsit și sărac și fără de nici un venit, de nici o parte și neavîndu nici un felu de dobitoace și călugărașii nici o hrană dintr-altă parte și *întîmplîndu-se domniei mele de am mersu acolo și văzîndu domnia mea lipsa și sărăcia călugărașilor ce se află acolo, domnia mea m-am milostivit de am dat și am miluit cu acestu mertic de grîu ca să aibă a luarea călugărașii în toți anii ...*“ (26) (și doc. anexă nr. 4).

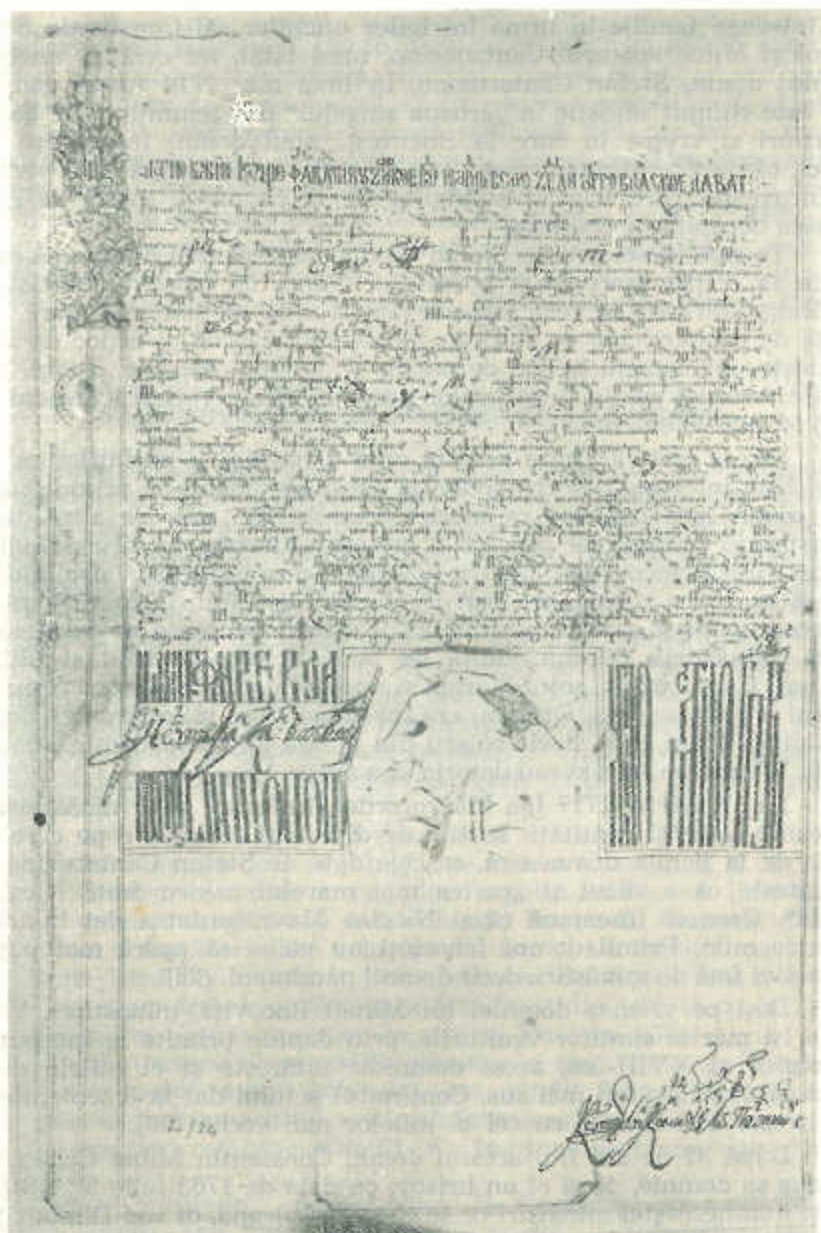
Este surprinzătoare această lipsă și sărăcie la schitul lui Bunea al cărui nepoți, Bunea II, marele armaș și Marga spătăreasa, erau în acel timp printre cei mai mari boieri ai țării, cu averi care rivalizau cu ale domnitorului. Este de la sine înțeles că în această călătorie la vîrfurile Vîlcăniei, voievodul Constantin Brîncoveanu a fost însoțit de proprietarul Vulcanei pe atunci de Mihai spătarul Cantacuzino.

A treia întărire domnească, în ordine cronologică, dată minăstirii Vulcana, este la fel de prețioasă ca sursă de informație, ca și primele două. Ea este dată de Ștefan Cantacuzino, care a urmat la tron vărului său, Constantin Brîncoveanu.

Hrisovul are data de 1714 mai 8, la numai două luni și jumătate după ce Constantin Brîncoveanu a fost mazilit și ridicat de turci

Doc. 1696. Ianuarie 21. Constantin vodă Brîncoveanu, dă schitului Vilcana, milă patruzeci măsuri de grâu... „împlindu-se domniei mele de am mers acolo și văzînd domnia mea lipsa și sărăcia călugărașilor“...

Doc. 1714 Mai 8, Ștefan Cantacuzino voevod întărește și mărește mila acordată anterior de Constantin vodă Brincoveanu, schitului Vilcana, precum și opt oameni scutelnici.

cu întreaga familie în urma intrigilor unchilor săi Constantin Stolnicul și Mihai spătarul Cantacuzino, unul tatăl, iar celălalt unchiul noului domn, Ștefan Cantacuzino. În luna mai 1714 fostul domnitor este chinuit sălbatic în „groapa singelui” din temnița celor Șapte Turnuri și vreme în care la București noul domn, întovărașit de turci, căuta pretutindeni averi sau mărturii compromițătoare pentru Brincoveanu care trimise stăpînilor de la Stambul, aveau să grăbească decapitarea acestuia.

Tocmai în acest timp Ștefan Cantacuzino pentru a arăta că dărnicia sa e mai mare decît a fostului domn, dă hrisovul minăstirii Vulcana, din care se vede într-adevăr, că mila lui este mai mare : el iartă de dijmărit 150 de stupi în loc de 100, 250 de oi în loc de 108, scutește opt oameni în loc de patru, și așa mai departe. Toate, „ca să fie domniei mele și părinților domniei mele vecinică pomenire” (27) (și doc. anexă nr. 5).

Cît de mult a ajutat această milă domnului și părinților săi se știe. Este interesant să remarcăm la acest document, că primul boier din divan care iscălește ca martor, marele ban, nu era altul decît Constantin Știrbei, cel pe care îl certase și iertase în atîtea rînduri Constantin Brîncoveanu, pentru hoțiile pe care le făcuse, iar al doilea dregător, mare vornic, era pașa Bunea Grădișteanu, în mare vază și la noul domn și care bănuim că va fi stăruit pentru a se da această milă, minăstirii Vilcana, zidită de bunicul său. Dealtfel și Mihai spătaru Cantacuzino, soțul Margăi și unchiul domnitorului ar fi putut stăruii pentru aceasta. Oricum, era mai bine să se milostivească domnul din venitul țării, decît boierii din punga lor, pentru minăstioara de la Vilcana pe care aveau datoria să o ajute.

La 17 martie 1717 Ion Mavrocordat, întărește și el minăstioara Vilcana, aceleași cantități, scutite de dijmă sau alimente pe care să le ia de la jîcița domnească, ca cele date de Ștefan Cantacuzino și amintește că a văzut și „cartea mai marelui nostru frate Nicolae Vodă”. Ceea ce înseamnă că și Nicolae Mavrocordat a dat întărire acestor mile. Primii domni fanarioți nu voiau să apară mai puțin milostivi față de minăstiri, decît domnii pămînteni. (28).

Deși pe vremea domniei lui Mihail Racoviță, minăstirea Vulcana își mărise simțitor veniturile, prin daniile primite la începutul secolului al XVIII-lea, acest domnitor întărește și el milele date de domnitorii arătați mai sus. Conținutul actului dat la 5 septembrie 1731, este asemănător cu cel al milelor mai vechi. (29).

După 32 de ani fiul acestui domn, Constantin Mihai Cehan, în a doua sa domnie, dă și el un hrisov, cu data de 1763 iulie 5 : „Sfinței și dumnezeieștii minăstiri ce se cheamă Vilcana, ot sud Dîmbovița, care este zidită în loc sihastriu... ca să fie sfintei minăstiri milă de

la domnia mea, însă stupi 150 în pace de dijmărit, oi 250 în pace de oerit și vin vedre 300 în pace de vinărici... și să ia pre an din vama Tirgoviștei untu de lemn oca 40, să fie pentru candelă... și să aibă a lua tot de la această vamă și pește sărat oca 400, pre an... avînd această milă dinainte și de la alți răposăți domni, după cum am văzut domnia mea, atît hrîsovolul răposatului întru fericire și părintelui domniei mele, cît și ale altor domni, făcute pre această milă... (30).

Și cu această poruncă se încheie seria privilegiilor și milelor acordate și întărite de voievozi minăstirii Vulcana pe care le cunoaștem, în intervalul dintre 1693 și 1763, adică în răstimp de 70 de ani.

Închinarea schitului Vulcana către mitropolie

După daniile făcute în 1722 și 1723 schitului Vulcana, acesta posedă o moșie care se întindea de pe valea Vilcăniței spre miază-noapte, pînă în Gura Vilcăniței către miazăzi și spre apus se hotăra cu Pietrarii, iar la răsărit hotarul mergea pe apa Vilcăniței un timp, apoi acolo unde erau daniile lui Nedelca și ale Bălașei medicnăreasa, moșia se întindea pînă în Ialomița și chiar dincolo în Priboi, după cum arătau zapisele lui Proca cupețul. Fără a se compara cu averile altor mari minăstiri (dealtfel în documente se vorbește uneori mai la început, de minăstirea Vulcana, dar apoi i se zice minăstioară și mai des schit), teritoriul acesta era destul de întins, înconjurat de o mulțime de vecini hrăpăreți, încît gospodărirea lui devenise o treabă destul de grea pentru modeștii călugări, puțin pregătiți pentru aceasta.

Pe vremea aceea însă, era egumen al schitului, Climent Grădișteanu. Acesta înainte de a se călugări se numea Constantin și era fiul lui Nica Grădișteanu mare armaș, deci nepotul lui Bunea II. Constantin n-a ocupat nici o dregătorie, era evlavios din fire și s-a îngrijit mai mult de nevoile familiei. A crescut pe nepoata sa Bălașa fiica armașului Bunea, cît timp fratele ei Șerban a fost fugit din țară și pe la 1716 s-a călugărit și-l găsim egumen la schitul Vulcana. (31).

Dîndu-și seama de greutatea pe care le vor întîmpina călugării cu „chiverniseala“ averii schitului, s-a gîndit boierul-călugăr, că ar fi bine să închine schitul unei minăstiri mai mari. Închinarea pe atunci avea un rost bine stabilit. Ea însemna așezarea sub ocrotirea cuiva.

Despre închinarea minăstirilor, D. Cantemir spune: „Dacă domnul, boierul sau altul care făcea sau dota o minăstire, ca nu cumva după moarte să se strice, o închina el la o minăstire mai mare

și atunci arhimandriții minăstirilor acelora se îndatorau ca să ia asupra lor purtarea de grijă pentru minăstirea aceea...“ (32).

În 1726 fiind greu bolnav și socotind că i s-a apropiat sfârșitul, Climent își face diata în care pe lângă alte orinduieli, scrie și despre schitul Vulcana pe care atât îl iubise: „Pentru schitul Vulcana rog pe prea sfinția ta, părinte mitropolit al Ungro-Vlahiei, să-ți faci pomană a primi numitul schit întru stăpînirea sfintei mitropolii, să-l chivernisești ca pre un curat fiu al prea sfinției tale, cum eu cît am trăit și cît am putut l-am chivernisit și să nu rămîne de acum înainte la derăpănare“. Diata a fost întocmită la 18 martie 1726.

După moartea lui Climent Grădișteanu, care nu s-a întimplat atunci, ci mai târziu, moștenitorii au mers de au închinat schitul la Sfînta mitropolie, unde mitropolit era Daniil, dar diata n-au dat-o.

La 5 martie 1741, moștenitorii întocmesc o carte în care arată dorința lui Climent și o încredințează mitropolitului Neofit „ca să fie schitul sub paza și purtarca de grijă a sfintei mitropolii în veaci, după cum răposatul unchiul nostru, cu diata sfinției sale l-au închinat.“ (33) (și doc. anexă nr. 7).

Documentul de închinare e iscălit de moștenitori lui Climent și de martori. Dimitrie Nottara, medic (soțul nepoatei lui Climent, Bălașa).

Constantin — vel armaș

Stanca Spătăreasa

Iordache Crețulescu vel vornic — mărturie

Matei Cantacuzino biv vel ban — mărturie

Constantin Dudescu vel logofăt — mărturie.

Pe acest act de închinare al schitului Vulcana către mitropolie stau iscăliturile și pecetile celor mai mari boieri ai țării din acea vreme: „obrazе de cînstе și vrednice de credință“, cum scrie actul însuși.

De la acea dată și pînă la legea secularizării averilor minăstirești a lui Cuza Vodă, schitul Vulcana cu satul și moșia vor intra sub oblăduirea mitropoliei Țării Românești.

Vecini hrăpăreți, cotropiri de hotare, blesteme, judecăți

Grija lui Climent Grădișteanu de a închina schitul Vulcana mitropoliei Țării Românești s-a dovedit a nu fi fost fără temeii. Trăind printre semenii săi boieri mari și mari dregători, el a putut să le cunoască bine apucăturile și moravurile.

Îndată ce schitul a rămas singur stăpîn pe moșia care se înfiripase în jurul danieli Brăneștilor, n-a întârziat să se arate lăcomia unora dintre vecini. Afară de hotarul dinspre răsărit unde erau moșnenii din Brănești, toate celelalte laturi ale moșiei schitului au fost rînd pe rînd încălcate.

E drept că n-au lipsit încercări de cotropire nici din partea unor moșneni, cum au fost unii din Pietrari, sau alții din Șerbănești, dar cele mai numeroase și neconținute nesocotiri ale hotarelor schitului au fost din partea unor boieri și dintre aceștia cei mai abuzivi au fost cei din familia Bărbătesților.

Așa reiese cel puțin din documentele rămase din acea vreme. Schitul Vulcana fiind închinat metoh, a reușit să-și păstreze o parte din acte în arhiva Mitropoliei, care a oferit de-a lungul anilor un adăpost mai sigur decît ar fi putut să-l dea biserița din virful dealului Vîlcăni.

Încă înainte de închinarea schitului începuse conflictul dintre schit și boierul Mihail Bărbătescu. Din 1740 septembrie 10 a rămas o însemnare pentru „trăsurile“ moșiei Vulcana cum se numea pe atunci măsurătoarea unei moșii. Aceste trăsură și alegeri au fost făcute la cererea lui Bărbătescu, de către 12 boiernași, cari, așa cum s-a spus mai pe urmă, făceau parte dintre prietenii și chiar rudele lui.

Din acest document evident nu mai prezintă interes astăzi, cîți stîneni erau la fiecare din cele trei „trăsură“ și cît se cuvenea uneia sau alteia din cele două părți, așa cum sînt trecute în acest act. Este suficient că el dovedește existența conflictului pentru hotarele schitului.

Dacă vom cita totuși din el cîteva rînduri o vom face mai mult pentru pitorescul numelor de locuri, rămase pînă astăzi aceleași și pentru frumusețea limbii de acum 230 de ani :

„A doua trăsură, dinspre Brănești, din apa Vîlcăni cei mari, din Vadul Corbului, unde iaste Poiana Pusnicului, latul drept, pînă în Teșani, pe dinjos din ripa Șoimului, peste Tisa și dă în Vîlcănița cea mică, în Poiana Ciorii și urcă la deal peste Valea Pietrii și merge în muchea Rudii și trece prin niște stejari văruiți și coboară pe plai la vale pînă la un fag, care s-a înhierat...“

„A treia trăsură din capul moșiei dinspre apus, unde se hotărăște cu Pietrarii, din muchea Văii Cîinelui și taie drept pe obîrșia Văii Cîinelui și suie la doi fagi într-o tulpină și din pisc, apoi la vale pe plaiul printre doi plopi, și trage drept în fîntina sărată, și de acolo trage drept peste plai și iar coboară în altă vale, în drumul care merge la Pietrari“.

La această măsurătoare n-a lipsit nici obișnuita carte de blestem dată de vlădica Neofit, pe care a citit-o în fața boierilor și a megieșilor adunați, părintele Cosma arhimandritul, dîchiul mitropoliei, care apăra interesele schitului (34).

În 1746 un oarecare Crăciun al lui Ioan, a cuprins o parte din moșia schitului, zicînd că el are zapis pentru aceasta. Pe de altă parte tot pe atunci, popa Voicu protopopul, care răscumpărase o moșie pe

care o avusese odinioară Mihai spătarul Cantacuzino, tot de cumpărătoare, de la moșnenii din Șerbănești, vroia să se întindă cu capul moșiei peste fața Stupinei din satul Vulcana.

Mitropolitul Neofit a cerut atunci cinci boieri, care împreună cu Varlaam, duchiul mitropoliei Țirgoviște, au mers la Vulcana și au cercetat aceste conflicte.

Varlaam avea cartea de la Radu Șerban voievod dată în 1614, de vânzarea lui Spinciu către Vilcu din Orbeasca, iar Crăciun se grozăvea cu un zapis din 1612, în care era cuprinsă o parte din moșia schitului, cu fața Stupinei.

Documentul din 1746 este un model de expertiză cum vom vedea, în care se scrie pe puncte de ce înscrisul lui Crăciun al lui Ioan era fals: „Întii, că acest zapis, cel ce l-a scris, acela toate numele cite scriu într-nsul, iscălituri, tot slova aceea iaste.

— A doao, că în anul 1612, care sînt acum 124 ani. acest feliu de slovă nouă, ori la ce scrisuri, n-a fost.

— a treia, că fieștece scrisori ce se făcea pe acele vremi, ori de ce trebî, să punea *ughî* și *asprî*, suma banilor, iar nu taleri, pă cum seria într-acest zapis al lui Crăciun.

— A patra, că zapisul sfîntului schit Vilcana, iaste de la anul 1614 cu bune și credincioase iscălituri, iar acesta este la anul 1612, care la mijloc, trec unul de altul doi ani și nici o mărturie de acestea, în zapisul lui Crăciun nu se găsește“ (35).

Celălalt conflict, cu stăpînirea feței Stupinei, de către popa Voicu a fost mai greu de rezolvat, pentru că acesta avea zapisul moșnenilor din Șerbănești, dat lui Mihai Spătarul Cantacuzino, atunci cînd îi vinduseră moșia și în care scria în adevăr, că să stăpînească pînă între Vilcâni, adică așa cum vrea popa Voicu. Dar arhimandritul Varlaam nu s-a dat bătut. El a găsit un hrisov de la Matei Basarab, dat după cartea de hotărnicie a doispnezecc boieri, satului Șerbănești, în care se arăta să stăpînească numai pînă în Vulcana. Astfel că și popa Voicu a trebuit să renunțe la Stupină și să stăpînească numai pînă la apă. Hotărîrea definitivă urma să se facă de către vodă în divan. (36).

Conflictul cu Mihail Bărbătescu pentru hotare nu se termină. Vedem că mitropolitul Neofit, care era protectorul legal al schitului Vulcana, închinat mitropoliei, se plînge domnitorului, care dă un răvaș către șase boiernași, în 1749 iunie 4: „Să caute acești șase boierănași și să dovedească toată partea de moșie, ce ar fi avînd sfînta mitropolie în sud Dimbovița, anume Vilcana și fața Stupinii... să o alcagă de către Mihail Bărbătescu...“ (37).

Dar iată și pe moșnenii din Pietrari că încalcă și stăpînesc pe nedrept din moșia schitului. Soare vâtaful, cu fratele său și cu alți

moșneni din Pietrari, cuprinde atît moșia pe care Ilie, Mihai și Toma, cu cetașii lor din Cucuteni o aveau moștenire în Vulcana, cît și dania pe care o făcuse tatăl lui Ilie, schitului Vulcana. Ilie împreună cu Bogoslav egumenul schitului se plîng boierilor ispravnici, care de acord cu impricinații, numesc pe Constantin Berindei, un expert în alegeri de moșii pe acea vreme, să caute dreptatea.

Berindei cercetează cărțile egumenului, pe cele prezentate de Ilie și tovarășii lui din Cucuteni și constată că Pietrărenii nu aveau nici un fel de carte și nici martori. Au fost întrebați apoi oamenii bătrîni care cunoșteau locurile, popa Matei de la schit, Rafail monahul și alți locuitori din Cucuteni și ajunge la concluzia că Soare vătaful și cu ceilalți ai lui din Pietrari au stăpînit pe nedrept timp de doisprezece ani pămîntul schitului. Apoi Constantin Berindei întocmește cartea sa de alegere și hotărnicie, din 25 septembrie 1787 în care se arată dreptatea schitului, carte pe care o dă egumenului Bogoslav pentru a obține cu ea, întărire de la boierii ispravnici (38).

Urmașii lui Mihaîl Bărbătescu, continuă și ei abuzurile înaintașilor. Mincu Bărbătescu, pe cînd era Sofronie egumen la schitul Vulcana, s-a rugat de acesta să-i dea voie să facă și el o moară pe iazul pe care era moara schitului, dar care în acea vreme era stricată. Și s-au învoit să facă Mincu Bărbătescu moara, cu cheltuiala lui pe iazul schitului și să împartă oemul pe din două. Murind Sofronie egumenul, Mincu s-a făcut stăpîn nu numai pe moară, ci și pe jumătate din terenul schitului pe care își așezase moara.

Preotul schitului Vulcana, împreună cu megieșii dau o mărturie cu data de 5 aprilie 1793 în care arată lămurit, cum s-au petrecut lucrurile cu această moară și cum Mincu Bărbătescu a pus stăpînire pe nedrept, pe pămîntul schitului (39).

Dionisie egumenul schitului face o jalbă către domnie la 24 mai 1793, în care relatează de asemenea cum Mincu Bărbătescu stăpînește abuziv moșia schitului și roagă să poruncească o cercetare la fața locului.

Domnitorul Alexandru Constantin Moruzi pune următoarea rezoluție : „Dumneavoastră ispravnici ai județului, veți vedea această jalbă, ce dă cuviosul igumen al schitului Vilcana, dintr-acel județ, care cercetîndu-o față cu amîndouă părțile, prin judecată înaintea dvs., cu deamănuntul și cu toată scumpătatea după dreptate, să faceți cuvioasa hotărîre înscrisu și să îndreptați“ (40).

Rezultatul acestei judecăți nu-l cunoaștem.

Iată și o urmașă a Cantacuzinilor, Bălașa fiica Zoîtei Cantacuzino, care pe la anul 1794, încă mai avea moșie vecină cu a schitului Vulcana.

Ne amintim că Mihai Cantacuzino comisul, fiul lui Mihai spătarul Cantacuzino, cu șaptezeci de ani mai înainte la 1722 dăruise schitului toată partea sa din Vîlcănița. Dar se pare că Zoe, una din cele șase surori ale lui Mihai, și-a păstrat partea sa, pe care la 1794 o stăpînea fiica sa Bălașa.

Din înștiințarea către vodă din 29 mai 1794, pe care o fac ispravnicii județului Dîmbovița, Scarlat Cîmpineanu clucer și Grigore Ghica căminar, aflăm că Dionisie ieromonahul, egumenul schitului Vulcana, se jeluise la domnie, că Bălașa fiica Zoîței Cantacuzino, „Nu numai că au împresurat cu stăpînire moșia schitului, ci însă au sărit și cu gilceavă, puînd . . . de l-au bătut, rupîndu-i părul și barba . . .” (41).

Domnitorul a poruncit cercetarea pricinii și pentru încălcarea moșiei și mai ales pentru bătaie. Începînd ispravnicii cercetarea cotropirii moșiei, egumenul Dionisie a arătat toate înscrisurile pe care le avea, dar Bălașa Cantacuzino a spus că are scrisorile la București și a pus soroc șase zile să meargă să le aducă. Dar după trei săptămîni Bălașa nu venise încă. Ispravnicii trimit înștiințarea către domnie, că n-au putut face cercetarea poruncită și întreabă ce trebuie să facă.

Îată cum Bălașa, nepoata de fiică a marelui spătar Mihai Cantacuzino, care a stăpînit o vreme moșia Vulcanei, încalcă moșia schitului făcut și dotat de strămoșii săi, pune să-i bată pe călugări și nu se sfiește să disprețuiască pe boierii ispravnici și chiar poruncile domnești.

După moartea lui Climent Grădișteanu și închinarea schitului rămăsese purtătoare de grijă mitropolia. Și am văzut de multe ori intervenția acesteia, contra celor care căutau s-o prade, ca pe vremea mitropolitului Neofit și arhimandriților Cosma la anul 1740 și Varlaam la 1746. Dar nu totdeauna se aflau la mitropolie oameni energici și pricepuți după cum am văzut că nici egumenii nu erau mereu în stare să vegheze asupra avutului schitului.

Ctitorii din Brănești însă au fost cei care au apărut totdeauna interesele schitului, în ultima sută de ani, de existență a moșiei acestuia. Ei reprezentau o continuitate, din tată în fiu legați de această modestă instituție bisericească. Ei erau cunoscători desăvîrșiți ai tuturor întîmplărilor din trecut. Ei cunoșteau ca nimeni alții toate locurile de acolo, toate hotarele, toate semnele.

De aceea nu ne miră impresionanta jalbă pe care ctitorii moșneni din Brănești, o înaintează la 26 aprilie 1798 domnitorului Constantin Hangerliu, în care după ce fac o expunere amănunțită a modului cum pămîntul Vulcanei a trecut din mînă în mînă, începînd din 1614 pînă a ajuns în stăpînirea schitului, demonstrează cu actele

cilate de ei, că Mihai Bărbătescu n-a cumpărat decît cîteva mici pe-
tece de pămînt acolo şi că restul l-a cotropit, pe cînd era ispravnic
al judeţului Dimboviţa. De asemenea arată că printre boierii hotar-
nici aduşi la Vulcana în 1740 pentru alegerea hotarelor la cererea
lui Mihail Bărbătescu, se aflau unii din familia Bărbăteştilor şi moş-
nenii socotesc ca neadevărate hotarele fixate atunci.

Ei descriu cu amănunte cum Bărbăteştii au împiedicat vinde-
rea vinului schitului, la care avea dreptul şi cum l-au schingiuit
pe cîrciumar, „Şi l-au bătut la falangă, pînă i-au pierit limba.“

Pentru toate acestea roagă pe domn să orînduiască boieri care
să meargă la faţa locului să cerceteze şi să hotărască moşia schitului,
„iar la dumnealor boierilor ispravnici ai judeţului să nu fie orînduiţi,
că nici o dreptate nu-şi va afla schitul.“

Plîngerea e iscălită de Ioanichie monahul, egumen, popa Con-
stantin, popa Toma şi popa Neacşu — ctitori, diaconul Dinu şi Gri-
gorie Brăiloi împreună cu toţi moşneni Brăneşti, ce sînt ctitori ai
schitului Vulcana.

Domnitorul Constantin Hangerliu porunceşte să se facă cerce-
tare, cu carte de blestem, avînd în vedere legile şi dacă sînt nemul-
ţumiţi să-i ducă la divan şi cine va rămîne de lege, va plăti treapă-
dul şi cheltuielile. (42).

În acelaşi an, 1798 decembrie 11, mitropolitul Dositei dă o
carte cu blesteme şi afurisenii înfricoşătoare, pentru locuitorii sate-
lor Vulcana, Brăneşti şi Sticlărie, ca să arate semnele vechi ale moşiei
Brăneştilor, ce a fost dată danie schitului, în judecata pe care egu-
menul schitului Vulcana o are cu slugerul Panait Matraca.

Dar judecata se pare că nu s-a terminat. Voievodul Constantin
Hangerliu a murit în februarie 1799 şi a venit domn Moruzi.

Dintr-o scrisoare a mitropolitului Dositei către noul domn, din
21 iunie 1799, vedem că acum schitul are de-a face cu Bălaşa Bărbă-
tescu şi Panait Matraca, vechilul şi soţul ei. Făcîndu-se cercetare
la Vulcana, după porunca răposatului domn Hangerliu, au găsit cu
cale să facă o nouă măsurătoare. Matraca însă s-a sustras de la
aceasta sub diferite motive şi Dositei mitropolitul roagă pe noul
domn să rînduiască o nouă cercetare.

Constantin Moruzi porunceşte ca vătaful de divan să înfăţi-
şeze pe egumen şi pe Bălaşa Bărbătescu înaintea ispravnicilor vornic-
ul Manolache Brîncoveanu şi logofătul Ţării de Jos, Scarlat Cîmpi-
neanu, ca să facă cercetare şi să facă anafora. Şi vedem că Panait
Matraca după obiceiul său nu se înfăţişează la cercetare, spunînd că
el nu este vechil (43).

În anul 1800, are loc în sfîrşit o nouă măsurătoare în care din
nou se întîlnesc vechile şi cunoscutele hotare şi semne. Apoi cei doi

măsurători Ioan Vilceanu și Andonie Fotino serdarul încheie o carte de alegere la 29 aprilie 1800, care pare să fi mulțumit ambele părți (44).

Dar cearta pentru hotare este fără sfârșit și tot cu slugerul Matraca. În anul 1808 februarie 8, mitropolitul Țării Românești, care era încă Dositei, scrie o nouă carte de blestem : „voană uncheș Dragotă și Mirea Cazacul ot Vulcana sud Dimbovița, către aceasta vă înștiințăm că în pricina de judecată ce iasta cuviosul chir Azarie, iconomul ot Sf. Mitropolie Tirgoviște, ce iaste și epistat schitului Vulcana, metoh al Sfintei Mitropolii, cu dumnealui slugerul Matraca pentru impresurarea ce s-ar fi făcînd de către dumnealui, din moșia numitului schit, din porunca divanului fiind făcută orinduială a se cerceta în fața locului, pentru descoperirea adevărului scriem smere-nia noastră această carte cu înfricoșat blestem și cu groaznică afurisanie, ați asupra voastră numiților ce sînteți vechi trăitori acoalea și cu știință, cît și asupra altora, care, va fi știind pe unde sînt vechile semne și hotare ale moșiei schitului, despărțitoare de către dumnealui“. Și urmează blestemul obișnuit (45).

Iată ce îi aștepta pe uncheșul Dragotă și Mirea Cazacul și pe alți vechi trăitori în Vulcana, dacă nu mărturiseau adevărul despre hotarele schitului.

Ne oprim aci cu povestea pătaniilor pe care le-a avut schitul Vulcana pentru hotarele moșiei sale, timp de mai bine de o sută de ani. Din puținele mărturii rămase de pe acele vremuri, putem să cunoaștem ce se întîmpla pe aceste locuri după închinarea schitului către mitropolie : nesfîrșite cotropiri de hotare ale moșiei, jalbe la ispravnici și domnie, răvașe și porunci domnești, căutări de semne și hotare.

Vecini hrăpăreți, lacomi, fără scrupule, provenind uneori, și din straturile de jos, moșneni, vătăfi, popi, dar mai adesea dintre boierii care disprețuiau nu numai drepturile celor slabi, dar și legile țării și chiar poruncile domnești.

Apar călugării modești, dar dirzi, care părăsind indeletnicirea lor și devenind ispravnici, vechili ai schitului, se zbat pentru a-i apăra avutul, dar și călugări, egumeni despre care, moșnenii din Brănești, în jalba lor de la 26 aprilie 1798, ziceau : „Cîți egumeni ai schitului după aceasta, s-au ispitit să-și caute dreapta moșie a schitului, boierii Bărbătești, pe unii i-au zătîcnit, i-au îmblînzit cu mituri, pe alții i-au înfricoșat cu mari laude, fiind proști și alții iarăși nefiind silitori, au lăsat necăutată“.

Apar moșnenii ctitori din Brănești, care au fost apărătorii cei mai credincioși ai schitului, în toate timpurile, pînă în zilele noastre.

În fine, în documentele rămase, printre nume istorice, de domnitori, mitropoliți, mari dregători, arhimandriți sau numai egumeni și popi, apar și câteva nume de „vechi trăitori“ pe aceste meleaguri, pe uncheașul Dragotă și Mirea Cazacul și alții născuți și crescuți în Vulcana la care se recurgea totdeauna, pentru că ei erau cei care știau toate semnele, toate pietrele, toți copacii de pe acea vale, singurii care prin mărturia lor, puteau să ajute la limpezirea încurcateilor certuri pentru hotare.

Începutul secolului al XIX-lea, aduce câteva schimbări în viața schitului Bunea. Mitropolia care administra averea metocurilor sale începe acum să arendeze și moșia schitului Bunea. Acest fel de a valorifica bunurile schitului a constituit o cumplită jecmânire atât pentru schit, cât și pentru clăcașii din Vulcana, cărora arendașii (printre care uneori erau preoți, ca Azarie) le cereau cât mai multă dijmă și muncă. Tot pe la începutul acestui secol, schitul pierde o bună parte din sat, cătunul Moiceni, care a fost cuprins, nu știm cum, de moșnenii Mircești din Șerbănești.

Alte avuții ale schitului. Pe lângă pământul de care s-a vorbit pînă aici, schitul posedă și alte „lucruri mișcătoare și nemișcătoare“ cum le spun documentele de pe vremuri: câteva căsuțe în jurul bisericii, o moară, un număr apreciabil de obiecte necesare slujbei bisericești sau casnice, căruțe, cai, boi, inventar pentru vie și altele.

Cele mai vechi însemnări despre această zestre le aflăm din anul 1764, din „Condica Sf. Mitropolii pentru toate lucrurile atât de aci din București, cât și cele după afară“ (45).

Din „Catastihul“ din 1810, de toate lucrurile schitului Vulcana mișcătoare și nemișcătoare; aflăm că la acea dată în jurul schitului se aflau 3 case de nulele, șindrillite, lipite cu pământ, dar derăpănate. Una avea un beci fără ușă, o „pivniță era căzută și cu șindrila de tot spartă și fără uși“ (e perioada cînd, călugării se împrăștiaseră din cauza hoților). Inventarul arată: o puțină de varză, topor, tigăie de aramă, doage de bute, clopot, 31 cărți bisericești, icoane, sfeșnice, candelă, veșminte bisericești. În valea Bradului (Doicești?) via puțin lucrată și fără gard, 1 pivniță de lemn învelită cu rogoz, făcută de răposatul Teofan, 6 tocitori, 1 curătoare, 1 șopron vechi dărăpănat, învelit cu șovar, 2 buți, 1 hîrdău, o vadră, 1 teasc, o casă de nulele învelită cu șovar, 1 făcău de două roate, stricat (făcut lct de Teofan) (47).

În alt catastih din 1840—1841, sînt inventariate iarăși obiectele din altar, cărți, veșminte preoțești și laice, „porumb cocoloașe“ ș. a. (48).

Din catagrafia de odoare din anul 1849, noiembrie 11, aflăm din nou zestrea schitului Bunea. Inventarul obiectelor bisericești,

de cult, al veșmintelor și obiectelor gospodărești ne apare destul de bogat. (49) (anexa nr. 9).

Un alt inventar întocmit peste 14 ani, în 1863, de către subprefectul plaiului Dimboviței, ne apare mai puțin bogat (50), v. anexa nr. 10.

Cu timpul, încet-încet, această zestre s-a irosit.

Biserica înălțată în 1654, a fost reparată după aproape 25 ani, de către Vilcu vornicul, care a stăpinit satul Vulcana, după moartea tatălui său Bunea. Nepotul acestuia, Constantin, care a fost egumen aici, sub numele de Clement ieromonahul Grădișteanu s-a îngrijit în mod deosebit de biserică, așa cum am văzut că spune el însuși în diata sa, întocmită în anul 1726, prin care închină schitul Vulcana către mitropolie.

În anul 1785, Dumitru, Bogasierul din Tîrgoviște, pe lângă alte reparații a adăugat tinda și amvonașul bisericii, așa cum spune inscripția de la intrare în naos :

„Și văzînd acest sfînt și dumnezeesc lăcaș foarte stricat, ne-au îndemnat cu ajutorul lui Dumnezeu, de am făcut tindă de zid și amvonașul cu zugrăveală cum se vede și am podobit-o în zilele înalt domn Mihail Const. Suțu voievod, cu blagoslovenia Prea Sf. Mitropolit al Ungro-Vlahiei, chir chir Grigore și toate cîte au trebuit sf. biserici am împlinit, fiind egumen Bogoslav ieromonahu și am făcut cu robul lui Dumnezeu Dumitru bogasier, ce sînt din părinți anume Nedelea și Mira, ajutînd și nepotul meu Enache cu 15 mii cărămidă, ca să fie veșnică pomenire la tot neamul nostru și tuturor celor ce s-au nevoit pentru Sf. schit la 7293 (1785). Aug. 6“.

Urmează o perioadă în care nu mai aflăm nimic despre schit.

Interesul călugărilor era îndreptat mai mult către moșia schitului, pe care un timp l-au și părăsit din cauza hoților care au călcat minăstirea, după cum arată un doc. din 1813 (51).

O reparație de pomină a schitului Bunea. După anul 1863, avu-
tul schitului a intrat în stăpînirea statului, care se îngrijea de întreținerea bisericii. Cum după aproape o sută de ani de la ultima reparație, acesta se ruinase din nou, preotul îngrijitor de atunci Dimitrie I. Negreanu a făcut o cerere pentru reparație. (Anexa nr. 15).

Un dosar întreg, de 36 pagini, din Arhivele Statului București, cuprinde toată corespondența purtată timp de 10 ani (1874—1884) în jurul acestei reparații (52).

Socotim demn de cunoscut acest dosar care ilustrează modul cum se îngrijea de bisericile — monumente istorice, statul, al cărui cap, imitînd voievozii din vechime, începea orice act cu formula : „Din grația lui Dumnezeu ...“

10 iunie 1874, răspuns că pe anul curent, fondul pentru reparații e distribuit.

13 septembrie 1874, preotul revine asupra cererii arătând urgența reparației.

22 iunie 1876, Mitropolia înaintază Ministerului Cultelor un raport primit de la protoiereul județului Dimbovița, în care arăta ruina în care a devenit biserica schitului Bunea și roagă să dea dispoziții pentru reparații.

1 iulie 1876, Ministerul invită prefectul județului Dimbovița ca prin arhitectul de care dispune să trimită material pentru reparații la biserica Bunea.

12 iulie 1876, prefectul răspunde Ministerului că prefectura nu are arhitect, iar arhitectul urbei Tirgoviște, nu poate ieși afară din oraș, fără transport.

15 iulie 1876, referatul ministerului: „Se va face prin meșteri din partea locului, fiindcă ministerul nu dispune de fonduri”.

30 septembrie 1876, subprefectul Muntenescu și primarul comunei Brănești (de care depindea schitul Bunea) apreciază că reparația va costa 3 313 lei.

12 noiembrie 1876, arhitectul D. Poenaru propune să se repare cu șindrilă că e mai ieftin.

14 ianuarie 1877 arhitectul ministerului apreciază că se poate repara cu suma de 2 025 lei (cu șindrilă).

17 ianuarie 1877, un referat pe acest raport spune să se aibă în vedere după votarea bugetului.

15 aprilie 1879, preotul Negreanu raportează Ministerului Cultelor că deși s-a încheiat un deviz în 1876, nici până acum n-au început lucrările. „În anul acesta fiind vânturi puternice au dat jos crucile din vârful turlilor, fiind lemnele putrede...” roagă din nou să se aprobe repararea.

4 iunie 1879 preotul Negreanu, spune că n-a primit nici un răspuns la raportul lui din 15 aprilie și că biserica e cu totul ruinată.

14 ianuarie 1880 revenire asupra cererilor anterioare și cere să facă licitație pentru reparații. Un referat arată că s-au prevăzut în bugetul pe 1880—81, suma de 200 lei, pentru mici reparații ale schitului Bunea.

28 mai 1880, se anunță prefectura că s-au aprobat acești bani și cere ca după reparația care se va face în regie, să se trimită actele justificative.

22 iulie 1880, prefectul răspunde ministerului că suma trimisă (200 lei) nu e îndestulătoare și să aprobe suma din devizul alăturat, întocmit la 15 iulie, care e în valoare de 1 184 lei.

26 iulie 1880, Ministerul răspunde prefecturii, că acești 200 lei au fost aprobați în buget, de adunarea deputaților și că ministerul nu poate da mai mult.

2 martie 1881, preotul D. Negreanu raportează ministerului că cu cei 200 lei primiți și cu contribuția preotului și a altor oameni a făcut unele reparații la înveliș.

Despre această reparație vorbește și inscripția care se poate citi și astăzi în pridvor: „Acest Sf. și dumnezeesc lăcaș, schitul Bunea, s-au zidit din temelie de fericitul întru pomenire jupin vel armașu Bunea Grădișteanu, în zilele lui Constantin Basarab Voievod, care a domnit în anii de la Cristos 1654—1658, dăruindu-se pământ de moșnenii Brănești, dar cu timpul ruinându-se s-au reparat de dumnealui jupin Dumitru Bogasieru din orașul Tîrgoviște, mai înădînd tinda și amvonașul, precum se vede, zugrăvind-u-l cu cele necesare, la anul 1785. Dar în urmă iarăși ruinându-se, în anul 1880 s-au reparat de preotul D. Negreanu, mai înălțîndu-se zidul și învelind-o cu fier, făcîndu-i ferestre din nou și tot ce a trebuit în timpul mitropolitului primat Calinic, ajutînd statul cu 200 lei și alți creștini pioși din Brănești și Vulcana-Pandele, spre veșnică pomenire“.

În anul 1881, scriitorul I. Slavici, făcînd parte dintr-o comisie a monumentelor istorice, după ce a urcat și cercetat biserica, scrie în raport: „Biserica mică și de tot primitivă, a fost reparată în anul acesta, însă ea tot mai are trebuință, de unele mici reparațiuni“.

Case sînt în apropierea minăstirii trei: una cu două și două cu cîte o singură încăpere, una dintre acestea are trebuință de înveliș nou, iar cealaltă, de o reparatură la dușumele. Toate aceste reparațiuni ar cere o cheltuială de 287 lei, 90 bani“ (53).

Preotul D. Negreanu, în străduința lui de a întreține biserica, se gîndește să ceară sprijinul familiei Grădișteanu, urmașă a clitorului. La 30 octombrie 1884 trimite o scrisoare lui Emanoil Grădișteanu, care ajunsese la cea mai înaltă treaptă a magistraturii, președinte al Curții de Casație. Îi descrie starea bisericii, și a chiltilor și îl roagă să mijlocească pe lângă minister, să se împlinescă aceste lipsuri. (v. anexa nr. 17).

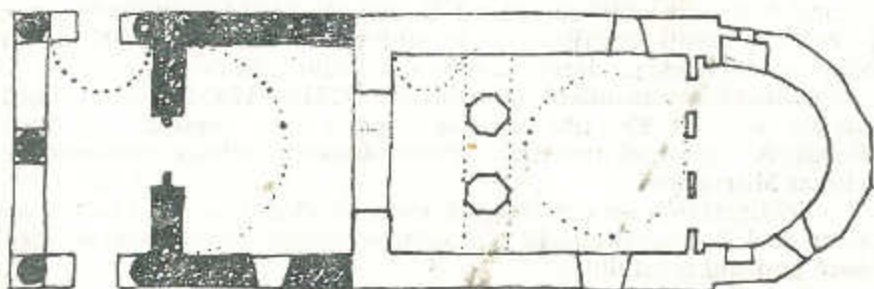
Marele magistrat Em. Grădișteanu, găsește timp să se ocupe de umila scrisoare a îngrijitorului schitului Bunea. El face o petiție către minister, în care recunoaște că familia Grădișteanu e ctitor al schitului Bunea din *jud. Tîrgoviște* ? (s. n.) și roagă ministerul să ia în considerare cele relatate. Această scrisoare, care e înregistrată la minister în 1885, redactată cu mîna proprie, cu un scris elegant, dovedește a bunăvoinței față de schitul Bunea, mai poartă și altă dovadă de rîvnă, de tragere de inimă: un timbru pentru petiție. Pe această

scrisoare ministrul Haret însuși, a scris : „A se avea în vedere după votarea bugetului“ (v. anexa nr. 18).

În 1913, economistul V. Pocitan, urcînd dealul Vulcanei, găsește „un schituleț mic, aproape ruinat cu desăvîrșire, schitul Bunea care n-are nici un călugăr“. V. Pocitan acceptă și el legenda despre întemeierea schitului : „Istoria acestui schit este o pagină din istoria luptelor strămoșilor noștri pentru țară. Armașul Bunea Grădișteanu fiind fugărit de turci ... (54).

În 1933 V. Brătulescu, publică un studiu despre schitul Bunea, în care pe lângă planșele cu planul bisericii, se află o reproducere a unei icoane găsite acolo, cu cîțiva ani mai înainte și care se găsea pe atunci în colecția Comisiunii monumentelor istorice, o icoană de tîmplă din secolul al XVII-lea, zugrăvită pe lemn de nuc, înfățișînd pe Sf. Ioan cel jalnic (55).

Schitul are planul de forma unei nave dreptunghiulare (fără abside laterale) unde naosul este despărțit de pronaos prin doi stîlpi de secțiune octogonală, care este tipic pentru arhitectura bisericească ce aparține vremii domniei lui Matei Basarab.

Planul (Arh. Cr. Moisesescu).
Planul schitului Bunea.

Încăperea altarului despărțită de naos printr-o catapeteasmă de lemn, este poligonală în exterior și semirotundă la interior, fiind acoperită cu o semicalotă. O nișă către nord care servește drept proscomidie și o firidă către sud, flanchează absida altarului, luminată de o singură fereastră, dispusă oblic către sud-est.

Naosul, luminat de două ferestre care străpung zidurile de nord și sud, este încoronat de o turlă de zid, fără îndoială adăogită cu prilejul reparațiilor din anul 1785.

Pronaosul, acoperit cu o boltă semicilindrică, dispusă transversal, primește pe latura de vest, tot în timpul lucrărilor din 1785, o nouă încăpere, boltită, cu un semicilindru longitudinal. În fața acestei încăperi se adaugă în același an un pridvor alcătuit din două arcade, sprijinit pe trei stâlpi de zidărie, cu secțiunea rotundă, pe latura de vest și două arcade laterale, câte una pe latura de nord și sud, al căror soclu este străpuns de goluri pentru intrare.

Vechiul corp al bisericii este decorat la partea superioară de un motiv, avînd forma zimților de ferăstrău.

Reparațiilor din anul 1880 le aparține atît modificarea formei și pantei acoperișului, inițial învelit cu șită, iar apoi cu tablă, modificarea formei golurilor ferestrelor, cum și adăogirea a doua turle-clopotniță din lemn.

Pictura inițială, din secolul al XVII-lea, a fost distrusă cu ocazia reparațiilor suferite. Cea actuală, recentă, prezintă puțin interes (56).

Egumeni și purtători de grijă ai schitului Bunea. În multe din documentele care privesc schitul Bunea, se întîlnesc numele unor egumeni și prooți îngrijitori ai acestui schit. Vor fi rînduiți aci în ordine cronologică, cu datele la care sînt întîlniți în documente.

Climent ieromonahul Grădișteanu (1716—1730 ?) este primul egumen cunoscut. Era fiul lui Nica armașul, deci nepotul lui Bunea ctitorul. A îngrijit și înzestrat în mod deosebit schitul, pe care l-a închinat Mitropoliei.

Neofit, (1767) i-a dat Dragotă zapis de vînzare a trei răzoare de vie în dealul Doiceștilor. El a învoit pe Minea Bărbătescu să facă moară pe iazul schitului.

Bogoslav (1785—1787). Era egumen cînd Dumitru Bogasierul din Tîrgoviște a reparat biserica ; a făcut jalbă împreună cu Ilie din Cucuteni, că Soare vîtaful din Pietrari și cu cetașii lui au încălcat hotarul moșiei schitului.

Ghenadie (1792) egumen al schitului Bunea și Valea neagră (Fusea), face jalbă contra unor locuitori nesupuși.

Dionisie (1793 mai 24) face jalbă către domnie că Mincu Bărbătescu a încălcat hotarele schitului ; în 1794, jalbă că Bălașa fiica Zoitei Cantacuzino, a încălcat hotarele.

Ghenadie (1796)

Ioanichie (1798—1800) face plîngere împreună cu ctitorii din Brănești contra lui Mihai Bărbătescu.

Grigore (1798) Mitropolitul Dositei cere lui popa Grigore actele schitului care au rămas de la egumenașul Ioanichie.

Elisabeta (?) Cartea mitropolitului Dositei : „Cu această carte a noastră orînduim purtător de grijă la schitul Vilcana din județul Dîmbovița, metoh al sfintei mitropolii, stareța Elisabeta de la schitul Viforîta, dintr-acei județ, care mergînd acolo, să aibă a face zapt (în primire) toate nameștiile numitului schit, mișcătoare și nemișcătoare cu catastih curat... care să le chivernisească și să le sporească cu vrednică economie“ (57).

Dionisie (1832—1869), egumen la Bunea și Fusea. Fost popa Dumitru de la Valea Leurzii, după ce-i moare preoteasa se călugărește la schitul Bunea, unde este numit egumen. Avea trei feciori : Toma vistierul, Ilie și Iordache slujbași la mitropolie. În 1859, un incendiu provocat de Iordache, distruge biserica Fusea, pe care o repară Dionisie. Dintr-un stat de plată din anul 1862 se văd slujbașii schitului Bunea și salariile lor (în primul semestru).

Preotul Nicolae e numit îngrijitor la 6 iunie 1869 și rămîne pînă în 1871, cînd e numit *Ion Ionescu*, care revendică postul împreună cu *Dimitrie Ionescu (Negreanu)* care este numit în 1872 și îl înîlînim pînă în 1885.

Dimitrie Negreanu, stăruie îndelung pentru repararea schitului, care se realizează parțial în 1880. La 28 iunie 1881, cere ca vitele arendașului să nu mai pască iarba din curtea bisericii, unde vin vizitatori.

Urmează apoi o perioadă în care la schit, nu mai locuiește nici un călugăr. Din cînd în cînd, de sărbătorile la care din tradiție locuitorii satelor din jur urcau la schit, slujea un preot din Vulcana-Pandele sau Pucioasa.

Alte întîmplări la schitul Bunea. În 1860 colonelul D. Papazoglu revizuiind minăstirea Bunea oficial, cu ordinul Ministerului Cultelor nr. 4657, a găsit la un bătrîn de acolo un caiet mic, cuprinzînd 83 de pagini care a aparținut lui Radu Zugravu. Aceasta a trecut în posesia lui Mihail Kogălniceanu, care a publicat un articol despre el (61).

La început, caietul cuprinde notițe despre unele întîmplări din familia lui Radu Zugravu („să se știe cînd ne-am luat noi, 1764“ iscălit Radu Zugravu, sau „să se știe cînd s-a născut... și urmează datele de naștere a patru fiice (1755—1766) sau date istorice :

„Să se știe de cînd au venit Măria Sa Ștefan Vodă Cehan, aprilie 26 și au tăiat pe Băjescu și pe Ștefanache l-au spînzurat 1764“.

Apoi caietul cuprinde numeroase desene și acuarele, iscălite uneori Radu Zugravu, alte ori dascălul Radu Zugravu, pe care Mihail Kogălniceanu le descrie ca un profund cunoscător de artă. Sînt anexate la acest articol și opt reproduceri după aceste desene ale lui

Radu Zugravu și autorul articolului își propune ca într-o ședință viitoare, să ceară Academiei Române, „puternicul său concurs, pentru a putea păstra istoriei artei române, această prețioasă colecțiune”.

Ce căuta acest „prețios caiet”, după expresia lui M. Kogălniceanu, la bătrînul de la schitul Bunea? Unii afirmă că aici ar fi fost o școală de zugravi pentru biserici, în jumătatea a doua a secolului al XVIII-lea și prima parte a secolului al XIX-lea dar afară de prezența caietului cu modele găsit în anul 1860, alte dovezi despre o astfel de activitate la schitul Bunea, nu aflăm.

Se știe că Radu Zugravu a trăit în București și Ionescu-Gion îl revendică drept bucureștean.

Dintr-un catalog al Muzeului Național de Antichități din București publicat de Gr. Tocilescu în anul 1906, aflăm că manuscrisul provenit de la schitul Bunea se afla la acel muzeu, sub nr. 248.

Vom aminti aci și o dramă, ce s-a urzit în preajma schitului Bunea, după anul 1872. Trăia acolo, de mai mulți ani, un călugăr Trifon, care ca mirean se numise Tudor și era de fel din Gemenca, un sat nu departe de Vulcană, spre Valca Dimboviței.

În statele de plată pe anul 1862, găsim Teodor fratele-portar, în 1864 și 1865 găsit Teodor fratele-paracliser, în 1868, Teodor fratele cîntăreț, iar în 1871 și 1872, Trifon, monah cîntăreț. În zece ani, urcase încet dar neîntrerupt, micile trepte ale orînduirii schitului. Avea glas plăcut și se pricepea la rînduiala bisericii, dar era vrednic și priceput și în gospodărie. Era îndeminatic la îngrijirea stupilor și mai ales la altoitul pomilor. Umpluse curătura din jurul bisericii cu peri, meri, cireși și pruni.

Trifon era foarte apreciat de toți care îl cunoscuseră, iar el nutrea speranța că odată, cînd locul va fi liber, să devină egumenul schitului.

Dar pe la anul 1872, cu amărăciune și ciudă află că a fost numit în această slujbă seminaristul I. Negreanu, de fel din Vulcană-Pandele. Trifon dezamăgit, nemulțumit că în locul care credea că i se cuvine lui, fusese pus altcineva, ura lui se îndreaptă nu contra celui numit, ci contra celui care luase hotărîrea, nedreaptă, după aprecierea lui.

Într-o zi, pe neașteptate, fără ca cei din jur să bănuiască ceva, Trifon pleacă la București, unde cu focuri de revolver, ucide pe vicarul mitropoliei, chiar în biroul lui. A fost osîndit la muncă silnică, pentru tot restul vieții. Dar după ce făcuse douăzeci și cinci de ani de pedeapsă, este iertat și pus în libertate. S-a reîntors într-o seară, pe furiș, la schitul pe care îl iubise și unde și el fusese cîndva

iubit. Dar nu mai era Trifon de altădată. După puțin timp s-a stins din viață, sărman și nefericit, în satul în care văzuse lumina zilei prima oară (62).

*

Astăzi în „Poarta Minăstirii“ din care în ultimul timp călătorul nu mai găsea altă mărturie decît un stîlp de lemn și alături un păr bătrîn, te întîmpină din nou o poartă adevărată, unde un anunț scris de o mînă stîngace, poartă pe vizitatori să ferească pădurea de foc și să păstreze bunacuvîință.

Comănacul, bătrînul și uriașul stejar nu se mai înalță pe piscul de alături. Cu cîteva zeci de ani în urmă s-a prăbușit lovit de trăsnet. Nu se mai află nici masa de piatră, nu se mai văd nici gropile săpate pentru căutarea de presupuse comori, ca altădată.

Acum oamenii sapă comori și scot aur (aur negru) ceva mai în vale la Doicești, sau sapă și zidesc la temelii uzinelor și fabricilor care de aici se văd înălțîndu-se în cîmpie.

Trecînd de noua poartă aflăm și alte semne că mină de om îngrijește iarăși aceste locuri. Fintina de lingă drum pînă de curînd părăsită, e curățată și cu cumpănă nouă. În partea de miazăzi a schitului se înalță din nou o casuță cu cîteva încăperi, locuința îngrijitorului, un monah care îndrăgostindu-se de aceste dealuri și-a părăsit chinovia lui de undeva din cîmp și de cîțiva ani s-a statornicit aci.

Prin acoperișul biseriței nu mai curge apa și nici crucile de pe turla nu mai stau să cadă cum se plîngea îngrijitorul schitului cu o sută de ani înainte, dar sfinții pictați în amvon tot cu ochi scoși sînt ca atunci, iar zidăria la temelie e roasă și subrezită mai rău de umezeală.

Reparații făcute de meșteri pricepuți sînt absolut necesare pentru păstrarea acestor mărturii ale vieții strămoșilor noștri pe aceste locuri. Poate că miini îndeminate ar putea găsi și zugrăveala de la început (Sec. XVII) sub stratul așternut pe deasupra de zugravul adus de Dumitru Bogasieru în 1785.

Fără îndoială că într-un viitor apropiat, Direcția patrimoniului cultural național va întreprinde, ca pretutindeni în țară, și la Schitul Bunea, o cercetare arheologică sistematică, care să permită o restaurare, o consolidare și implicit o valorificare a acestui monument istoric.

B. Alte obiective turistice

Din Vulcana-Băi mai sînt însă accesibile în apropiere o mulțime de alte obiective turistice :

1. — *La Doicești*, Termocentrala, unul dintre primele izvoare de energie electrică create după 23 August 1944 ; Fabrica de Prefabricate din beton ; Fabrica cea nouă de ceramică ; și întinsa schelă petroliferă.

2. — *La Brănești* și *Pucioasa* fabricile de filatură și țesături, fabricile de produse alimentare și stațiunea balneară însăși, din *Pucioasa*.

3. — *La Fieni* marea Fabrică de ciment.

4. — *Minăstirea Dealului* și *Minăstirea Viforita* ceva mai la vale în apropiere de *Tîrgoviște*.

5. — *Tîrgoviște* acest oraș-muzeu cu monumente istorice la tot pasul. La *Tîrgoviște* pe lângă mărturiile rămase din trecut pot fi văzute însă și nenumăratele realizări ale timpului nostru, îndeosebi noua platformă industrială cu oțelăriile moderne pentru oțeluri superioare.

Capitolul IX

Anexe

ANEXA nr. 1

1604 ianuarie 20 Tîrgoviște.

Din mila lui Dumnezeu, Io Radul voevod și domn a toată țara Ungro-Vlahiei, nepotul răposatului, Io Basarab voevod, dă domnia mea această poruncă a domniei mele slugii domniei mele Vintilă din Satul Mare și cu frații săi și cu fii săi, cîți îi va da Dumnezeu, ca să-i fie lui Satul Mare și cu tot hotarul din cîmp și din pădure și din apă și din vatra satului și cu dealul cu vie și de pretutindeni și cu moară și cu vecini și Popșa cu pădure și satul Vilcana tot și cu tot hotarul din cîmp și din pădure și din apă și din vatra satului și de pretutindeni.

Pentru că aceste mai sus spuse sate au fost moștenire ale lui Danciul Spătar și ale lui Voinea vornicul, moșii slugii domniei mele Vintilă postelnic din Săteni, însă au fost cumpărate mai sus spusele sate, Satul Mare și Vilcana de răposatul Vladu voevod Tepeșu, dar a dat pe satul Satu Mare anume aspri 280000, iar pe satul Vilcana aspri 80.000. Iar apoi răposatul Vladu voevod Tepeș, a dat zestre mai sus spusele sate, surorii sale Alisandrei, strămoașa lui Danciul Spătar și a lui Voinea vornicul, moșii slugii domniei mele, mai sus ziși.

Iar apoi, cînd a fost în zilele domniei mele, sluga domniei mele, Vintilă din Săteni și cu frații săi au jăluit la domnia mea că s-au stricat și s-au înnegrit toate cărțile lor, pe cari le au peste mai sus spusele sate. Deci au venit la domnia mea, și au arătat cărțile lor bătrîne și drepte ale altor domnii de

mai înainte. Și au văzut domnia mea cartea de moștenire și de cumpărătură a slugii domniei mele Vintilă din Satul Mare și cu frații săi.

Și am citit domnia mea toate cărțile lor de ocină la marele divan al domniei mele, înaintea tuturor cinstiților dregători ai domniei mele. Întii cartea răposatului Radu voevod, de mărturisește că au fost cumpărate mai sus spusese sate de răposatul Vlad Tepeș voevod, iar apoi a dat zestrea surorii sale Alisandra, strămoașa lui Vintilă postelnicul și cu frații săi. Iar apoi cartea lui Mircea voevod de piră, că au avut Danciul spătarul și Voinea vornicul, moșii lui Vintilă postelnic, piră cu niște boieri anume: nepoții cu Vladul banul, Dragotă și Stanciu și nevasta lui Bădilă anume Voica și cu Vladul și cu Radu și cu Radul stolnicul din Mirșa și cu Radul logofătul din Ciungheasca. Și au jurat mai sus spusii moși ai slugilor domniei mele, mai sus spusii, Danciul spătarul și Voinea vornicul, cu 24 boieri. Iar apoi au rămas aci toți mai sus spusii boieri dinaintea răposatului Mircea voevod. Și am văzut domnia mea și cartea răposatului Io Petrașco voevod de rămas și cartea lui Petru voevod, fiul lui Mircea voevod, cum au jurat mai sus ziii boieri din Satul Mare în zilele domniei lui, într-o zi de două ori, cu 24 boieri, că sînt ale lor mai sus spusese sate care se numesc Satul Mare și Vilcana, averile lor și ocinele lor drepte. Și au rămas toți mai sus spusii boieri de lege dinaintea tuturor bătrînilor domni.

Și apoi, dacă am văzut domnia mea toate mai sus zisele cărți ale altor domni bătrîni, vechi și înnegrite, ale mai sus spusii slugi a domniei mele, Vintilă postelnic din Săteni, cu frații săi, iar domnia mea am întărit și am înnoit cu această carte a domniei mele.

Încă și blestem: după trecerea domniei mele, cui va încredința domnul Dumnezeu să fie domn al Țării Românești, sau din rodul inimii domniei mele, sau din ruda noastră sau după păcatele noastre, sau din alt neam, pe acela domnul Dumnezeu să-l cinstească și să-l păzească în domnia lui, iar în veacurile viitoare sufletul lui; iar care om va strica și va călca această carte a domniei mele, acela să fie blestemat și afurisit de 318 părinți, cari sînt la Niceea.

Iată și martorii: jupân Cernica mare vornic și jupân Stoica mare logofăt și Nica vistier și Mircea spătar, și Bărcan stolnic, și Gligore comis și Stanciu paharnic și jupân Leca mare postelnic.

Ispravnic Stoica, mare logofăt.

Și eu Stan logofăt am scris în cetatea de scaun Tîrgoviște, luna ianuarie, 20 zile, de la Adam curgerea anilor, în anul 7112 (1604).

Io Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

Arh. St. Buc. M-reă Căldărușani, II-1.

Doc. Ist. Rom. veac XVII, (B. T. Rom. 1601—1610) doc. 116, p. 106.

1622 aprilie 23 Vilcana

Moștenii din Brănești dăruiesc dealul Vilcâinii, pentru că acolo, vel vornicu Vilcu, vel vistieru Grigore și vel armașu Bunea să zidească schitul Vilcana, fiind ctitori împreună.

Ctitori boierii schitului Vilcana : pan Vilcu vel-vornic, Grigorie vel-vistier, Bunea logofătul, vel-armaș.

Ctitori moșneni ot Brănești : Bran, Ianotă, Vladul Ifoe, Stan portărel, Șerban.

Adică noi acești moșneni ot satul Brănești cari ne-am numit, adeverim cu această scrisoare a noastră precum să se știe că avind dumnealor boierii pan Vilcu, Grigore și Bunea logofătul (de) cumpărătoare moșie la satul Vilcanița de la dumnealor pan Stan și Spinciul din Tîrgoviște și primblindu-se peste moșia dumnealor au urcat și la moșia noastră la Virful Vilcanei și văzind acel loc așa de frumos, au dat Dumnezeu ca să facă sfîntă minăstire și nefiind moșia dumnealor au întrebat pe oarecineva din oameni, a cui este moșia pe acel virf frumos, Le-au spus cinevași că este a noastră, a moșnenilor Brănești.

Dumnealor auzind așa 'au venit la noi și ne-au întrebat : „Moșilor a dumneavoastră este moșia pe acel virf al Vilcanei”.

Noi am răspuns că este a noastră.

Dumnealor au zis : „Nu ne veți vinde nouă acel virf ca să facem o sfîntă minăstire ?”.

Dar noi auzind că va să facă sfîntă minăstire, ne-am adunat toți și am vorbit de vor vrea să ne primească și pe noi (că) ctitori noi vom da și mai mult nu numai acel virf. Dar dumnealor au zis noi nu lepădăm pe nimeni din cei ce vin cu dragoste către Dumnezeu, că Dumnezeu are mult sălașe gătite cărora după faptele lor cele bune. Dar noi auzind așa, ne-am tocmît ca să ne scrie și pe noi la ctitorie și ne-au scris. Și le-am dat de a noastră bună voce, de la Piscul Tătarului, de la ripa pe apa Vilcâinii în sus pînă la Piscul Grecilor și pînă în scursura Văii Cîinelui și pînă în Fîntîna Sărată, în hotarul Rudulenilor și pe apa Vărsăturii în jos, prin gura Văii Ursului și prin poalele Merilor lui Nechifor și prin gura Văii Tisii și prin poalele pădurii prin sat, pînă iară la Malul Tătarului, la rîu la apa Vilcâinii.

Și am dat această scrisoare la mîna dumnealor boierilor, că să le fie de bună credință și să știe și feciorii noștri, pentru ce este dată această moșie, că este dată pentru veșnica pomenire. Și ne iscălim mai jos pre anume și punem și degetele în loc de pecete.

Anul 1622 luna aprilie 23

Și am scris eu Proca logofătul. Și am dat noi : Eu Branul, Eu Ianotă, Eu Vladul Ifoe, Eu Stan portărelu, Eu Șerban, Eu popa Toader, cu Pavel Sticlaru adeverez, eu Stan Sticlaru adeverez, eu Șerban ot Vilcana adeverez.

Și am scris eu popa Toader ot Vilcana cu zisa lor. Pătraș Postelnic ot Tîrgoviște adeverez, Vasile postelnicu adeverez, Tănase postelnic ot Coțăeni adeverez, Oprea postelnic ot Săteni adeverez. (Arh. St. Buc. Mitrop. T. Rom. original L-4 (lipsă). CCXCIII-5 ms. 134, f. 478—478 v. Arh. Ist. Rom. B. Petriceicu Hașdeu, Tom. I, Partea I, 1865 (p. 31).

DIR. Sec. XVII, vol. 4, pag. 583—584.

ANEXA nr. 3

1623 septembrie 5

Adică eu Nedelea cu fiul meu, adeverez cu această scrisoare a mea la mina dumnealor pan Vilcu, Grigore, Bunea logofăt, precum să se știe și copiii mei, cum că am dat danie din moșia noastră Brănești, din partea mea, după cum au dat și tovarășii mei anume Bran, Ianota, Vlad Ifoe, Stan portărel și Șerb, nefiind eu atunci la tocmeala lor și văzind eu că se apucă dumnealor de sfînta minăstire la Virful Vilcanii, am dat și eu moșie de m-am așezat la ctitornicie : din capul Piscului Tătarului în jos, peste apa Vilcâni, drept la Ialomîța, pe lângă moșia dumnealor, și am dat pentru veșnica pomenire. Și am dat această scrisoare punînd și degetele în loc de pecete, ca să se crează.

Și am scris eu Radu logofăt ot Tîrgoviște

1623 septembrie 5

Arh. St. Buc. Mitropol. T. Rom. original, XI.V-3

ms. 134, f. 360—360 v.

ANEXA nr. 4

1696 Ianuarie 21

Constantin Brincoveanu voievod, dă schitului Vilcana, milă patruzeci măsuri de grîu, ca să fie pentru hrana călugărilor, schitul fiind sărac și fără nici un venit.

Din mila lui Dumnezeu Io Constantin Basarab voevod și domn a toată Țara Românească, dă domnia mea poruncă domniei mele acestui cinstit schit de la Vilcana ot sud Dîmbovița, unde este hramul (loc alb), care easte în loc sihastru și părintelui (loc alb) năstoinicul sfintului schit și altor călugărași câți să află locuitori acolo. Ca să fie sfintului schit mila de la domnia mea, să aibă a luarea călugării în toți anii de la jicnița domniei mele, însă pe an grîu mal ot patruzeci ca să fie de hrana călugărașilor ce vor fi lăcuitori acolo, pentru ca acestu sfîntu schit fiind lipsit și sărac și făr dă nici un venit, de nici o parte și neavîndu nici un feliu de dobitoace și călugărașii nici o hrană dintr-altă parte și *întimplîndu-se domniei mele de am mersu acolo și tîzîndu domnia mea lipsa și sărăcia călugărașilor* ce se afla acolo, domnia mea m-am milostivit de am dat și am miluit cu acestu mertic de grîu, ca să aibă a luarea călugărașii în toți anii la vremea (loc alb).

Acest mertic și mila de grîu, tot, deplin cum scrie mai sus, ca să fie sfîntului schit de întărire și călugărașilor de hrană, iar domniei mele și răposăților părinților domniei mele, vecinica pomenire. Așîderea și în urma domniei noastre, pre carei va aleage domnul Dumnezeu a fi domn și biruitoriu țării aceștia, încă îl rugăm cu numele lui Dumnezeu, ca să întărească acest sfîntu schit cu această milă și tocmeală, cum scrie mai sus, ca și pre acela domnul Dumnezeu să-l cîntească și să-l milulască întru domnia lui și în veci să-l fie sufletul la răpaos... (loc alb).

Jupan Cornea Brăiloiu vel ban Kravevski

..... vel dvornic

Diicul vel logofăt

Mihai Cantacuzino vel spătar

Șerban vel vistier

Constandin vel clucer

Dumitrache vel postelnic

Vergo vel paharnic

Radul vel stolnic

Șerban Cantacuzino vel comis

Iorga vel slujer

Constantin Corbeanul vel pitar

Pis Toma Cantacuzino vtorii logofăt, i az Isar logofăt

Iuna Ghenuarie 21 zile 1696

Arh. St. Buc. Mitropol. T. Rom. original L-22

ms. 127, f. 349—349 v.

1714 Mai 8

Ștefan Cantacuzino voievod întărește și mărește mila acordată anterior de Constantin Brîncoveanu voievod, schitului Vâlcana, precum și opt oameni ungureni, scutelnici, care să fie de ajutor schitului.

Din mila lui Dumnezeu, Io Ștefan Cantacuzino voievod și domn a toată Țara Ungro-Vlahiei, dă domnia mea porunca domniei mele, sfintei și dumnezeieștii minăstiri ce se cheamă Vâlcana ot sud Dimbovița, care easte făcută în locul sihastru de răposatul Bunea biv vel vistier, unde easte hramul marelor voevozi Mihail și Gavril și călugărașilor, ciți vor fi lăcuitori la acestu sfintu lăcașu, ca să fie sfintei minăstiri milă de la domnia mea, însă: stupi 150 în pace de dijmărit și oi 250 în pace de oierit și vin vedre 300 în pace de vădrărit și să aibă a ținerea lângă sfinta minăstire, optu oameni streini, ungureni, să fie de ajutoriu și lucrul ce va trebui minăstirii.

Iar de către domnia mea să fie în pace și iertați de birul haraciului și de lipsa haraciului și de adaosul haraciului, de vel seama, de seama a două și a treia, și toate dădiile și orînduialele veri cîte ar mai ieși peste an, de la visti-eria domniei mele în țară, de nici unile, nici un val și nici o bînuială să nu aibă.

Și să aibă o luare în toți anii de la jicnița domniei mele pre an griu, mal obroace 60, la vremea la Septembrie, ca să fie pentru mîncarea călu-gărașilor de acolo. Și iar să fie sfintei minăstiri ce se cheamă Vîlcana, mila de la domnia mea să ia pre an de la Ocnița mare, bolovani 40 și aceasta sare să o ia la vremea cîndu iau și alte minăstiri, ca să fie de ajutoriu și chiver-niseală minăstirii. Și iar să fie sfintei minăstiri ce scrie mai sus, milă de la domnia mea, să ia pre an, den vama de la Tîrgoviște untdelemn, oca patruzeci, să le fie pentru candelile de la această sfîntă minăstioară și să ia și peste sârat, tot dintr-aceea vamă, pre an oca 400 ca să fie călugărașilor ce se vor afla lăcuitori la această sfîntă minăstire, de hrană.

Pentru că fiindu această minăstioară la un locu sihastru și neavînd nici moși, nici rumîni, nici altu ajutor de nicăieri, nimic și plîngîndu-se călugă-rași de lipsa și sărăcia lor, domnia mea însă m-am milostivit de am miluit și întărit cu acestea ce scriu mai sus să fie neschimbată în veacu, ca să fie sfintei minăstioare de ajutoriu și părinților călugărași de hrana și de îmbră-cămînte, iar domniei mele și părinților domniei mele vecinica pomenire.

Așisderea și în urma domniei mele, pre care va aleage domnul Dumne-zeu a fi domnul și stăpînitoriu Țării Românești, au den neamul nostru, au dentr-altul neam, încă îl poftim și îl rugăm cu numele lui Dumnezeu ce iastă intru troiță slăvit ca să înnoiască și să întărească această milă a sfintei mănăs-tioară Vîlcana prin tocmealele și așezămînturile ce s-au zis mai sus, ca și dom-

nul Dumnezeu să-l cinstească și să-l păzească întru domnia lui, ca pacinica stare și îndelungata viață.

Iar în veacul viitor să-i fie sufletul la repaos. Și am întărit cartea aceasta cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boiarilor domniei mele : pan Constandin Știrbei vel ban, pan Bunea Grădișteanu vel dvornic, pan Radu Dudescul vel logofăt, pan Radul Cantacuzino vel spătar, pan Șerban Bojărcanu vel vistier, pan Șerban Prisăceanul vel clucer, pan Pătrașco Brezoianu vel postelnic, pan Statie Leordeanu vel paharnic, pan Neagoe Topliceanu vel stolnic, pan Mihai Cantacuzino vel comis, pan Șerban Hierăscul vel slujer, pan Șerban Greceanul vel Pitar. Și ispravnic Constandin Conțescul vtori logofăt. Și s-au scris cartea aceasta în anul dințiu al domniei, domniei mele în orașul scaunului domniei mele în București, de Anghelachie sin Mihai logofăt ot Tîrgoviște Mai 8 zile 1714.

Arh. St. Buc. Mitropol. T. Rom. Original L-24, CCXCII-12

mss. 127, f. 349 v.—350 v-; rez. f. 362 v. și rez. ms. 134, f. 484.

ANEXA nr. 6

1722 mai 22

Mihai Cantacuzino biv vel comis, fiul marelui spătar Mihail Cantacuzino, închină schitului Vilcana, partea sa de moșie pe Vilcănița, cu toți rumânii, moștenire de la mama sa, Marga Spătaroaia.

Daniil Mitropolitul Ungro-Vlahiei, adeverez.

Nu trebuiaște cel(e) adevărate înțelepciuni și deșertăciuni, cunoscătoriu om ce au a face și a urma în deșarte fapte, cari să nu cîștige folosința și odihna, ticălosului de suflet.

Ci ca un desăvîrșit ocîrmuitor, înțelepciunii, neconținut urmează, să nevoiaște a cîștiga comoara faptelor celor bune. Den cite, toate sînt și se zic, și se numesc zice-se și milostenia faptă bună și-adevărată care pre ticălosul suflet den marele întuneric scoate și întru împărăția cerului îl hodineș e precum prea înțeleptul și prorocul împăratul Solomon la parimiile lui adeverează zicînd : „că milostenia scoate sufletul den moarte”. Așa și eu dar, mult păcătosul, ca un covîrșit om de păcate, vrînd den greutatea păcatelor mele a mă ușura pe mine pre părinții și pre frații mei, dentr-a mea sufletească bună voință, am socotit și am închinat sfintei mînăstioare ot sud Dimbovița, unde se prăznuiesc mari volvozi ai cerului, Mihail și Gavril, toată partea mea den Vilcănița cu toți rumânii de acolo, anume : Dumitru i său ego, i Neagoe,

Nan, Gheorghe, Vișan, ce avem de la dumnealor răposății părinții noștri, ca să fie noaună, părinților și fraților noștri, veacinică pomenire. Care minăstioară este den temelie zidită de dumnealui răposatul strămoșul nostru Bunea vistier, moșul dumneaci fericitei răposatei maicii noastre Margăi Spătăroaia. Pentru care dar aceasta ce zic mai sus, danie, și veacinică pomenire ce am închinat la aceasta sfântă minăstioară, care se va scula atât dentru neamul fericitului, răposatului, părintelui meu, Mihai Cantacuzino spătar, cât și dentre neamul fericitei răposatei maicii mele Margăi, orice pricină deșartă și în zadar ar călca, ar strica această dumnezeiască pomenire, unuia ca acela, domnul Dumnezeu viața lui să i-o ștargă după fața pământului cu rea și grea săvîrșire și să nu-l învrednicească a vedea fața sfînției sale și pomenirea lui cu sunet să i-o ducă și la a doua venire a lui, cei doi voivozi ce scriu mai sus, să-l fie pîriși și protivnici și să se învrednicească a sălășlui împreună cu spurcatul și călcătorul de (lege) Aria și cu Iuda vînzătorul de stăpîn, în veac.

Deci dar pentru buna și mai adevăratei întăritură credință iscălitu-m-am, mai jos, cu mîna mea, punîndu-mi și pecetea.

Anul 1722 mai 22

Mihai Cantacuzino biv vel Comis.

Radu Popescu vel vornic mărturie

Iordache Crețulescu vel logofăt mărturie

Arh. St. Buc. Mitropol. T. Rom. original L-27

mas. 127, f. 351v—352v. și ms. 134, f. 484v—485.

ANEXA nr. 7

1741 Martie 5

Inchinarea schitului Vilcana a fi metoh la
sfînta Mitropolie

Dat-am această carte a noastră ca să fie de mare credință și de buna adevărință la prea cînstita blagoslovitoare, dreapta sfînției sale părintelui nostru chir Neofit, mitropolitul Ungro-Vlahiei și la sfînta Mitropolie din București, unde se cinstește și se prăznulește hramul sfînților și de Dumnezeu încoronăților marilor împărați și întocmai cu apostolii Constantin și Elena, precum să se știe că rămînînd de la părinți asupra unchiului nostru sfînției sale părintelui chir Climent ieromonahul Grădișteanul, schitul ce se numește Vilcana în sud

Dîmbovița, făcut mai denainte vreme de răposății ctilori, întru cinstea și lauda acelor făr de trupuri, cerești puteri, marilor voievozi Mihail și Gavril și pentru veacnica lor pomenire.

Iar cînd au fost la vremea boalei și slăbiciunii sfinții sale la anul de la nașterea lui Hristos 1726 martie 18, temîndu-se de moarte și-au făcut diata și așezămînt celor încuviințate creștinești orînduielei și pentru acest sfînt schit, încă au făcut așezămînt de l-au închinat să fie metoh sfintei mitropolii, rugîndu-se ca să primească prea sfințitul mitropolit schitul acesta să fie supt paza și purtarea de grijă a sfintei mitropolii și a prea sfinților mitropoliți care vor fi după vreme.

Deci noi, după orînduielele ce și-au tocmît cu diata sfinției sale, la ceasul sfîrșitului și după clironomia ce sîntem și epitropi ca să facem și să împlinim toate după învățătura ce ne-au dat sfinția sa și urmarea dietii, în care diata fiind scrisă grecește zice așa : „Pentru schitul Vilcana rog pe prea sfinția ta, părinte mitropolit al Ungro-Vlahiei, să-ți faci pomana a primi numitul schit întru stăpînirea sfintei mitropolii să-l chivernisești ca pre un curat fiu al prea sfinției tale, cum eu cît am trăit și cît am putut l-am chivernisit și să nu rămînă de acum înainte la derăpănare”.

Am mers de am închinat schitului la sfînta Mitropolie de atunci, fiind mitropolit răposatul părintele Daniil, iar diata de închinăciunea schitului nepuîndu-se a să da pentru alte trebi ce scrie întrînsa au rămas la noi.

Drept aceea dar pentru ca să nu rămîie acest schit făr de carte de danie și întemeiere la sfînta mitropolie și mai virtos, fiind noi clironomi acelu răposat părinte, am mers de am dat această carte a noastră de închinăciunea schitului, la prea cinstita mîna sfinției sale părintelui mitropolitului chir Neofit al Ungro-Vlahiei, de grija a sfintei mitropolii în veaci, după cum răposatul unchiul nostru cu diata sfinției sale l-au închinat.

Și pentru mai buna încredințare am întărit cartea aceasta cu peceteile și cu iscăliturile noastre și cu iscăliturile altor boieri mari, obraze de cinste și vrednice de credință, cari se vor numi mai jos, ca să fie de adevăr.

Luna martie 5 zile anul 1741

Dimitrios Nottara medic, închin

Constandin Brezolanu vel armaș, am închinat

Stanca Spătăreasa

Iordache Crețulescu vel dvornic mărturie

Matei Cantacuzino biv vel ban mărturie

Constantin Dudescul vel logofăt mărturie

Arh. St. Buc. Mitrop. T. Rom. original L-33

CCXCII/15 ; mss. 127, f. 354—354 v și 134 f. 488—489.

Catagrafia județului Dimbovița din anul 1838
Satul Vilcana de jos, plaiul Dimbovița

1. — Stan, rumân, văduv, 80 ani, preot, moșnean, duhovnic ; pogoane lucrate : 1 ; 1 cal, 1 vacă.
2. — Savu sin Ene, rumân, însurat, 55 ani, preot, scutit de clacă ; Anca soția lui, 40 ani ; băieți : Dumitru, 6 ani, Ion, 13 ani ; fete : Ana 15 ani, Flora 12 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin, 2 cai.
3. — Ilie sin Manta, rumân, însurat, 55 ani, preot, scutit de clacă ; Voica, soția, 45 ani ; băieți : Dumitru 15 ani, Bucur, 12 ani, Ion 9 ani, fete : Bucura, 19 ani, Dobra 11 ani ; pogoane lucrate : 2 porumb, 2 fin, 2 cai, 2 boi, 2 vaci, 10 oi, 1 rîmător, 5 stupi, 50 pruni.
4. — Pătru sin Stoica Clurea, rumân, însurat, 50 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Floarea, soție ; băieți : Ion, 8 ani ; pogoane lucrate : 2 porumb, 3 fin ; 4 cai, 2 boi, 1 vacă, 30 oi, 1 rîmător, 50 pruni.
5. — Coman sin Lexandru — Gură mare ; rumân, însurat, 45 ani ; Dobra soție 35 ani ; băieți : Bucur 8 ani, Ion 5 ani, Vasile 3 ani, Coman 1 an ; birnic, clăcaș, plugar ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 1 vacă.
6. — Necula sin Radu Troneciu, rumân, însurat, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Dobra soție, 25 ani ; băieți : Ion 4 ani, Atofie 1 an ; fete : Ana 2 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 1 cal, 1 vacă.
7. — Dumitru sin Ilie Văcar, rumân, însurat, 23 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Stana soție, 20 ani ; băieți : Ion, 1 an ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin.
8. — Ion zet Ivana, rumân, însurat, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Maria soție, 25 ani ; fete : Voica, 4 ani, Bălașa 2 ani, Ilinca, 1 an ; pogoane lucrat : 1 porumb, 2 fin ; 1 vacă.
9. — Coman sin Gheorghe Bârlog, rumân, însurat, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Stanca, soție ; băieți : Gheorghe, 3 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin, 2 cai, 1 vacă.
10. — Gheorghe Bârlogu, rumân, însurat, 80 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Dobra soție, 50 ani ; băieți : Dinu 10 ani, fete : Maria 13 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 3 fin, 2 cai, 1 vacă.
11. — Dobre sin Stan, rumân, însurat, 70 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Șuța soție, 45 ani ; băieți Stan, 15 ani, Necula 12 ani, fete : Safta, 8 ani, Flora 6 ani ; pogoane lucrate : 2 porumb, 2 fin ; 2 boi, 1 vacă, 10 capre.
12. — Dumitru sin Bucur, rumân, însurat, 40 ani ; birnic, clăcaș, căraș ; Neaga soție, 30 ani ; băieți : Ion 6 ani, Iancu 2 ani, Gheorghe 1 an ; fete : Maria, 15 ani, Dumitra, 10 ani, Bălașa 14 ani ; pogoane lucrate : 2 porumb, 3 fin ; 6 cai, 2 boi, 2 vaci, 5 stupi.

13. — Oprea sin Vladu, rumân, însurat, 40 ani, birnic, clăcaș, căraș ; Ana soție 30 ani ; fete : Maria, 9 ani, Dobra 7 ani, Ana, 5 ani, Stana 1 an ; pogoane lucrate 1 porumb, 2 fin ; 2 boi.
14. — Ilie sin Marin Văcaru, rumân, însurat, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fin ; 2 vaci.
15. — Ion sin Radu Roșu, rumân, însurat, 60 ani ; birnic, clăcaș, căraș ; Maria soție, 45 ani ; băieți : Dumitru 6 ani ; Ilinca 10 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 4 cai, 1 vacă.
16. — Vasile sin Coman, rumân, însurat, 25 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Maria soție, 23 ani ; băieți : Ion, Radu, 5 ani și 2 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin.
17. — Gheorghe sin Radu, rumân, însurat, 35 ani, birnic, plugar ; Ana soție, 30 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fin ; 2 cai, 1 vacă.
18. — Radu sin Ion Troneci ; rumân, însurat, 65 ani, birnic, clăcaș, plugar, Maria soție 45 ani ; băieți : Stan, 18 ani, Ion 12 ani, Gheorghe 9 ani, Radu, 6 ani, Banu, 2 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fin ; 2 cai, 1 vacă, 10 oi.
19. — Neculae sin Ion, rumân, însurat, 25 ani, birnic, clăcaș, plugar, Ana soție, 20 ani ; pogoane lucrate 1 porumb, 3 fin ; 2 boi, 20 pruni.
20. — Dinu sin Ion, rumân, însurat, 40 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Ana soție, 30 ani ; băieți : Dinu, 8 ani ; fete : Maria 6 ani, Samfira 2 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fin ; 2 cai.
21. — Ion sin Saru, rumân, însurat, 55 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Iona soție, 45 ani ; băieți : Niculae 12 ani, Ion 8 ani, Mitrea 6 ani, Gheorghe 2 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fin : 2 cai, 2 boi, 2 vaci, 10 oi.
22. — Coman sin Radu, rumân, însurat, 40 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Stana soție, 35 ani ; băieți : Stoica 11 ani, Stan 3 ani ; fete : Maria 15 ani, Rada 13 ani, Iona 9 ani, Ivana 6 ani, Bucura, 1 an ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin : 2 vaci.
23. — Marin sin Ion Ciobanu, rumân, însurat, 55 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Anca soție, 45 ani ; băieți : Ion 12 ani, Stan, 10 ani, Gheorghe 2 ani, Andrei 8 ani ; fete : Ana 5 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 3 fin : 1 cal, 2 boi, 2 vaci, 10 oi.
24. — Ion sin Gligore, rumân, însurat, 50 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Maria soție, 40 ani ; băieți : Ion 12 ani, Milea, 10 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 2 vaci, 1 rimător.
25. — Ioniță sin Ion Știrbu, rumân, însurat, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Stana soție 45 ani ; fete : Maria 10 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin : 1 vacă.
26. — Ion sin Cîrstea Vîrlan, rumân, văduv, 50 ani, birnic, clăcaș, plugar ; băieți : Neculae 5 ani ; fete : Maria 12 ani, Stana 8 ani, pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 1 vacă.

27. — Matei sin Cirstea Virlian, rumân, însurat, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Dragomira soție, 45 ani ; băieți : Dumitru 10 ani, Ion 4 ani, Gheorghe 1 an ; fete : Stana 13 ani, Maria 6 ani : pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fîn ; 2 boi, 2 vaci.
28. — Dumitru sin Cirstea, rumân, însurat, 65 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Stana soție 50 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fîn ; 2 cai, 20 pruni.
29. — Ion sin Manta, rumân, însurat, 45 ani, birnic, clăcaș, căruțaș ; Maria soție, 30 ani ; băieți : Ion 5 ani, Constantin 3 ani, Radu 1 an ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fîn ; 2 cai, 1 vacă ; 10 stupi.
30. — Bucur sin Manta, rumân, însurat, 45 ani ; birnic, clăcaș, plugar ; Anca soție, 30 ani ; băieți : Neculae 5 ani ; fete : Ana 12 ani, Safta 10 ani, Maria 8 ani ; pogoane lucrate : 2 porumb, 2 fîn ; 1 cal, 2 vaci ; 2 stupi.
31. — Mitrea sin Manta, rumân, însurat, 35 ani, birnic, clăcaș, plugar : Bucura soția, 30 ani ; băieți : Neculae 2 ani ; fete : Maria 4 ani ; pogoane lucrate 2 porumb, 2 fîn ; 1 cal, 2 vaci, 20 stupi.
32. — Bucura sin Vladu, rumân, însurat, 55 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Voica soție 40 ani ; băieți : Radu 6 ani ; fete : Maria 10 ani, Stana 4 ani, Bucura 2 ani ; pământ lucrat : 1 porumb ; 1 vacă.
33. — Niță sin Vlad, rumân, însurat 36 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Maria soție, 25 ani ; fete : Maria 4 ani, Bucura, 1 an ; pogoane lucrate : 1 porumb ; 1 cal.
34. — Marin sin Vladu, rumân, însurat, 40 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Sava, soție 30 ani ; băieți : Dumitru 2 ani ; fete : Maria 4 ani, Dumitra, 1 an ; pogoane lucrate : 1 porumb ; 1 cal.
35. — Manta sin Stănilă, rumân, însurat, 35 ani ; birnic, clăcaș, plugar ; Stanca soție 25 ani ; fete : Maria, 3 ani ; pogoane lucrate : 2 porumb ; 2 vaci, 50 pruni.
36. — Dinu sin Radu Cărămidă, rumân, văduv, 60 ani ; birnic, clăcaș, plugar ; băieți : Gheorghe 18 ani ; fete : Maria 7 ani, Flora 4 ani ; pogoane lucrate : — ; 2 vaci.
37. — Bucur sin Mitrea, rumân, însurat, 50 ani ; birnic, clăcaș, plugar, Anca soție 40 ani ; băieți : Radu 8 ani, Neculae 4 ani ; fete : Ana 6 ani, Safta 2 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fîn ; 1 vacă.
38. — Dinu sin Marin, rumân, însurat, 30 ani ; birnic, clăcaș, plugar ; Stoica soție 25 ani ; băieți : Dinu 5 ani, Gheorghe 1 an, fete : Maria 8 ani, Mira 3 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fîn ; 2 cai, 1 vacă.
39. — Gheorghe sin Ene, rumân, însurat, 50 ani ; birnic, clăcaș, plugar ; Anca soția lui, 40 ani ; băieți : Ion 6 ani, Stan 1 an : fete : Safta 10 ani, Sultana 3 ani ; pogoane lucrate ; 1 porumb ; 2 cai, 2 vaci, 80 pruni.
40. — Tudor sin Marin, rumân, însurat, 40 ani, birnic, clăcaș, căruțaș ; Voica soția 30 ani ; fete : Tudora 8 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fîn ; 1 cal, 1 vacă.

41. — Milea sin Stoica, rumân, însurat, 70 ani, birnic, clăcaș, plugar, Stanca soția 60 ani ; băieți : Radu 8 ani, Ion 4 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fin ; 2 cai, 1 vacă.
42. — Radu sin Stoica, rumân, însurat, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Maria soție 45 ani ; băieți : Ion 8 ani, Radu 4 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 2 vaci.
43. — Dima sin Savu, rumân, însurat, 20 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Stanca soție, 19 ani ; fete : Maria 1 an, Ioana 1 an ; pogoane lucrate ; 1 cai, 1 vacă, 5 oi.
44. — Ștefan sin Badea, rumân, însurat, 24 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Ilonca soție, 20 ani ; fete : Iona, 2 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin : 1 vacă.
45. — Ion sin Radu Bucur, rumân, însurat, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Nedelea soția lui, 25 ani ; băieți : Radu, 1 an ; fete : Maria 3 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 2 cai, 2 vaci, 20 pruni.
46. — Matei sin Radu, rumân, însurat, 40 ani ; birnic, clăcaș, plugar ; Sanfira soția lui, 30 ani ; băieți : Nicolae 10 ani ; Stan 6 ani ; fete : Stanca 13 ani, Paraschiva 12 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin, 1 cai, 1 vacă, 10 pruni.
47. — Marin sin Radu, rumân, însurat, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar, Stanca, soția lui, 25 ani ; băieți : Dinu, 1 an ; pogoane lucrate 1 porumb, 2 fin ; 2 cai, 1 vacă, 1 rimător, 10 pruni.
48. — Niculae sin Bucur, rumân, însurat, 20 ani ; birnic, clăcaș, plugar 18 ani ; pogoane lucrate, 1 porumb, 1 fin ; 1 cai, 1 vacă, 1 rimător, 20 pruni.
49. — Ion sin Nistor, rumân, însurat, 35 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Bălașa, soția 20 ani ; băieți : Ion 7 ani, Radu 1 an ; fete : Maria 4 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 1 cai, 1 vacă, 1 rimător, 20 pruni.
50. — Ion sin Dumitru, rumân, însurat, 45 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Dobra soția, 30 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fin : 2 cai, 2 vaci ; 60 pruni.
51. — Dumitru sin Marin, rumân, însurat, 50 ani, birnic, clăcaș, plugar, Dumitra soția lui, 40 ani, băieți ; Ion 9 ani, pogoane lucrate 1 porumb, 2 fin ; 2 cai, 2 vaci, 1 rimător, 5 stupi, 35 pruni.
52. — Anghel sin Rizea, rumân, însurat, 25 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Stana soția 20 ani ; fete : Maria 1 an ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin : 1 cai, 1 vacă.
53. — Ion sin Verzea, rumân, însurat, 40 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Păuna soția, 30 ani ; băieți : Dumitru 6 ani ; fete : Maria 8 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fin, 2 cai, 1 vacă, 1 rimător, 10 pruni.
54. — Coman sin Necula, rumân, însurat, 40 ani, birnic, clăcaș, plugar, Maria soția 30 ani ; fete : Voica, 4 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fin ; 2 cai, 1 vacă, 1 rimător, 25 pruni.

55. — Stoianu sin Nicolae, rumân, însurat, 35 ani, birnic, clăcaș, plugar, Maria soție 25 ani ; băieți : Gheorghe, 3 ani, fete : Ilinca 1 an ; pogoane lucrate 1 porumb, 2 fin ; 2 cai, 2 vaci, 5 oi, 15 pruni.
56. — Ene sin Cîrstea, rumân, însurat, 30 ani : birnic, clăcaș, plugar ; Păuna soția lui 23 ani ; băieți : Dumitru 6 ani, fete : Ana, 3 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fin ; 2 cai, 1 vacă, 10 oi, 1 capră.
57. — Ion sin Radu, rumân, însurat, 40 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Despa soție, 30 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 1 cal, 1 vacă.
58. — Radu sin Ilie, rumân, însurat, 22 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Ilinca soție, 18 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 1 cal, 1 vacă.
59. — Coman sin Vladu, rumân, însurat, 80 ani birnic, clăcaș, plugar ; Anghe-llina soția lui ; băieți : Ionu, 7 ani, Neculae 3 ani ; fete : Maria 18 ani, Ana 17 ani, Bucura 15 ani, Safta 14 ani, Suța 8 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin ; 2 vaci.
60. — Manta Nistor, rumân, însurat, 85 ani : birnic, clăcaș, plugar, Suța soția 70 ani, pogoane lucrate —, animale —, pruni —.
61. — Radu sin Gligore, rumân, însurat, 75 ani ; birnic, clăcaș, plugar : Maria soția 60 ani ; pogoane lucrate —, animale —, pruni —.
62. — Necula Virlan, rumân, văduv, 75 ani : fete : Rada 26 ani ; pogoane lucrate —, animale —, pruni : —.
63. — Chițu sin Stan, rumân, însurat, 75 ani : birnic, clăcaș, plugar, Iona soție 60 ani, băieți : Dumitru 19 ani, Ion 10 ani, Radu 5 ani ; fete : Maria, 14 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fin, 2 vaci.
64. — Cîrstea Hodorogu, rumân, văduv, 85 ani, birnic, clăcaș, plugar ; pogoane lucrate —, animale —, pruni —.
65. — Radu Purece, rumân, văduv, 80 ani ; nici o avere.
66. — Badea sin Ion Vișan, rumân, însurat, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Maria soția, 40 ani ; băieți : Radu 8 ani, Ion 6 ani, fete : Ana 15 ani, Ilinca 12 ani, Flora 10 ani, Maria 18 ani, Stana 16 ani, pogoane lucrate —, animale —, pruni —.
67. — Stan Stănilă rumân, însurat, 80 ani, soția Voica 60 ani : pămînt lucrat —, animale —, pruni —.
68. — Duțu Ivașcu, rumân, văduv, 90 ani, pămînt lucrat —, animale —, pruni —.
69. — Dinu rumân, văduv, 75 ani, birnic, clăcaș, plugar, pămînt lucrat —, animale —, pomi : —.
70. — Aldea rumân, însurat, 90 ani ; birnic, clăcaș ; plugar ; Stana soția 80 ani ; pămînt lucrat —, animale —, pomi —.
71. — Mihai Cojocaru, rumân, însurat, 85 ani ; birnic, clăcaș, cojocar : Stana soție, 60 ani ; băieți : Dumitru 20 ani, Ilie 18 ani, Matei 12 ani, fete : Maria 16 ani, Ana 5 ani : pogoane lucrate ; 1 porumb, 1 fin, 2 vaci, 15 pruni.

72. — Nicolae sin popa Stan, rumân, însurat, 30 ani, birnic, clăcaș, căruțaș, Maria soția 25 ani : băieți : Ion 6 ani, Oprea 4 ani, fete : Maria 1 an, pogoane lucrate : 1 porumb, 2 fîn, 2 cai, 2 vaci, 1 stup.
73. — Ion sin Popa Stan, rumân, însurat, 22 ani ; birnic, clăcaș, căruțaș ; Chița soția 19 ani, pogoane lucrate 1 porumb, 1 fîn ; 2 cai, 2 boi, 2 vaci, 50 stupi.
74. — Nuța soția Mitrii, rumâncă, văduvă 60 ani ; băieți : Bucur 8 ani, Radu 6 ani ; birnică, clăcașă, toarce cu furca ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fîn ; 1 vacă.
75. — Maria soția lui Bucur Bucă, româncă, văduvă, 60 ani ; birnică, clăcașă, toarce cu furca ; băieți : Stan 8 ani : fete : Stanca 18 ani ; Paraschiva 6 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fîn ; 2 vaci.
76. — Maria soția lui Dumitru, rumâncă, văduvă, 65 ani : birnică, clăcașă, toarce cu furca ; fete : Nuța 19 ani ; 1 vacă.
77. — Ioana soția lui Nestor, rumâncă, văduvă, 70 ani ; birnică, clăcașă, toarce cu furca ; pământ —, animale —, pomi —.
78. — Rada soția lui Radu Ion, rumâncă, văduvă, 45 ani : birnică, clăcașă, toarce cu furca : băieți : Ion 8 ani, Neculae 6 ani, Tudor 1 an, fete : Bucura 18 ani, Maria 16 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fîn : 2 vaci, 1 stup.
79. — Ana soția Savului Roșu, rumâncă, văduvă, 70 ani, birnică, clăcașă, toarce cu furca ; pământ —, animale —, pomi —.
80. — Păuna soția Rizii, rumâncă, văduvă, 70 ani : birnică, clăcașă, toarce cu furca ; fete : Maria 19 ani, Stanca 26 ani ; pogoane lucrate : 1 porumb, 1 fîn ; 2 vaci.
81. — Ilinca soția lui Ene, rumâncă, văduvă, 70 ani ; birnică, clăcașă, toarce cu furca ; pământ lucrat —, animale — și pomi —.
82. — Gherghina soția lui Vlaicu, rumâncă, văduvă, 90 ani, birnică, clăcașă, toarce cu furca ; pământ —, animale —, pomi : —.
83. — Șuța soția popii Coman, rumâncă, văduvă, 80 ani : birnică, clăcașă, toarce cu furca ; pogoane lucrate : 1 porumb.
84. — Stanca soția lui Ion Troaneci, rumâncă, 80 ani, văduvă : birnică, clăcașă, toarce cu furca ; pământ —, animale —, pomi : —.
85. — Dobra soția rumâncă, văduvă, 75 ani, birnică, clăcașă, toarce cu furca : nici o avere.
86. — Bucura Popeasca, rumâncă, văduvă, 75 ani : birnică, clăcașă, toarce cu furca, fată : Dina 10 ani (?).
87. — Ivana soția lui Vlaicu, româncă, văduvă, 85, ani, birnică, clăcașă, nici o avere.
88. — Dobra soția Radului Duță, rumâncă, văduvă, 70 ani, birnică, clăcașă ; toarce cu furca, nici o avere.

Catagrafia județului Dîmbovița din anul 1838 satul Poroineni
(Vilcana de sus)

1. *Ion sin Ion Troneci*, însurat, preot, 50 ani, Stanca soție, 35 ani; copii: Gheorghe 8 ani, Neculae 6 ani, Sanfira 14 ani, Maria 10 ani, Ana 4 ani.
2. *Stan sin Niculae Furnică*, 45 ani, mazil, clăcaș, plugar; Dobra soție, 30 ani; copii: Maria 4 ani, Stanca 2 ani.
3. *Dumitru sin Șărbăn* 70 ani, birnic, plugar; Maria, 30 ani, soție; copii Dumitru 15 ani.
4. *Ion sin Dumitru*, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar; Maria 26 ani soție.
5. *Nedelcu sin Nicul*, 45 ani, birn. clăc. plug. Sanfira 20 ani, soție; copii Oprea 4 ani, Joița 1 an.
6. *Anatofte sin Marica*, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar; Voica 26 ani, soție copii; Maria 2 ani.
7. *Ion sin Onția*, 35 ani, birnic, clăcași, plugar; Cantanda 25 ani, soție; copii: Ion 4 ani, Neculae 3 ani, Ilinca 1 an.
8. *Marin sin Marin*, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar; Neacșa, 45 ani, soție; copii: Ion 9 ani, Stan 5 ani, Oancea 3 ani.
9. *Dragomir sin Stanciu*, 36 ani, birnic, clăcaș, plugar; Maria, 26 ani, soție; copii: Dumitru 3 ani, Ilinca 4 ani, Maria 1 an.
10. *Oancea sin Furnică văduv*, 85 ani, birnic, clăcaș, plugar.
11. *Stan sin Oancia*, 25 ani, birnic, clăcaș, plugar; Paraschiva 20 ani, soție.
12. *Ion sin Stanciul*, 26 ani, birnic, clăcaș, plugar; Păuna 20 ani, soție.
13. *Gheorghe sin Stana*, 35 ani, birnic, clăcaș, plugar; Ilinca 22 ani, soție; copii Ion 2 ani, Maria 1 an.
14. *Banu Cruceru*, 70 ani, văduv, birnic, clăcaș, plugar.
15. *Radu sin Banu*, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar; Maria 26 ani, soție; copii: Dobra 1 an.
16. *Nică sin Bran*, 36 ani, birnic, clăcaș, plugar; Maria 26 ani, soție; copii: Ion 6 ani, Dumitru 4 ani, Stanca 2 ani.
17. *Ion Țușianu*, 34 ani, birnic, clăcaș, plugar; Stanca 30 ani, soție; copii: Radu 5 ani, Maria 4 ani.
18. *Stan sin Marin Șărbăn*, 35 ani, birnic, moșnean, plugar; Ioana, 25 ani, soție; copii: Maria 3 ani, Păuna 1 an.
19. *Matei sin Stoica*, 32 ani, birnic, clăcaș, plugar, Ilinca 25 ani, soție; copii: Neculae 1 an, Ana 3 ani.
20. *Gheorghe sin Vladu*, 28 ani, birnic, clăcaș, plugar, Maria 23 ani, soție.
21. *Andrei sin Neculae*, 28 ani, birnic, clăcaș, plugar; Stanca 24 ani, soție; copii: Smaranda 6 ani, Maria 4 ani, Dumitru 3 ani, Stana 1 an.

22. *Ion sin Stoica Tătărău*, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Stana* 33 ani ; copii : *Maria* 13 ani, *Pătru* 8 ani.
23. *Ion-Zetu Ilina*, 32 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Maria* 25 ani, soție ; copii : *Ion* 3 ani.
24. *Nedelcu sin Ion*, 35 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Neaga soție*, 25 ani ; copii : *Mihai* 4 ani, *Gheorghe* 2 ani.
25. *Gheorghe sin Stoica*, 35 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Maria* 30 ani, soție ; copii, *Ion*.
26. *Nică sin Stoica Tătărău*, 35 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Stanca* 26 ani soție ; copii : *Necula* 5 ani, *Ion* 2 ani.
27. *Niță sin Petru*, 23 ani, birnic, clăcaș, plugar, *Maria* 20 ani soție.
28. *Anatolie sin Pătru*, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Stanca* 35 ani, soție ; copii : *Drăgana* 3 ani.
29. *Gheorghe sin Sărbău*, 25 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Magdalina* 19 ani soție ; copii : *Marina* 1 an.
30. *Pătru sin Constandin*, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Paraschiva* 40 ani, soție ; copii : *Constandin* 8 ani, *Gheorghe* 3 ani, *Joița* 6 ani.
31. *Neculae sin Stoica Sîrbu*, 33 ani, birnic, clăcaș, plugar, *Dobra* 20 ani, soție.
32. *Ion sin Voicu Gărgăneș*, 40 ani, birnic, clăcaș, plugar, văduv ; copii : *Anghel* 8 ani, *Badea* 6 ani, *Maria* 4 ani.
33. *Stanciul sin Voicu Gărgăneș*, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Stana* 45 ani, soție ; Copii : *Păuna* 16 ani, *Dobra* 10 ani, *Stana* 5 ani, *Ilina* 3 ani.
34. *Ion sin Gheorghe Nicul*, 25 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Voica* 20 ani soție ; copii : *Dobra* 2 ani.
35. *Maria sin Gheorghe* 35 ani birnic, clăcaș, plugar ; *Anca soție* 30 ani ; copii : *Flora* 5 ani, *Maria* 3 ani, *Dobra* 1 an.
36. *Badea Miloș*, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Neașa* 45 ani, soție ; copii : *Gheorghe* 10 ani, *Stan* 15 ani, *Ana* 8 ani, *Ilina* 6 ani.
37. *Radu sin Gheorghe Birlog*, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Maria* 22 ani, soția ; copii : *Constandin* 2 ani.
38. *Sărbău sin Gheorghe*, 70 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Stefan* 60 ani, soție ; copii *Gheorghe* 16 ani, *Andrei* 8 ani, *Paraschiva* 12 ani.
39. *Vasile sin Nițu Burcă*, 40 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Stana* 30 ani, soție ; copii : *Ion* 13 ani, *Nedelcu* 4 ani, *Voica* 12 ani, *Stana* 8 ani, *Dobra* 6 ani.
40. *Radu sin Stan Burcă*, 63 ani, birnic, clăcaș, plugar : *Sanda* 35 ani, soție ; copii : *Dumitru* 9 ani, *Neculae* 4 ani, *Flora* 6 ani, *Sava* 1 an.
41. *Matei sin Chițu Burcă*, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Chița* 40 ani, soție ; copii *Stan* 12 ani, *Anghel* 8 ani, *Vasile* 6 ani, *Neașa* 20 ani.
42. *Costandin sin Voicu*, 50 ani, birnic, clăcaș, butar ; *Neașa* 40 ani, soție ; copii : *Dobra* 20 ani.
43. *Banu sin Chițu Burcă*, 35 ani, birnic, clăcaș, plugar ; *Stana* 30 ani, soție ; Copii *Radu* 6 ani, *Ion* 3 ani, *Maria* 8 ani, *Flora* 1 an.

44. *Neculae sin Neculae Furnică*, 45 ani, birnic, clăcaș, dulgher ; Ilinca 35 ani, soție ; copil Stan 3 ani, Maria 5 ani, Neacșa 1 an.
45. *Stan sin Tudor Lungu*, 60 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Maria 50 ani, soție ; copii : Pătru 12 ani, Sultana 1 an.
46. *Ion sin Oproiu*, 70 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Stana 50 ani, soție ; copii Ion 12 ani, Marin 10 ani, Sofia 16 ani, Ilinca 8 ani, Flora 4 ani.
47. *Ilie Ungureanu*, 50 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Flora 40 ani soție ; copii : Gheorghe 12 ani, Andrei 8 ani.
48. *Dumtru sin Ion Diaconu*, 45 ani, birnic, clăcaș, plugar, văduv : Copii Maria 8 ani, Stana 6 ani, Costanda 4 ani, Dumitru 2 ani.
49. *Oancea sin Ion Diaconu*, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar : Maria 20 ani, soție, copii Ion 1 an.
50. *Angnel sin Ion Broiban*, 50 ani, birnic, clăcaș, plugar : Maria 28 ani, soție ; copii Ion 6 ani.
51. *Pătru sin Ion Diacon*, 70 ani, birnic, clăcaș, plugar : Stanca 50 ani, soție ; copii : Marin 12 ani, Stanca 8 ani, Maria 6 ani.
52. *Gheorghe sin Radu Grecu*, 65 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Marica 40 ani, soție : copii Ion 14 ani, Dumitru 10 ani, Neculae 3 ani, Maria 6 ani, Iona 4 ani, Dobră 2 ani.
53. *Niță sin Maria Mihăloaie*, 30 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Smaranda 25 ani, soție ; copii : Radu 6 ani, Oprea 4 ani, Ioana 1 an.
54. *Stoican Marin*, 25 ani, birnic, clăcaș, plugar, Maria 20 ani, soție ; copii : Maria 1 an.
55. *Stan sin Radu Grecu*, 45 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Stana, 30 ani, soție : copii : Ion 8 ani, Gavrilă 6 ani, Neculae 4 ani, Maria 12 ani.
56. *Neculae sin Stana Grecu*, 45 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Chița 30 ani soție ; copii : Ion 4 ani, Maria 2 ani.
57. *Banu sin Radu Lăcătușu*, 33 ani, birnic, clăcaș, *cojocar* : văduv ; Ion 8 ani, Neculae 6 ani, Gheorghe 4 ani, Chița 2 ani.
58. *Necula sin Nițu Burcă*, 36 ani, birnic, clăcaș, plugar ; Ilinca 30 ani, soție : Gheorghe 10 ani, Mihalache 8 ani.
59. *Gheorghe sin Tudor Lungu*, 38 ani, birnic, *moșnean*, *cărăuș*, Iona 40 ani soție : copii : Mihalache 10 ani, Ion 8 ani.
60. *Neculae Furnică*, 90 ani, birnic . . . ; Maria 75 ani soție.
61. *Stoica Ciciu*, 80 ani . . . Neacșa 70 ani, soție . . .
62. *Stanciu Limbricea*, 90 ani . . . Maria 80 ani, soție . . .
63. *Necula Neculdescu*, 80 ani, clăcaș . . . Maria 70 ani, soție . . .
64. *Nițu sin Nicu*, 85 ani, văduv.
65. *Radu sin Birlog*, 80 ani, scutit, clăcaș, *dorobanț* ; Dobra 63 ani soție ; copii : Stan 30 ani, Ion 16 ani, Ana 12 ani.
66. *Radu sin Tudor*, 32 ani, scutit, clăcaș, *dorobanț* ; Ilinca 26 ani soție : copii : Costandin 4 ani, Ana 2 ani.

67. *Maria sin Enache*, 45 ani, văduvă, birnică, clăcașă, toarce cu furca : copii :
Banu 14 ani, Ion 8 ani, Flora 20 ani.
68. *Anca sin Neculae Ciocoiu*, 60 ani, birnică, clăcașă, toarce cu furca : copii :
Gavrilă 14 ani.
69. *Maria Mihăloaie*, 65 ani, birnică, clăcașă, toarce cu furca văduvă. : copii :
Marin 15 ani.
70. *Dumitrache*, 78 ani, țigan, boeresc, clăcaș, fierar : Păuna 60 ani, soție :
Copii Gheorghe 23 ani, Dumitru 18 ani, Anca 14 ani, Păuna 10 ani.
71. *Ion sin Dumitrache*, 40 ani, țigan boeresc, clăcaș, fierar : Maria 30 ani, soție :
Copii : Ion 6 ani, Stan 4 ani, Marin 2 ani, Stanca 10 ani.
72. *Oprea sin Dumitrache*, 32 ani, țigan boieresc, clăcaș, toboșar, Ana 25 ani,
soție.

Arhivele statului București, Catagrafia de populația birnică și scutită din Țara Românească, pe anul 1838, nr. Arhivă 64, Plaiul Dimbovița, f. 67.

ANEXA nr. 9

Catagrafia de toată zestrea mișcătoare a Sf. Mitropolii și a schiturilor ce sînt metoace ale aceeași sfînte case.

Anul 1849, luna noiembrie 11.

Schitu Bunea din județul Dimbovița

1 masă de stofă cu flori de mătase la Sf. prastol.	2 liturghii
1 idem de cit roșu cu flori.	1 masă de stambă la proscomidie.
1 idem de pinză groasă	1 idem de stofă
1 chivot de tinichea pentru Sf. Taine	1 penticosar
1 cruce mare de sîdef, cu scaun, răstignirea Domnului.	1 disc de cositor
2 sfeșnice de madem pă sf. masă	1 zveadă
1 antimis	1 linguriță de argint
1 evanghelie	1 copie a. de her.
1 idem mai mică cu foi stricate.	2 sfeșnice de alamă
	1 teplată de tinichea
	1 policadru de alamă cu 14 sfeșnice

- 4 icoane mari în tindă
 1 zveară cit albastru cu flori
 cu galben.
 4 sfeșnice mici purtărețe în tindă
 1 steag zugrăvit, botezul Domnului.
 1 tetrapod de lemn Sadea.
 12 minere, de luni.
 12 idem cu viețile sfinților.
 1 octoih.
 1 cazanie
 1 penticostar
 1 psaltirie
 1 ceaslov.
 1 actoih mic
 1 apostol
 1 triod
 1 pavecernie
 1 molitfelnic
 1 ceaslov vechi
 1 idem mai mic
 1 acatistar mic
 4 icoane împărătești
 1 idem alături Sf. voevozi
 4 poale la icoane de stambă
 2 tetrapoade
 11. Candelă de madem.
 2 sfeșnice de lemn zugrăvite, mici
 1 epitafion, zugrăvit pă pînă
 2 psaltiri mici.
 1 paterie
 1 carte cu ... Sf. Ioan Gură de Aur.
 1 toacă de her cu două lanțuri.
 1 Sfită de mătase verde cadrilată.
 1 Idem de cit. . cu flori verzi și
 galbene.
 1 idem de cit cu flori negre și
 albe.
 1 idem de stofă albă cu vârgi de
 fir galben și mătase verde.
 1 Stihar de cit cu flori galbene
 1 idem de stofă piersicie cu
 vârgi subțiri de fir.
 1 idem de cit „căhutlu”
 1 idem de stambă neagră
 cu vârgi verzi.
 1 idem de cit „havain” cu vârgi
 galbene și verzi
 1 epitrahil de catifea verde, vechi.
 1 epitrahil de plisă neagră
 1 perenă ... de stofă albastră cu
 flori roșii.
 1 carte de învățăături către duhovnic
 1 idem înfruntare jidovilor
 1 idem scrisă ... pentru chipul călu-
 gărului.
 1 idem minunile Maicii Domnului.
 1 idem cu cei 12 psalmi
 1 idem a Sf. Ioan Zlataus.
 1 idem a cuviosului Teodosit
 Studitul
 1 procoviță de stambă cu vârgi
 roșii și albe
 1 procoviță de mătăsărie pătlăginie
 1 procoviță de stambă cu flori negre
 și albe.
 1 procoviță de mătăsărie căhutie cu
 flori de mătase albastră
 1 procoviță de mătăsărie căhutie cu
 flori de mătase cusute.
 1 procoviță de stofă căhutie cu flori
 verzi și roșii
 1 procoviță de stofă căhutie cu flori
 de fir galben.
 1 procoviță de cutnie roșie, cu vârgi
 albastru și floricele
 1 procoviță de stambă căhutie cu flori
 albe și roșii
 1 procoviță de stofă căhutie cu flori
 cusute cu mătase roșie.
 1 procoviță de stofă cusută cu fluturi
 1 procoviță de cutnie cu vârgi
 pătlăglinii și negre.
 1 procoviță de cutnie havain cu
 vârguțe albe.
 1 procoviță de cit albastru cu
 flori galbene.

- 1 procoviță de cit căhutiu (?) cu flori albastre și pătlăginii.
- 1 procoviță de stofă vârgată cu flori roșii.
- 1 procoviță de cit căhutiu cu flori albastre și roșii.
- 1 procoviță de stambă cu flori albastre și negre.
- 1 procoviță de pambriu albastru cu flori negre și roșii.
- 2 dvere la ușile împărătești de cit vârgat.
- 1 paiaș de stambă albă cu flori roșii, cu două paftale de argint.
- 1 paiaș de tratidan cafeniu.
- 1 paiaș cusut cu fir cu 2 paftale de argint.
- 2 paftale de argint, fără colan, în chipul stridii.
- 6 burie.
- 1 butoi ca de 30 vedre
- 1 idem ca de 40 vedre.
- 2 procoave de lână vârgate.
- 1 hambar.

- 1 procoviță de stambă cu flori albe și negre.
- 1 procoviță de stofă galbenă cu flori de mătase verzi și albastre.
- 1 procoviță de plisă roșie.
- 1 procoviță de mătăsărie galbenă cusută cu mătase roșie.
- 1 procoviță de cit cu flori negre în vârgi.
- 1 poală de stambă neagră
- 1 ploală de atlas pătlăginie
- 1 masă de pînă

Alte lucruri ale schitului

- 1 căldare de aramă ca de 3 oca
- 2 căldare mici pentru botez.
- 1 tigă mică
- 1 cazan de aramă ca de 35 oca
- 3 cai
- 2 boi de jug
- 1 căruță de cai, cu cercuri de fier
- 1 căruță mai mică de boi, asemenea.

Academia R.S.R. Catagrafia de odoare din 1849 ms. 919, f. 48.

ANEXA nr. 10

Plaiul Dimbovița

1. 1 potir de cositor
2. 1 linguriță de madem
3. 1 stea de fier
4. 1 copie de fier.
5. 1 procoviță de stofă, cu chenarul de fir.
6. 1 procoviță de cit albastru simplă.
7. 1 procoviță de mătase, veche, cu flori verzi și roșii.
8. 1 idem, de mătase verde

9. 1 idem, de cit vechi, alb
cu flori negre.
10. 1 idem de pînză cu chenar roșu,
veche.
11. 2 poale vechi, una de mătăsărie,
cu flori galbene și alta de cit,
mici.
12. 1 epitaf de pînză, vâpsit, vechi,
cu chenar de lînă.
13. 1 poală veche, cu cîmpu roșu
și cu flori albe, mari.
14. 1 cutie tinichea în care sînt
Sf. Taine.
15. 1 masă de pînză albă, groasă,
veche.
16. 1 clopoțel mic de acioaie.
17. 1 cruce îmbrăcată cu sîdeț.
18. 1 Sf. Antimis de pînză cu căp-
tușeală albastră.
19. 1 Sfită de mătase, veche, albastră
cu flori roșii și galbene cu
șiret de fir galben.
20. 1 sfită de mătase în vârgi,
albastră cu șiret de mătase
galbenă.
21. 1 stihar de stofă de mătase, cu
față albastră cu flori roșii
și galbene.
22. 1 epitrahir negru de plisă, cu
șiretu galben, de fir, vechi.
23. 1 idem, de mătase albă, ruptă,
și șiret galben de fir.
24. 1 idem, de damasc cu flori gal-
bene, cu șiret galben, vechi.
25. 2 macavițe de damasc, de lînă,
vechi, rupte.
26. 1 urar vechi, rupt, de stambă.
27. 1 patrafir rupt, de mătase alb.
28. 1 ibric mic, de tinichea.
29. 2 sfiori de damasc, cu flori
galbene la ușile împărătești.
30. 2 poale de cit, scurte, vechi,
în altar.
31. 1 prosop mic.
32. 1 poală mică de cit cu cruce
de fier la mijloc, roșie la
Maica Domnului.
33. 1 poală de cit, în chenaruri
la Sf. Nicolae.
34. mahramă de tulpan, alb, cu flori
de fir pe margini la Maica
Domnului.
35. 1 mahramă de mătase cu lînă
verde, cu flori albe.
36. 1 mahramă de tulpan, veche,
cu flori.
37. 1 beteală de fir galben.
38. 5 poale, una de damasc, ruptă,
roșie și două de cit vechi și alta
de mătase în vârgi, galbenă
veche.
39. 5 icoane împărătești, simple,
în biserică la iconostas, vechi.
40. 2 sfeșnice de fier în tindă, mici,
în locul sfeșnicilor împărătești.
41. 2 sfeșnice de lemn, purtate, cu
capace de tinichea, vâpsite.
42. 5 candelă de cositor.
43. 1 candelă de sticlă, cu zale
de sticlă.
44. 1 policandru cu 14 sfeșnice mici
de alamă, cu lanț de fier.
45. 1 clește de lemn pentru
policandru.
46. 1 iconostas de lemn.
47. 2 tetrapode de lemn.
48. 2 icoane împărătești, mici.
49. 2 candelă de alamă, galbene.
50. 2 sfeșnice de lemn, mici
51. 2 tulpăne vechi, albe.
52. 2 poale de mătăsărie, vechi,
albastre.
53. 4 poale de mătase vechi, cu mai
multe fețe.

55. 1 perdea de cit, albastră.
56. 1 icoană mușama numită Erusalimu.
57. Idem, de lemn, veche.
58. 1 steag pentru botezui Domnului.
60. 1 liturghie veche.
61. 1 triodu.
62. 1 ceaslovu.
63. 12 mînere, pe 12 luni.
64. 1 ohtoie mic
65. 1 idem mare
66. 1 canonar
67. 1 saltire veche
68. 1 apostol
69. 1 penticosar
70. 1 icoană veche prăsnicar.
71. 1 sfeșnic mic de alamă
72. 2 clopote : unul mai mare și unul mai mic.
73. 1 anaforniță de tinichea
74. 1 bușoavă
75. 1 tinichea de unt-de-lemn
76. 2 sticle jumătăți
77. 1 toacă
78. 1 casă de gard tencuită, șindrilită, cu o odaie mare și două mici cu două ferestre, cu șapte geamuri.
79. 1 pat mare de scinduri
80. 1 țol de lînă, alb, cu vârgi negre.
81. 1 velniță cu mai multe vârgi.
82. 1 pernă de lînă, umplută tot cu lînă.
83. 4 cărți, două sirbești și 2 grecești.
84. 1 idem grecească.
85. 3 sfite de mătase ; 1 veche verde și două de lînă, una galbenă și una neagră cu bobite albe.
86. 2 procovițe de cit.
87. 1 idem de stofă
88. 4 procovițe de stofă de mătase în mai multe fețe.
89. 1 idem, de lînă albastră
90. 1 idem, de mătase albă, veche
91. 1 antimis vechi de atlas
92. 1 idem, vechi de mătase.
93. 1 idem, galben de lînă
94. 1 idem, mic, alb, de mătase.
95. 5 rucovițe vechi, în mai multe fețe, de stofă și materie de lînă.
96. 1 șiret de fir galben, patru coți.
97. 1 tron de lemn.
98. 2 cădelnițe de aramă
99. 1 icoană Maica Domnului, de hirtie.
100. 2 scaune de lemn, 1 mic și 1 mare
101. 2 lingurițe de cositor, de dulceață.
102. 1 tablă de dulceață de fier (tinichea)
103. 5 case de gard învelite cu coceni și ruinate, însă una de vîrghii.
104. 1 vîe, cu trei pogoane cu totul în valea Bradului.
105. 1 pivniță de vîrghii și șindrilită.
106. 1 teasc vechi de lemn.

Subprefect, indescifrabil

Arhiv. Stat. București, Minist. Cultelor și instrucțiuni publice.
Dr. 1374/1863

— Copie —

COMUNA CUCUTENI

Schitu Bunea sau Vilcana de jos
Procesu — verbalu 1865 iunie 23

Comisia plaiului Dîmbovița, instituită după art. 24 din legea rurală, procedînd la lucrările sale și la proprietatea ce are statu, numită schitu Bunea în ocolul acestei comune, s-au constatat că pã astã proprietate se aflã domiciliați cincizeci locuitori ale căror categorii s-a constatat din tabloul prezentat de primarul respectiv și din biletele de socoteală, că sint precum urmează :

- cinci locuitori fruntași,
- paisprezece locuitori cu brațele
- douăzeci și nouă locuitori cu brațele.
- doi mîrgini în stînjini pãtrați pentru casă și grădină.

Pe care baze le-a recunoscut și Comisia dreptu de împroprietărire, cite unsprezece pogoane fruntașilor, cite șapte pogoane și prăjini nouăsprezece la mijlocași și cite patru pogoane și cincisprezece prăjini la pãlmași. Iar celor mîrginiți în stînjini pãtrați, pentru casă și grădină, cincisprezece.

Astfel pãmîntul ce trebue să dea statul pe seama acestor clăcași este de pogoane două sute nouăzeci și opt, prăjini cinci, iar prețul despăgubirilor este de lei patruzeci și șapte de mii, treisute patruzeci și nouă, parale zece.

Drept aceea s-a încheiat prezentul jurnal de constatare, în număr triplu, conform instrucțiunilor ad hoc.

Semnați

{ Nae Marinescu din partea
proprietarilor
Ion Diaconescu, fiscu
Niță Bobocă, al comunelor.

ACT DE DELIMITARE

În urma angajamentului ce ma luat vis-a-vis de dumnealor moștenii Mirești proprietari, în trupul numit Vilcana de Jos, com Cucuteni, din plaiul Dîmboviței, a le opera delimitarea pãmîntului cedat după legea rurală, locui-

torilor foști chiriași în acea moșie, astăzi vrînd subsemnatul inginer hotarnic în fața locului, mi-a prezentat numiții locuitori tabela comisiei de constatare, în care sînt împroprietăriți în comptul d-lor, însă :

	pogoane	stînjeni
3 locuitori fruntași	23	—
16 „ mijlocași	124	862
6 toporași	27	972
cărora li se cuvine pog.	185	540

La aceștia se mai adaugă cîte 398 stînjeni la 23 case căci pentru doi locuitori se respectează locul, 7 pogoane, în total 192 pogoane.

Apoi arătîndu-mi numiții moșteni că moșia fiind în destulă întindere, urmează a li se da complet legiuitele.

Hotarele din punctul de la capul podului peste apa Vîlcana, arătat pe plan sub nr. 1, merge în susul apei pînă la colțul gardului lui Mihai, de acolo pe gard spre drum pînă la colțul de lîngă drum, trece drumul prin linie dreaptă pînă în spatele casei lui Ion Burtolu, de acolo linie dreaptă la casa lui Ion Teodor, deasupra casei lui Ștan Budea, prin hotarul piscului, apoi în linie dreaptă trece pe piscul deasupra înfundăturii casei lui Serb, pînă la curătura lui Antofie Vișean, în Vîlcana Suceava, hotar cu moșia Moșăeni, apoi pe la curătura lui Radu Bucă, pe marginea pădurii pînă la Radu Mitrescu, în hotarul mitropoliei, apoi apucă în jos și ese iar la pod (205 pogoane stînjeni 376), adică :

	pogoane	stînjeni	cele cuvenite locuitorilor
	192	622	ale preotului Arghir, ca
	2	648	moștean în acest sat
4.			înzestrați de postelnicul Radu, cedate zestre
6.			înfundătura casei lui Șerban și
			400 locul ocupat de biserici, pentru care nu
			s-a prevăzut pămîntul de cîmine.

Drept aceea, pentru recunoașterea în viitor a spațiului cuvenit locuitorilor foști chiriași, am dat acest act împreună cu planul ce anexează aci.

1868 iunie 35

(semnătura) inginer hotarnic

I. Bărbulescu

ACTU DE DELIMITARE

Subsemnatul, după angajamentul ce am avut de la Onor Ministru alu Finanțelor, ca conform noii lege rurale, promulgată la 14 august 1864 să deosebesc pogoanele legiuite sătenilor, foștilor clăcași, după proprietățile statului, din districtul Dîmbovița, am mers la satul Vîlcana de jos, din plaiu Ialomița, unde avînd în vedere lista de numărul și clasificățiunea locuitorilor, se adună pogoanele următoare, însă pentru :

	pogoane	stînjeni	pătrați
5 fruntași a 11 pogoane	55	—	
4 mijlociași a 7 pogoane și 29 prăjini . . .	109	108	
20 pâlmași a 4 pog. și 15 prăjini			
2 cu drept de case	134	162	
Suma 50 locuitori la cari se cuvine	298	270	

Pentru locuri de case a 398 stînjeni moșie
Biserica se află pe altă moșie.

S-a dat pogoane treisute treisprezece, stînjeni 730.

Ocolul acestei moșii merge din sensul A, tot pe Vîlcana în sus, pînă la semnul B, d'aci stînjeni 130 pînă la C, d'aci stînjeni 90 pînă la D, d'aci stînjeni 57,5 la E, d'aici stînjeni 140 la F, d'aici stînjeni 64 la G, d'aici stînjeni 98 la Plută în plai, d'aici tot pe plaiu la seamnu numit Islazu Marc, d'aici la Islăzior, d'aici la Ștejar, d'aici la Vasilie, d'aici la Ghicioaia, d'aici la Curături, d'aici stînjeni 195 la semnul D, d'aici pe valea Cîinelui iarăși la semnul A, unde s-a început ocolul acestei moșii.

Opsprezece case au rămasu pe terenul rămas statului, adică la cătunul Vîrlani 11 case și la Valea Cîinelui 7 case.

Aceste case se vor strămuta la locurile sau vetrele lor, rezervate în moșia comunii, fiind foarte risipite.

Figura acestei moșii a comunei s-au delimitat după indicarea advocatului public, D-nu Mărculescu și de față cu d-nu arendașu după această moșie.

Inginer Scarlat Poppovicu

Comuna Vîlcana de Jos

4 aug. 1865.

Improprietărirea clăcașilor de la 1864

Tabela litera A de constatarea numărului clăcașilor, a categoriilor și a sumei despăgubirilor cuvenite proprietarului.

In moșia minăstirii Bunea, moșia statului.

Fruntași :

	4 boi, 11 pogoane	despăgubiri	133 lei
1. Gh. Soianu	"	"	"
2. Neculae R. I. Troneciu	"	"	"
3. Gh. Popescu	"	"	"
4. Ion Dumitru	"	"	"
5. Radu Ciocan	"	"	"

Mijlocași :

	2 boi 7 pogoane	19 proj.,	100 lei	24 parale
1. Gh. Saru	"	"	"	"
2. Neculae I. Saru	"	"	"	"
3. Dinu Popescu	"	"	"	"
4. Dumitru Roșu	"	"	"	"
5. N. Marin	"	"	"	"
6. Neculae Dobre	"	"	"	"
7. Gh. Neaga	"	"	"	"
8. Ion Manta	"	"	"	"
9. Milea Coman	"	"	"	"
10. Ion N. Troneciu	"	"	"	"
11. Ghiță Coman	"	"	"	"
12. Ion Stingaciu	"	"	"	"
13. Gh. Radu Troneci	"	"	"	"
14. Stan Troneci	"	"	"	"

Pălmași :

	4 pog. 15 prăj.,	despăgubiri	71 lei	20 parale
1. Dumitru Ene	"	"	"	"
2. Casa răpos. Dumitru Radi	"	"	"	"
3. Dumitru Neaghi	"	"	"	"
4. Ene Stoeanu	"	"	"	"
5. Dinu Ene Verlan	"	"	"	"
6. Nicolae Aronu	"	"	"	"
7. Tănase Ioniță	"	"	"	"
8. Ion Coman	"	"	"	"

9. Ion Saru	4 pog.	15 prăjini	despăg.	71 lei,	20 parale
10. Radu Nițului	"	"	"	"	"
11. Stan Coman	"	"	"	"	"
12. Stan Saru	"	"	"	"	"
13. Ion Popa Neculae	"	"	"	"	"
14. Ion Gh. Popescu	"	"	"	"	"
15. Gh. Ana Oproae	"	"	"	"	"
16. Ion Ana Oproae	"	"	"	"	"
17. Ion Dobrescu	"	"	"	"	"
18. Ion Stana	"	"	"	"	"
19. Ion Ciocu	"	"	"	"	"
20. Năstase Cucuteanu	"	"	"	"	"
21. Ion Cucuteanu	"	"	"	"	"
22. Marin Stîngaciu	"	"	"	"	"
23. Coman Nemuțu	"	"	"	"	"
24. Ion Troneciu	"	"	"	"	"
25. Stoica Coman	"	"	"	"	"
26. Radu Mitroi	"	"	"	"	"
27. Casa răpos. Ion Nemuț	"	"	"	"	"
28. Coman Nicula	"	"	"	"	"
29. Nicolae Radu	"	"	"	"	"

In moșia minăstirii Mărgineni

Fruntași :

1. Marin Pătroi	4 boi,	11 pogoane,	despăgubiri	133 lei
-----------------	--------	-------------	-------------	---------

Pălmași :

1. Oancea Diaconu	4 pogoane,	15 prăjini	despăg.	71 lei,	20 parale
2. Gheorghe Cojocaru	"	"	"	"	"
3. Ion Tudorescu	"	"	"	"	"
4. Casa răpos. Ion Tușianu	"	"	"	"	"

Numai pentru casă 398 stinjeni

1. Ion Ion Feraru
2. Radu Tudoru
3. Coman Ciocan

In moșia Mitropoliei, Pucioasa.

Mijlocași :

1. Dumitru Popescu	2 boi	7 pog.,	19 prăj.	100 lei,	24 parale
2. Neculae Mitrescu	"	"	"	"	"
3. Mitrea Manta	"	"	"	"	"

4. Casa răpos, D. Păduraru	2 boi,	7 pog.,	19 prăj.	100 lei	24 parale
5. Radu Mitrea	"	"	"	"	"
6. Ion Ion Manta	"	"	"	"	"
7. Vasile Zetu Bucuru	"	"	"	"	"
8. Ion Popa Ilie	"	"	"	"	"
9. Niță Gherghin	"	"	"	"	"
10. Ion Burlacu	"	"	"	"	"
11. Radu Bucur Gherghin	"	"	"	"	"
12. Dumitru Manta	"	"	"	"	"
13. Tudor Mitrescu	"	"	"	"	"
14. Radu Mitrescu	"	"	"	"	"
15. Ion Popa Savu	"	"	"	"	"
16. Ion Gh. Ene	"	"	"	"	"
1. Ion Feraru casă și grădină	396	"	"	"	"
stînjeni	"	"	"	"	"
2. Casa răp. Ion Manta	"	"	"	"	"

In moșia Mitropoliei, Cucuteni.

Mijlocași :

1. Niță Șerban	2 boi,	7 pog.	19 prăj.,	100 lei	24 parale
----------------	--------	--------	-----------	---------	-----------

Pălmași :

1. Mihai Oacheșu,	4 pog.,	15 prăj.,	71 lei,	20 parale
2. Mihai Maria	"	"	"	"
3. Dumitru Curățurea	"	"	"	"

In moșia lui Sache Poroineanu

Fruntași

1. M. Bîrligeanu	4 boi	11 pogoane,	133 lei
2. Niță Spînu	"	"	"

Mijlocași

1. Dumitru Stoica,	2 boi,	7 pog.	19 prăj.,	100 lei,	24 parale
2. Ion Gh. Stana	"	"	"	"	"
3. Nițoiu Oancea	"	"	"	"	"
4. Oprea Nedelcu	"	"	"	"	"
5. Radu Banu	"	"	"	"	"
6. Nae Gh. Grecu	"	"	"	"	"

7. Gheorghe Ilinca	2 boi,	7 pog.	19 prāj.	100 lei	24 parale
8. Niță Fășie	"	"	"	"	"
9. Andrei Nicu	"	"	"	"	"
10. Drăghici Tudor	"	"	"	"	"
11. Ion I. Ilinca	"	"	"	"	"

Pălmași :

1. Ion Neguțu	4 pog.,	15 prāj.	71 lei,	20 parale
2. Dinu Tudor	"	"	"	"
3. Ion Angeloiu	"	"	"	"
4. Niță Udroi	"	"	"	"
5. Dumitru Oproiu	"	"	"	"
6. D. Dragomir	"	"	"	"
7. Casa răp. preot Dumitru	"	"	"	"
8. Simiu Panait	"	"	"	"
9. Gh. Bădica	"	"	"	"
10. Ion Neculae	"	"	"	"
11. Marin Tîrghesu	"	"	"	"
12. Radu Fășie	"	"	"	"
13. Ion Chița	"	"	"	"
14. Dragomir Stancu	"	"	"	"
15. Gheorghe Bîrligeanu	"	"	"	"
16. Gheorghe Al. Grecii	"	"	"	"
17. Casa răp. Ion. I. Tuțulanu	"	"	"	"
18. Maria Văduva	"	"	"	"
19. Casa răpos. Ion Radu	"	"	"	"
20. Gh. Udrolu	"	"	"	"

Numai cu casa și grădina

1. Ion Linsu	398 stinjeni
2. M. Suică Dumitru	" "
3. Neculae Bobleacă	" "
4. Nae Popa Niță	" "
5. Sica Văduva	" "

În moșia Zinca Dăljeanca

Mijlocași :

1. Nicu Părvulescu	2 boi,	6 pogoane
2. Ion Udroi	"	"
3. Niță Boață	"	"

4. Niță Vasile	2 boi,	6 pogoane	
5. Radu Muși	"	"	
6. Drăghici Maria	"	"	
7. Ion Nuță	"	"	
8. Ghiță Saftia	"	4 pogoane	22 stînjene
9. Triță Maria	"	"	"
10. Dinu Antofie	"	"	"
11. Ion Ringheanu	"	"	"
12. Stan Ringheanu	"	"	"
13. Banu Cosacu	"	"	"
14. Dinu Ringheanu	"	"	"
15. Nae Cosacu	"	"	"
16. Ion Cimpoeru	"	"	"
17. Radu Cotromanțu	"	"	"
18. Radu Glăvan	"	"	"
19. Gheorghe Ispas	"	"	"
20. Toma Durcă	"	"	"
21. Dinu Pătrașcu	"	"	"
22. Oprea Nițu	"	"	"
23. Ion Dinu Șuță	"	"	"
24. Niță Ilincea	"	"	"
25. Radu Ilincea	"	"	"
26. Vasile Șuță	"	"	"
27. Dinu Șuță	"	"	"
28. Gheorghe Văcaru	"	"	"
29. Banu Chițului	"	"	"
30. Niță Stoica	"	"	"
31. Banu Lăcătușu	"	"	"
32. N. Lăcătușu	"	"	"
33. Stan Vasile	"	"	"
34. Nicolae Mocănaș	"	"	"
35. Simion Burcă	"	"	"
36. Radu Burcă	"	"	"
37. Nicolae Stoica	"	"	"
38. Nică Făcău	"	"	"

În moșia lui Grigore Mircescu

Fruntași :

1. Niță Purice	4 boi,	11 pogoane,	despăgubiri	133 lei
2. Bucur Ionescu	"	"	"	"
3. Radu Berechet	"	"	"	"

Mijlocași :

	2 boi,	7 pog.	19 prăj.,	100 lei,	24 parale
1. Zaharia Dumitru					
2. Antofie Nicolae	"	"	"	"	"
3. Dinu Savului	"	"	"	"	"
4. Barbu Milea	"	"	"	"	"
5. Dumitru Burtea	"	"	"	"	"
6. Dinu Tudor	"	"	"	"	"
7. Ion Berechet	"	"	"	"	"
8. Radu Ionescu	"	"	"	"	"
9. Ion Ionescu	"	"	"	"	"
10. Ion Burtoi	"	"	"	"	"
11. Ștefan Verzea	"	"	"	"	"
12. Radu Niță	"	"	"	"	"
13. Tudor Marinescu	"	"	"	"	"

Pe moștile altor proprietari : Gh. Nițescu, N. Marinescu, Toma Diaconescu, Ion Vârzaru, N. Greceanu, I. Georgescu, N. Diaconescu, Vasile Coman, Stan Dichiu, Grigore Bănescu, Radu Diaconescu, Gh. Banu.

Mijlocași :

	2 boi,	17 pog.	19 prăj.,	100 lei,	24 parale
1. Dinu Fășie,					
2. Costache Uța	"	"	"	"	"
3. Ion Oancea Diaconu	"	"	"	"	"
4. Nicolae Radu	"	"	"	"	"
5. Gh. Albulescu	"	"	"	"	"
6. Ion Bîrlog	"	"	"	"	"

Toporași

	4 pog.	15 prăj.,	71 lei,	20 parale
1. Ion Gh. Nicu				
2. Badea Garagonici	"	"	"	"
3. Gh. Spătaru	"	"	"	"
4. Ghiță Iordache	"	"	"	"
5. Ionică Brînzică	"	"	"	"
6. Dumitru Gh. Nicu	"	"	"	"
7. Petre Oprea	"	"	"	"
8. Niță Meloni	"	"	"	"
9. Marin Miloiu	"	"	"	"
10. N. S. Grecu cu frații	"	"	"	"
11. Stan Bîrlogu	"	"	"	"
12. Stan Văcaru	"	"	"	"
13. Oancea Marin	"	"	"	"
14. Ion Marin	"	"	"	"
15. Meilă Milea	"	"	"	"

16. Stan Badea	4 pog.	15 prăj.	71 lei,	20 parale
17. Stan Bucuroiu	"	"	"	"
18. Dinu Marinescu	"	"	"	"
19. Nicolae Matei	"	"	"	"
20. Dinu Vișan	"	"	"	"
21. Radu Badea	"	"	"	"
22. Gheorghe Oneață	"	"	"	"

ANEXA nr. 15

1874 iunie 11

Domnule Ministre,

Uă odae care cuprinde două încăperi, unde mă adăpostesc eu și paracliseru sînt cu totul ruinate la învelișu, încît cînd plouă nu avem unde șede a ; asemenea și Biserica, a picat șindrila după dînsa și plouă pe bolte.

Cu respecte vin a vă ruga Domnule Ministre să binevoiți a face punere la cale de a se înveli din nou atît casile cît și biserica cu șindrila de stejar, care șindrila se poate face din pădurea acestei biserici, sau cu fier.

Primiți Domnule Ministre încredințare și stîma ce vă conservu, etc.

Îngrijitor Protot Demetriu Ion Negreanu

ANEXA nr. 16

Avizul Consiliului Medical Superior, din 12 martie 1882

Astăzi 12 martie 1882, avînd în vedere propunerea emisă de Consiliul General al județului Dîmbovița, în ședința de la 12 februarie a.c., a sesiunii sale extra-ordinare și comunicată pe lîngă raportul nr. 1664, din a.c. al D-lui prefect al jud. Dîmbovița, considerînd că Consiliul general al aceluia județ voeste să cunoască opinia Consiliului medical superior, atît asupra analizei chimice a apelor de la Șerbănești și Vulcana, cît și asupra importanței curative a acelor

ape, pentru a putea apoi să construiască un stabiliment balnear la Șerbănești. Avînd în vedere rezultatul analizei chimice a apelor athermale de la Șerbănești și de la Vulcana, efectuate de D. Dr. în chimie Bernard.

Considerînd că apele salifere-iodurate, avînd concentrațiunea celor de la Vulcana, nu s-au constatat încă altele în țară și chiar între apele din restul Europei, numai cele de la Trescaro din Lombardia, conțin mai mult iod-pur, decît cele de la Vulcana.

Consiliul medical superior opinează :

1. Că apele athermale hidro-sulfurate hepatice de la Șerbănești, se pot utiliza mai cu seamă cu succes contra afecțiunilor pielii, sifilitice, scrofuloase, reumatice, afecțiuni altă de frecvente în țară la noi.

2. Că apele salifere-iodurate de la Vulcana se pot utiliza cu succes contra afecțiunilor sifilitice, scrofuloase și afecțiunilor cronice mitrel.

3. Prin urmare, este de folos general a se construi la Șerbănești și mai ales la Vulcana cîte un stabiliment balnear (sublinirea Dr. G. T. Zlissu), și să se invite autoritatea județeană a comunica Consiliului medical superior programul după care urmează a se construi stabilimentele balneare de la Șerbănești și Vulcana.

(ss) Dr. Theodor, Photino, Turnescu, Felix.

Secretar (ss) Dr. I. Polizu.

ANEXA nr. 17

1884 octombrie 30

România
îngrijitor Bisericii
Bunea
Județul Dimbovița
Nr. 6

Domnule Grădiștene

Biserica schitului Bunea ce este zldită de strămoșul Dnlei Voastre, Bunea Grădișteanu, are trebuință oarecare reparație, adică tencueli pe unde este zldu crăpat și zugrăveala, fiindcă cei mai mulți sfinți sînt zgîrleți și cu ochii scoși, din vremele vechi.

Asemenea are trebuință și de obiecte din năuntru, precum, veșminte pentru îmbrăcăminte preotului la serviciul divin, unu sfîntu, potir, disc, stea, procovețe și uă cădelniță, fiindcă cele cari sînt astăzi, sînt cu totul vechi și stricate. Chilile pentru șederea servitorilor sînt asemenea ruinate.

Cu tot respectul vin a vă ruga Domnule Grădiștene, să binevoiți ca etitori ai acestui sfîntu lăcașu, a mijloci pe lîngă Domnu Ministru de Culte să se îndeplinească aceste lipsuri.

Primiți vă rog Domnule Grădișteanu încredințarea considerațiunii mele și stima ce vă conservu.

Ingrijitor Preot Dămetriu Ioan Negreanu

ANEXA nr. 18

Inregistrată în 1885

A se avea în vedere după votarea bugetului
Haret.

Domnule Ministru,

Am onoare a înainta d-voastră alăturata în original comunicare, ce ingrijitorul schitului Bunea din Jud. Tirgoviște îmi face în privința celui schit, ce se administrează de Onor Minister al cultelor și la care familia Grădiștenilor e etitor, cu rugăminte, ca să binevoiți, domnule ministru, ca luînd în considerare cele relatate la proasta stare în care se află acel schit să binevoiți a face cele ce veți găsi cu cale spre a lui îmbunătățire.

Primiți vă rog, domnule ministru, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Em. Grădișteanu

Dnei Sale

D-Jui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice Arh. Stat. București,
Minist. Cultelor și Instr. Publice

Ds. 2711/1874 (36 file)

Din statutele Soc. Coop. Sănătatea

Art 53. Aceste statute s-au votat în adunarea generală din 14 august 1911, când s-a ales consiliul de administrație și comisiunea cenzorilor și anume :

Iar ca cenzori, D-nii

1. I. Gh. Saru	președinte	1. Alex. Gh. Ionescu
2. Alex. I. Teodorescu	vicepreședinte	2. Ion I. Enescu (fiul)
3. Ion N. Mitrescu	casier	3. Ion I. Popa
4. Ion Gh. Mareș	membru	iar ca supleanți D-nii :
5. Gh. Gh. Stoian	membru	1. Ion Gh. Aron
6. Stan I. P. Savu	membru	2. Ion Gh. Stoian
7. Const. Gh. Aron	membru	3. Ion Stănescu

Aceste statute intră în vigoare de la autentificarea lor de către Judecătoria Ocolului respectiv.

1. I. Gh. Saru	16. I. Gh. Stoian
2. I. Gh. Mareș	17. Ilie I. Savu
3. Al. I. Teodorescu	18. I. Stănescu
4. Stan I. P. Savu	19. Ene N. Aron
5. Al. Gh. Ionescu	20. Const. N. Mitrescu
6. Ion Gh. Stoian	21. Derebal I. Teodorescu
7. Gh. Dumitru I. Coman	22. I. M. Mitrescu
8. Ion I. Enescu (fiul)	23. Gh. M. Milea
9. Constantin Gh. N. Aron	24. Gh. St. Coman
10. Gh. Gh. Stoian	25. Ion Ioan Milea
11. Gh. I. Oproiu	26. I. I. R. Ionescu
12. Gh. I. Mitrea	27. Gh. Gh. Stoian
13. Nicolae I. Savu	28. Ion Gh. N. Aron
14. Florea Gh. Stolan	29. N. Dumitru Ene
15. Gh. N. Mitrescu	30. I. I. Popa

Primăria comunei Vulcana

Semnăturile de mai sus în număr de treizeci, din care douăzeci și trei prin propria semnătură, și șapte prin punere de deget, fiind juste, se atestă de noi.

1911 august 15

Primar, D. I. Teodorescu,

Secretar I. Ionescu

Copie

după raportul Școlii primare mixte Băile Vulcana jud. Dimbovița
Nr. 10/1935

Domnule ministru,

Avem onoare a vă aduce la cunoștință că în noua vatră a satului Băile-Vulcana, ce s-a creat acum trei ani, prin improprietărirea a 180 sâteni, s-a rezervat și pentru școală 1/2 ha, deoarece noul sat se află la o distanță de 3 km de localul în care funcționează actualmente școala.

În prezent administrația comunală, în mod abuziv a parcelat acest teren, ca să-l vîndă cîtorva sâteni.

Vă rugăm să binevoiți a interveni de urgență la locul în drept, pentru ca să nu se răpească acest teren școlii, fiindcă într-un viitor apropiat va fi nevoie să se construiască noul local de școală și nu va fi posibil să se găsească terenul necesar.

Director (ss) indescifrabil

(Din dosarul nr. 145, Arh. St. Buc. Reforma agrară din 1921, jud. Dimbovița).

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

CHICAGO, ILL.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.

Cuvinte rar folosite

A.

- aaet* = dare, impozit.
alegere (a unei moșii) = căutarea hotarelor, scoaterea din devălmășie.
anafora = raport scris adresat domnitorului, de către un mare dregător.
arhimandrit = titlu dat starețului unei mănăstiri.
armaș mare (vel) = mare dregător care supraveghea închisorile și execuțiile.
aspru = monedă turcească cu circulație în Principatele Române, începând din sec. XV.
asilaz = țesătură de mătase cu un sistem de împletire a firelor care îi dă un luciu și un desen special, pe o singură parte.

B.

- Ban* = șeful administrației în Oltenia; rangul cel mai mare în divan (legat sau nu de funcția de ban al Craiovei).
ban = unitate monetară: a suta parte dintr-un leu.
banită = unitate de măsură de capacitate pentru cereale: circa douăzeci de ocale.
birar = slujbașul care încasa birul.
biv = fost.
bîntuială = supărare, necaz, vătămare.
brat = frate; *brat ego* = fratele lui.
burîu = butoi în care se păstrează țuica.

C.

- Carte* = act scris, document, dovadă.
Căminar = boier care avea în grijă stringerea dării pentru băuturile spirtoase.
ceauș = mic slujbaş al stăpînirii, curier, aprod, ușier.
a cerca = a căuta, a cerceta.
cetaș = membru al unei cete, al unui neam.
chir (din grecește) = domn, jupîn.
cit = material ieftin din bumbac, înflorat și apretat.
cislă = cotă aparte ce se cuveneau fiecăruia dintr-o dare plătită în comun.
clăcaș = țaran așezat pe o moșie domnească, boierească sau minăstirească, cu obligații față de proprietar (dijmă, clacă, plocon).
clironom = moștenitor.
clucer = dregător în divan însărcinat cu aprovizionarea curții domnești.
Colan = salbă, cingătoare împodobită, briu, cordon.
comis = dregător în divan care avea în grijă sa grajdurile domnești.
conac = loc de popas, popas ; distanțe de la un loc de popas la altul.
ctitor = fondator, întemeietor ; persoană care suportă (sau contribuie), cheltuielile pentru ridicarea și înzestrarea unei biserici sau minăstiri.
cupeș = negustor.
curățură = loc într-o pădure curățat de arbori, de mărăcini, pentru a putea fi cultivat.
curpen = mlădiță lungă și subțire a viței de vie sau a altei plante agățătoare.
cutnie = țesătură de mătase sau bumbac.

D.

- dajdie* = impozit, dare, bir.
danie = donație, dar, ofrandă.
darvar = slujitor care aducea lemne din pădure la curte, (și avea grijă de încălzit).
delniță = bucată de pământ, de obicei cultivabil, pe care o aveau rumânii în folosință.
dichiu = administrator al unei minăstiri, econom.
divan = sfatul la care luau parte domnitorul și boieri ; înaltă instanță de judecată.
dijmă = cantitatea de produse agricole predată de țărani proprietarilor, drept arendă pentru suprafețele lucrate.
diacon = întîiul grad de jos în sus în ierarhia bisericească.
diată = testament.
dimie = țesătură groasă de lînă (de obicei albă) din care se făceau haine țărănești.

E.

egumen = superiorul unei mănăstiri.

embatic = formă de arendare pe termen lung, cu toate drepturile de proprietate.

epistat = administrator, intendent, logofăt, vechil.

F.

falangă = sul de lemn de care se legau picioarele celor condamnați să fie bătuți la tâpli.

funie = sfoară de moșie, fâșie îngustă de moșie.

G.

galben = monedă de aur austriacă echivalând cu 11 lei și 75 bani, care a circulat în țările românești.

a globi = a amenda.

H.

haraciu = tribut anual pe care-l plăteau sultanului, țările creștine supuse turcilor.

hrisov = carte, document dat de domni, care servea ca titlu de proprietate.

I.

ieromonah = călugăr cu funcție de preot.

ispravnic = șef al administrației și poliției dintr-un județ.

isprăvnicel = vătășel care supraveghează munca argaților.

a impresura = a înconjura de toate părțile, a încâlca, a lua averea cuiva cu silă.

a întări (un document, o carte) = a recunoaște.

J.

jalbă = plângere, piră, reclamație.

jelui (a) = a reclama.

jicniță = grinar.

județ = judecător.

jupîneasă = soție de jupin.

L.

leat = an, data unui an.

logofăt = secretar, scriitor într-o cancelarie, grămătic.

logofăt mare (vel) = înalt demnitar în divan, al doilea după ban.

M.

- marchidan* = negustor ambulant, de mărunțișuri.
mazil = domnitor sau demnitar scos din funcție.
medelnicer = boier care turna apă domnului să se spele pe mâini înainte de masă, puneă masa și servea bucatele ; boier de rangul al doilea.
megieș = vecin.
mertic = măsură veche pentru cereale (1—2 ocale).
metoh (metoc) = minăstire mică subordonată alteia mai mare ; locuința unei minăstiri în afara incintei.
mijlocaș = țărani ce posedau suprafețe mai mici de pământ ; la 1864, cei care posedau 2 boi și o vacă.
mlacă = mlaștină, smîrc.
moșnean (moștean) = țăran liber, proprietar de pământ.

N.

- namestie* = clădire cu toate dependențele ei (prin restricție) dependință.
neclătită = neschimbată, neatinsă.

O.

- oca* = veche măsură de greutate (400 dramuri = 1 kg. 272) și de capacitate (a zecea parte dintr-o vadră=1 litru 520 în Muntenia).
ocină = moșie, parte de moșie rămasă de la părinți.
oierit = dijmă asupra oilor plătită în natură.
olac = curier, stafetă, căruță de poștă.
oi = de la.
otașină = dijmă în natură plătită proprietarului unei vii.

P.

- pambriu* = stofă de lână.
paharnic = boier de divan, care administra ville și pivnițele domnești ; cel care turna de băut domnului și oaspeților.
pălmaș = țăranul clăcaș care nu dispunea de vite de muncă.
pîră = reclamație, plîngere, proces.
plisă = țesătură de bumbac asemănătoare cu catifeaua.
plocon (poclon) = dar, cadou ; dar făcut turcilor în semn de supunere.
pogon vechi = măsură de suprafață pentru pământ : 24 prăjini de cîte 3 stînjini în lung și în lat = 144 prăjini pătrate = 5011,79 m.p.
podvadă = cărăușie obligatorie la care erau supuși țăranii pînă în secolul trecut (fără plată).
postelnic = rang boieresc ; marele postelnic avea atribuția de ministru al afacerilor streine.

poslušnic = scrvitor, slujitor (boiresc sau minăstiresc) scutit de bir către stat.
pravilă = lege, cod, regulă, regulament.
proclat = blestemat, afurisit, ticălos.
procoviță (procov) = vâl, pinză cu care se acopereau diverse lucruri ; pătură.
protosinghel = grad monahal superior singhelului, dar inferior arhimandritului.
prăjină = veche măsură, egală cu 3 stinjeni, sau 5,899 m.

R.

răvaș = scrisoare, bilet.
rumân (vecin) = țaran lipit pământului, supus stăpînului, pe moșia căruia trăia și căruia trebuia să dea dijmă și muncă nelimitată și fără soroc.
rachiu = alcool făcut din prunc, vin, cireșe, zarzăre.

S.

sad (saduri) = plantație de pomi, livadă ; vie plantată de curînd.
saiara = impozit excepțional ; pacoste, belea.
schelă = port pe malul unui fluviu, debarcader.
șchiit = minăstire mică, așezată într-un loc singuratic.
a scăpăta = a sărăci.
seamă = socoteală, calcul, cont.
seimen = soldat infanterist mercenar.
serdar = comandant de oaste.
sihastru = singuratic, pustiu.
siliște = locul pe care a fost așezat un sat, loc de casă, loc necultivat sau plantat cu pomi.
sin = particulă întrebuințată înaintea numelui de botez al tatălui, cu înțelesul de ; fiul lui, al lui.
sinet = act, document, zapis, adeverință, chitanță.
sluger = dregător însărcinat cu aprovizionarea curții domnești și a armatei.
soroc = termen fixat dinainte, zi hotărîită pentru plata unei datorii.
spahi = soldat din cavaleria imperială otomană.
spătar = boier, dregător în divan, care ducea la festivități spada domnească ; marele spătar era căpetenia oștilor din țară.
stoinic = dregător care purta grija mesei domnești ; șeful bucătarilor.
suhat = pășune (pe lîngă ape, locuri mocirloase) islaz.

Ș.

șughiță (șuviță) = șnec de fire de păr ; fâșie lungă și îngustă de pămînt ; fir de apă, pîrîiaș.

T.

- taler* = veche monedă austriacă de argint, care a circulat în Țara Românească, cu începere din sec. XVII (= 133 bani până în sec. XVIII, apoi 40 parale = 1 leu vechi).
- toporaș* = țaran clăcaș care nu dispune de vite de muncă, în regiunea de deal, de munte (care lucrau la pădure).
- trăsură* = trăsătură, la măsurătoarea unei moșii.
- treapdă* = taxă ce se plătea funcționarului care aducea la îndeplinire a hotărâre, ce nu era executată de bună voie.

U.

- ughi* = monedă veche de aur, maghiară.

V.

- vadră* = măsură veche de capacitate pentru lichide = zece ocale.
- vâtaf* = supraveghetor al argaților, logofăt, șef.
- vechil* = administrator, intendent.
- vel* = particulă însoțitoare a unui titlu dregătoresc, cu înțelesul de : cel mare, exemplu vel-vornic, vel-armaș.
- vistier* = mare dregător care se îngrijea de veniturile domnului și ale țării.
- volnic* = îndreptățit, imputernicit, competent.
- vornic* = mare demnitar în divan, răspunzător de treburile interne, având și atribuții judecătorești.

Z.

- zapis* = act, dovadă scrisă de vânzare sau cumpărare (între moșneni)
- zaherea* = hrană, provizii pentru armată.
- zâlog* = amanet, gaj.
- zâticneală* = împiedicare, stânjenire.
- a zâticni* = a împiedica, a stânjeni.

Note

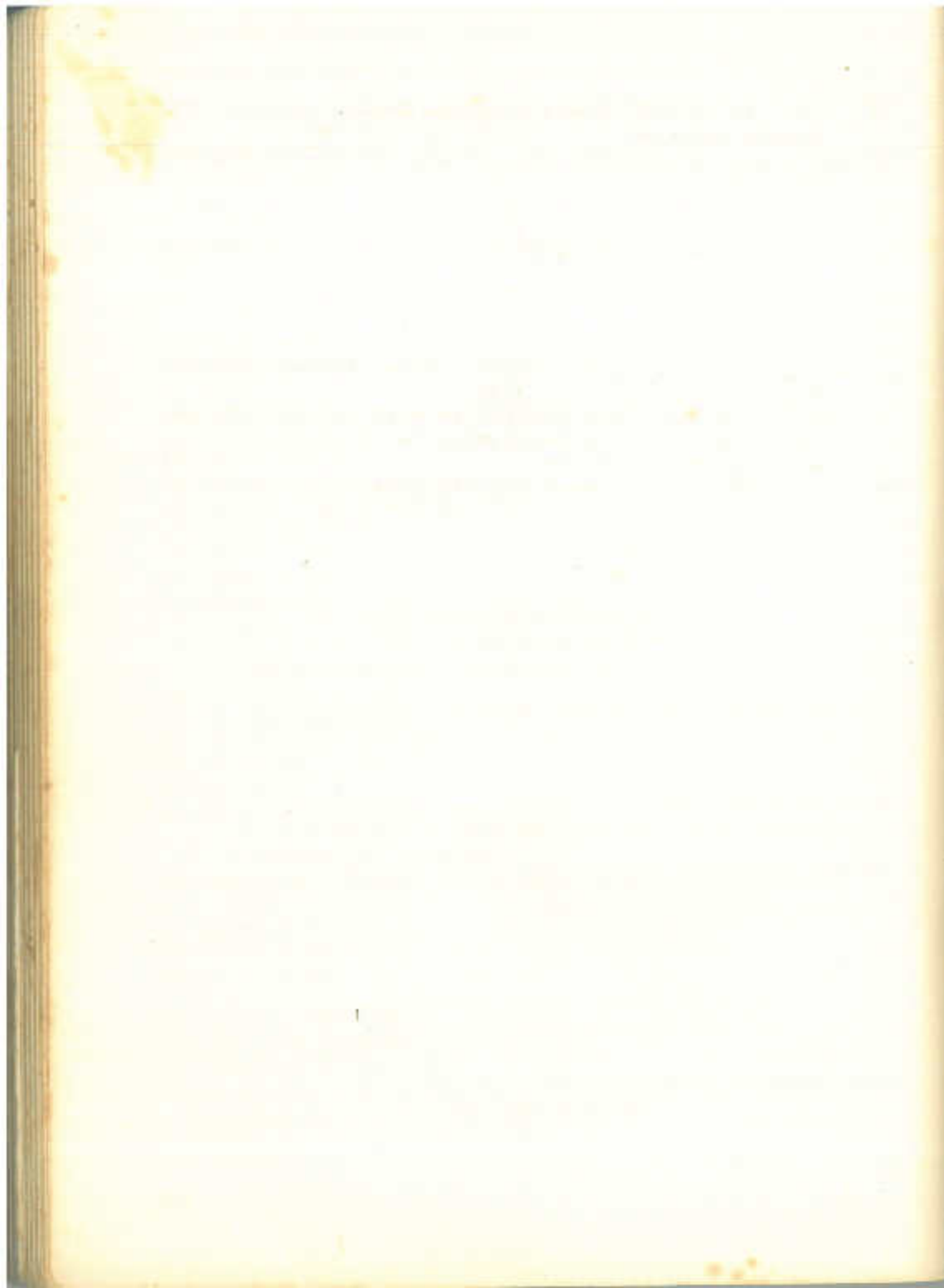
1. Dr. Gh. T. Zissu, *Sursele de la Pucioasa și Vulcana*, Tîrgoviște, 1902.
2. D. Frunzescu, *Dicționar topografic și statistic al României*, București, 1872.
3. *Marele Dicționar geografic*, Edit. Soc. de geografie a României, 1899, vol. V.
4. Dr. Popescu Vilcana, *Băile Vilcana*, Buc. 1930, p. 5.
5. Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, București, 1963, p. 344.
6. Al. Graur, *Nume de locuri*, Ed. Științifică, Buc. 1972, p. 87.
7. E. Petrovici, *Dacoromania*, Bulet. Muzeului Limbii Române, Cluj X, 1921, p. 337.
8. Alexandra Philppide, *Originea Românilor*, I, p. 725.
9. G. Weigand, *Z.O.N.F. (Zeitschrift für Orts-) — Namenforschung* III, p. 155.
10. Petrovici, Op. cit. pp. 243—244.
11. Al. Graur, Op. cit., pp. 86—87.
12. Const. A. Georgescu, Dr. Aurel Vartic, Dr. Vasile Vartic, *Pucioasa, Vulcana, Pietroșița*, Tîrgoviște, 1936, pp. 23—25.
13. N. Oncescu, *Geologia României*, Ed. III, Ed. Tehnică, Buc. 1965, p. 39.
14. N. Florea și colab. *Geografia solurilor României*, Ed. Științifică, Buc. 1968.
15. *Documente asupra Istoriei Românilor* (în continuare DIR) veac XVII (B. Țara Românească, 1601—1610), Doc. nr. 116, p. 106.
16. I. Donat, *Satele lui Mihai Viteazul*, Studii și materiale de istorie medie IV, pp. 63—122).
17. D.I.R. XVI, (B. Ț.R.). Vol. III. Doc. nr. 429, p. 404.
18. D.I.R. XVI (B. Ț. R.), vol. IV. doc. 305, p. 300.
19. Arh. St. Buc. Mitrop. Ț. Rom. S.I. nr. 1568. Traducere românească din 1868.
20. DIR. sec. XVII (1601—1610) doc. nr. 127, p. 12.
21. Ibidem, doc. 329, p. 361.
22. Idem, vol. II (1611—1615), doc. 228, p. 246.
23. Ibidem, doc. 236, p. 258.
24. Idem, vol. IV, pp. 583—584.
25. Arh. St. Buc. Mitrop. Ț. Rom. XLV, —3, ms. 134, f. 360—360 v.
26. DIR sec. XVII, vol. IV, doc. nr. 366, p. 358.
27. D. Mioc, *Reforma fiscală din vremea domniei lui Matei Basarab* „Studii”, an. XII (1959), nr. 2, p. 53.

28. Constantin Giurescu, *Matei Basarab*, București, 1941.
29. D. Mioc, op. cit. p. 56.
30. Ibidem, p. 61.
31. Ibidem, p. 74.
32. Ibidem, p. 83.
33. Lidia A. Demény, L. Demény, N. Stoicescu, *Răscoala Seimenilor sau răscoala populară ? 1655 Țara Românească*, Edit. Științifică, Buc. 1968, p. 53.
34. Arh. St. Buc. Mitrop. Ț. Rom. L-6, ms. 127, f. 357, rez. f. 363. (f.l.z.).
35. Doc. Rom. Historiae B. Ț. Rom. XXIII, doc. 341, p. 528.
36. G. Potra, *Tezaurul documentar al jud. Dîmbovița*, 1972, doc. nr. 301, p. 166—167.
37. Ibidem, doc. nr. 320, p. 182—183.
38. Ibidem, doc. nr. 368, p. 223.
39. Arh. St. Buc. idem, XXXVIII-10, ms. 127, f. 67 și 134, f. 188 v—189.
40. Idem, XXXVIII-11, ms. 134, f. 189, rez. f. 110 v.
41. G. Potra, op. cit. doc. nr. 371, p. 225—226.
42. Ibidem, doc. nr. 326, p. 186—187.
43. Ibidem, doc. nr. 332, p. 192.
44. Ibidem, doc. nr. 328, p. 188.
45. Ibidem, doc. 333, p. 192—194.
46. Ibidem, doc. 334, p. 194—196.
47. Arh. St. Buc., idem CXXXI-2, ms. 129, f. 53v.—57.
48. C. C. Giurescu, *Matei Basarab, cel mai mare ctitor bisericesc al neamului nostru*, București, 1946, p. 11—12.
49. Arh. St. Buc. Mitrop. Ț. Rom. copie L-31v—34, ms. 134, f. 486—487.
50. Idem, L-15, ms. 134, f. 481—482, rez. ms. 127, f. 364.
51. Idem, L-17, ms. 134, f. 482, rez. f. 363v și 366v.
52. Idem, L-18, ms. 127, f. 746v, 364 ; rez. f. 357v—361 și 364 ; ms. 134, f. 482—482v.
53. Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Ț. Rom. și Moldova*, sec. XIV—XVII, Ed. Enciclopedică română, Buc. 1971, p. 175.
54. Doc. Rom. Historiae, B. T. Rom. vol. XII, p. 51.
55. Filitti, I. C. *Arhiva G. Gr. Cantacuzino*, București, 1919 doc. 675, p. 212.
56. N. Stoicescu, op. cit., p. 189.
57. Ibidem, p. 190—191.
58. Ștefan Ionescu, Panait I. Panait, *Constantin Vodă Brîncoveanu*, Edit. Științifică, București, 1969, p. 129.
59. N. Stoicescu, op. cit., p. 141.
60. Arh. St. Buc. Mitrop. Ț. Rom. L-27, ms. 127, f. 351v—352v și ms. 134, f. 484v—485.
61. Idem, L-48, fără copie.
62. I. Donat, *Numărul și valoarea documentelor provenite din minăstirile Olteniei*, Mitrop. Olteniei, 1970, nr. 5—8, p. 883.
63. G. Potra, op. cit. doc. nr. 915, p. 761—762.

64. Ibidem, doc. nr. 958, p. 815—816.
65. Preot Alex. A. Popescu-Runcu, *Catagrafia județului Dimbovița la anul 1810*, Tirgoviște, 1936, p. 18.
66. Filitti I. C., *Arenda moșiilor în Muntenia, la 1831 și 1833; populația Munteniei la 1857*, București, 1932, p. 11.
67. Gh. Pirnuță, *Începuturile culturii și învățămîntului în jud. Dimbovița*, Tirgoviște, 1972, p. 271.
68. Arh. St. Buc. Minist. Interne, Div. Comunală, Dos. 25/1845, p. 110.
69. Ion Codru Drăgușanu, *Peregrinul transilvan*, Editura de stat pentru literatură și artă, 1956, p. 54—56.
70. G. Pirnuță, op. cit., p. 187.
71. Florin Constantiniu, *Relațiile agrare din Ț. Rom. în sec. XVIII*, Edit. Academiei R.S.R. București, 1972, p. 61—63.
72. DIR, sec. XVII, vol. IV, doc. nr. 366, p. 358.
73. Florin Constantiniu, op. cit., p. 84.
74. Arh. St. Buc., Mitrop. Ț. Rom. L-27; ms. 127, f. 351v—352v și ms. 134, f. 484v—485.
75. Ștefan Metes, *Emigrări românești din Transilvania în sec. XII—XX*, Edit. Științifică, Buc. 1971, p. 195.
76. Ibidem, p. 220—230.
77. Florin Constantiniu, op. cit., p. 117.
78. Ibidem, p. 119.
79. Ibidem, p. 123.
80. G. Potra, op. cit. doc. 845, pp. 678—679.
81. Florin Constantiniu, op. cit., pp. 83—94.
82. *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII*, vol. I, Ț. Rom. București, Edit. Acad. R.S.R., 1961—1966, p. 479.
83. Arh. St. Buc. Mitrop. Ț. Rom. L-56; (fără copie).
84. Ioan C. Filitti, op. cit., p. 11.
85. George Potra, op. cit., p. 816.
86. D. Frunzescu, op. cit.
87. DIR veac XVII, B. Ț. Rom. vol. II, doc. 228, p. 246.
88. Arh. St. Buc. Mitrop. Ț. Rom. L-21; ms. 134, f. 483—483v.
89. Idem, L-15; ms. 134, f. 481v.—482, rez. ms. 127, f. 364.
90. Florin Constantin, op. cit., pp. 64—65.
91. Arh. St. Buc. Mitrop. Ț. Rom. L1—11; ms. 134, f. 517.
92. Idem, L-17; ms. 134, f. 482, rez. f. 363v și 366v.
93. I. Cojocaru, *Documente privitoare la economia Ț. Rom. 1800—1850*, vol. II, Ed. Științifică, Buc. 1958, doc. 44 b.
94. Arh. St. Buc., idem, copie ms. 161, f. 57.
95. Idem; ms. 157, f. 7v.
96. Idem; copie ms. grec, ms. 157, f. 159v.—160.

97. Ilie Corfus, *Agricultura T. Rom. în prima jumătate a secol. XIX*, Edit. Academiei R.S.R., 1969, f. 69.
98. Idem, p. 137.
99. Ibidem, p. 144.
100. Ibidem, p. 21.
101. Arh. St. Buc. Vornicia din Lăuntru, dos. 2173/1839, f. 310.
102. Idem, Ministerul interne; Dir. Comunală Ds. 25/1845, p. 110.
103. Gh. Pîrnuță, op. cit., 122.
104. Mihail Kogălniceanu, *Texte social-politice alese*, Editura politică, Buc. 1967, p. 389.
105. Ibidem, p. 393.
106. Ibidem, p. 266.
107. Ibidem, pp. 394—395.
108. Arh. St. Buc. Reforma agrară din 1921 jud. Dimbovița, dosar 145, f.
109. Ibidem, dosar 239.
110. Ibidem, dosar 24.
111. Ibidem, dosar 147.
112. Dr. G. T. Zissu, op. cit., pp. 43—44.
113. Ibidem, pp. 5—12.
114. Ibidem, p. 20.
115. Ibidem, p. 52.
116. Ibidem, p. 55.
117. Const. A. Georgescu, Dr. Aurel și Vasile Vartic, op. cit. p. 32.
118. Dr. Gh. I. Mareș, *Acțiunea apei izvorului Ovesa asupra secreției biliare*. Teză, București, 1934 (Comunic. Congres Balneologie, Iași, 25.III.1934).
119. Ibidem.
120. Dr. Gh. I. Mareș, *Apele minerale românești*, Buc. 1937, pp. 208—210.
121. Gh. Pîrnuță, op. cit., p. 153.
122. Ibidem, 171.
123. Ibidem, 174.
124. Toma Svințiu, Gh. Trifănescu, *Extinderea începînd cu anul 1838 a învățămîntului elementar în satele jud. Dimbovița*. Opinii Pedagogice anul școlar 1970—1971, pp. 34—35.
125. Arhivele Stat. București, Minist. Cultelor și Instr. Publice, Dos. 1749/1845, p. 35.
126. Ibidem, p. 66.
127. Ibidem, p. 502.
128. Ibidem, p. 265.
129. Ibidem, p. 470.
130. Idem, Dosar 4064/1854.
131. Idem, Dosar 1181/1865.
132. Idem, Dosar 302/1867, p. 43.
133. Ion Gh. Mareș *Monografia Școlii com. Cucuteni, satul Vulcana*, Opinii Pedagogice, Tîrgoviște 1971—1972, pp. 95—100.

134. L. Colescu, *Recensământul general al populației României* (decembrie 1899), București 1905, p. 386.
135. Radu Ionescu, *Gabriel Popescu, artist și pedagog*, Acta Valachica, Tîrgoviște 1969, p. 274.
136. Eusebiu Plăcu, *Minulescu la băi*, Opinii pedagogice, Inspectoratul școlar jud. Dîmbovița, anul 1970—1971, p. 19.
137. Documente privind istoria României, Războiul pentru independență, Vol. II doc. 481, p. 253 (mai departe DIR).
138. Ibidem, doc. 954, p. 483.
139. Ibidem, doc. 846, p. 426.
140. DIR, vol. III doc. 930, p. 495.
141. General G. A. Dabija, *Armata română în războiul mondial*, (1916—1918) Ed. I. G. Hertz, București, vol. II, p. 512.
142. *România în războiul mondial 1916—1919*, Ed. M.A.N. București, 1934, (jurnalele de operații M. St. M. Muzeul militar, Buc. vol. IV, p. 114.
143. General G. A. Dabija, op. cit. p. 491.
144. Anuarul Ordinului Mihai Viteazul (1916—1920) p. 135.

1. Lidia A. Demény, L. Demény, N. Stoicescu, *Răscoala Seimenilor sau răscoală populară ?* Editura științifică, 1968, p. 55.
2. Cronicile românești, vol. IV, *Viața și opera lui Radu Popescu*, Partea I, public. N. Simache și Tr. Cristescu, 1943, p. 136.
3. N. Stoicescu, op. cit. p. 122.
4. Istoria Ț. Românești (1290—1690), *Letopiseșul Cantacuzinesc*, C. Grecescu și D. Simionescu, Ed. Ac. R.S.R. 1960, p. 153.
5. M. Stoicescu, op. cit. p. 234.
6. Istoria Ț. Românești, op. cit. p. 153.
7. Lidia A. Demény, N. Stoicescu, op. cit., p. 58.
8. Cronicile românești, op. cit. p. 140.
9. N. Stoicescu, op. cit., p. 189.
10. D.I.R. Ț. Rom. sec. XVII, vol. IV, p. 583—584.
11. Arh. St. Buc. Mitrop. Ț. Rom. XLV-3, ms. 134, f. 360—360 v.
12. Idem, L-49, ms. 134, f. 495—496 v.
13. Ibidem, L-20, ms. 127, f. 347v—348 : rez. 363v și ms. 134, f. 482v—483.
14. Ibidem, L-23, ms. 127, f. 355v—356 și ms. 134, f. 484.
15. Ibidem, L-27, ms. 127, f. 351—352v și ms. 134, f. 484—485.
16. Ibidem, ms. 134, f. 368v—369.
17. Idem, XLV-39 ms. 127, f. 207—207v și ms. 134, f. 370v.
18. Idem, L-30, ms. 134, f. 485.
19. Ibidem, L-45.
20. Ibidem, L-40, ms. 134, f. 492.
21. Ibidem, L-41, ms. 134, f. 492—492v.
22. Ibidem, L-42, ms. f. 492v.
23. *Cronici murenii*, Edit. Albatros, 1973, p. 77.
24. Ibidem, p. 140.
25. Arh. St. Buc. idem. L-21, ms. 134, f. 483—483v.
26. Ibidem, L-22 : ms. 127, f. 349—349v.
27. Ibidem, L-24, CCXXII-12; ms. 127, f. 349v—350v; rez. 362v și rez. ms. 134, f. 484.
28. Ibidem, L-25 : ms. 127, f. 350v—351v.
29. Ibidem, L-29.
30. Ibidem, L-39.

31. N. Stoicescu, op. cit. p. 191.
32. Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*; Trad. G. Adamescu, Buc. 1942, p. 188.
33. Arh. St. Buc. idem, L-33; CCXC-15; ms. 127, f. 354—354v. și ms. 134, f. 488—489.
34. Idem, ms. 134, f. 487—488.
35. Idem, L-36, ms. 127, f. 361—362.
36. Ibidem.
37. Ibidem, L-37, 38 (duplicat); ms. 127, f. 356—356v și ms. 134, f. 491—491v.
38. Ibidem, L-45.
39. Ibidem, L-46, ms. 134, f. 493v—494.
40. Ibidem, L-47, ms. 134, f. 494—495.
41. Ibidem L-48; (fără copie ms.).
42. Ibidem, L-49; ms. 134, f. 495—496v.
43. Ibidem, L-53; ms. 134, f. 497—498.
44. Ibidem, L-54; ms. 134, f. 498—499.
45. Ibidem, L-56; (fără copie).
46. Academia R.S.R. Mitropolia București, *Schituri*, ms. 657, p. 62—62v.
47. Idem, ms. 626, p. 47—47v.
48. Idem, *Metoace din afară*, ms. 660, p. 56.
49. Idem, *Catagrafia de odoare din 1849*, ms. 919, f. 48.
50. Arh. St. Buc. Minist. Cuitelor și Instr. Publice Ds. 1374/1863 (în continuare M.C.I.P.).
51. Idem, Mitrop. T. Rom. L-57.
52. Idem, M.C.I.P. 2711/1874.
53. *Monumente naționale, Mîndstiri și biserici ortodoxe*, Raporturi de la comisiunile întocmite pentru cercetarea lor. Partea I. 1881, p. 238.
54. Econ. V. Pocltan, *Schitul Bunea, din jud. Dimbovița*, Anuarul, an XVI, nr. 2, mai 1913, p. 51—55.
55. V. Brătulescu, *Cîteva biserici din Muntenia și Oltenia*, Extr. Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice, XXVI, 1933, p. 11—13.
56. Datele privind arhitectura schitului Bunea, le datorăm bunăvoinței arhitectului Moisescu, din Direcția Monumentelor Istorice.
57. Arh. St. Buc. Mitrop. T. Rom.; ms. 161, f. 62.
58. Idem, M.C.I.P. Ds. 859/1862.
59. Ibidem, Ds. 1026/1864.
60. Ibidem, Ds. 3716/1877.
61. Mihail Kogălniceanu, *Colecția de modeluri de pictură religioasă*, de dascălul Radu Zugrăv, Rev. Ist. Arh. Filolog. an. I, 1883, p. 33—35.
62. Dr. Popescu-Vilcan, op. cit. p. 13.

CUPRINSUL

INTRODUCERE	7
Capitolul I — Generalități	9
Așezarea	9
Date geologice	14
Solul, clima, vegetația	15
Capitolul II — Din trecutul satelor Vulcana	17
A. Vulcana de jos (Băi)	17
Vlad Tepeș primul stăpîn cunoscut al Vulcănii	17
Vecinii din Cucuteni și Brănești în secolul al XVI-lea	19
Stăpîni noi la Vulcana	21
Moșnenii din Brănești fac danie dealul Vulcănii lui Vilcu logofătul care vrea să zidească o minăstire	23
Din vremea lui Matei Basarab	27
Bunea Grădișcanu zidește biserică în dealul Vulcănii	31
Cantacuzinii la Vulcana	37
B. Vulcana de Sus	39
Capitolul III — Viața social-politică	47
Vremea „rumâniei“	47
Rumânii devin clăcași	53
Secolul al XIX-lea	56
Organizarea administrativă în trecut	58
Capitolul IV — Viața economică	61
Viața rumânilor și clăcașilor din Vulcana	61
Secolul al XIX-lea	64
Locuința	69
Îmbrăcămîntea	71
Împroprietărirea din 1864	78
Aplicarea reformei agrare din 1921 la Vulcana Băi	81
Perioada de stațiune balneară	84
Cooperația la Vulcana	90
Capitolul V — Viața culturală	97
Cultura nescrisă	97

Școala	101
Biserica satului	112
Capitolul VI — <i>Contribuția Vulcanului la apărarea țării</i>	115
Războiul pentru independență (1877)	115
Războiul pentru întregirea neamului (1916—1918)	116
Războiul antifascist	119
Capitolul VII — <i>După 23 August</i>	121
A. <i>Vulcanul Băi de astăzi</i>	121
Populația comunei	123
Activitatea comercială	129
Căi de comunicație	130
Poșta și telecomunicații	132
Instituțiile social-culturale	133
Ocrotirea sănătății	137
B. <i>Perspectiva dezvoltării comunei Vulcanul Băi</i>	139
Dotările administrative și obștești	144
Dotări medico-sanitare	144
Dotări culturale	144
Capitolul VIII — <i>Obiective turistice</i>	149
Schitul Bunea	149
A. Vecini hrăpăreți, cotropiri de hotare, blesteme, judecăți	164
B. Alte obiective turistice	179
Capitolul IX — <i>Anexe</i>	181
Cuvinte rar folosite	219
Note la capitolul Schitul Bunea	231

Redactor : MARIA PALENCIUC
Tehnoredactor : VICTORIA UNGUREANU

Bun de tipar : 18.09.1976. Apărut : 1976.
Coli de tipar : 14,75. Tiraj : 1 000 + 60.
Lucrare apărută în regia autorului.

Tiparul executat sub comanda nr. 251 la Întreprinderea Poligrafică „Banat” Timișoara,
Calca Aradului nr. 1.

23

Am citit cu nesat cartea doctorului Gheorghe Mares și închizându-i ultima filă m-a podidit un sentiment de invidie respectuoasă și admirativă.

Acest volum nu conține numai monografia — excelentă, pasionantă ! — a unei comune așezată în mijlocul Munteniei, acolo unde se întretaie paralela 44 cu meridianul 25.

Mica istorie a unei modeste colectivități te lasă să întrevezi marea istorie a unei ființe colective : țara.

Este evident că autorul cărții nu vrea să ne dea lecții. Dar existența acestui volum e pilduitoare. După ce-l închizi simți nevoia imperioasă să mergi pe urma propriilor tăi pași, în susul apei. Acest drum către izvor s-or putea numi dorul de rădăcină, nepuțința de a te desprinde toată viața de glia maternă și de soarele patern, dorința de a te înțelege și mai bine, dorința de a-i face și pe alții să le cunoască.

Pentru că iubirea de țară nu începe în ceva abstract, ci într-un loc anume. Un loc care se numește : satul sau orașul natal.

Ecaterina OPROIU